ANUL IX. — No. 387

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 6 Maiu 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Invierea din morți

IV

Eu însu-mi sunt un înviat. Am fost mort și m'am sculat din morți, după cum era scris.

Trebuie să fac totuș o deosebire în moartea lor, între morții de moarte bună și morții siliți. Nici nu mor la fel nici nu durează morți la fel. Eu am murit în spânzurătoare. Osândit pentru o nelegiuire care nu fusese a mea, a trebuit să mă supui hotărârii unor judecători înfumurați de orgoliu juridic și să primesc să fiu violentat și ucis pentru satisfacerea unui articol din lege, propus în ședință ca o teoremă.

Omul vinovat admite în conștiința lui pedeapsa, chiar dacă se căsnește să pară inocent. Conștiința e un arhitect al simetriei și se împacă întotdeauna cu împlinirea golului iscat în ștofa principiilor prin actul care le tăgădueşte. Dar nevinovatul refuză, înainte de toate pentrucă se zdruncină temelia pe care calcă sufletele către lumină. Pe când un procuror elegant, măreț și juvenil, construia cu o minte sărăcuță acuzarea profesională și mă târa glumind, cu o cafea cu lapte și cu un corn cu nuci în stomac, în fundul salinei, m'am revoltat, am strâns și mi-am frământat pumnul ca la auzul unei muzici false. Când însă m'am auzit osândit, m'am ridicat în bancă, am scos un revolver din buzunar și am tras în magistrați.

A fost un sfert de ceas de panică universală. Judecătorii s'au vîrît dedesubtul lui Isus Hristos în pupitre, jandarmii cu puștile lor cu baionetă s'au ascuns după ușă. publicul a năvălit să iasă, ca dintr'un teatru incendiat. Singur sufletul meu, ieșit din mine afară, mă mângâia pe frunte și mă îndemna : „Trage ! Doboară ! Nelegiuirea e a judecătorilor tăi". Din cinci agenți care fuseseră chemați să mă înfrângă, am răsturnat, pe treapta de lemn a Curții trei. Unul a căzut cu gura deschisă pe podină, altul s'a învârtit pe picioare și a căzut cu brațele în aer răstignit și pe cel de al treilea l-am încremenit cu un glonț tras prin gură și îngropat în ceafă.

Isprăvindu-mi munițiile, jandarmii m'au legat. Consilierii s'au tras cu greu de subt tribună și am fost osândit la spânzurătoare pentrucă am tăgăduit autoritatea minciunii și neghiobiei, prin pledoaria unui advocat neașteptat, înarmat cu șapte gloanțe mari. După osândă am dat o reprezentație herculeană, rupând lanțurile dela mâini și prăvălind 12 jandarmi dintr'o singură smuncitură a mijlocului și a brațelor. Cred că dacă aș fi împins zidurile cu degetul, le-aș fi străbătut, atât mi se oțelise puterea răsculată de nedreptate.

E aproape de prisos să mai povestesc că la spânzurătoare am fost dus înfășat în lanțuri ca într'un scutec de fier, fără să mă fi putut mișca. Lațul funiei mi-a fost așezat pe gâtlej fără împotrivire și când m'am legănat întâia oară de grinda morții legale, ridicată ca o jumătate de cruce, murisem.

Golul în ștofa principiilor se făcuse din vina judecătorilor mei și acest gol a trecut în eternitate, ca o bășică de aer de pe lungimea unei țevi într'un rezervoriu. In acest continent al ubicuității, în care mă aflam după moarte, fiecare ins sufletesc trebue să circule complect, dacă a murit cu consimțământul naturii și incomplect dacă a fost ucis de simpli oameni, asasini sau judecători fără consimțământul ei. Sufletele sună în eternitate ca mieii cu un clopoțel prins de grumaz, tot sufletul cu vibrația lui, cu o nuanță de vibrație, ca trestiile prin care ar fi trecut vântul. Sufletele mute indică o neisprăvire, o vremelnicie, o curmare la netimp și pe acestea Dumnezeu le iubește mai mult și le dă puteri de răzbunare.

Așa, am fost autorizat să mă întorc în stare de imponderе pe pământ, unde ochii omenești nu pot să zărească, și să împlinesc golul pricinuit în vecie, neliniștind judecătorii. Pe unul l-am urmărit 652 de zile, până s'a sinucis. Umblam în camera lui noaptea și mă ciocneam de mobilier. Ii stingeam lumânarea. Ii destrăbălam scrisul la masa de lucru, îmbrâncindu-i cotul. Când adormea în pat, îi lăsam o mână grea pe piept și dacă se deștepta îi suflam în ureche :

— Domnule Președinte, m'ai spânzurat...,

El gemea între perne, aprindea lumina și se uita țintă în ochii mei fără să mă vadă, dar începând să-mi descifreze ochii, încet-încet, ca două puncte vinete în umbră. Țipa și intra sub plapumă, unde găsea tot ochii mei; își strângea pleoapele cu groază și mă vedea și înlăuntrul ochilor lui închiși, cu niște pleoape cari-i păreau transparente. Puteam să și-l batjocoresc : puneam obiectele din casă să-i sară în cap, câte unul, câte două, câte cinci. Codul penal îl lovea din când în când, ca un bolovan de hârtie, repezindu-se la el ca un buldog roșu.

Puneam să-i defileze lucrurile prin apartament. Venea bastonul pe ușă și ieșia umbrela. Pălăria plutea prin aer, ca în capul unui vizitator invizibil. De-a lungul zidului circula un zgomot ca de morișcă, asemenea torsului pisicii. Portretele tatălui și mumei lui, din părete, i se arătau cu limba scoasă și cu o grimază ridiculă. Un șobolan se apropia tiptil de mustața lui, mirosindu-i-o culcată pe perini.

Sinucisul a lăsat o scrisoare mărturisind nu că s'a înșelat spânzurând un nevinovat, dar că oboseala i-a sleit gustul de viață și-l terorizează. M'am intercalat ca să o turbur, în existența tuturor magistraților cari m'au omorât și niciunuia nu i-a mai tihnit odihna. Ceiace s'a aruncat în jurul lor : enervare, neurastenie, tristețe, suferință, era opera mea necunoscută. Ei au visat urât în fiece noapte și s'au desechilibrat. Idei confuze, discursuri fără șir, sentințe fanteziste, temeri febrile, descurajare, tainele i-au asaltat din întuneric și într'un timp destul de scurt, unii au înebunit, alții au fugit de ei înșiși, alții au murit.

Și după ce i-am adunat pe toți în partea cealaltă a vieții, i-am urmărit în ipostaza sufletească. Azurul care hrănește și adapă în eternitate le-a fost retras, lumina stelelor s'a stins pentru ei și au trebuit să se chinuiască abstract cu suferințele mele concrete. Pe pământ sinuciderea poate să fie o soluție și un final : în vecia noastră sinuciderea e inutilă, de câte ori crede individul că va muri, tortura lui se îndoiește și devine catastrofală.

Aceștia nu se vor mai scula din morți până la viitoarea și cea de-a treia înviere. Ei vegetează ca infuzoriile speriate și această inexistență existentă poate să ție 12 mii de ani, fără ca fapta să-și găsească sorocul de compensații căutat.

Păziți-vă bine, oameni, semenii mei actuali și trecuți, de fapte definitive, asupra cărora să nu mai poată reveni decât viața de apoi. Produceți-vă în nesigur și în provizoriu, excluziv, ca să puteți avea prilejul să umpleți voi întâi golul continuu, pe care-l lăsați să brăzdeze ca un șanț tăiat în curmezișul drumului sufletesc. Voi nu veți cunoaște realitatea sufletului decât într'un moment când refacerea erorilor este tardivă. In mijlocul orelor voastre stați de sentinelă ca să nu se ivească pe neștiute ceasul cel rău, ca un măgar subiectiv ieșit la păscutul scânteielor vegetale. Orice ați face știința voastră rătăcește și mândria voastră e un noroi prin care mintea vă umblă desculță.

Păziți-vă bine mai ales de judecăți întregi și de sentințe și îndoiți-vă, secundă după secundă, de măsurătorile voastre precise, de punctul fix și de corectitudinea geometrică a liniei cu care împărțiți existența în pătrate mici, în care începe multiplul lui zero în toate cantitățile lui diminutive.

Voi n'ați economisit două lucruri de preț ale lumii, bune înaintea lui Dumnezeu: lacrima și sângele, de acelaș neam cu lumina. Nici o lacrimă nu este vărsată în zadar, fără să vuiască veacul și nici o pată de sânge nu rămâne stearpă.

Eu când am înviat, am trecut pe lângă două amfore mari de cristal. Una era cu lacrămi, alta era cu sânge — și porumbielul Sfântului Duh sta de pază pe marginea amforelor pline...

T. ARGHEZI

Iconița

Ca pe o icoană
Ce mi-a prins-o pe piept mama
Când eram copil,
Dintr'o sară tristă de April
Fără să-mi dau seama,
Fără să'nțeleg
Port în mine chipul tău întreg.

Ești mereu în mine, ca un fum :
Tremurarea ochilor tăi mari,
Trupul mic cu tresăriri de ape,
Genele ca noaptea peste pleoape,
Pleoapele ca fluturii fugari.

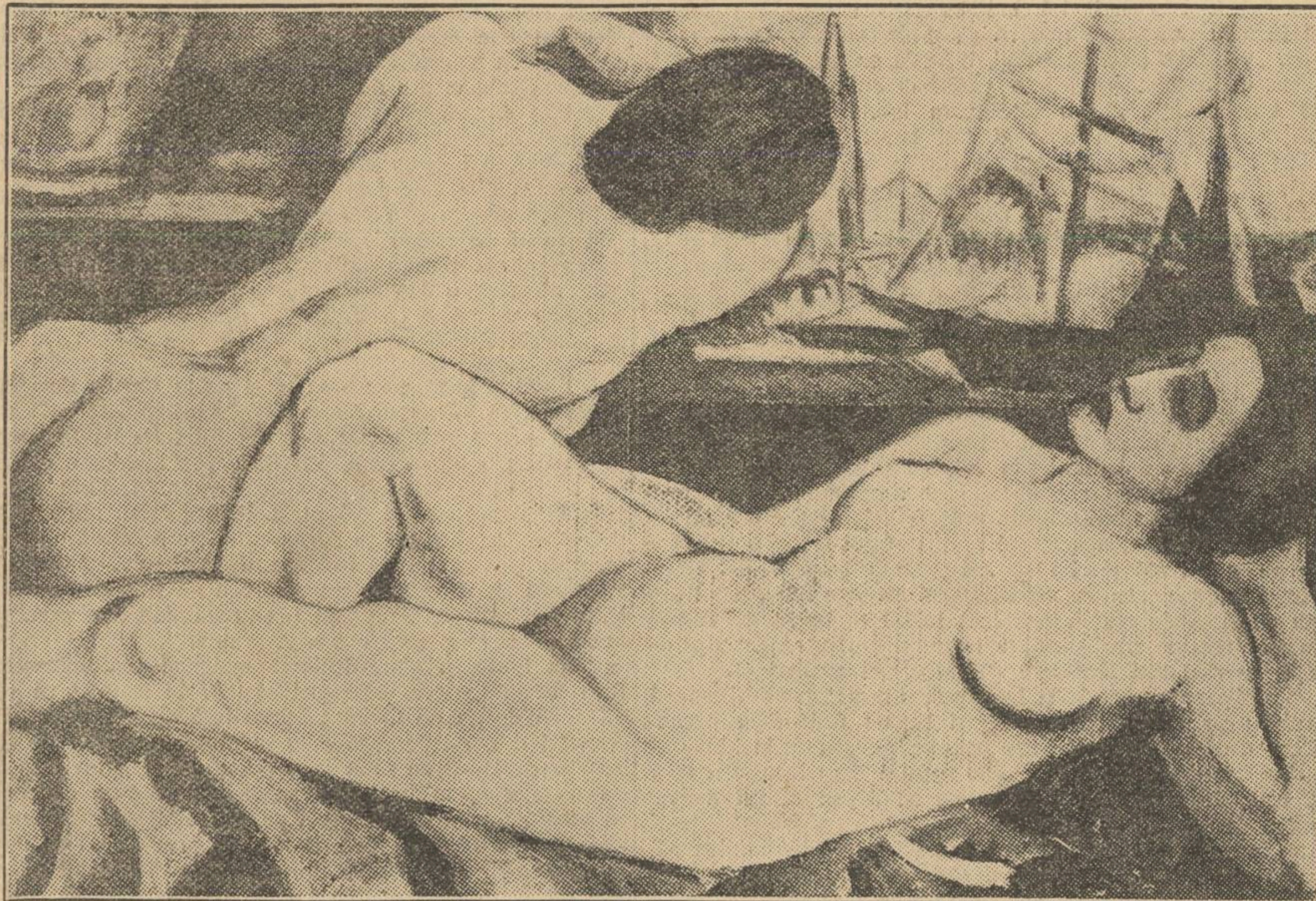
Ești în mine ca o melodie
Auzită parcă'n alte vieți
Ți-amintești, — cânta o ciocârlie
Pe raza unei dimineți
Atunci când pentru 'ntâia oară
Urcam în spre pădurea 'naltă
Cu ape vii de primăvară,
Cu toporași plini de răcoare
Și cu izvoare
Care veneau din lumea ceilaltă.

Pe unde merg de-atunci, ca niciodată
Simt mereu
Clătinată parcă'n pieptul meu
Iconița asta minunată
Ca un soare mic,
Bulgăraș
De lumină,
Nouraș
De lună plină...
Icoană
Ce atârnă peste
Neființa mea
In ceasurile-aceste
Ca o stea
Peste negre-adâncuri de bulboană...

Intr'o sară tristă de April,
Dumnezeu,
A schimbat pe pieptul meu
Iconița ce mi-a prins-o mama
Când eram copil,
Și de-atunci te port mereu.

DEMOSTENE BOTEZ

André Lhote — Nuduri

Paraponul

Venise acasă copleșit de năvala gândurilor.

La adunarea din ziua aceea, un om rău, fost pe vremuri prieten ca un frate, atacase din senin, cu rea credință, un plan — munca lui de ani întregi — și sdruncinase încrederea celor mai mulți în seriozitatea concepțiilor lui.

Ce avusese cu el?

Nu putea să-i treacă.

A stat la masă ca un mut. Ua pahar, o solniță de care avea nevoie erau chemate prin semne, scurte, din degetul arătător. Iar nevasta și copiii se grăbeau să-i împlinească poruncile în tăcere, pătrunși de respect, nu atât pentru capul familiei, cât pentru grijile nesfârșite și nemăsurate care ametesc creerul unui om cu atâta răspundere.

A vorbit puțin cu ai lui.

A vrut să glumească; dar n'a mai isbutit să facă pe nici unul să râză ca altădată.

S'a strecurat în iatacul din spre grădină și s'a trântit pe pat oftând din adânc, ușurat, parcă, o clipă în răcoarea adumbrită a odăiței.

Dar n'a putut nici să ațipească; fiindcă, de câte ori închidea ochii, își auzea inima bătând în neștire, iar sub perdeaua pleoapelor, zărea un haos roșiatic ca un iad, din fundul căruia îl pândeau ochi de dușmani, săgetându-l cu lumini tăioase, ca pentru a-l cerceta mai bine să vază ce au putut stârni în inima lui învinuirile și atacurile lor vrăjmașe.

Soarele nu pătrundea în odaie. Aurul lui poleia doar frunzele plopului, care se înnălța falnic afară, în dreptul ferestrei, ca un paznic uriaș și credincios încremenit acolo. Frunzele — potop de părăluțe neastâmpărate — păstraseră acelaș joc mărunt și nebunatic, care uimise ochii lui, odinioară, în anii copilăriei.

Câte examene nu pregătise sub paza lor tremurătoare! In câte amurguri târzii de Iunie nu-i trimisese copacul acesta, prin aceeași fereastră, o boare prietenoasă ca de pădure, vrând parcă să-i zică:

— A ta va fi mâine biruința. De vei fi nedreptățit, sunt gata să-ți viu martor, fiindcă numai eu ți-am ținut isonul îngânând recitările tale îngrijorate de copil prevăzător.

Și profeția lui se împlinea. Școlarul suise treptele cu ușurința și vioiciunea unei rândunele. Zilele mari de triumf îi licăreau acum în minte ca niște năluci ocrotitoare. Ele îi daseră putința să atingă o culme, dar nu-i spuseseră nimic ce fel de vânturi bat acolo sus și ce meșteșug îți trebue ca să lupți împotriva lor sau să te ferești de ele.

La ieșirea dela adunare, un prieten îi șoptise că în curând va fi scos și înlocuit tocmai cu netrebnicul care-l defăimase mai cu furie.

Nu-i venea să crează. Ar fi fost o înfrângere umilitoare.

Jocul frunzelor plopului se simțea pe zugrăveala tavanului, dând viață ghirlandelor de micșunele pictate acolo de demult, în culori sfioase, de o mână veche, dar meșteră.

Ușa de la odaia vecină era deschisă. Un glas argintiu de fetiță apăsa rar și serios pe o poezie.

Lecția pentru a doua zi.

Vraja versurilor se așternu pe nesimțite peste întreaga lui durere și-l trezi din gânduri. Incepu să asculte:

In colțișorul ei, stăpână
Pe-un vrav de jucării stricate,
Din cărți de joc, din hârtioare
Ea-și face parcuri și palate.
Vorbește, râde cu păpușa...
Ce fericite-s amândouă
Că s'a putut din vechi nimicuri
Zidi o 'mpărăție nouă !...

Tonul nevinovat dar fermecător, cu care școlărița de alături știa să aducă adieri noui cu fiecare vorbă, îl schimbă deodată în copil. Nu-și dete seama că buzele i se mișcă ușor și o porni și el după ea — în gând — vers cu vers.

Acum era nerăbdător să afle ce s'a întâmplat cu fetița care se jucase cu păpușa. Râse, când află că poetul s'a prefăcut în urmă că ascunde în buzunar o păsărică și îușiră la palavre:

„Ce bine-mi pare că nu-i nimeni
Să vază ce am eu aici !"...
Dar cine-o fi ? Aud prin casă
Un sgomot de picioare mici...

Pentru sufletul lui plin, poezia asta măiastra nu semăna cu cele din copilăria lui. „Tropotul de picioare mici" făcea să-l înece un parapon și-l îndemna spre gânduri nebunatice : Să treacă alături, să învețe și el lecția la rând cu fata, să-și scuture trupul frământat de răutatea dușmanilor, s'o întrebe cine e autorul, să devie și el școlar, fie și de câteva clipe...

O strigă pe nume.

Dar șireata nu veni, până ce nu spuse mai întâi sfârșitul :

Cerșind, mânuțele-și întinde
Și de genunchii mei s'agață...
— De-ai ști tu păsărica asta
Ce adevăruri te învață !...

Apoi veni la el, repetând cele din urmă două versuri.

Și se apropie de pat în vârful picioarelor.

Se opri și-l cercetă :

Cum sta culcat, cu fața înnomolită în dantelele unui puișor de pernă, făptura lui chipeșe părea un stejar doborât în luminișul unei păduri, acoperind cu vârful un măceș în floare.

Se aplecă ușor să-l sărute :

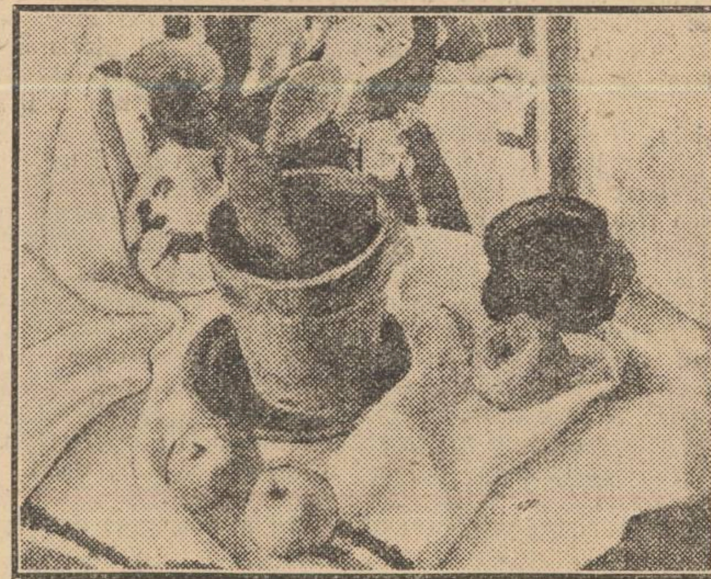
— Tăicuț scump ! !... De-ai ști tu păsărica asta ce adevăruri te învață !...

Dar îi zări ochii plânși, și-i simți sub buze fruntea înfierbântată. Clipi, să nu mai vadă. Il bătu de două ori pe obraz, în glumă, cu vârful degetelor ; apoi fugi în odaia de la drum, unde mama lucra la o hăinuță.

Copiii deștepți știu de minune ce însemnează să tăinuești câte-odată unele lucruri sfinte.

Prinse gâtul mamei în brațe, se atârnă de el cu toată greutatea și începu s'o sărute mult, cu înțelesuri, ca să nu-i spuie că buzele ei trandafirii și mici au venit să steargă din depărtare, o lacrimă care o urmărea mereu.

I. A. BASSARABESCU

Șt. Constantinescu — Natură moartă

Dr. CABANÈS **INDISCREŢIILE ISTORIEI**

Despre flagelaţie

Un volum întreg n'ar fi de-ajuns pentru a scrie istoria **complectă** a flagelaţiei. Cele de mai la vale sunt numai o contribuţie la studiul acestei manii ciudate.

Biciuirea voluntară se întrebuinţează la Roma, înaintea Republicei. Profesorii întrebuinţau adesea această pedeapsă şi Horaţiu povesteşte undeva că profesorul său Orbilius căruia „îi plăcea mult să bată", îl bătea cu nuiaua. Cea dintâi pildă de biciuire publică, o găsim în scrierile lui Tertulian. In Lacedomonia era o sărbătoare foarte cunoscută numită **„Ziua biciuirii"**; în acea zi toţi băeţii „de familie" erau biciuiţi de faţă cu părinţii şi rudele lor, care-i îndemnau să rabde cât mai mult. „Copiii, scrie Plutarc, sunt biciuiţi o zi întreagă în faţa altarului Dianei, uneori până la moarte, pe care o primesc cu bucurie; se iau la întrecere chiar cine poate răbda mai mult, şi cel victorios se bucură de multă cinste.

Lucian în dialogul **Exerciţiile fizice** spune că părinţii spartiaţi ridicau statui în amintirea copiilor morţi de pe urma loviturilor de bici. Tot Lucian vorbind de moartea lui Peregrinus, povesteşte că acest filosof cinic, dus de firea lui către plăcerile amorului se biciuia şi punea să fie biciuit în public, în timpul împăratului Traian. „Inconjurat de lume multă, făcea gesturi neruşinate, bătându-se cu cureaua şi altele". Peregrinus era ceiace numim azi, un **exhibiţionist.**

Toate flagelaţiile publice, fără deosebire de sex, provoacă aceleaşi reflexii. Mania religiei, atât a celei păgâne cât şi a celei creştine, a acoperit adesea aceste abuzuri. Fie că e vorba de **Sărbătoarea lui Isis**, celebrată de egiptieni, de **Lupercalele** romane, sau de **Sărbătoarea Nevinovaţilor**, când toţi cei găsiţi dimineaţa în pat sunt bătuţi cu urzici, la temelia tuturor acestor manifestaţii e un scop erotic, excitaţia genezică, cu atât mai arzătoare cu cât e mai ascunsă.

Cei care luau parte la **Lupercale** şi se numeau deci **luperci**, umblau pe uliţe goi, cu bice şi băteau femeile la palmă; femeile, care ofereau singure palmele credeau că loviturile pe palme sau pe pântece, le făceau rodnice şi cu lehuzie uşoară. E uşor de închipuit la ce excese se dedau actorii acestor scene de orgie.

In primele secole ale creştinismului, preoţii biciuiau păcătoşii pentru a-i împăca mai uşor cu biserica. La sfârşitul veacului XII, când toată lumea începuse a se spovedi, preoţii biciuiau femeile şi bărbaţii în biserică, în loc tăinuit. Sfântul Louis, regele Franţei, se lăsa crunt bătut de preotul lui. Pe unul din vitraliile bisericei Saint-Denis se putea vedea Regele, cu umerii goi, în genunchi, şi mâinile împreunate în faţa unui dominican care ţinea un biciu în mână.

In această înfăţişare se prezentau în faţa duhovnicului, odinioară, călugării de la Citeaux. Credincioşii excomunicaţi, spre a fi ertaţi, trebuiau să fie biciuiţi în public; adesea erau siliţi să urmeze, **în pielea goală**, o procesiune ,purtând la gât biciul. Aceste obiceiuri barbare şi neruşinate au ţinut până'n veacul al 14-lea.

* * *

In **Rânduiala sfântului Benoit**, acest prelat recomandă biciul pentru călugării vinovaţi de furt, precum şi cei cari se fac vinovaţi de „preacurvie". Sf. Colomban care a complectat pe Sf. Benoit, spune că pentru anume greşeli sunt deajuns şase lovituri de bici, în timp ce pentru altele mai grave e nevoe de două sute de lovituri: „Cel care vorbeşte la oparte cu o femee, fără să mai fie şi alţii de faţă, va fi lăsat fără merinde, sau va fi lăsat cu apă şi pâine două zile, sau i se vor da două sute de bice". „Dacă vre-un călugăr, spune o altă rânduială, va căuta tovărăşia băeţilor sau a tinerilor, şi va fi surprins sărutând, să fie biciuit în public".

Teologul Claude Desperice povesteşte în cartea **Despre abţinere** că sf. Edmond, arhiepiscop de Cantorbery, studiind la Paris şi fiind poftit de o fată cu moravuri uşoare, el o pofti în camera sa şi — după ce a desbrăcat-o — a bătut-o cu vergi până la sânge.

Tot astfel Bernardin de Sienne ducându-se pe uliţă pentru a-şi cumpăra pâine, l'a chemat nevasta unuia, în casă. Intrând, ea încuie uşa şi-i spuse că dacă el nu-i va face pe voe, îl va acoperi de ruşine denunţându-l că a voit s'o violeze. Bernardin, prins la strâmtoare, se rugă Domnului să nu-l lase la nevoe; căci nu putea suferi păcatul. Dumnezeu îi auzi ruga şi-i dete în gând să spună femeii că primeşte, dacă ea se desbracă până la piele. Femeia se desbrăcă pe dată, şi el punând mâna pe biciul care-l purta la brâu, o bătu până-i potoli pofta. Ea se îndrăgi după aceia şi mai mult de omul cel sfânt; iar soţul femeii aflând, se închină lui cu respect.

Tot astfel a păţit un frate capucin, mort la 1564 în Corsica. In cursul peregrinărilor lui, e adăpostit odată într'un castel din Piemont; pe când hodinea în pace în odaie, i se înfăţişă o fată foarte frumoasă şi de neam ales, desbrăcată, care se apropie de pat „spre a-l pofti la plăcerea trupului". Dar călugărul, armat cu un bici cu noduri, o lovi de câteva ori peste grumaji, pe spate şi pe pulpe şi o umplu de sânge.

Dela practica biciului se trage şi această anecdotă:

Un soţ gelos urmărindu-şi femeia până la duhovnic, l'a văzut pe acesta ducând-o în altar spre a o bate cu biciul. Soţul speriat, strigă:

— Părinte, e atât de gingaşă! Bate-mă pe mine în locul ei!" Iar femeia, după ce soţul a îngenunchiat: — Părinte dă bine, căci sunt o mare păcătoasă!...

* * *

Am vorbit numai în treacăt de biciuirile colective, de acea „nebunie a masselor" care îi îndemna pe oameni, individual sănătoşi, dar molipsiţi, să bată străzile într'o stare de goliciune aproape complectă, biciuindu-se cu frenezie.

Pe la 1260 au apărut întâi, acei pe cari istoria îi va numi **flagelanţi.**

Secta **Flagelanţilor** s'a ivit întâi în Perusia, apoi la Roma şi în sfârşit în toată Italia.

Nobili şi vulg, tineri şi bătrâni porneau pe uliţe, goi, în afară de părţile ruşinoase care erau acoperite; fiecare-şi avea biciul de curele şi-şi biciuia umerii până la sânge, gemeau şi plângeau cu hohote... Mergeau astfel nu numai ziua dar şi noaptea, cu lumânări aprinse, uneori şi în puterea iernii. Erau cu sutele, cu miile, cu zecile de mii şi cu preoţi în frunte, ducând cruci şi steaguri, trecând prin toate bisericile şi închinându-se în faţa altarelor. Femeile urmau şi ele aceste obiceiuri, nu numai femeile obicinuite, dar şi matroane nobile, fecioare delicate se biciuiau în camerele lor.

După un veac (pe la 1350) secta s'a ivit în Germania şi a recrutat numeroşi aderenţi. Cronica flamandă, tipărită în Anvers la 1565 povesteşte că în seara de „Joia sfântă, **flagelanţii** umblau pe uliţele Bruxelului în număr de cinci sute, care se biciuiau cu frânghii, şi se vedea sânge curgând pe uliţi". Unii din flagelanţi, spre a place metreselor, îndoiau la vederea lor numărul loviturilor şi, printr'un fel de galanterie sălbatică, mânjiau cu sânge pragul casei iubitelor.

Regele Henri III şi Papa favorizau pe aceşti energumeni. Regele Henri III a ţinut să fie de faţă la prima procesiune a flagelanţilor la Paris. Crillon care comanda garda regelui, a pus să fie biciuit **violent**, într'o procesiune, pe Joyeux favoritul suveranului. Regele s'a văzut nevoit să-şi împace favoritul cum a putut mai bine fără a îndrăzni totuşi să pedepsească pe flagelant.

Procesiunile s'au înmulţit cu timpul, la care au luat parte femei şi fete desbrăcate până la cămaşă, cu bice'n mână. Doamne din nobleţe se înfăţişară deasemenea goale poporului, biciuindu-se pentru a da pilda cea mai bună.

Caşi procesiunile flagelanţilor, sărbătoarea **Inocenţilor** da prilej la multe glume. Cei aflaţi dimineaţa în pat, erau biciuiţi. Verbul propriu era: **innocenter,** întrebuinţat şi de Rabelais. Erau biciuite mai cu seamă cameristele şi servitoarele; una din ele şi-a cusut pe cămaşă, la un loc foarte expus, scutul cu insignele regale. Rabelais, la sfârşitul cărţilor lui, aminteşte de un senior Ridan, supranumit **biciuitorul,** care, părăsind o doamnă din Anjou pe care o iubea, a făcut douăzeci de leghe calea'ntoarsă, pentru a o biciui la spate în ziua Inocenţilor.

* * *

Biciul a jucat un mare rol şi pe la Curţile domnitoare. Senatorul Roederer a compus o „comedie istorică" în trei acte în proză intitulată: Biciul sau **Educaţia lui Ludovic XII** jucată pentru întâia oară, la 1825. Toată piesa e construită pe o anecdotă istorică, puţin cunoscută. Tânărul prinţ nu voia să primească din partea institutorilor lui, nici un fel de pedeapsă. Când mama sa poruncea să fie pedepsit, ofiţerul însărcinat cu această periculoasă datorie, era obligat să se mascheze şi să se deghizeze, spre a nu fi bănuit. La unele Curţi era crescut, în schimb, un „camarad" care primea bătaia cu biciul pe care o merita prinţul.

La Curte, Jehanne d'Albret împlinind şaptesprezece ani, i s'a vorbit despre măritiş. Părinţii i-au anunţat că o vor da după ducele de Clèves. Acesta însă nu era pe gustul aceleia şi o spuse pe faţă. Şi avea dreptate, ducele de Clèves fiind o persoană cu totul fără valoare. Dar motivul nu păru îndestulător părinţilor care-i spuseră, prin gura guvernantei, că dacă nu primeşte căsătoria va fi bătută până la sânge. In zadar a protestat prinţesa; norocul ei însă a fost că s'a ales numai cu frica. Francois I, fratele prinţesei, a măritat-o după Antoine de Bourbon şi fata n'a mai zis nimic.

Istoria cunoaşte cazul regelui Henric II al Angliei. „Ce trântori, ce laşi, am crescut la Curtea mea, a zis odată regele, că nici unul nu mă poate scăpa de acest popă!"... Curtezanii au crezut că regele vrea să scape de Thomas Becket, arhiepiscop de Canterbury. Nu mult după aceia, arhiepiscopul a fost asasinat şi, deşi regele s'a arătat foarte îndurerat, Biserica n'a voit să-l ierte, mai înainte de a-l fi biciuit. Pedeapsa a fost săvârşită la catedrala din Canterbury. Regele a îngenunchiat în faţa mormântului lui Thomas Becket, apoi scoţându-şi cămaşa, cu capul şi braţele pe mormânt, a primit câte cinci lovituri de bici dela fiecare episcop şi abate de faţă, şi câte trei lovituri dela fiecare din cei 80 de călugări prezenţi.

Henri IV, copil, avea o teamă straşnică de bici. Caterina de Medicis l'a dus odată cu proprii ei copii la astrologul Michel Nostradamus, spre a scoate horoscopul micilor prinţi. Astrologul a cerut ca micul Bearnez să-i fie arătat gol; dar copilul s'a opus din toate puterile, temându-se de bici. Bătrânul cu barbă lungă îl înspăimântase. Ceeace dovedeşte că biciul era foarte întrebuinţat acasă. Astrologul a cunoscut însă numaidecât că va fi rege al Franţei. Mai târziu, regele a făcut uz de bici — pe spinarea altora.

Nu numai în Franţa existau astfel de moravuri. In Anglia bunăoară, pedeapsa cu biciul în educaţie, se obicinuia pretutindeni.

Buchanon, profesorul regelui Jacques I, avea obiceiul să bată adesea cu biciul pe Majestatea Sa. Când era întrebat dacă nu se teme să lovească pe „unsul Domnului", profesorul răspundea cu puternic accent scoţian: „Nu, căci nu dau niciodată acolo unde e sfinţit".

Tot astfel la Curtea Prusiei. Tatăl lui Frederic cel Mare era renumit pentru severitatea cu care conducea casa. Tânărul Frederic era crescut foarte aspru şi ţinut din scurt. Odată şi-a cumpărat o furculiţă de argint în locul unei furculiţe de fier de care se servea de obicei. Tatăl său observând l'a bătut cu biciul ca să se desveţe de-a mai face cheltueli de prisos.

Regele, până'n 1726, da fiului său 3000 de franci pe an, cu obligaţia de-a însemna toate cheltuelile. Renta fiind mică, fiul făcea datorii. Pentru care pricină a fost adeseaori biciuit.

I se interzisese prinţului să înveţe limba latină. Odată, Regele intrând în sala de studii, găseşte pe fiul său citind o carte latină. Iată cum povesteşte Carlyle această scenă:

— Ce faci aici? întreabă Regele mânios.

— Majestate, citesc **Aurea Bulla.**

— Canalie! Am să te **aureabullez** eu! zise regele învârtind bastonul. Fiul a rupt-o de fugă.

In Decembrie 1729, prinţul scrie mamei sale: „Sunt disperat. De ceiace mi-era frică, n'am scăpat. Regele a uitat cu totul că sunt copilul lui; azi dimineaţă a intrat în camera mea, ca de obiceiu; cum m'a zărit s'a repezit la mine, m'a apucat de gâtlej şi m'a bătut cu băţul. In zadar am încercat să mă apăr. Era într'o furie teribilă şi nu m'a lăsat decât după ce-a obosit".

Fata unui profesor din Postdam atrăsese privirile prinţului, dar numai atât. Dar Regele nu voi să audă nici o explicaţie, şi porunci ca fata să fie bătută cu biciul.

Frederic cel Mare, când a devenit matur, recunoştea că această severitate i-a folosit foarte mult.

Am văzut ce se petrecea în Franţa şi Anglia. In Rusia nu era mai bine. Iată ce găsim în **Mesagerul rus.**

Educaţia monarchului Nicolae I n'a fost complectă. Când a început să fie instruit, a fost dat pe mâna generalului Lansdorf, fost conducător al primului corp de cadeţi. Era un om aspru, crud şi furios. Nu înţelegea adevăratul sens al educaţiei. In loc de-a favoriza înclinaţiile fericite ale copilului, se silea din toate puterile să le contrazică şi să le distrugă. Marele duce Nicolae şi fratele cel mic Mihai, trăiau ca'n lanţuri. Nu puteau nici să se ridice, nici să şadă, nici să meargă, nici să vorbească, nici să se joace după vârsta lor; la tot pasul erau cercetaţi şi ameninţaţi. Pedepsele mergeau până la cruzime. Lansdorf îi bătea cu linia şi uneori cu patul puştei; apuca uneori pe Nicolae de piept şi-l repezea atât de tare de perete, că elevul îşi pierdea cunoştinţa. Ziarele publicau toate ştirile cu privire la pedepsele pe care le primea prinţul. Intr'un ziar cu data de 19 April 1804 se poate citi că Marele duce Mihai s'a dus la guvernanta lui să-l bată, temându-se de o pedeapsă mult mai mare din partea lui Lansdorf.

In asemenea împrejurări se poate înţelege cuvântul prinţesei Mathilda care declara lui Goncourt:

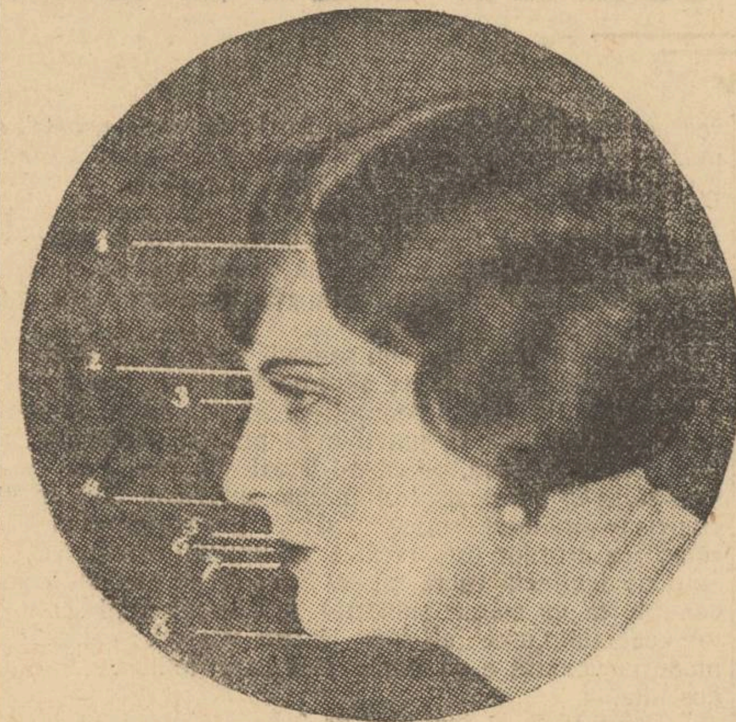
„Ţarul Nicolae era un om excelent, cu moravuri patriarhale. Ţinea totdeauna să fie de faţă când erau bătuţi copiii cu biciul..."

Cum poţi deveni vedetă de cinematograf

Mai există oare undeva, în lumea de astăzi, vreo fată frumoasă, dintr'o familie nobilă sau proletară, săracă sau bogată, care să nu viseze să devină o stea a ecranului?

Mii de asemenea fete pornesc spre „raiul filmelor", spre Hollywood, să-şi încerce norocul.

Căutătoarele acestea ale „Lânei de Aur" moderne, nu se opresc la gândul că dintre cele 3000 de fete cu adevărat frumoase, concentrate astăzi la Hollywood, foarte puţine reuşesc să obţină măcar roluri de mâna a treia în filme care numără sute de personagii.

Redacţiile revistelor cinematografice primesc nenumărate scrisori prin care fetele cer sfaturi: cum anume se poate pătrunde într'un „atelier de filme" pentru a figura pe ecran.

Aspirantele vor să ştie ce înseamnează un „exterior bun pentru ecran"?

Dăm mai jos câteva indicaţiuni generale în acest sens. Şi dacă o aspirantă mai are şi alte calităţi în plus, în afară de o figură care să satisfacă aceste exigenţe; adică dacă mai e şi talentată, sau se bucură de oarecare protecţie, atunci are tot ceiace trebue pentru ca să intre în altarul artei cinematografice.

Nu numai Venera de Milo, dar orice Veneră pentru cinematograf trebue să fie bine făcută; şi cel puţin o anumită proporţie trebue să existe între trăsăturile feţei sale, după cum se vede din cele două ilustraţii reproduse aci.

Distanţele între punctele: 1—2, 2—4 şi 4—8, trebue să fie egale. Deasemenea, trebuie, să fie egale distanţele: 2—3 şi 4—5, dela sprincene până la centrul ochiului, şi dela vârful nasului până la buza de sus. Trebue să fie egale şi distanţele între punctele 5—6 şi 6—7, adică buza de jos şi cea de sus să aibă dimensiuni egale.

Distanţa între colţurile extreme ale ochiului să fie egală cu lăţimea nasului între marginile exterioare laterale ale nărilor. Iar distanţa între colţurile interioare ale ochilor să fie egală cu două treimi din lăţimea gurii.

Insfârşit, ovalul general al capului trebue să satisfacă o lege de proporţie specială. Pentru a aplica această lege, capul trebue pus într'un cadru de 4 tangente: 2 verticale trec atingând fiecare urechile exterioare; iar 2 orizontale trec astfel: una atinge bărbia, iar a doua — creştetul capului, — ceiace se vede clar pe ilustraţia noastră.

Linia verticală trebue să aibă proporţia 3/2 faţă de cea orizontală.

Astfel, cu ajutorul unei oglinzi şi a unui „centimetru", fiecare domnişoară îşi poate măsura şansele de a deveni o... Glorie Swanson fotogenică...

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338/27

INTERESANTA

Distractivă **Instructivă**

Biblioteca „DIMINEAŢA"

—Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare —

AU APARUT PÂNA AZI APROAPE 100 VOLUME

Lucrări originale şi traduceri din operele cele mai de seamă

No. 1. — **Războiul balcanic** de M. Sadoveanu.
No. 2. — **Diavolul** de I. Agârbiceanu.
No. 3. — **Spitalul** de P. I. Jouve (trad. de Victor Ion Popa).
No. 4. — **Mâna Vrăjită** de Gerard de Nerval (trad. de Eug. Boureanu).
No. 5. — **Crima Lordului Arthur Saville** de Oscar Wilde (trad. de Ion Popa).
No. 6. — **Şeful gării** de A. de Herz.
No. 7. — **Lăcustele** de Gleb Uspenski (trad. de M. Sevastos).
No. 8. — **Toamne de odinioară** de Gala Galaction.
No. 9. — **Fantezii humoristice** de Edgar Poe.
No. 10. — **Secretul lui Don Juan** de Rémy de Gourmont.
No. 11. — **Nuvele** de Gh. Brăescu.
No. 12. — **Viaţa lui Eminescu** de Gala Galaction.
No. 13. — **Adio de H.** de Balzac (trad. de Alice Gabrielescu).
No. 14. — **Xanthis sau vitrina sentimentală** de Albert Samain (trad. de M. Carp).
No. 15. — **La Montmorency** de H. Sanielevici.
No. 16. — **Imprumutul răposatei** de Blasco Ibanez.
No. 17. — **Domnişoara Roxana** de Anatole France (trad. de N. Davidescu).
No. 18. — **Viaţa în armată** de Anton Bacalbaşa.
No. 19. — **Poeme** de Ştefan Petică.
No. 20. — **Zîna apelor** de Bojena Niemţova.
No. 21. — **Surpriză** de J. Dongorozi.
No. 22. — **Poveştile lui Hinu Ion** de Sandu Teleajen.
No. 23. — **Omul cu obrazul 'ncrustat** de Jak London.
No. 24. — **Flămânzii** de I. Ciocârlan.
No. 25. — **Lupii** de Eug. Boureanu.
No. 26. — **O sărutare** de J. H. Rosny (trad. de M. Carp).
No. 27. — **Homunculus** de Al. Ciura.
No. 28. — **Viaţa mea,** povestirea unei ţărănci din Rusia de Leon Tolstoi (în rom. de V. I. Popa).
No. 29. — **Prima Turcoaică** de N. Batzaria.
No. 30. — **Patru cuvântări** de Jean Jaurès (trad. de D. I. Suchianu).
No. 31. — **Păianjenul** de Hans Heinz Evers.
No. 32. — **Faust,** tragedie, de Goethe (trad. de Iosif Nădejde).
No. 33. — **Amintirile unui băiat de familie** de I. Petrovici.
No. 34. — **Tristan** de Thomas Mann.
No. 35. — **Amazoana,** culegere de eseuri scrise cu o artă specific feminină de Natalia Negru.
No. 36. — **Laguna** de Joseph Conrad.
No. 37. — **Descântecul** de I. Vinea.
No. 38. — **Crainquebille** de Anatole France (trad. de M. Carp).
No. 39. — **Povestiri din Danemarca** de Drachmann (trad. din nemţeşte de I. Botez).
No. 40. — **In tren** de H. Sanielevici.
No. 41. — **Secretul contesei** de Regnier.
No. 42. — **Singurătatea** de I. Agârbiceanu.
No. 43. — **Balzac şi Stendhal** de Brandès.
No. 44. — **Crima din str. Nopţii** de N. Davidescu.
No. 45. — **Livada de măslini** de Maupassant.
No. 46. — **Sărutul cel mai dulce** de Septimiu Popa.
No. 47. — **Din minunile instinctului la insecte** de J. H. Fabre.
No. 48. — **O mireasă la loterie** de W. A. Hofman.
No. 49. — **Radeş** de D. N. Teodorescu.
No. 50. — **Werther** de Lazăr C. Lazarevici.
No. 51. — **Domnul Şef** de Adrian Pascu.
No. 52—53. — **Profesiunea D-nei Warren** de Georg Bernard Shaw.
No. 54—55. — **Cum am ucis pe Rasputin** de V. Purişkevici.
No. 56. — **Nebuna** de Octav Mirbeau.
No. 57. — **Plăpumarul chior şi Taurul alb** de Voltaire.
No. 58. — **Gazda cu ochii umezi** de George Mihail Zamfirescu.
No. 59. — **Către timpuri mai bune** de Anatole France.
No. 60. — **Nevinovata** de Henrich Fann.
No. 61. — **Clacă şi robie** de I. Neagu Negulescu.
No. 62. — **Odaia Ceasornicului** de Georges Duhamel.
No. 63. — **O împuşcătură în ceaţă** de Jens Peter Jacobsen.
No. 64. — **Un şaizeci şi şasă...** de Şalom Alechem.
No. 65. — **Livretul roşu** de Luigi Pirandello.
No. 66. — **Familia Lewton** de H. Sanielevici.
No. 67—68. — **Viaţa părintelui Vasile Fiveischi** de Leonid Andreev.
No. 69. — **Văzute şi trăite,** de I. Petrovici.
No. 70. — **Drumeţul din Praga** de Guillaume Apollinaire.
No. 71. — **Floarea roşie** de Voevold Garşin.
No. 72. — **In tinereţe sau la bătrâneţe** de N. Batzaria.
No. 73. — **O lună de miere** de Israel Zangwil.
No. 74. — **Patima iubirii** de Rabindranath Tagore.
No. 75—76. — **R. U. R.** de Carl Ciapek.
No. 77. — **Crocodilul** de Th. Dostoewski.
No. 78. — **Micile ironii ale vieţii** de Thomas Hardy.
No. 79. — **Antigona** de Walter Hasenclever.
No. 80. — **Un om sensibil** de Octave Mirbeau.
No. 81. — **Viaţa şi filosofia lui Spinoza** de Dr. Ygrec.
No. 82. — **Ochiul de Nichel** de Tudor Teodorescu-Branişte.
No. 83. — **Copilul minune** de Thomas Mann.
No. 84. — **Robii pământului** de Simona Basarab.
No. 85. — **Oul de cristal** de H. G. Wells.
No. 86. — **Alte schiţe vesele** de Gh. Brăescu.
No. 87. — **Caucaz** de Knut Hamsun.
No. 88. — **Despre stil** de Paul Zarifopol.
No. 89. — **Visul unui om ridicul** de Th. Dostoewsky.
No. 90. — **Zâna din fundul lacului** de N. Davidescu.
No. 91 — Povestiri de Ladislav Reymont.
No. 92. — Femeia visurilor mele de Massimo Bontempelli.
No. 93. — Verdeta de Honore de Balzac.
No. 94. — **Drumuri în spirală** de Eug. Relgis.

Prin Aragon la Madrid

Imi dau seama că adevărata Spanie urmează de aci înainte : în Aragon, în Extremadura, în Noua şi Vechea Castilie (unde s'a format şi „castiliana", limba literară a ţării) alcătuind toate acestea marele podiş-deşert *Meseta*. Provinciile catalane (Gerona, Barcelona, Taragona) atinse în drumul de până acum ca şi în această albastră dimineaţă de pe coastă sunt cele mai puţin spaniole din regatul Burbonilor. Se cunosc veleităţile de autonomie — ba chiar de independenţă-catalană, ce au culminat în mişcarea colonelului Macia astă primăvară ; Barcelona are destulă presă — şi chiar cotidiană — în graiul catalan.

Mai înainte de a ne deschide drum în interiorul peninsulei, linia se ţine o bună bucată prin preajma mării, prin regiunea brumatelor agave, a palmierilor, a viilor vestite de Taragona, tăind tuneluri fumegânde pe sub stâncile avansate deasupra valurilor. Iar după ce nepotolita imensitate albastră a fost aruncată definitiv dincolo de zare, începe să ne învăluie năduşala, deşi înaintăm prin locuri muntoase. Drept protecţie iau la Reus o butelie din reputatul Taragon de pe coastă, pentru ca prin locurile copleşite de arşiţă din interiorul peninsulei să fac faţă uscăciunii ; ca auxiliari la treaba aceasta mi-au stat : un berlinez profesor de franceză şi spaniolă pasionat foarte a cunoaşte şi vinurile latine şi un tânăr negustor din Zaragoza, care nu mai avea nimic de învăţat din Spania. Şi, în adevăr, după abandonarea mării, care la Barcelona ne oferise o răcoare egală cu a munţilor noştri, merge cam greu chiar şi prin preajma înălţimilor peste 1000 m. din Taragon şi combaterea căldurii cu tot felul de lichide devine o trebuinţă locală obştească. La staţiile localităţilor în veche zidărie de un sur uniform, ce-ţi potenţiază setea prin aspectul îngrămădirii de scoici învăluite în arşiţă şi ocolite pe departe de verdeaţă, apariţia femeilor şi copiilor cu ulcioarele de pământ grele de „aqua fresca", oferită în pahare foarte respectabile, este o binefacere. Spaniolii mai practici — cel puţin cei din clasa III — ca oameni cu experienţă, îşi poartă urciorul cu ei şi-l scot de sub bancă atunci când vor, cum ai scoate batista. Ne oferă şi nouă, însă butelia dela Reus şi alta luată de neamţ la staţia *Mora la nueva*, dela intrarea în valea Ebrului, ca să se revanşeze, mai mult ne-au însetat. Afară de aceasta trebuie un meşteşug anume ca să poţi bea spanioleşte din urcioare: vasul — care are două guri — trebuie să-l ridici bine deasupra capului, aşa încât apa, în chip de cascadă, să cadă în gură prin gaura mică ; pentru motive sanitare însă buzele nici unui băutor nu trebue să atingă sfârcul. Ca să nu-ţi facă dâră până la gură, apa trebue prinsă de cum începe să curgă — şi cu gura deschisă mare ca a unui tenor de operă trebuie înghiţită pe măsură ce vine şi fără acci-

Zaragoza

dent. Pentru toate aceste considerente şi serioase dificultăţi şi riscuri legate de un debut, mi-e teamă că mă voiu vedea nevoit să prind sfârcul urciorului, ca gospodarii de prin părţile noastre. De aceia cu „cinquo centimos" ne adăpăm în fiecare staţie cu „aqua fresca".

Nu e de fapt atât de cald, cât este de uscat aerul prin interiorul ţării şi chiar prin preajma apelor gălbui ale Ebrului prevestitor de atâta sărăcie... Căci pe terenurile din preajma lui albe-gălbui — şi doar în apropierea malurilor — sunt abia sărace lanuri de grâu ori mirişti, petrecute în lung de rari măslini, şi rare lanuri de cartofi ori păpuşoiu. In afară de aceste înguste fâşii — deşert de şes şi deşert de stâncă, de unde nu mai vine apa pe albiile de mult secate rămase în singurătate şi tăcere ; nici iarbă, nici pădure, doar vre-un pom singuratic sau rarişti de arbuşti prin locuri biruite de piatră, de ţărână vrăjmaşă albă-gălbuie ori de muşchiu. Mii şi mii de chilometri pătraţi — ce numai lungesc drumurile ţării — ar putea să fie eliminaţi cu folos, dacă pe une-locuri n'ar conţine bogăţii în sub-sol. Pe bordurile îngustelor fâşii de teren cultivabil din lungul matcei se îngrămădesc strâns sate în culoarea albă-sură a stâncilor, zidite din piatra lor, copleşite de arşiţa neîntreruptă peste vară şi fără altă umbră decât a zidurilor înghesuite, măcinate pe rând, de ploi bogate şi de soare îndelung dogoritor. Căci exteriorul locuinţelor pare că preocupă aici încă mai puţin decât în Italia. Pe aici pe colo snopii cu paiul firav s'au adunat în clăi ori girezi chiar pe locul secerişului ori în curţile împrejmuite cu piatră şi le treeră catârii şi măgarii casei... In trap statornic răbduriile dobitoace poartă în jurul parului carul cu două roate al gospodăriei după ele ori un cărucior ca de copil, scund, cu patru roate, de pe care mână cineva când nu călăreşte, şi cu care face două lucruri de odată : se alege grâul din paie şi se toacă paiele mai mărunt decât din maşina de tocat : un nutreţ, aproape singurul nutreţ.

După ce o bună bucată lăsasem albia fluviului, îl revedem tot turbure, mâlos, la *Caspe*, orăşelul înghesuit, sur, deasupra apei, pe stâncă... De aici, în sus, albia Ebrului mai lărgită şi ceva mai roditoare, îngăduind popuşoiul, curge strâmtorată între aceleaşi dealuri şi munţi arşi, unde n'are ce căuta nici capra, de unde nu mai vin apele şi unde n'au urcat niciodată drumurile ; căci sus domneşte pustie, înfiorătoare — şi nedisputată ! — singurătatea stanelor mute, cercată doară de virajele vre-unei acvile flămânde... Şi pentru aşa redusă fâşie de teren cultivabil, doar atâta circulaţie : din vreme în vreme acei răbdurii şi nepreţuiţi auxiliari ai spaniolului, calul ori măgarul îşi arată pe şosea silueta potolitului trap, cu tarhat maxim şi cu stăpânul culminând deasupra, proiectaţi suri pe dealuri sure, ori mai rar căruţa cu două roate sub coviltirul înalt, ermetic purtător al unui bun preţuit prin aceste locuri : *umbra*. Dela El Burgo de Ebro se desface din fluviu un lung canal ce-l întovărăşeşte paralel pe vre-o 100 de km. mărind posibilităţile de irigaţie şi mai înveselind locul. Şi se arată crescând încremenită în calmul arşiţei de amiază Zaragoza! E vechea cetate vestită şi oraş modern totodată, fostă capitala regatului de Aragon, mândru şi gelos de libertăţile sale, zidit pe ruinile coloniei lui August — Caesarea Augusta — de unde şi-a împrumutat şi numele (sub Goţi: *Cesaragosta* sub Mauri: *Saracusla*) ba încă pe ruinele şi mai bătrânului *Salduba* iberic — ea şi-a încununat trecutul sbuciumat şi glorios cu luptele de independenţă, cari i-au îngrozit pe Francezii asediatori la 1808.

Curând după Zaragoza linia Madridului lasă valea Ebrului apucând spre sud-vest tot în sus pe afluentul Jalon (Halon), sărac şi în apă şi în producţia agricolă a văii sale şi totuşi bogat; căci aici covârşesc locul livezile cu vestitele pere de Aragon. Satele şi aici refugiate pe locuri stâncoase, aride, în afară de fâşia terenului cultivabil şi cu arborii la cuvenita distanţă de sat. Dincolo de târguşorul Calatayud, cu locuinţe cocoţate — strâns ca nişte cuiburi în adăposturi gălbui de stâncă şi cu zidul răvăşit din fortăreaţa castelului, valea adună încă aducându-ne aproape în drum alte sate cenuşii-albe copleşite de soare şi fără altă umbră decât a locuinţelor omeneşti şi a castelelor părăginite; iar la *Arcos de Jalon*, — la cumpăna dintre afluenţii Ebrului şi Togo-ului — începe în sfârşit marele deşert podiş, Meseta spaniolă. Pe valea tot mai lărgită se ivesc iarăşi lanuri şi mirişti misere şi secerători cu batiste atârnând peste urechi împotriva arşiţei şi măgarul păscând în preajmă, în miriştea pârjolită de seceta verii, pentru ca seara să ducă acasă în spate vre-o câteva clăi din secerişul zilei. Dar la câteva zeci de chilometri în miazănoapte Siera Guadarama ne ţine de-acum majestuoasă tovărăşie cu monstruoasele-i spinări aci crenelate, aci înfăşurate în codri şi rarişti — şi, după ce la Guadalayara şi unii şi alţii ne cufundăm în noapte, mai călătorim un ceas până să zărim, pală, vâlvătaia luminii deasupra Madridului. Respirăm chiar aerul răcoros mulţumită nopţii şi munţilor, sosite împreună. De altfel călătorii ne informează că încă n'a sosit toiul căldurilor mari: „Aun no es mucho calor", lucru de care noi nu putem fi încântaţi. Mă gândesc însă cu încredere la cămăşile deschise nemţeşte la gât, cumpărate din Timişoara anume pentru aceste locuri.

Pentru a doua oară avem azi vizita unui agent de siguranţă, care, întorcând reverul hainei spre a-şi arăta calitatea, cere mut, politicos, fiecăruia legitimarea. Jandarmii călătoresc şi ei, o pereche-două de fiecare tren, fie pentru poliţia lui fie pentru diferite misiuni. Fără ca zăduful să poată modifica ceva în ţinuta lor ori să-i constrângă să-şi arunce măcar tricornul de pe cap, se ţin rigid într'o izolare şi rezervă care nu provoacă şi nu supără pe nimeni şi sunt cei din urmă a ocupa un loc liber.

Căderea nopţii odată cu dispariţia negustorilor de „aqua fresca" şi în genere a animaţiei din staţiuni şi tot odată cu instalarea gândurilor prielnice ale apropierii de ţinta călătoriei, mai deslegă limbile spaniolilor destul de tăcuţi îndeobşte — şi mă apropii de capitala lor în svonul unor convorbiri potolite, monotone, în obişnuite glasuri de bariton, fără pasiune şi fără expresie. Fraza capătă ton şi expresie abia pe la sfârşitul ei adesea cântat. In svonul convorbirii lor potolite—adormitoare pentru cine nu prinde nici un înţeles — şi nici eu nu prind, dar pândesc — trenul nostru atinge ultimele gări tainic stropite de luna clară. Inţeleg că vecinii mei din compartiment vorbesc despre tauri şi anume despre condiţiile în cari s'a dat lupta la arena din Madrid, cu două Duminici mai înainte când matadorul Gavira şi-a găsit moartea. Şi „matador" în aceste critici de „artă taurină" din acceleratul Barcelona-Madrid (cl. III-a) este un tânăr urcat după Zaragoza — şi ştie şi ceva franţuzeşte („Il ne fait pas gran jaleur"). Adresându-mi-se din nou îmi spuse că ştie că străinii nu apreciază luptele cu taurii şi se miră — grăbindu-se însă să relevеze îmbucurătoarele excepţii printre englezi şi americani — şi mă întrebă dacă mie îmi plac, adică dacă mi-ar plăcea. Explicaţia pentru lipsa mea de entuziasm o găsi repede tot el în împrejurarea că nu asistasem încă măcar la 2-3 spectacole. Deşi în cele din urmă calificam distracţia aceasta a spaniolilor prin cuvinte puţin măgulitoare, interlocutorul meu adaose cu tot calmul şi cu un filosofic şi înţelegător surâs: „Ca să guşti luptele de tauri, trebue să fii spaniol". „Noi Spaniolii — adaose el cu mândrie — două lucruri le facem bine şi fără rival : *taurii* şi *loteria*".

Dar lumina misterioasă şi îndoelnică a lunei e covârşită de becuri electrice tot mai dese pe drumul fără arbori, printre rare clădiri fără verdeaţă: Intrăm în Madrid. Simpaticul „critic taurin", care-mi dăduse adresa unei pensiuni în Madrid, acum în momentul intrării trenului în plină lumină a Gării de Sud rămâne un moment pe gânduri. Işi şi ia hotărîrea — şi-mi spune că mă însoţeşte el până la pensiunea recomandată, unde nu se vorbeşte decât limba lui Cervantes.

Un simţimânt amestecat de uşurare şi siguranţă, de mulţumire şi încredere mă străbate când pun piciorul pe pământ — şi pentru lung popas — în marea Capitală. O lună încheiată voiu avea în sfârşit locuinţă statornică, poate cu baie, poate cu o gazdă simpatică. (Ce bine că nu ştie nici un cuvânt străin!) unde voiu întrona chiar unele tabieturi de acasă şi de unde voiu face „incursiuni" ca să aduc Spania la mine. Râul de călători, închegat repede din şirul lung al vagoanelor intrate printre cele două aripi laterale ale Gării de Sud (Estacion de Atocha), se revarsă greoiu pe peronul dintre linii, în lumina covârşitoare a becurilor, în pufăitul ostenit al maşinei biruitoare.

Prin coridorul alcătuit din agenţi şi portari de hoteluri ce rostesc insistent nume răsunătoare internaţionale şi exotice, spânzurându-şi hipnotic ochii de fiecare călător, ne ţinem tot pe urma „criticului taurin", care cu capul ridicat chiteşte un auto-taxi.

ROMULUS CIOFLEC

André Lhote **Nud**

De vorbă cu André Lhote

André Lhote este, în arta actuală a Franţei, un cercetător ambiţios şi voluntar, liric şi grav în acelaş timp.

Opera lui tinde să rezolve câteva din cele mai însemnate probleme decorative.

Pictura sa recunoaşte manifestările intelectului alături de realizările sensibilităţii.

E un partizan convins al şcoalei moderne şi părerile ce transcriem mai jos ilustrează crezul său artistic.

In fundul unui pasaj îngust, în Montparnasse, la capătul unei scări modeste, se află Academia lui Lhote. Pe pereţi, mari pânze ale pictorului, dinamism de volume şi culori, împăcate într'un echilibru perfect, matematic. Tonurile se prind, se cuprind, pătrund unele într'altele şi, păstrându-şi valoarea individuală, se asociază într'un tot puternic şi armonios.

André Lhote **Portret**

Pictorul, în halat înstelat de pete multicolore, corectează. In trei mişcări de penel, palida schiţă şcolărească se transformă. Bogăţia şi plenitudinea tonurilor se întretae cu măestrie ; dimensiunile contradictorii se topesc, liniile sfioase sunt schimbate în contururi cuceritoare. Cu o voce prietenoasă, gravă câte odată de-o patimă stăpânită, ironică adesea şi severă la nevoe, pictorul comentează retuşele. Şi, totdeauna, pentru a ilustra explicaţiile, maeştrii evului mediu sunt chemaţi în ajutor. Paradox bizar pentru cine priveşte în chip superficial evoluţia artei moderne, Lhote, trecând prin impresionism, se apropie de primitivii secolului al cincisprezecilea.

Primitivismul şi cubismul

E mai puţină diferenţă între primitivi şi şcolile născute, fie că o recunosc sau nu, din botezul de foc al cubismului, decât între aceşti primitivi şi operele unui Boucher sau Greuze.

Aceste două moduri de expresie au comun tocmai ceiace le desparte de Renaştere : lipsa convenţiunii decorative a academismului proporţiilor, a gratuităţii gesturilor şi atitudinilor. Numai că lucrul e trecut cu vederea. Anumite deformaţiuni expresive, gustul desenului geometrizat, dragostea pentru jocul valorilor architecturale, care provoacă nedumerirea şi scandalul spectatorilor unui Picasso sau Braque, trec fără a fi notate în tablourile lui Fouquet, Clouet sau Giotto. Eticheta e îndestulătoare. Dar dacă cercetăm lucrurile mai de aproape, ne vom da seama că pictura cubistă şi toate şcolile ce s'au ramificat din trunchiul ei, profitând de liberaţiunea impresionistă, reiau, amplificându-l, idealul evului mediu.

Impresionismul

Revoluţia impresionistă : triumful luminii, deci triumful iluziilor optice. „Obiectul în sine" devine accesoriu pentru a face loc aparenţelor sale.

André Lhote **Tualeta (pastel)**

E cercetarea amestecului şi trecerii obiectelor unele într'altele prin atmosferă.

Mijloace: starea de pură receptivitate coloristică, părăsirea vechilor prejudecăţi de şcoală, descătuşarea de o sensibilitate de rutină.

Impresioniştii nu mai vedeau prin ochii celor ce îi învăţaseră să vadă, ci, cu o naivitate recâştigată, uzau de propria lor retină.

Evident, totdeodată, îmbătaţi de bogăţia lumii vizuale, ei uitară oarecum legile lumii plastice. Simţul compoziţiei şi al desenului tradiţional fu nesocotit. Şi, fiindcă menirea unei epoci e, în primul rând, să repare greşelile celei precedente, nouă ne e dat să restabilim echilibrul. Asta nu însemnează că trebue să înlăturăm sentimentul atmosferei, să nesocotim neîncetatele modulaţii clădite pe temelia analizei adânci a fenomenelor colorate, să pierdem din vedere transformările mediului luminos.

Asemănarea

Asemănarea ? Iată ceva ce nu trebue să preocupe nici de cum pe artist. El nu trebue, nu poate să vadă, în faţa modelului, decât jocuri diferite de drepte şi de curbe, de tonuri calde, reci, limpezi, sau întunecate, de dimensiuni mari şi mici, de volume. Asemănarea va urma în chip firesc ; ea e recompensa celei de a şaptea zi, Duminica artistului...

Dar, se poate ca această asemănare să nu... corespundă celei pe care o aşteptai. Asta, pentrucă ai învăţat prea bine să cunoşti lucrurile înainte de a le vedea. Atunci când le ai înaintea ochilor le vezi, nu cum se formează în mod spontan pe retină, ci, aşa cum le-ai conceput.

Conceptul distruge sensaţia. Asemănarea de care e vorba nu e asemănarea fotografică, ci o asemănare transpusă, metaforică. Şi ajung astfel, din nou, la cubism.

Cubismul

O definiţie ? Iată un lucru care nu e atât de uşor pe cât pare. Căci departe de a fi avut cuminţenia strămoşilor noştri Adam şi Eva, cubismul a dat naştere unor descendenţi, care mai de care mai geloşi de această paternitate.

Cu riscul de a-mi atrage numeroase duşmănii, propun următoarea definiţie :

Cubismul e o artă întemeiată, nu pe reprezentarea literală a obiectului, ci pe o transpunere voită cu ajutorul unor mijloace strict plastice. E o artă care recrează formele vii, care topeşte în tipare noui elementele amorfe, tipare de unde es caracterizate, formale.

Plecând dela un ideal plastic a-priori, cubismul, arbitrar în aparenţă, alege din obiect numai aspectele proprii să servească acest ideal. E o artă ce se opune analfabetismului pictural care adoptă toate aparenţele fără a se îngriji dacă se potrivesc cu rigorismul legilor tehnice ale unei arte tradiţionale, sub banalul pretext de a reda realitatea aşa cum e.

Realitatea ! Ca şi cum ar fi una, ca şi cum ar fi independentă !

Realitatea nu e decât o formă instabilă a reacţiunilor noastre. Şi, dacă realitatea mea se îndepărtează de realitatea d-tale, în loc de a o privi cu neîncredere şi a-mi suspecta buna-credinţă, încearcă, mai bine s'o reconstitui în tine.

André Lhote **Studiu pentru Răpirea Europei**

Mai numesc cubismul arta oportunului. Dacă un reflex, acest parazit, îmbogăţeşte un obiect sărac, vom adopta acest reflex, vom sacrifica pentru o dată eternul accidentalului. Căci accidentalul, în pictură, ca în orice activitate omenească, individualizează obiectul, adaugă realităţii picturale o realitate familiară.

Ce devine emoţia pe care orice operă artistică trebue să o trezească în noi ?

Fără a-şi pierde caracterul sentimental, va deveni ceiace numesc emoţia tehnică. Adică mulţumire dezinteresată în faţa unui obiect bine realizat. Revoluţia e analoagă celei realizate de Ibsen în teatru: drama intelectuală opusă vodevilului.

Originalitatea

Greşala diferitelor şcoli picturale a fost că au cultivat ceiace s'ar putea numi originalitatea prin discriminare.

Din aspectul vizual al unei realităţi, o caracteristică a fost desprinsă (să zicem lumina pentru impresionişti), privită din toate părţile, accentuată, caricaturizată câteodată, — în scurt, considerată ca punct central în jurul căruia restul nu era decât acompaniament şters.

Bine înţeles că această metodă a avut şi urmări bune. Am învăţat astfel să adâncim analiza manifestărilor vizuale ale lucrurilor, să scrutăm reacţiunile noastre în faţa lumii exterioare.

Dar analiza nu e decât o etapă. E timp să facem operă de sinteză. Deci, după originalitatea prin discriminare, originalitatea prin totalizare, prin integrare. Desen, lumină, profunzime, culoare, volum, toate valorile plastice vor fi luate în seamă. Bine înţeles, nu pretind să se facă părţi matematic egale. Nu; dar dacă intensitatea uneia din aceste valori e mai puţin puternică faţă de scopul urmărit, nu înseamnă că e în aceiaşi măsură mai puţin esenţială faţă de întreg.

Tot ceiace compune o simfonie, îi e egal de necesar, în ciuda inegalităţii partiţiunilor.

* * *

Sprijinite de pereţi, înşirate pe mese, învecinându-se cu mobilele, pânze de ale pictorului sunt adunate în vederea unei foarte apropiate expoziţii la galeria de artă Druet. Şi pretutindeni, aşezate în mic popor bizar, înşirate pe mese, agăţate pe pereţi, măşti, figurine, totemuri negre. E oare pentru a ilustra teoria pictorului, geometria ca mijloc de expresie ? Nu; căci dacă pot servi acestei teorii, nici un calcul n'a călăuzit alegerea lor.

Mâna pictorului mângâe uşor formele pline, conturile precise; ochiul urmăreşte îndrăgostit proporţiile atât de fericit ornamentale...

ZOE GARTÈNE

A. CEHOV

TOAMNA

Se înnopta.

In cârciuma unchiașului Tichon stătea o companie de închinători și căruțași. Ii adunase ploaia rece de toamnă și vântul neîndurat, care lovea peste obraji ca biciul. Uzi și obosiți, călătorii stăteau pe bănci dealungul păreților și, ascultând vântul picoteau. Pe fețe se vedea plictiseala. Un căruțaș, flăcău cu fața ciupită de vărsat, ținea pe genunchi o armonică udă: cânta, și mașinal se opri.

Deasupra ușii, prin prejurul micului felinar, puchinos, și murdar, cădeau stropi de ploae. Vântul urla ca lupul, covițăia în coș ca purcelul și căuta cu orice preț să smulgă din balamale ușa cârciumei. Din curte se auzea sforăit de cai și șlepăit prin noroiu. Era umed și frig.

După tejghea stătea bătrânul Tichon, un mujic înalt, cu fața bufnată, cu ochii somnoroși, înecați în grăsime. In fața lui, de astălaltă parte a tejghelei, stătea un om ca de patruzeci de ani, îmbrăcat mai mult murdar, decât eftin, dar orășenește. Avea pe el un pardesiu mototolit, plin de noroiu, pantaloni subțiri și galoși pe piciorul gol. Capul, mânile băgate în buzunare și coatele slabe și ascuțite tremurau ca de friguri. Din când în când pe tot corpul lui slăbănogit, începând dela fața grozav de suptă și sfârșind cu galoșii, trecea o ușoară tresărire.

— Dă-mi, pentru Dumnezeu! — rugă pe Tichon, cu tenoru-i dogit, tremurător. — Un păhărel... uite, ăsta mic. Iți cer pe datorie!...

— Bine, bine... Puțini vagabonzi de ai voștri trec?...

Vagabondul se uită la Tichon cu dispreț, cu ură. Dacă ar fi fost cu putință, l-ar fi omorît.

— Ințelegi odată, ființă proastă, ignorantă! Nu te rog eu, vorbind pe limba ta de mujic, te roagă inima! Te roagă boala mea! Ințelegi odată!

— N'am nevoie să înțeleg... Pleacă...

— Doar, dacă nu beau îndată, — înțelegi odată! — dacă nu-mi potolesc patima, pot să fac o crimă! Pot să comit orice! Ai văzut ființă grosolană în viața ta de cârciumar, multă lume beată; cum de nu ți-ai dat seama până azi, ce fel de oameni sânt? Sânt niște bolnavi! Pune-i în lanț, bate-i, taie-i dar dă-le rachiu. Hai, te rog cu cea mai mare supunere... Fă-ți milă! Mă umilesc! Dumnezeule, cum mă umilesc!

— Dă bani, și vei avea rachiu!

Vagabondul clătină din cap și scuipă încet.

— Dar de unde să iau bani? Totu-i băut. Până la cămașă! Mi-a mai rămas, iaca, paltonul. Nu ți-l pot da, fiindcă-i pe trupul gol... Vrei căciula?...

Nenorocitul întinse lui Tichon căciula de postav, din care pe ici pe colea se arăta vata. Tichon luă căciula, se uită la ea și clătină din cap în semn de refuz.

— Nici degeaba nu-mi trebuie... Niște gunoiu...

— Nu-ți place? Atunci, dacă nu-ți place, dă pe datorie. Când viu îndărăt din oraș, iți întorc gologanul. Ineacă-te cu el!... Dumnezeule, dece n'am știut eu atunci ce fel de oameni sânt aceștia? Dece nu-i înțelegeam, când eram puternic? I-aşi fi stins în chinuri!...

— De unde știu ce fel de om ești? — zise cârciumarul. Poate ești un pungaș... Ce cauți pe aici?

— Vreau să beau. Vreau nu eu, vrea boala mea! Ințelegi!

— Ce-mi bați capu?... Puțini hoțomani de alde tine bat drumurile?

Șterge-o. Roagă pe pravoslovnici: las să te cinstească pentru mila lui Hristos, dacă doresc; eu pentru numele lui Hristos dau numai pâne. Niște lepădături...

— Jupoaie-i tu, sărmanii; eu... să mă erți! Nu eu am să-i dezbrac! Nu eu!

Ticălosul își curmă deodată vorba, se înroși și se adresă închinătorilor.

— Dar știți că e o idee pravoslavnici! Jertfiți un piatacioc! Cere inima. Sânt bolnav!

— Bea puțintică apă, — glumi flăcăul cu fața ciupită de vărsat.

Nenorocitul se rușină. Incepu să tușească și tăcu. Peste un minut ruga din nou pe Tichon. La urma urmei începu să plângă și să propună paltonul său ud, pentru un păhăruț. Prin întuneric lacrămile nu se vedeau, și paltonul nu fu primit, fiindcă în cârciumă se aflau închinătoare care nu vroiau să vadă goliciunea bărbătească.

— Atunci ce mă fac? — întrebă ticălosul cu vocea înceată, plină de desperare. — Ce să fac? Să nu beau, nu se poate. Altfel comit o crimă, sau mă hotărăsc la sinucidere.

Se plimba prin cârciumă. Se apropie, sunând din clopoței, o trăsură de poștă. Poștalionul, ud de ploaie, intră în cârciumă, bău un pahar de rachiu și eși. Poșta plecă înainte.

— Am să-ți dau un obiect de aur, — se adresă vagabondul către Tichon, îngălbenindu-se deodată. Poftim, ți-l dau. Fie... Deși e o ticăloșie din partea mea, ia-l... Comit această ticăloșie, fiind iresponsabil... Și la judecată m'ar fi achitat... Ia-l, dar numai cu o condiție: să mi-l întorci, când oi trece îndărăt. Ți-l dau față de martori...

Băgă în sân mâna udă și scoase un mic medalion de aur. Il deschise și se uită în treacăt la fotografie.

— Portretul ar trebui scos, dar n'am unde-l pune; sânt ud de tot. Să te ia dracu, jefuește-mă cu portret cu tot. Dar cu o condiție... Dragă, scumpul meu... Te rog... N'atinge fața asta cu degetele... Te rog, drăguță! Scuză-mă pentru grosolăniile mele, pentru că am vorbit cu tine grosolan... Sânt un prost... Nu-l atinge cu degetele și nu te uita cu ochii tăi la acest chip...

Tichon luă medalionul, se uită la marcă și-l puse în buzunar.

— Un ciasornicaș furat, — zise, turnând în pahar. — Nu-i nimic... Bea...

Bețivul luă paharul în mână, ochii îi luciră, și bău... cu patimă, cu o pauză nervoasă. După ce bău medalionul, împreună cu fotografia, rușinat, lăsă ochii în jos și se retrase într'un colț. Acolo se așeză pe bancă, lângă o închinătoare, se zgribuli ca un ariciu și închise ochii.

Trecu o jumătate de ceas în liniște și tăcere. Vuia numai vântul, cântând în coșul casei rapsodia sa de iarnă. Inchinătoarele începură să-și facă cruce și să se așeze încetișor pe sub bănci, pentru noapte. Tichon deschise medalionul și se uită lung la chipul femeei, care din pervazu-i de aur zâmbea cârciumei lui Tichon, sticlelor...

Afară scârțâi o căruță. Se auzi „țpru" și un șlepăit prin noroiu. Intră grăbit un mujic mărunțel, într'un cojoc lung, cu o barbă ascuțită. Era ud și murdar.

— Ei! — strigă, izbind cu gologanul în tejghea. — Un pahar de maderă adevărată! Toarnă!

Și întorcându-se sprinten într'un picior, îmbrățișă dintr'o privire întreaga adunare.

— V'ați topit ca zaharul, bunica... voastră!... V'ați speriat de ploaie. Dar gingași mai sunteți! Dar asta... ce mâncare?...

Voiosul mujic se apropie de vagabond și-l privi în față.

— Ia te uită! Boerul! Semen Sergheici! Boerii noștri!... A! Dar de unde și până unde în cârciuma noastră?... Aici vi-e locul? Eh, mucenic nenorocit!...

Boerul se uită la țăran și se acoperi cu mâneca. Țăranul oftă, clătină din cap, dete desperat din amândouă mânile și veni la tejghea să-și bea rachiul.

— E boerul nostru, — îi șopti lui Tichon, făcând semn spre vagabond. — Moșierul nostru, Semen Sergheici. L-ai văzut? Cu ce mai seamănă acuma? Vezi beția... până unde...

Bând paharul, mujicul își sterse gura cu mâneca și urmă:

— Eu îs din satul lui. De aci, din Antilovea... Am fost robi la tatăl lui... Iți vine așa milă! așa milă! Boer tare de treabă. Uite, vezi căluțul din curte? El mi-a dat pentru cal. Ha-ha! Soarta!

Peste zece minute mujicul era înconjurat de căruțași și închinători. Cu tenoru-i slăbuț, nervos, povestea mujicul, mișcându-se și gesticulând cu brațele. — De trai bun... Era boer bogat, mare va să zică în toată gubernia. Mănâncă și bea cât poftești. L'ați văzut poate și singuri... De câte ori n'a trecut în caleașcă chiar pe lângă crâșma asta. Era bogat... Mi-aduc aminte, acum vr'o cinci ani mergea pe podul umblător peste Michis, și în loc de piatac, arunca rubla...

Dintr'un fleac i s'a tras tot prăpădul. Mai întâi de toate dela o femee. A, îndrăgit, sărmanul, pe una din oraș... Mai tare decât viața. I-a căzut la inimă „cioara mai tare, decât șoimul"... Ii ziceau Maria Egarovna ticăloasei, și avea o familie atât de ciudată, de n'o mai poți rosti. A îndrăgit-o va să zică, a cerut-o după datina sfântă. Ea primește, se înțelege, fiindcă boerul era boer, nu fleac, om în toată firea și cu parale. Mi-aduc aminte, trec eu odată seara prin grădina lor; mă uit, stau pe bancă și se sărută. El pe ea odată; ea, șarpele, de două ori. El dă s'o ia de mână; ea atâta așteaptă! Iaca așa se lipește de el... „Te iubesc — zice — Senea!"... Senea, ca un zmintit, nu-și mai găsește astâmpăr, se laudă ca prostu... Unuia o rublă, altuia două... Mie iaca, pentru cal... De bucurie, ne-a ertat toate datoriile... Ajunse treaba la nuntă... Se cunună cum se cuvine... Tocmai când să se așeze boerii la masă, dumneaei — în cupeu, și fuga! La oraș, după avocat, după ibovnic!... Auzi, după cununie, târâtura! Va să zică, tocmai la adecă!?... S'a scrintit din clipa asta a început să bea... Cum vedeți... Umblă zăpăcit, se gândește la târfă... O iubește!... Acuma cred că se duce pe jos la târg: ca s'o zărească măcar c'un ochiu... Altă pricină, fraților, de unde a pornit prăpădul, e un cumnat, bărbat al suroră-si... Se apucă să chezășuiască la banca societăței pentru cumnat,.. pentru vro treizeci de mii. Pehlivanul de cumnat și-a înțeles, nici vorbă, folosul, nici nu vrea să știe, dar dela el, de la al nostru, au scos toate cele treizeci de mii... Femeea cu avocatul ei a făcut copii, cumnatul și-a cumpărat o moșie lângă Poltava, și al nostru cutreeră ca un prost, cârciumile, se vâră cu plângeri la mujici de al de noi. „Mi-am pierdut, fraților, credința! Nu mai pot crede în nimeni!" Rătăcire a minții! Tot omul are necazul lui; atunci va să zică, să bei? Iaca, să luăm de pildă pe Starșină 1). Femeea aduce la ea pe învățător în mijlocul zilei, cheltuește banii bărbatului pe băuturi, iar Starșina se plimbă și zâmbește... Numai a slăbit puțin...

— Cui și câtă putere i-a dat Dumnezeu, — oftă Tichon.

— E putere, și putere, așa-i.

Mult timp povesti mujicul... După ce isprăvi, în cârciumă se făcu liniște.

— Ei, tu... cum îți zice? Om nenorocit! Vino și bea! — zise Tichon, adresându-se boerului.

Boerul se apropie de tejghea și bău mila cu deliciu...

— Dă-mi pentru un moment medalionul, — șopti lui Tichon. — Să mă uit numai, și ți-l întorc...

Tichon se întunecă și-i dădu în tăcere medalionul. Flăcăul cu fața ciupită de vărsat, oftă, clătină din cap și ceru rachiu.

— Bea, boerule! E—e! E bine fără rachiu, dar cu rachiu și mai bine. La rachiu... nici amarul nu-i amar. Trage-i! După ce bău cinci pahare, boerul se retrase în ungher, desfăcu medalionul, și cu ochii beți începu să caute chipul iubit... Dar chipul lipsea... Fusese ras de pe medalion de mâinile virtuosului Tichon.

Felinarul pâlpâi o clipă și se stinse. In ungher o închinătoare începu repede să vorbească în somn. Flăcăul cu fața ciupită se rugă lui Dumnezeu cu glas tare și se lungi pe laiță.

Mai sosi încă cineva... Ploaia turna fără contenire... Frigul devenea tot mai tare, și mai tare, și se părea că această urîtă și întunecoasă toamnă n'are să aibă sfârșit. Boerul se înfipse cu fața în medalion și tot mai căuta chipul femeesc... Lumânarea se stingea.

Unde ești tu, primăvară?...

A. CEHOV

(Trad. din rusește de A. Frunza)

1) Ceva analog cu suprefectura dela noi. (Nota trad.)

IN EDITURA

„Naționala" S. Ciornei

BUCUREȘTI, Str. Decebal 8—10

AU APARUT:

Maurice Dekobra—FLĂCĂRI CATIFELATE trad. P. Ioanid Lei 60.—
Guy Chantepleure—PASAGERA trad. S. Leonard „ 65.—
Marcel Prevost—FECIOARELE NEBUNE trad. L. Rebreanu Lei 60.—
Pierre Benoit—KOENIGȘMARK trad. Dr. N. Chiriac-Dimancea Profesor Lei 60.—

Pentru comemorarea a 100 de ani dela nașterea lui
LEON TOLSTOI
ANA KARENINA
într'o admirabilă traducere românească datorită cunoscuților publiciști
SARINA CASVAN și ION PAS

IN CURS DE TIPARIRE

J. Kessel—NOPȚI PRINCIARE trad. Al. Iacobescu, Profesor

De vânzare la toate librăriile din țară.

Literatura minoritară

H. ZILLICH

Prefectul țăran

Prefectul de județ Ionel Calugescu era departe de patria sa, de șoseaua largă a satului din Valahia, unde purceii aleargă guițând după scroafă, prin pulbere adâncă, de-alungul gardurilor și pomilor, care stau înfipți, negri-verzui, în orizontul ce se leagănă sub razele soarelui. Departe era și scrânciobul cu spetezele lui uriașe. Acolo fâlfâiau Duminica rochițele fetelor. O! rochițele fetelor! el nu le putea uita. Acum erau însă altele, pe care le vedea undeva în Transilvania.

Tatăl său era preot. Nu era de loc distins. Avea antiriul unsuros, părul lung și murdar, burta mare și picioarele ca niște bureți striviți. Iar acolo, unde se isprăveau mărăcinii, în arătura dinspre miazăzi, începea moșia cea mare. Era proprietatea unui domn care-și lustruia ghetele cu o petecă de catifea la Paris, în vreme ce Sami Fischer semăna grâul cu țăranii lui.

Grâul era galben, grâul era bun, și Sami Fischer făcea socoteala, că la fiecare spic se pierdeau cinci grăunți, pentrucă țăranii trebuiau plătiți. Dar și aci bătrânul Calugescu era omul care-i venea într'ajutor.

După câțiva ani, când Sami Fischer ședea iarăși la birou, la Anul-Nou, trase o linie groasă sub socoteli și-i trimise popii o pungă plină cu argint, pentru bunele sfaturi și pentru îmblânzirea norodului. După aceia, făcu un raport la Paris: „*Mon Dieu!* ce rău se plătește grâul, *mon Dieu!* și orzul tot așa!...

Părintele Calugescu primea o jumătate de grăunte de fiecare spic, care acum nu mai dădea decât trei grăunți în socoteala cheltuelilor. Grăunții lui umpleau câțiva saci respectabili, căci dela mărăcinii, care formau hotarul dinspre miazăzi, moșia cea mare se întindea cale de patru ceasuri și pământul era gras. Grasă era și recunoștința lui Sami Fischer. Ea-și lăsa urmele la București, sub forma unor pete de cerneală pe hârtii albe.

Micul Ionel băgă hârtiile în buzunarul dinăuntru al hainei. Eri era student, iar astăzi, a scos una din acele hârtii și s'a trezit în minister. Nu era dușmanul țăranilor. Roata uriașă a scrânciobului și rochițele fetelor le ținea bine minte. Când te ridicai în sus, se înălța clătinându-se peste grădini și peste turnul bisericei.

Ce frumoase vremuri. Lângă biserică locuia bătrânul Calugescu. Antiriul lui era murdar, dar cuvântul spus în comisiunea pentru reforma agrară avea greutate.

Căruța de vânătoare a lui Sami Fischer a făcut de multe ori drumul printre semănături până la casa parohială, o căruță galbenă printre grâul galben. Aci se trăgeau multe linii groase sub multe socoteli și ca rezultat final zbură Ionel, la vrâsta de patruzeci de ani, în Transilvania, la o prefectură. „*Mon Dieu!* scrie Sami Fischer la Paris, reforma agrară! — *mon Dieu!*"

Ionel nu se mai da acum în scrânciob. Avea automobil. Satele îi rămăseseră însă dragi, chiar dacă erau așezate în fundul pădurilor și aveau porți straniu de largi, împodobite cu crestături străine. Nu era dușman țăranilor și chiar dacă nu se putea înțelege cu ei, Ungurii totuși știau despre dânsul că e gros și că dansează bucuros.

— Fraților! — le zicea el, și învârtea fetele de țăran prin birturi de se răsturnau sticlele.

— Fiule, — îi scria bătrânul său tată, — am aflat că duci o viață destrăbălată. Cine a mai auzit așa ceva: un prefect să danseze cu fetele dela țară! Insoară-te!

Dar Ionel se gândea că prea mult a îndrăgit scrânciobul, și făcu o scrisoare lui Sami Fischer. Căruța cea galbenă de vânătoare luă drumul printre semănături și aduse în dar o icoană. Popa o dădu bisericii. Bătrânul Calugescu nu mai era tânăr; își pregătea drumul spre Dumnezeu prin smerenie și generozitate.

In luna August 1922, fiul său se duse iarăși la horă într'un sat.

— Fraților! — salută el la intrare și țăranii își descopereau capetele.

Lângă pârete. unde ședeau doi, Petru, fiul primarului, și vărul lui, Onea, se goliră paharele dintr'o dușcă. Aproape izbindu-le, le așezară la loc. După aceea flăcăii își întinseră brațele pe masă și rămaseră cu ochii pironiți. La lumina lămpii de petrol abia se puteau distinge niște umbre posomorîte prin fumul de pipă, dar ei vedeau bine cu cine dansa prefectul.

Petru șueră printre dinți la urechea vărului său:

— Iți place asta?

Onea tăcea.

Privirea lui Petru se tulbură când continuă a șopti:

— Pe tine te-a mințit, pe mine m'a înșelat cu tine. Și acum acest prefect. Am s'o lovesc... să-i sparg capul!

Buzele celuilalt se strânseră.

— Incearcă!

Se priveau acum drept în ochi, se îndârjeau tot mai mult și se apropiau încet unul de altul.

— Atunci o să ai de furcă cu mine!

Petru gemu:

— Nu mi-e frică... mă... mă...

Nu mai auzeau zgomotul; pumnii lor se strângeau încet.

Lângă ei, aproape de tot, se auzi o voce:

— Ce fel de domni sunt prefecții ăștia — mormăi unchiașul Gyuri printre dinții rari.

— Unii sunt nedrepți cu noi, alții ne chinuesc. Ăstuia-i sunt dragi femeile. Asta nu-i treabă curată!

Pumnul lui Petru, lovi puternic în masă.

— Ei, da; — rânji unchiașul, — femeile se bucură când se freacă câte-un domn de ele. Să le ia dracu'!...

Onea trăgea cu coada ochiului spre ușă, unde ședea jandarmul și urmărea cu încordare mișcările prefectului. Ea râdea, gâsca cea proastă, pe care o învârtea prefectul, râdea întocmai ca pe timpul când era servitoare la Brașov și o pișcau de obraz soldații. Dar Onea nu știa lucrul acesta, el nu vedea decât pe prefect și pe Petru.

Se ridică și scoase din buzunar un pachețel învălit frumos în hârtie. Era prețul unei perechi de boi vânduți de curând. Luă din el o bancnotă și o aruncă pe vioara șefului tarafului de lăutari:

— Să nu mai cânți!

Muzicantul prinse cu iuțeala fulgerului bancnota și cântă mai departe. Dădea în semn de scuză din umeri: Domnul prefect vrea să danseze!

Onea se opri în fața lui. In mijlocul cântecului, țiganul puse bancnota iarăși sub degetul cel mare, de unde o luă la repezeală flăcăul. Țăranii și femeile cari stăteau înghesuite lângă ușă, priveau într'acolo șoptind.

— Domnule! — strigă Onea, de răsună sala, — eu vreau să joc cu drăguța mea!

Ionel nu-i dușmănea pe țărani:

— Ce vrei, fătul meu? — întrebă el, oprindu-se șovăitor din joc, cu mâna întinsă încă pe corsetul roșu.

Muzica încetă brusc. Jandarmul sări lângă flăcău. Și acum înțelese Ionel, înțelese că e acelaș lucru ca și în satul lui. Iși trase mâna de pe corset. Fata se șterse cu palma lată pe frunte. Din fața ei aprinsă priveau doi ochi îngrijorați. Se făcu tăcere adâncă în sală, încât se auzea respirația țăranilor. Frica îi coprinse pe toți.

Ionel zâmbi însă:

— Ține și bea, frate!

Și-i aruncă flăcăului câteva piese. Banii sunau pe podele. Nimeni nu se aplecă să-i ridice. Atunci prefectul șueră printre dinți un cuvințel jandarmului. Onea nu mai așteptă intervenția jandarmului, ci întorcându-se, eși din sală.

Lăutarii erau buni. Intonară numai decât un „tuș". Țărăncuțele chicoteau între ele, în vreme ce țăranii turnau tăcuți în pahare, fără a le goli de tot. Petru se postă în fața lui Ionel. El era făcut din alt aluat decât vărul său și totuși spuse exact acelaș lucru:

— Domnule, eu vreau să joc cu drăguța mea!

Fata își acoperi fața cu mâinile și fugi.

— Hei! strigă prefectul în urma ei. Ai doi? — Trei ai! Porumbița mea, ai trei!

Un notar prichindel și jandarmul făceau haz de vorbele lui. Țăranii tăceau însă, până când se desprinse unul dintre ei și-și luă pălăria din cap.

— Acesta e feciorul meu!, — zise, și ridicând degetul îi arătă flăcăului ușa.

— Cam sălbatec fecior, primărelule! — replică Ionel, dând voios din cap. Bea, frate!

Și când începură lăutarii din nou a cânta, unchiașul Gyuri scuipă printre dinți:

— Așa-i lumea!

Petru scoborî treptele birtului. In fața casei stătea mașina prefectului. El se uită multă vreme la ea, gâfâind greu, apoi o porni pe șoseaua satului. Vântul îl gâdila pe la urechi. Respirația lui nu se ușura însă. Dealurile se ridicau, tot mai dese și mai aproape, în fața lui, pe șoseaua deasupra căreia se auzea freamătul pădurilor. Luna împrăștia lumina-i clară.

La ultima casă, unde șoseaua face o întorsătură bruscă peste pod, stătea, umbrit de brazii din față, aplecat, un om și ciocănea.

— Ce faci aci?, — întrebă Petru și se opri la trei pași de dânsul.

Omul făcu o mișcare cu toporul în mână.

— Du-te la dracu! — fu răspunsul lui.

Tăcură amândoi, apoi:

— Vreau să-ți ajut, zise Petru.

Onea se aplecă, ridică un felinar mic cu petrol, care atârna dela mijlocul unui băț lung. Așezară bățul de-a-curmezișul podului, proptindu-l pe parapete.

Amândoi aveau în mână chibrituri, ca să aprindă lampa îndată ce s'ar fi auzit apropiindu-se pufăitul mașinii. Se așezară apoi amândoi unul lângă altul, în șanț. Petru nu era înarmat. Ascultau freamătul brazilor și nu vorbeau nimic. Privirile lor erau pironite drept înainte. Nu se uitau unul la altul.

După un ceas, fulgeră în sat o lumină puternică. Razele ei ajungeau până la pod. Săriră amândoi în sus. Aprinseră amândoi odată chibriturile, — odată băgară amândoi lemnișoarele aprinse în felinar. Acesta își legăna flacăra roșie în vânt. Acum se întâlniră privirile lor, scurte și pline de ură. In clipa aceia se auzea chiar prin vâjiitul brazilor bâzâitul mașinii. Lumina dela reflector se abătu spre dreapta și se stinse.

Flăcăii gâfâiau. Numai zgomotul pădurii se mai auzea. Departe, în dosul satului, mai apăru o rază slabă de lumină pe cer, odată, de două ori. Casele astupau vederea dela eșirea opusă din sat și șoseaua.

Petru se înfurie ca un animal sălbatec:

— Câinele nu se duce acasă!

Izbi pământul cu piciorul, lovi felinarul de pe băț, de se făcu țăndări. Onea stătea lângă el și privea în pământ; apoi porni cu pași mari spre sat. Petru amuți. Se uita în jurul său ca în vis. Cotitura șoselei era luminată de razele lunei. Din spre brazi se auzeau miorlăit ca de pisici. Iși încrucișă brațele pe piept și trase o înjurătură.

Când voi să pornească, zări pe Onea în mijlocul uliții, la vre-o douăzeci de pași depărtare, stând lângă o fată. Petru o rupse la fugă. Fata stătea răzimată de-o poartă, în umbră, și vorbea cu flăcăul, în a cărui mână atârna, nemișcat și drept, toporul.

Petru se apropie de ei:

— Târfă!, — strigă el.

Vântul îl șfichiui în ochi, încât trebui să-și închidă ca orbit.

— Toporul l-am luat din curtea tatălui tău,—zise Onea.

— Ține-l și du-l acasă și să lași fata în pace, căci altfel, bun e Dumnezeu, dar să știi că ai de-aface cu mine dacă o batjocorești!

Și ei se priviră iarăși țintă în ochi și sub privirea aceasta aspră, Petru luă c'o mișcare largă toporul. Cu gura căscată zise:

— Ce spui, mă!

Dar privirea lui deveni mai slabă, rătăcitoare. Fata suspină. Se întoarse spre ea și acum o vedea numai pe dânsa, și-l cuprinse furia nebună și avea iar cuvinte la îndemână. Toporul nu-i mai atârna nemișcat în mână. Se mișca și el furios cu mâna.

— Tu!, — strigă el, — ne găsești pe toți buni de-a-ți bate joc de noi!?

Ii puse mâna în gât, dar îndată simți mâna vărului său pe umăr.

— Dă-mi drumul! zbiera el.

Fata căzu, — văicărindu-se, la pământ. Ochii ei luminoși, deschiși, îl priveau. El știa că-i dau dreptate. De trei ori i se urcă sângele la creer.

— Dă-mi drumul!, — zbieră încă odată, apoi se smulse cu putere, încât vărul său se clătină, și scuipă pe fată în obraz.

Nu trecură cinci secunde. Cum mai vâjâia pădurea în liniștea nopții! Onea zăcea la pământ scăldat în sânge. Și fata începu să strige. Cum mai striga! Mâna lui Petru trecu încet peste ceafă. Acolo îl lovise Onea, cu pumnul. Acum zăcea mort. Luna își arunca lumina asupra lui, cum o aruncase mai înainte asupra cotiturii de pe șosea.

Trad. de ION BĂILĂ

Cititi azi:
„LECTURA" No. 169
Floarea literaturilor străine
STEFAN ZWEIG
LUPTA PENTRU POLUL SUD
— Scrierea complectă. la Librari și chioșcari. Lei 5.

O mare iubire romantică

Cu surâsul depărtat şi rece, aşa cum apare în tablourile lui David şi Gérard şi în corespondenţa sa, Doamna Récamier impresionează azi ca şi altădată. E femeia pe care toate veacurile o caută ca s'o iubească. S'a născut la Lyon în 1777, şi salonul ei din l'Abbaye-au-Bois, devine celebru în timpul Renaşterei. Intâlnim în cercul prietinilor care o adorau — toţi cei care au fost în intimitatea d-nei Récamier au iubit-o — câteva nume celebre ale romantismului: Chateaubriand, Benjamin Constant, Bernadotte, „le bon Balanche", autorul unor „încercări de palingenezie socială", şi pe Jean-Jacques Ampère, fiul savantului fizician, celebru ca fiu al tatălui său, ca distins academician prin lucrările în toate domeniile, dar mai ales ca un exemplar de cea mai pură esenţă romantică. O carte recentă, „Un amoureux de M-me Récamier", a lui **de Launay**, cercetează această dragoste mai puţin cunoscută, a lui Jean-Jacques Ampère pentru M-me Récamier.

E vorba de o dragoste puţin obişnuită, care a durat douăzeci şi nouă de ani, făcând să devieze aproape cu totul viaţa unui spirit atât de vioiu, de larg, de viguros, ca cel al lui Ampère. Sentimentalismul romantic a făcut din el tipul caracteristic care suferă de mult pomenitul **mal du siècle.** S'a lăsat subjugat de pasiune deşi constata cu desnădejde că-şi ratează viaţa. Prietenii săi, Stendhal, Mérimée, o făceau pe M-me Récamier, reputată **la très pure,** direct responsabilă de toată nenorocirea lui Ampère. Mérimée n'a ezitat să scrie despre ea: „N'a fost niciodată o Ninon de Lanclos, nici o M-me de Maintenon. Cred că era absolut cu totul lipsită de organul care se numeşte inimă. Iubea toate omagiile şi când iubeşti pe toată lumea, nu mai eşti capabil să iubeşti pe un singur om. Scopul ei a fost să domine o curte de oameni distinşi... Nu-i reproşez că n'a avut inimă, dar c'a simulat că are; nu pot să-i iert că a transformat pe unul din prietenii mei... a făcut din el un animal în slujba ei, foarte gentil, dar artificial..."

Deşi toţi prietenii credincioşi ai insezisabilei Juliette au dovedit inexactă aprecierea lui Mérimée, jurnalul lui Ampère, care analizează zi cu zi deplorabila devirilizare prin amor, îi dă dreptate.

Jean-Jacques Ampère n'avea decât douăzeci de ani când tatăl său l-a introdus în salonul d-nei Récamier, care împlinise patruzeci. Hrănit cu literatură romantică, Werther, Obermann, Manfred, era pregătit pentru pasiunea care i se oferea. Peste doi ani, în 1822, a putut nota în jurnalul său: „Mărturisire. Prima încântare", şi în scrisoarea adresată d-nei Récamier: „Fericirea îmi umple sufletul, îmi opreşte gândirea. Te iubesc atât de intens, de pur, de duios! Dece atâtea se ridică între noi? Totuşi printre nenumăratele piedici, îmi sunt date câteva clipe, câteva ore de tulburare, şi încântare, de adevărată uitare, de tristeţă delicioasă..." Se cunosc piedicile la care făcea aluzie: Mathieu de Montmorency, prinţul Prusiei, Chateaubriand mai ales care de altfel nu ezita să-şi înşele prietina şi s'o chinuiască.

Mai târziu, Ampère, cuprins de gelozie, scria desnădăjduit: „...Eşti totul pentru mine, mama, sora mea, femeia pe care o iubesc şi încă altceva, îngerul al cărui surîs îmi purifică şi-mi înviorează inima. E crud gândul că nu sunt eu acela pe care îl vei fi iubit cel mai mult; dar să-ţi fie plăcut gândul că nimeni nu te iubeşte ca mine şi că nu voiu iubi niciodată pe nimeni ca pe d-ta".

D-na Récamier preţuia pasiunea atât de generoasă a lui Ampère şi n'a făcut nimic pentru a o potoli. A plecat în Italia însoţită de Ampère ,ca să uite infidelităţile lui Chateaubriand.

In cea mai frumoasă ţară din lume, acest al doilea Jean-Jacques a suferit neînchipuit de mult. Numai rare ori a putut nota: „In seara asta... am ţinut mâna fragedă a d-nei Récamier. In fine, noaptea, am ţinut-o pe braţe. I-am acoperit mânile cu sărutări. Am înţeles deosebirea care ar fi între fericirea sufletului şi aceia a simţurilor..."

Curând însă, îl cuprinse tristeţa şi urâtul— „...fără viaţă fără visuri, fără vre-o credinţă, fără vreun sentiment... Nu-mi rămâne mai bun de făcut decât să mă resemnez şi să profit de diversitatea superficială din mine, pentru a ocupa într'un fel viaţa ,dar în fiecare zi să consacru câteva clipe, singurătăţii şi golului care e în adâncul tuturor lucrurilor. Voiu rupe orice legătură înainte de începutul iernii, păstrând sentimente bune pentru ea... Tot ce mai pot nădăjdui sunt clipe şi visuri..."

Se destrămase ceva în fiinţa aceasta plină de făgăduinţi. Ampère plecă, trecu prin Veneţia, oraşul predestinat marilor tristeţi romantice. Scrise versuri pline de regret şi lacrimi. Călători mult, studiind mereu, din pornirea atavică de a cunoaşte; încercă istorie, critică, linguistică. Dar n'a putut scrie cartea la care a meditat toată viaţa, în care ar fi contopit pe Obermann şi Byron creind „un homme désirant, manquant et regrettant toujours la vie". A devenit fără eforturi, unul dintre cei mai savanţi oameni ai secolului, capabil să citească texte ebraice, arabe, chinezeşti să descifreze ieroglife, să studieze istoria formării limbilor şi literatura comparată. A fost ilustru şi considerat. Dar toate acestea nu l-au consolat.

Până la sfârşit a rămas prietinul credincios al d-nei Récamier şi intre manuscrisele postume s'a găsit acela al unui roman, în care încercase să reînvie, şi poate să retrăiască pasiunea lui pentru d-na Récamier. — **St.**

Din carnetul unui muncitor

Străbunii de altădată

Din adâncimi de suflet — genuni necunoscute —
Adeseori pe freamăt de clipe solitare,
Vuind încet se 'naltă ca un oftat de orgă
Strigări amestecate cu zgomote bizare.

Atunci fiinţa noastră tresare şi-şi apleacă
Spre 'ndepărtatul scâncet urechea speriată ; —
Să nu te temi, nu-i nimeni, în noi prin fund de vremuri
Dau chiote de luptă străbunii de altădată.

CRISTIAN SÂRBU

O. FARB

Fabrica de Tâmplărie
de Mobile şi Binale

Excută ireproşabil, aranjamente
de interior, Magazine etc.

Calea Şerban Vodă 159, Bucureşti

Răzbunarea lui Hascal Haimovici

de RADU ROSETTI

Sara a făcut deci pe placul hatmanului, baba Catrina a căpătat un bacşiş crăesc şi Hascal Haimovici a dobândit, pe preţ de nimica dreptul să exploateze brazii seculari din pîraele Ursoaei şi Cerboaicei. Cît se poate de nemulţămit a rămas însă căminul Ienacache Clocitu pentru că iar se încheiese cu acel Evreu o afacere din care nu trăsese nici un folos.

Hatmanul s'a despărţit de Sara, după întâia lor întrevedere iş mai farmăcat de frumuseţile ei decât înainte şi de atunci ţinutu-s'au lanţ acele întâlniri în foişorul de lângă florărie.

Biata cucoana Irina îşi dăduse sama de mult că mândrul şi frumosul ei soţ o înşală; iar, după diferite semne, pricepea că de curând era stăpânit de o patimă mai puternică, dar deşi îl iubea şi suferea mult în urma acestei necredinţi stăruitoare, fiind de natură blândă şi supusă, suferea în tăcere fără a îndrăzni să se plângă.

După puţine săptămâni, Hascal s'a mutat în satul Boiştea, spre a fi mai aproape de cele două pâraie cu brazi, lăsând rateşul şi imaşul în seama unui frate mai tânăr al Sarei, pe care îl luase ca tovarăş cu o a zecea parte din folos. Venia însă de două ori pe săptămână să ia socotelile şi să-şi dea seama de mersul lucrurilor. Odată cu dânsul, se mutase la Boiştea, într'aceiaş casă cu el, şi Vârvara Ciubotariu, cu care trăia acuma făţiş. Las să-şi închipue cetitorul ce prilej de vorbă dădea obştiei evreeşti din Păstrăveni această purtare a perechei orândăreşti, căci, bineînţeles relaţiunile Sarei cu boeriul nu putuse să rămâe ascunse vreme mai îndelungată.

Dar, după câteva luni, Sara a trebuit să-şi dea samă că se află în ceeace neamţul numeşte „împrejurări binecuvântate" şi nu putea să încapă nici cea mai mică îndoială că paternitatea fiinţii ce avea să vie pe lume aparţinea hatmanului. Acest de pe urmă s'a arătat surprins de asemenea veste în chip cât se poate de puţin plăcut, dar simţurile lui fiind încă cu totul sub stăpânirea frumuseţii Sarei, nu şi-a arătat astfeliu nemulţămirea. Numai când sarcina şi-a pus cu desăvârşire pecetea pe faţa şi pe trupul frumoasei Evreice, el a început să se răcească către dânsa. Şi nefiind bărbat care să-şi stăpânească impresiile, a întrerupt în curând orice legături cu ea, mulţumindu-se să-i trimeată, prin baba Catrina, ajutoare băneşti şi alte daruri, de natură să mângâie cu desăvârşire pe altă femee, care, în legăturile ei cu Iancu Trotuşanu, ar fi căutat numai satisfacerea unor interese materiale. Dar nenorocita îl iubea, cu toată inima, cu tot trupul, cu toată mintea ; durerea i-a fost adâncă, contribuind să-i sluţească faţa şi mai mult.

Printr'o coincidenţă ciudată, hătmăneasa, căreia soţul ei îi făcea câteodată pomana unor fărămituri de dragoste, precum şi Vârvara Ciubotariu, cu care Hascal urma să trăiască, s'au găsit şi ele în „împrejurări" la fel, sarcina cucoanei Irinei fiind ceva mai puţin înaintată decât acele ale celorlalte două.

Cu vre-o două săptămâni însă înaintea uşurării lor, s'au petrecut la rateş nişte întâmplări cari au adus o desăvârşită schimbare în toată situaţia orândariului. Ferşterul lui Trotuşanu, Fritz Elsner, acel Neamţ beţiv despre care am pomenit mai sus, acelaş care dăduse lui Hascal ideea afacerii cu brazii şi care, pentru aceasta primise dela Evreu un zdravăn filotim în galbeni sunători, pe care se grăbise să-l dee, în puţine luni, pe gât, de o bucată de vreme scotea sufletul orândarului prin necontenite cereri de bani. Hascal dintâi le satisfăcuse; afacerea era doară destul de strălucită ca să-i permită să arunce, în fiecare lună, vreo câţiva galbeni de pomană. Dar tocmai această uşurinţă în căpătatul metalului galben a stârnit şi mai tare pofta Neamţului, care a început să pretindă dela orândar o a treia parte din câştigul total, ameninţându-l că, dacă nu i-o dă, destăinueşte boerului întreaga afacere, chiar cu rizicul să-şi piardă locul. Hascal nu a prea luat ameninţarea în serios zicându-şi că Elsner va sta la gânduri înainte să-şi pue în primejdie cele două sute de galbeni leafă anuală, plus tainuri şi nenumărate folosuri ilicite ce le scoate din slujba lui. Insă, fiind bărbat prudent, nu a refuzat categoric ci a mai amânat, de azi pe mâine, răspunsul hotăritor.

Intr'o Duminică însă Hascal, venind la Păstrăveni pentru a lua dela cumnatu-său socotelile rateşului, a dughenei şi a imaşului, s'a pomenit cu Elsner beat în crâşmă. Cum îl zăreşte, Neamţul începe să strige la el să-i dee numai de cât banii ce i se cuvin şi pe care s'a legat să-i dee, însoţind această brutală somaţie cu sudălmi care de care mai energice, pomenindu-i toată ascendenţa şi caracterizând prin cuvinte drastice chipul în care îşi speculează nevasta către boer. Hascal Haimovici nu era fricos, fusese soldat şi se ştia bărbat puternic: a tras Neamţului un ghiont în piept care l-a făcut să sboare afară din crâşmă şi chiar dincolo de târnaţ. Turbat de mânie, Elsner s'a sculat şi s'a repezit iar în rateş, dar acolo l'a luat în primire Hascal care, umflându-l, l-a dus iar dinaintea crâşmii numai în palme şi în lovituri de picior.

Tocmai atunci trecea călare vechilul, căminariul Ienacache Clocitu. Văzând ce se întâmplă, s'a apropiat de ei şi a început să strige:

— Cum îndrăzneşti, măi, să te atingi de slujbaşul boeresc? Acuş te croesc! şi totodată a ridicat harapnicul asupra orândariului.

Infierbântat prin lupta cu Neamţul şi zădărât de tonul mai mult decât arogant al vechilului, Hascal Haimovici a cutezat ceiace, pe vremea aceia, nici un Evreu din zece mii n'ar fi îndrăznit. Apropiindu-se de căminar cu doi paşi şi uitându-se drept în ochii lui cu sprincenile încruntate, i-a răspuns cu glas sfidător :

— Dacă vrei să păţeşti şi mai rău decât acest beţiv, încearcă!

Dar căminariul Ienacache, fiu de mazil dârz din ţinutul Fălciului, numai uşor nu se speria : deabia ieşise din gura Evreului, cuvintele îndrăzneţe şi harapnicul, şuierând prin văzduh, tăia în două obrazul lui Hascal. Acesta, nebun de mânie, s'a repezit îndată la vechil, apucându-l de un braţ, l'a dat jos de pe cal şi se pregătia să-l calce în picioare, când cei doi feciori boiereşti cari însoţiau pe căminar şi sărise de pe cai îndată ce văzuse pe orândar apropiindu-se de el, pe lângă alţi ţărani strânşi dinaintea crâşmii, au pus mâna pe Evreu şi l'au stăpânit.

Căminarul Ienacache ridicându-se dela pământ şi punându-şi în cap pălăria care căzuse departe, dar i-o adusese un ţăran, a zis atunci lui Hascal, cu glas liniştit:

— Giupâne Hascal, ţi-ai trăit traiul şi ţi-ai mâncat deacuma malaiul în Păstrăveni !

Apoi, către oamenii cari ţineau pe orândar, a rostit cuvintele :

— Duceţi-l la curte ; pe sus !

Şi ţăranii, luând pe orândar de mâni şi de picioare au pornit după vechil, care încălecase din nou şi o luase înainte spre curte unde, ajungând mult înaintea lor, a întâlnit pe hatman tocmai când se întorcea dela o inspecţie ce o făcuse grajdurilor.

— Ce veste-poveste, Ienacache? întrebat-a boerul în tonu-i obişnuit de binevoitoare familiaritate, îndată ce a zărit pe căminar care descăleca aproape de el.

Răspunsul tipic care se dădea acestei întrebări era : „bună pace". De aceia şi pentru o mai uşoară intrare în materie, vechilul de astădată a răspuns cu un zâmbet :

— Astăzi numai „bună pace" nu-i cuconaşule.

— Dar ce s'o întâmplat ?

Vechilul l'a pus în puţine cuvinte în curentul întâmplării.

Numai cine a trăit în Moldova sub vechiul regim, dragă doamne patriarhal, îşi poate da seamă de gravitatea faptelor săvârşite de orândar. Stăpânul moşiei se bucura în vremea regulamentară nu numai de drepturile obişnuite ale proprietarului, dar mai avea asupra ţăranilor şezând, cum se zicea în regulament pe moşia lui, drepturi de judecată şi de pedeapsă, urme ale vechei autorităţi cnejeşti de altădată. El, după Regulament, avea dreptul, în unele cazuri să pedepsească pe acei locuitori, cu bătaie, dar, peste stipulaţiunile regulamentului, şi-l mai însuşia oricând găsia cu cale. A se răscula împotriva autorităţii lui, era o faptă din cele mai grave, care se întâmpla numai arare ori şi era totdeauna pedepsită cu mare asprime. Stăpânii îşi dădeau bine sama că dacă autoritatea lor ar fi slăbită în ochii obştiei ţărăneşti, toată stăpânirea lor pe ţară s'ar primejdui : prestigiul acelei autorităţi trebuia deci păstrat cu cea mai mare grijă, ceiace se şi făcea. Regulamentul mai prevedea că şi vechilului său stăpânul îi poate delega parte din puterile sale, deci nu numai stăpânul, dar şi vechilul se bucura de o inviolabilitate de fapt, inviolabilitate ce de altmintrelea toţi slujbaşii lui şi-o însuşau. A pune mâna pe omul *stăpânului veşnic* era aproape tot atât de grav ca a pune mâna pe el însuşi. Evreii locuind în târguşoarele întemeiate pe moşiile boiereşti întrucât nu erau supuşi ai unei puteri străine, erau asimilaţi în această privinţă ţăranilor. Iar Hascal nu avea paşaport rusesc, şi neglijase să-şi cumpere unul austriac sau prusian, deşi ar fi putut să şi-l procure prea uşor, pentru o sumă relativ mică.

Hatmanul care ascultase cu sprincenile încruntate raportul vechilului asupra celor petrecute la rateş, deabia apucase să rostească vr'o două sudălmi energice la adresa lui Hascal şi să spue : „că are să-i dee", când au şi sosit acei cari îl aduceau, urmaţi de o ceată mare de ţărani veniţi, în acea zi de Duminică, în târg, precum şi de mai mulţi Evrei negustori.

Când ţăranii au depus pe Hascal pe caldarâmul ogrăzii, în faţa hatmanului, acesta l'a primit cu o vijelie de ocări şi de sudălmi pentrucă el, căruia îi mersese atât de bine pe moşia lui îndrăznise să-şi ridice mâna asupra slujbaşilor săi. Apoi, fără a voi să audă ceiace orândarul, palid şi tremurând, căci în adusul lui „pe sus", dela rateş la curte, îşi dăduse sama de groaznica prostie ce o făcuse, a poruncit feciorilor boiereşti şi pădurarilor cari se strânsese în număr destul de mare împrejurul lui :

— Puneţi-l jos şi trageţi-i o sută de harapnice, dar scoateţi-i mai întâi pantalonii ! L'oiu tămădui eu de gustul de bătălie !

In zadar cei câţiva Evrei cari erau de faţă căzut-au în genunchiu înaintea boierului şi rugatul-au să-l ierte de această batjocură. Trotuşanu a rămas neînduplecat şi nenorocitul a trebuit să sufere întreaga caznă hotărîtă de boier, fără ca să i se ierte măcar o singură lovitură de biciu.

— Acuma poftim de te mai apucă de bătălie ! zis-a Trotuşanu după ce orândarul primise cel de pe urmă biciu, — şi chemând pe vechil, a intrat în curte.

Negustorii evrei cari rămăsese de faţă au ridicat pe Hascal de jos, i-au tras pantalonii peste vânele însângerate şi, luîndu-l pe subsuară, l'au dus, mai mult pe sus, la rateş. A zăcut o lună în pat, dar biata Sara a fost atât de speriată de cele petrecute între bărbatu-său şi Elsner, apoi între el şi vechil, pe urmă de starea în care a fost adus Hascal acasă precum şi de cele ce i-au povestit negustorii, încât au apucat-o îndată durerile facerii. A născut în noaptea următoare un copil mort, iar după o săptămână murea şi ea deşi părinţii ei, vestiţi de fiul care stătea în Păstrăveni, îi adusese pe cel mai bun doftor din Bacău.

Inainte să plece acasă, socrii lui, cari rămăsese până după înmormântare şi trecerea celor nouă zile de jale mare prescrisă de lege Evreilor, ei au sfătuit pe Hascal să lichideze cât mai curând toate afacerile lui în localitate, arătându-i că, după cumplita batjocură ce o suferise, nu mai avea să aibă chip de traiu liniştit în Păstrăveni, dată mai fiind duşmănia ce o hrăniau faţă de el vechilul, fersterul şi Lăzărică, protejatul special al vechilului. Hascal i-a încredinţat că aceasta este şi părerea lui şi îndată ce va găsi către cine să treacă contractul de orândă a rateşului şi a brazilor, va pleca din Păstrăveni unde înţelege bine că nu mai poate trăi. A şi rugat pe socri să-l ajute în căutarea unor negustori cari să iee asupra lor acele contracte.

Deabia se sculase din pat când Vîrvara Ciubotariu a venit la rateş cu un băieţel pe care îl alapta, în braţe. Venirea ei de loc nu a fost pe placul lui Hascal, s'ar fi lepadat bucuros şi de dânsa şi de copil, dar drăcoaica era deşteaptă, prea avea cunoştinţă de toate afacerile orândariului şi acesta o ştia cu totul lipsită de scrupul : i-a fost teamă să-şi mai facă şi dintr'însa un duşman. A încredinţat-o deci că va avea grijă de viitorul copilului şi, dându-i câţiva irmilici, a trimes-o înapoi la Boiştea.

Nu trecuse nici săptămâna dela acea venire a fetei Ciubotariului la rateş, când s'a aflat în târguşor că hătmăneasa după o facere foarte grea, a dat naştere unui băieţel deosebit de voinic şi de frumos, dar că ei îi este foarte rău şi doftorul dela Târgul Ocnei, Breisach, care o asistase, nerăspunzând de zilele lehuzei, a plecat la Ieşi gramaticul moşiei cu cai de poştă, pentru ca să aducă pe doftorul Russ, vestit ca mamoş şi hirurg încă de pe atunci. Se mai adăugia că, spre mai mare încurcătură, manca angajată de mai înainte pentru noul născut îşi pierduse laptele chiar din întâiul ceas în care alaptase copilul şi că în toate satele de pe împrejur se caută alta sănătoasă şi voinică. A doua zi, de dimineaţă, se strânsese la curte vre-o zece fete cari avusese păcate şi vre-o patru neveste cu copii la sîn; toate năzuiau la locul de mancă a noului vlastar al Trotuşănilor ; printre ele era şi Vîrvara Ciubotariului.

Cum a zărit-o, doftorul Breisach, care nu părăsise curtea de patru zile, a exclamat pe nemţeşte :

— Ce frumuseţă de fată ! Ea este icoana sănătăţii ! Pe dânsa s'o angajăm dacă o găsesc într'adevăr cum pare a fi !

Dar hatmanul, care cunoştea pe Vîrvara foarte de aproape, a răspuns doftorului, tot pe nemţeşte :

— Foarte frumoasă şi cred foarte sănătoasă, dar să n'o luăm pe dânsa, căci are o purtare din cele mai păcătoase.

Doftorul a examinat deci pe toate celelalte, dar nici una nu l'a mulţămit ; s'a întors deci către Vîrvara, căci era doară zor, copilul se hrănia cu lapte de vacă şi atunci acest chip de a hrăni copiii de ţiţă era cu totul disaprobat de facultate. A rămas încântat de curăţenia sângelui ei şi de minunata ei conformaţie.

— Cucoane Iancule, pe răspunderea mea, ie-o şi pune s'o privegheze bine, ai doară cu cine ! In tot ţinutul nu găseşti una aşa de sănătoasă, de voinică şi de curată.

De nevoie, hatmanul a urmat sfatul doftorului şi Vîrvara a fost tocmită cu o leafă pe care nici nu o visase, dar cu condiţie să nu iasă din curte şi să nu vorbească cu nimene afară decât în fiinţa cămărăşiţei, pităreasa Smaranda Caţichi, în care hatmanul avea cea mai deplină încredere, căci o moştenise dela părinţi ca şi pe căminarul Ienacache.

Vîrvara a cerut însă să aibă voie să meargă încă în aceiaş zi, în sat, spre a da copilul unei femei cu care vorbise să-l iee spre a-l creşte şi pentru ca să-şi aducă schimburi. Invoirea i-a fost dată, însă numai pe trei ceasuri şi cu condiţie ca, înainte de a pleca, să hrănească pe noul născut care ţipa după ţâţă. S'a mai hotărât că copilul ei i se va aduce în fiecare a doua Duminică, începându-se cu acea următoare. Vîrvara nu numai că s'a ţinut de cuvânt, dar a venit după mai puţin de trei ceasuri, fără de copil şi cu o legătură de haine.

In zilele următoare i-a fost hătmănesei rău de tot, mai ales în ziua de Duminică, se aştepta chiar să-şi dee sufletul dintr'un moment într'altul şi i se ţinea lumânarea. Dar într'aceiaş sară sosia în sfârşit din Ieşi doftorul Russ, şi în urma unei operaţii practicată de el, starea bolnavei se îmbunătăţia simţitor a doua zi. Acea îmbunătăţire a tot stăruit în zilele următoare, accentuându-se şi după o săptămână trecuse orice primejdie.

Numai atunci fostu-i-a dat să-şi vadă copilul : era o frumuseţă de băiet, aproape îndoit mai mare şi mai greu decât sînt de obiceiu copiii de unsprezece zile cîte trecuse dela naşterea lui.

Hătmăneasa s'a restabilit răpede, iar naşterea unui urmaş părea să fi operat o schimbare desăvârşită în purtarea lui Trotuşanu către soţia lui, căci de atunci nu s'a mai auzit nimica despre amoruri extra-legale din parte-i şi bucuria că avea un moştenitor al falnicului său nume nu fusese singura pricină a acestei schimbări. Naşterea, precum adesea s'întâmplă după întâiul copil, mai adăugise la frumuseţa Irinei care se desvoltase şi capatase o strălucire deosebită. Apoi era atât de bună şi de blândă, atât de iubitoare, în cât sburdalnicul şi până atunci atât de nestatornicul ei soţ se îndrăgostise într'însa pentru a doua oară şi de astădată de a-binelea. Se miera acum singur cum putuse el să neglijeze şi să înşăle atâta frumuseţă, atâta bunătate, atâta distincţiune pentru farmecile fiinţelor vulgare cu cari o înşelase într'un chip ce acuma îi părea şi lui nedemn.

Tot cam pe vremea naşterii copilului Trotuşănilor venise hatmanului ştire că Vodă l'a iertat fără condiţie şi poate să se'ntoarcă la Ieşi. Răspunsul a fost o sudalmă tot atât de energică ca aceea rostită cu prilejul întâii comunicări domneşti cu adaus că el a prins gust de şăderea la ţară şi nu doreşte să se'ntoarcă la Ieşi pentru a fi martur ticăloşiilor ce se petrec acolo. Şi, într'adevăr, numai arareori şi numai pentru regularea unor afaceri vajnice şi urgente mai mers-au de atunci Trotuşanu în capitală, unde nu stătea decât puţine zile. După o bucată de vreme a închiriet chiar marea curte ce o poseda la Copou.

Hascal Haimovici a mai ramas în Păstrăveni două luni după moartea Sarei, lichidându-şi acolo toate afacerile în chip satisfăcător. Socru-său i-a găsit răpede amator care să iee succesiunea tuturor afacerilor sale. Acesta, bine sfătuit şi spre marea ciudă a lui Lăzărică, a *uns* la vreme acolo unde trebuia să ungă, oferind căminariului Ienacache un frumos *peşcheş* pentru a nu-i strica afacerea pe lângă boier. Căminarul ar fi vrut să-l mai speculeze, ameninţându-l să susţie ofertele lui Lăzărică, dar noul muşteriu a ameninţat să desvăluiască hatmanului întreaga uneltire şi căminarul, vrând nevrând, s'a supus şi-a primit filodorma ce i se oferia. Ar fi făcut vechilul feliu de feliu de neajunsuri lui Hascal, dar hatmanul s'a opus în chipul cel mai hotărât la orice nedreptăţire a acestuia.

— Lasaţi-l în pace, zis-a stăpânul Păstrăvenilor, destulă pedeapsă i-o fost doară cele o sută de bice. Şi, la urma urmei, dacă aş fi fost eu în locul lui, tot ca dânsul aş fi făcut şi faţă de Neamţ şi faţă de dumneata !

Dela Păstrăveni, Hascal Haimovici s'a mutat deadreptul în Ieşi, unde s'a căsătorit de a doua oară cu o fată bogată dar nu tocmai frumoasă şi dela care s'a ales cu şăpte băieţi. In vremea căimăcămiei lui Vogoridi ajunsese unul din fruntaşii Evreimii din Ieşi. *(Urmează)*

In Editura LIBRARIEI SOCEC & Co. S. A.
BUCUREŞTI

Au apărut pentru centenarul lui

LEW N. TOLSTOI

Ana Karenin operă completă în două volume, preţul ambelor volume Lei 180.—
Doi Huzari . . . . „ 80.—
Polikuska . . . . „ 50.—
Invierea . . . . „ 90.—
In ce costă credinţa mea „ 35.—

De vânzare la toate librăriile din ţară

MARCEL PREVOST
(Dela Academia Franceză)

SCRISORI DE FEMEI

Un elegant volum de 250 pagini
Editura „CUGETAREA" (Mătăsari 23) *Lei 48*

Problema Subconştientului

Autorul ceh, Rudolf Faukner, a publicat în timpul din urmă, pe lângă altele, o lucrare de foarte mare însemnătate [1]). Un studiu psichologic care se ocupă, în mod cu totul lesne de înţeles, de problema *subconştientului.* Fără îndoială nu-i vorba de-o operă de simplă vulgarizare, ci de-o lucrare cu totul originală. Psichologia expusă de Faukner nu-i pur teoretică, dogmatică şi seacă, ca aceea care se învaţă în şcoli. Autorul se arată ca un autor cu totul pătrunzător şi cât se poate de personal. Şi-i destul de independent ca să-şi dea la iveală părerile, fără să se lese înrâurit de opinia autorităţilor ştiinţifice, cari adesea au învăluit în neguri nişte noţiuni de altminteri destul de accesibile spiritelor inteligente.

Cu drept cuvânt scrie un critic, că lectura lucrărei lui Faukner prezintă o mare uşurare pentru creerul încurcat în reţeaua unor nomenclaturi din ce în ce mai complicate ale teoreticianilor psichologiei. Faukner îşi intemeează concluziile pe experienţele foarte convingătoare ce le-a făcut în domeniul hipnotizmului şi al sugestiei şi pe observaţiile referitoare la viaţa primitivă, observaţii cari pot fi privite ca axiomele psichologiei fiinţelor vieţuitoare. Faukner remarcă că toate fiinţele vieţuitoare, chiar cele alcătuite dintr'o singură celulă, au aptitudinea de-a primi unele întipăriri şi de-a le preface în acte tinzând la conservarea şi desvoltarea vieţei. Această facultate de transformare, a celulelor, este trăsătura primordială a vieţei intelectuale. Această facultate continuă a exista la celulele cari alcătuesc fiinţi mai mari, şi vădit că această facultate de transformare este o proprietate a celulelor corpului omenesc. Aşa că, şi acesta-i un fapt de-o însemnătate deosebită, fiecare celulă din corpul omenesc trebuie să aibă psichologiea-i particulară. Corpul omenesc este astfel o mare comunitate de fiinţi vieţuitoare cari colaborează, lucrează unele pentru altele, îşi înlesnesc propria existenţă prin divizia şi organizarea muncei pe care trebuie s'o îndeplinească. la monocelulare, doar o celulă. La fiinţa omenească, întipăririle din afară se prefac în acte potrivite scopului vieţei totalităţii celulelor. Această prefacere este suma acţiunilor intelectuale, este viaţa intelectuală. *Aceste acţiuni intelectuale se alcătuesc însă din acţiuni intelectuale primitive ale celulelor sistemului nervos.*

Faukner îşi întemeiază concluzia pe îmbelşugate dovezi, cari alcătuesc o însemnată descoperire, dovezi cari revarsă o vie lumină asupra unor regiuni ale psichologiei rămase încă întunecate. Această concluzie deschide calea unor cercetări ştiinţifice şi experimentale cari vor spulbera şi mai mult ingenioasele concepţii ticluite de metafizici în favoarea neştiinţei în care zăceam asupra fenomenelor primare ale vieţei.

Iată caracteristica însemnătăţei metodei pozitive de cercetare.

Faukner dovedeşte că majoritatea acţiunilor, cari alcătuesc viaţa intelectuală, nu ajung la cunoştinţa noastră. Acţiunile subconştiente, de cari omul normal nu-şi dă seamă, alcătuiesc aşa dar partea esenţială a lucrărei creerului său. Putem compara viaţa intelectuală cu ansamblul elementelor unei mari armate. Generalul comandant, *conştientul nostru,* conduce totul prin telefon, fără să se ocupe de toate amănuntele referitoare la executarea planului său de către cei cari ascultă de el, fiecare lucrând după iniţiativa ce-o are, independent de comandant...

Partea a doua a lucrărei tratează despre *sugestie,* care e una din chestiile favorite ale studiilor lui R. Faukner. El dovedeşte lămurit că sugestia, chiar şi hipnotismul, sunt nişte fenomene foarte comune, obicinuite chiar ale psichologiei umane. Când trec peste normă, le admirăm. Dar nu băgăm de seamă miile de pilde din viaţa zilnică. Ceeace este foarte rău pentru noi.

Iată în câteva cuvinte lămuririle autorului: Omul se dezvoltă, mai mult decât celelalte fiinţi, cu ajutorul cuvântului rostit sau scris. Datorită cuvântului, omul se îmbogăţeşte cu rezultatul experienţelor tuturor predecesorilor săi. Cu toate astea el nu poate să-i controleze pe toţi. Ca să nu se înşele, subconştientul clasează experienţele după autoritatea de la care purced. Cu alte cuvinte, cu vremea, omul se deprinde să admită, fără multă bătae de cap, ca adevărat, tot ce purcede dela o autoritate recunoscută. Intreaga viaţă intelectuală se organizează după această lesnicioasă metodă. Aşa că e de ajuns să avem o oarecare autoritate, ca să putem determina la cei cari ne îndură înrâurirea, acte subconştiente.

Hipnotizmul şi sugestia nu rezultă din înrâurirea magnetismului animal, după cum mai cred încă nepricepuţii şi cei naivi. Orice persoană, în jurul numelui căreia s'a făcut o mare reclamă, poate realiza nepomenite experienţe de sugestie şi de hipnotism. Hipnotismul nu-i decât o stare în care intră un subiect, din pricină că crede în hipnotizor. Cu chipul acesta Faukner a putut săvârşi aproape toate experienţele hipnotice, fără să adoarmă pe subiect. Faukner dovedeşte prin observaţiile sale personale, că tot ce'ndeplineşte subiectul e rezultatul unor acţiuni curat subiective ale subconştientului. De pildă, când Faukner, aşezat în chip grav într'o poziţie ierotică, cum am zice solemnă, asigură pe unele subiecte că le va comunica ordinele lui telepatice, se înţelege fără cuvinte, cu toate că nu se gândeşte absolut la nimic, el vede subiectele ridicându-se unele după altele şi executând diferite acte cari fără îndoială le erau comandate de subconştientul lor mistificat.

R. Faukner ajunge la probleme şi mai de seamă. El dovedeşte că aceleaşi fenomene ale vieţei intelectuale, se întâlnesc zilnic, nu mai puţin vorbitoare se întâlnesc în religie, în politică, în morală, în arte şi chiar în ştiinţă. Fenomenele acestea nu-s atât de vădite. Iele-s însă şi mai primejdioase fiindcă pretutindeni unde se manifestă o autoritate, organizarea mecanismului nostru intelectual reacţionează totdeauna printr'o sugestie, care nu-i neîndoelnic conformă cu adevărul. Din punctul de vedere psichologic, însemnătatea acestei sugestii nu se deosebeşte de hipnoză.

R. Faukner dă o mulţime de pilde de efectele şi neajunsurile sugestibilităţei masselor populare. El ne arată de asemeni cum se pot explica unele minuni prin credinţa în puterea dumnezeiască, în puterea sfinţilor, a idolilor, a fetişilor, a preoţilor, a vrăjitorilor, şi aşa mai departe.

Drept încheere, după ce expune unele primejdii ce prezintă pentru individ sensibilitatea ce o are la înrâuririle exterioare, R. Faukner arată cum putem paraliza prin *educaţie* sugestiile neîndreptăţite, vătămătoare.

Ceeace e de o deosebită însemnătate.

Din „HOMO"
In româneşte de P. MUŞOIU

1) *Cellularmi mysleni a problem podvedomi*.. Knihovna novych nazoru, *Uhlirske-Janovice,* Republica Cehoslovacă.
Altă operă a aceluiaş autor: *Sugesce a laska.*

FILATELIA

Microscopica republică Andora, din munţii Pirinei, întemeiată în 1278, n'are nici până în prezent mărci poştale proprii. A întrebuinţat întotdeauna mărcile franceze sau spaniole pentru corespondenţa cu străinătatea, — schimbul de scrisori intern fiind necunoscut cetăţenilor acestui stat.

Cele câteva localităţi populate, din care se compune Andora, se află la distanţe foarte mici, sau sunt ascunse aproape cu totul după munţi, încât populaţia nu obicinueşte să scrie scrisori. Dar, având în vedere serbările ce sunt pe cale a fi date, în cursul anului acestuia, de guvernul actual al Andorei, cu ocazia împlinirii a 650 de ani de existenţă a Republicii, se vor emite şi primele mărci ale Andorei — eveniment aşteptat cu nerăbdare de toţi filateliştii.

* * *

A apărut: Tunisia 75 c., violet-închis-roză, neşt. 1 fr. 10 c.; şi o serie de mărci mari ale carităţii publice tunisiene, având imprimate vederi frumoase: 40 c. cafen.-galbenă, 50 c. viol., 75 c. albastră, 1 fr. roşie, 1 fr. 50 c. albastră-verde, 2 fr. verde-măslinie, 5 c. cafenie-roşie; preţul seriei întregi neştampilate 32 fr. 50 c.

Anecdote

Domnul Dupont a plecat de cu ziuă de-acasă, cu doi câini de vânătoare şi o puşcă bună, hotărît să împuşte tot ce i-o trece în bătaia ţevii. După două ore, spre marea surpriză a soţiei, se iveşte acasă.

— Ai venit să te aprovizionezi din nou cu cartuşe?... întreabă soţia surâzând.

D. Dupont surâde mai puţin:

— Nu cu cartuşe, răspunde el, cu câini.

* * *

Domnul Henri, îmbogăţit de războì inaugurează la moşie o vânătoare, ca marii seniori, vecinii săi. Inconjurat de puşcaşi, câini, hăitaşi şi bătrânul vânător papa Chavral, domnul Henri bate pădurea. Sar iepurii, zboară becaţele, un fazan se'nnalţă multicolor... Domnul Henri a tras de vre-o treizeci de ori în mai puţin de o oră. A tras, dar în asemenea chip că nimeni din jurul lui nu mai are poftă de râs: un sentiment de groază i-a cuprins pe toţi. Şi când, plictisit de insucces, d. Henri se întoarce către bătrânul vânător, papa Chavral, plângându-se:

— Cum se poate, frate, că n'am ucis încă nimic?...

— Asta, răspunde papa Chavral, asta e o adevărată binecuvântare a lui Dumnezeu!

INSTITUT DE BEAUTÉ — SALON DE COAFURA
LOUIS & LEON
Bucureşti—Calea Victoriei No. 4ᵃ-Tel. 308|88
Postiche de artă. Aplicaţiuni cu HENNÉ veritabil | Parfumuri originale franceze şi articole de înfrumuseţare
voile, beteală, ornamente de lămâiţă se dau cu chirie
„PILOCARPINA"
Unic remediu contra căderii părului şi distrugerii mătreţei.

Articole Fotografice
Pentru amatori şi profesionişti
Aparate, filme, plăci, chimicale şi accesorii
Se primesc filme şi plăci la developat şi copiat
PREŢURILE FOARTE REDUSE
Librăria „UNIVERSALA ALCALAY" & Co.
Calea Victoriei 27

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 109

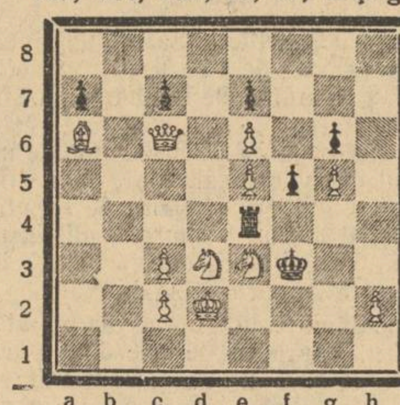
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Haduviga I"

(inedită)

Negru: (7 figuri)

Rf3, Té4, Pa7, c7, é7, f5 şi g6.

Alb. (11 figuri)

Rd2, Dc6, Cd3, şi é3, Na6, Pc2, c3, é5, é6, g5 şi h2.

Alb joacă şi face mat în 4 mutări.

PROBLEMA No. 110

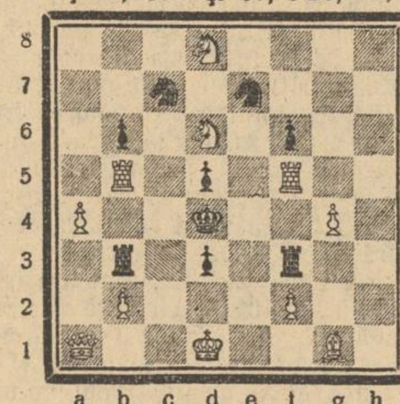
Din concursul nostru de probleme

Motto: «Simmetriny»

(inedită)

Negru (9 figuri)

Rd4, Tb3 şi f3, Cc7 şi é7, Pb6, d3, d5 şi f6.

Alb (11 figuri)

Rd1, Da1, Tb5 şi f5, Cd6 şi d8, Ng1, Pa4, b2, f2 şi g4.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 48

Jucată la 16 Aprilie 1928 în concursul de Paşti al cercului de şah „Sfatul Negustoresc".

Alb: **Ing. L. Loewenton.** *Negru:* **I Mendelssohn.**

Partidă Siciliană

1. é2—é4, c7—c5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. d2—d4, é5×d4; 4. Cf3×d4, Cg8—f6; 5. Cb1—c3, g7—g6; 6. Nf1—é2, Nf8—g7; 7. Nc1—é3, d7—d6; 8. h2—h3, spre a împiedica Cg4 care ar schimba N din é3. 8..., 0—0; 9. 0—0, a7—a6; 10 Rg1—h1, prepară f2—f4. 10..., Dd8—c7; 11. f2—f4, Nc8—d7; 12. Cd4—b3, b7—b5; jocul s'a desfăşurat până aci conform teoriei; Negrul tinde la slăbirea aripei damei, iar Alb la atacul împotriva regelui negru. 13. a2—a3, Tf8—d8; 14. Né2—f3, Ta8—c8; 15. Dd1—é1, Tc8—b8; mutarea din text dovedeşte că mutarea anterioară a negrului era pierdere de timp. 16. Dé1—f2, Nd7—é8; 17. Ta1—é1, é7—é6; poziţia e coaptă pentru atac. Albul se desvoltă în mod vertiginos. 18. f4—f5!, Bine jucat. Albul permite acum intrarea C negru la é5 dar slăbeşte punctul é6, 18..., Cc6—é5; 19. f5×é6, f7×é6; 20. Cb3—d4, Né8—d7; Nf7 pare mai favorabil. Negrul intenţionează prin mutarea din text să ocupe linia f cu T. 21. Né3—f4, Cé5—c4; Calul negru are acum o poziţie dominantă, dar situaţia primejduită a negrului se învederează din continuarea energică a albului. 22. b2—b3! începutul unei adânci combinaţii. Albul sacrificând pionul din a3, deplasează C din sfera de activitate. 22..., Cc4×a3; 23. é4—é5! un dublu sacrificiu; negru poate lua Cc3 şi poate juca d6×é5 atacând astfel trei figuri deodată. Ambele jocuri duc la o poziţie superioară pentru alb. Dăm variantele principale, de pildă: La d6×é5; N×é5, D×c3; C×é6, D×c2; Té2, D×b3; C×d8, T×d8, N×f6. N×f6; Nd5+, D×d5; D×f6, Tc8; Te7 cu mat inevitabil. Sau la D×c3; é5×f6, N×f6; C×é6, N×é6; T×é6, Ng7; Nd5, Rh8; N×d6, Tf8; N×f8, T×f8; Dé2, T×f1+; D×f1, şi câştigă. 23..., Cf6—é8; singura apărare mai bună; negrul menţine acum ameninţările amintite. 24. Cc3—d5!!, poanta combinaţiei şi în acelaşi timp singura mutare care duce la câştig. 24..., é6×d5; negrul trebue să accepte sacrificiul. 25. Nf3×d5+, Rg8—h8; 26. Nf4—g5, o mutare fină care complectează frumosul şir de mutări începând cu b2—b3. 26..., d6×é5; negrul nu observă matul, dar în orice caz partida e iremediabil pierdută. 27. Df2—f8+!, Ng7×f8; 28. Tf1×f8+, Rh8—g7; 29. Tf8—g8 mat.

Conducerea partidei şi mai ales combinaţia profundă şi absolut corectă care se termină cu un mat anunţat, face din această frumoasă partidă, o perlă. In asemenea bunuri, d-l Ing. Loewenton e foarte bogat.

CORESPONDENŢA

C.-Lung — St. I. — Puteţi trimete încă soluţiunile până la data de 15 Mai.

MOTTO — Inceputu-i anevoe — se rezolvă şi prin 1. Cf7.

MOTTO — Don Piedro şi... tresa — se rezolvă şi prin 1. C×d6+.

MOTTO — 4 variante — are nevoie de un pion alb la g5 pentru a evita dualurile 1..., e3; sau 1..., g3; 2. Cg5.

Către d-nii autori cari au trimes lucrări la concursul nostru.

Concursul e închis cu numărul de faţă. Corecturile problemelor defecte se primesc până la 31 Mai; după această dată nu se va mai lua în seamă nici o corespondenţă cu privire la acest concurs. Rezultatul problemelor premiate va apare în „Cronica Şahului" în cursul lunei Iunie.

ŞTIRI

La Amsterdam se joacă acum un foarte interesant match între Dr. M. Euve şi E. D. Bogoljubow, maeştri cu renume mondial. Sub patronajul Federaţiei internaţionale de şah (FIDE), acest match are scopul de a desemna pe învingător printre candidaţii la campionatul lumii. Până acum s'au jucat 4 partide cu rezultat egal.

După ce a eşit întâiul în concursul internaţional care s'a ţinut la Viena în luna Martie sub auspiciile cercului aportiv „Hakoah" maestrul Rèti a repurtat o nouă victorie în concursul internaţional din Giessen obţinând premiul 1 cu 5 jum. puncte din 7 partide. Premiile al doilea şi al treilea au fost împărţite între F. Saemisch şi Dr. S. Tartakower cu câte 5. Pr. IV Orbach cu 4 şi premiul al V-lea H. Kmoch cu 3 jum.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

ION PILLAT
Intoarcere
1908–1918
Edit. „Petre Cătunaru"
Preţul 80 de lei

Curiozităţi

Duel excepţional

Doctorul Bela Erdely, din Budapesta, se află sub învinuirea gravă de a-şi fi ucis nevasta. Deocamdată însă a fost judecat pentru „purtarea" lui într'un duel care seamănă mai degrabă cu o întâmplare dela un ospiciu de alienaţi.

In Ianuarie 1927 Erdely a ofensat pe un prieten — un oarecare Elek şi a fost provocat la duel. Duelul avusese loc într'o sală de serbări, închiriată special pentru duel..

Adversarii s'au aruncat unul asupra celuilalt cu atâta înverşunare, încât căzuseră jos şi începuseră să se bată pe parchet.

Secundanţii, căutând să-i readucă la respectarea regulelor duelului, s'au pomenit şi ei tăvălindu-se pe jos.

Şease oameni s'au tăvălit astfel într'o încăerare fără precedent. Erdely reuşise să-şi muşte adversarul de ureche, de nas şi de obraz... A declarat apoi că s'a bătut în duel de 26 ori numai în Ungaria.

Secundanţii au mărturisit că n'au văzut în viaţa lor nimic asemănător acestui duel.

Erdely a fost condamnat la 6 luni închisoare.

Fatalitatea

Aviatorul francez Fernand Védrine, nepotul celebrului Jules Védrine — întemeetorul aviaţiei franceze — a murit într'un accident pe aerodromul dela Bourget, unde acum câţi ani îşi găsise moartea un alt unchiu al său, aviatorul Emile Védrine.

Unul dintre amicii lui Fernand Védrine a povestit, cu lacrimi în ochi, jurnaliştilor, că cu o jumătate de oră înainte de nenorocire, pleca la Paris, un automobil, cu două locuri. Védrine şi amicul său au aruncat, glumind, sorţii. Védrin n'a câştigat şi a rămas la Bourget.

Boxul în masă

Luptele cu pumnul gol, un fel de box rusesc tradiţional (se loveşte oriunde mai sus de talie), reiau un avânt formidabil în Rusia, ca în vremea ţarilor medievali. Aceste lupte au fost interzise de ţarul Mihail Romanov (1613—1640), bunicul lui Petru cel Mare, şi de atunci se practicau în mod clandestin sau prin simulare cu alte distracţii şi jocuri.

Partea cea mai originală a acestor lupte e că nu se bat decât doi luptători între dânşii; însă simultan se pot lupta oricâte părechi adversare.

De obicei, mahalalele învecinate şi care se duşmănesc aduc sute de luptători de fiecare parte.

Invingătorii se luptă apoi între dânşii, până la epuizarea forţelor.

Astfel, câmpul „sportiv" e presărat cu trupurile schilodite uneori şi cu cadavrele celor înfrânţi, între care nu rămân în picioare decât cei câţi-va reprezentanţi ai mahalalei care a învins, doborînd complect pe luptătorii părţii adverse.

Ziarele sovietice povestesc cum două cartiere muncitoreşti din Astrahan (la gura Volgăi, Marea Caspică): Elling şi Trusov, s'au bătut astfel în ziua de 4 Aprilie cor., inaugurând „stagiunea" de primăvară...

Şarpe cu două capete

Muzeul universitar din Belgrad a primit un şarpe lung de 30 centimetri, de culoare cenuşie, având două capete normal desvoltate şi deslipite unul de celălalt.

Monstrul acesta a fost prins la Prizren, lângă graniţa Albaniei, de un ţăran.

Copiii lansaseră svonul că pe câmp sub o stâncă, se află un mic şarpe cu două capete. Apoi l-au văzut şi câţiva oameni serioşi, între cari şi primarul. Acesta a scris muzeului din Capitală. Direcţia muzeului a organizat o întreagă „vânătoare" pe câmpul dela Prizren, reuşind în cele din urmă să pună mâna pe acest şarpe.

Din nenorocire, „monstrul" a murit din cauza unor leziuni pricinuite de urmăritorii săi...

Afganistanul şi aviaţia

Guvernul din Afganistan a încheiat un contract cu Comandamentul Aviaţiei Sovietice din Turkestan, prin care se înfiinţează o linie de comunicaţie aeriană, servită de avioane Sovietice, între Taşchent (Capitala Turchestanului rusesc) şi patru oraşe din Afganistan: Cabul (Capitala), Harbac, Hanin şi Cericar, unde se vor construi staţii şi aerodromuri speciale.

Iliodor

Faimosul fost călugăr Iliodor, care pe vremea ţarismului organiza când „o frondă" în sânul clerului rusesc, când —pogromuri şi scandaluri în marile oraşe „Volgiene" împotriva intelectualilor ruşi şi a Evreilor, — a reapărut după ce fusese isgonit din Rusia Sovietică, deşi se declarase de partea ei după revoluţie.

Iliodor apare astăzi pe scena cabaretului „Comandor" din New-York, unde, cu neobrăzare cinică, se arată îmbrăcat în odăjdii bisericeşti, „pravoslavnice", purtând şi o mitră de mitropolit pe cap.

Fostul „tovarăş" al lui Rasputin e prezentat de „managerii" lui cu ajutorul următoarelor reclame, în presa americană:

„Fostul ieromonah Iliodor (Serghei Trufanov) va vorbi întâi englezeşte, apoi ruseşte; va povesti detailat tot ce ştie despre dinastia Romanovilor, despre dispariţia marei ducese Anastasia, despre pseudo-Anastasia Ceaicovscaia şi despre formarea unui comitet, sub directa lui conducere, pentru salvarea capitalurilor care au aparţinut familiei Ţarului".

„El va mai face un şir de declaraţii absolut senzaţionale pentru publicul rusesc. Va mai istorisi cât de aproape a fost de marea ducesă Anastasia cărei îi preda lecţiuni de religie"... etc., etc...

Victor Hugo şi picioarele femeilor

Victor Hugo considera femeia ce îşi arăta un milimetru de picior, ca o fiinţă lipsită de orice pudoare. Intr'o scrisoare adresată logodnicei sale, face următoarea reflecţie:

— Mi-ai face mare plăcere, dragă Adelo, să te îngrijeşti mai puţin de faptul, dacă rochia ta se murdăreşte la poale, când umbli pe stradă. De ce-ţi ridici fusta, plimbându-te prin oraş?

Şi îşi încheia astfel scrisoarea:

— Oricine ar avea îndrăzneala să se uite vreodată la picioruşele tale, scumpa mea, poate fi sigur, c'am să-i cârpesc o palmă zdravănă.

Este, însă, sigur, că marele Hugo ar fi avut alte opinii despre picioarele femeilor dacă le-ar fi admirat graţia pe care le-o dau astăzi ciorapii de mătase „Adesgo".

Cărţi şi Reviste

STEJAR IONESCU: Domnul dela Murano

Editura Viaţa Românească, Iaşi 1928

Sunt prozatori cari se dovedesc poeţi în înţelesul adevărat al cuvântului şi poeţi cari nu sunt de cât simpli versificatori ai prozei. D. Stejar Ionescu este un poet în proză.

Volumul său de povestiri scurte e o evadare din realitatea prozaică, o strecurare în spre muzică şi o reacţiune în potriva oboselei romanului lung, în scurt o carte plină de agrement.

Descrierea Veneţiei, de pildă în Domnul dela Murano, este o muzică de imagini care evocă, nu realitatea colorată, ci realitatea nelogică a visului, depăşind înţelesul intelectual, într'o atmosferă înfrigurată şi plină de fiori, exprimă un adevăr mai complicat şi o viaţă mai largă decât a propriei lor realităţi.

Domnul dela Murano, el însuşi, ca şi Zina Fumului, Salvia, Dionis, personagiile episodice şi chiar animalele cu înfăţişarea lor paradoxală, sunt fără nici o identitate reală. Totul e intenţie de a reprezinta un vis, un sentiment, o idee. Viaţa evocată e simplă, fără multe nuanţe, pentruca scrierea în întregul ei să exprime alegoria, să trezească în sufletul cititorului nota prelungită din sufletul scriitorului, acordul imediat dintre sentimentele sale intime şi ale noastre. Iată cum sfârşeşte Domnul dela Murano:

„Cu povestea aceasta, mi-am plătit cea din urmă datorie către suflet şi am trezit în voi toţi, care o citiţi, o imensă goană de veselie, dela râsul mulţumit şi nătâng, până la zâmbetul din hotarul tristeţii. Cine n'a cunoscut în viaţa lui, soarta Domnului dela Murano?"

Iar „Zina Fumului":

„Dealuri sure acopăr povârnişul de hârtie al povestei, îngroapă greerul cotropitor de clipe, ucis cu atâtia ani în urmă. Deasupra plutesc pulberi uşoare: întâi, chipul fugar şi nestatornic, apoi Adriana cu braţele întinse în gol, capul aiurit al lui Piliuţă, masca galbenă a lui Ghinu şi eu, cu Floarea plângând, în urmă. Infăţişări ale aceleaşi dureri, feţele iubirii se învârt în cerc.

Era ora fumurilor de seară..."

Sentimentele noastre întrupate, exteriorizate într'o aparenţă de vis, fluidă şi concretă! Domnul Stejar Ionescu le întrupează în câteva tipuri, într'o lume care e pe marginea posibilului şi mai mult încă în lumea fantasticului, cu accentul unei melancolice emoţii, cu o potrivire meşteşugită între sunetul, culoarea şi înţelesul imaginilor.

Nu e vorba, bine înţeles să ni se redea aci un mediu social. Ca şi la d. Gib Mihăescu găsim tendinţa spre artificial, dispreţul adevărului logic şi mărginit, gustul pentru extraordinar şi bizar. Este totuşi o realitate mijlocie care serveşte de bază construcţiei şi pe care o putem urmări sub exagerările, prescurtările, complicaţiile şi simplificările, prin care o travesteşte technica scriitorului: stăruinţa vie a conflictelor veşnice din sufletul omului.

Pentru aceasta însă se cere o viaţă de o intensitate extraordinară, cum e viaţa exasperată până la obsesiune a nuvelelor d-lui Gib Mihăescu şi situaţii care să fie elementul dominant. Situaţia este elementul iniţial în acest fel de scrieri, situaţia care poate fi neverosimilă, artificială, dar care trebue să întindă legăturile între actorii săi până la dezechilibru, sub masca duioasă a poeziei şi garanţia ferică a visului.

Dificultatea tehnicii tinerilor noştri scriitori stă în primul loc în menţinerea situaţiei în echilibru de la începutul până la sfârşitul povestirii şi în şerpuirea unei vieţi, destul de intense ca să-şi poată păstra suflul palpitant sub aspectele simple şi evocările în linii mari, pe care i le impun cerinţele expresiunii generale alegorice a ansamblului. In fine e greutatea mare de a pregăti, sub dibuirile şi ritmul general al tratării, căderea naturală în deznodământul final, care e adese o banalitate uşoară, conducerea plină de primejdii a desfăşurării povestirii de pe culmile fantasticului şi a poeticului, spre mizeria şi urăţenia vremurilor din care ne-am evadat.

Primele creaţiuni ale unui scriitor sunt iluminări bruşte ale unor perspective noi, instrumente de explorare care scot adeseori efecte paradoxale sau prea flotante. Technica reflectată vine cu maturitate. Ar fi fost nenatural să nu existe şi la d. Stejar Ionescu stângăcii, dibuiri şi chiar rătăciri, pe ici pe colea, cum se întâlnesc mai ales în nuvela „Iubirea lui Dionisie".

Autocritica unui talent adevărat foloseşte însă mai mult decât critica cea mai precisă. Căderea noastră este mai mult a căuta să înţelegem senzul şi direcţia unei opere de început de carieră. decât să cenzurăm greşeli care poate nu sunt decât aparente şi-şi au semnificaţia lor.

IZABELA SADOVEANU

Iarăşi de vorbă cu gramaticii

„Aţi auzit voi, copii, ghespre jăn? Ce iaste jănul?

Şcolerul *respunghe: jănul e cumu'i lucru: masculin, femenin şi ekerojen au neutru; reşpeckive, ghe bărbat, ghe femee şi ghe ce nu-i nici bărbat nici femee.*

Pedagogul. *Exemple doară...*

Şcolerul *apoi musai se exprimă aşt-fel:*

Calul îi substankiv masculin; iel se schimbă în iapă, ş'apoi ghevine femenin.

Pedagogu: *No! dar neutru?*

Şcolerul *(inoţent cumu-i el nu poake da exemplul aghecvat; eu, pedagogul, atuncia's gata să-i dau ilustrăţiunea keoriei)...*

Pedagogul. — *Neutru! Neutru mai apoi, dacă-i calul masculin şi iapa femenină, neutru-i catârul, carele nu-i nici cal, nici iapă, nici măgar, nici cal: e catâr, aghică corşitură, ghe îmbele jănuri, şi mai gheparke pentru aceea se conzultă zoologhia, care-i o altă ştiinţă naturale, şi doară* naturalia non sunt turpia".

Lăsând la o parte butada (minunată!) prin care speciile hybride sânt definite de către Mariu Chicoş Rostogan, — am întreba pe „distinsul pedagog absolut" al lui Caragiale dacă, tocmai din punctul de vedere zoologic, masculinul *cal* e într'adevăr „ghe bărbat" sau (cum nu s'ar sfii s'o spue un modernist) într'adevăr *mascul?*

O chestiune la fel am pune-o unor distinşi gramatici contimporani.

Poveţele lor sunt bune; dar nu sunt complecte. Adică — uneori — nu's complectamente bune. Noi ne folosim de ele. Şi le întregim.

Iată — de exemplu — din nou *Gramatica limbii române* întocmită de prof. dr. Calistrat Şotropa. Deschidem la pagina 17. Şi urmărim impunătoarele coloane de „fiinţe bărbăteşti" în dreapta cărora sunt orânduite *femininele* lor.

Şi dăm peste:

cal — iapă
bou — vacă.

Strict gramaticaliceşte aşa o fi.

N'ar fi fost însă mai nimerite următoarele paralele:

armăsar — iapă
taur — vacă?

In cazul acesta şi zoologia (acea rudimentară zoologie pe care o ştiu şi copiii de ţărani) şi gramatica ar fi fost, amândouă, satisfăcute.

* * *

La pagina 73 a aceleiaşi cărţi, în subîmpărţirea capitolului care tratează despre „neregularităţi şi excepţii în domeniul substativului", şi anume la paragraful 57 (substantive cu forme multiple la plural, citim:

Pas — *pl.* paşi: *măsură de distanţă, etc.*
Pas — *pl.* pasuri: *trecătoare între munţi, etc.*

Las' că în locul primei definiţii, am fi preferat până şi pe cea din *Enciclopedia Română publicată din însărcinarea şi sub auspiciile Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român de Dr. C. Diaconovich,* t. III (Sibiu, 1904, editura şi tiparul lui W. Krafft). Şi anume definiţiunea următoare:

> **Pas,** spaţiul ce se găseşte, la mers, între ambele picioare, când acestea ating pământul; sau şi mişcarea picioarelor la mers.

Dar, să lăsăm asta. Oare „pas — măsură de distanţă" n'are decât pluralul *paşi?*

In „Dama cu mărgăritari", traducere de G. Baronzi din Al. Dumas-fiul, care a apărut acum 72 de ani în editura Librăriei Şcoalelor Publice din strada Lipscanilor (în biblioteca Museului literar editat de Christ. Ionnin şi Romanov), găsim următoarele versuri:

> Ne puserăm pe râset .In adevăr îmi vine
> Să râz ş'acum d'acestea, căci ochiu-mi nu putea,
> O doamna mea frumoasă, — când te plimbai cu mine
> Şi-ţi rădicai rochiţa, — ciorapii a-ţi vedea.
> Erai în încurcarea plăcută, graţioasă
> A damei cum se cade, ce cearcă a îmbla
> Neînvăţată-a merge pe jos, şi a ta rasă
> Prin **pasurile-ţi** false s'ar fi putut trăda.

Iar din cugetările „Sărmanului Dionisie" (care, în prima-i formă, în manuscrisele păstrate de Academie, se numea: Sărmanul poet), desprindem în interesul cauzei gramaticale pe care o apărăm — anume că „pas, măsură de distanţă etc." are, pe lângă pluralul *paşi,* şi pe acela de *pasuri* — următoarea strofă:

> Un regat pentr'o ţigară, s'umplu norii de zăpadă
> Cu himere!... Dar de unde? Scârţie de vânt fereasta,
> In pod miaună motanii — la curcani vânătă-i creasta
> Şi cu **pasuri** melancolici meditând umblă'n ogradă.

O, dar poeţii sunt nu arareori *licenţioşi.* De acord. Atunci, iată un prozator — sau şi mai bine: o persoană *mai* legalistă încă — o prozatoare: Sofia Nadejde.

In „Din durerile vieţii" (nuvele, Craiova, 1895) ea vorbeşte de o slugă care era bine plătită de cineva ca să-i spuie acestuia „toate *pasurile* Duduei."

BARBU LAZAREANU

UN PROCES CELEBRU IN VEACUL al XVI-lea

Cartea lui Gaston Delayen (**La Mésaventure de Martin s'en va-t-en guerre** — idylle dramatique) aminteşte întâmplarea extraordinară care a pus multă vreme în mare încurcătură tribunalele franceze din veacul al XVI-lea.

In comitatul de Foix, trăia pe la mijlocul veacului XVI-lea încântătoarea Bertrande de Rols, fiica unui bogat gentilom de ţară. Părinţii au căsătorit-o la vârsta de zece ani cu un tovarăş de joc, Martin Guerre, originar din Biscaia, abia cu un an mai mare ca ea. Tinerii soţi se vedeau des căci se iubeau, dar prudenţa părinţilor nu i-a lăsat să trăiască împreună timp de nouă sau zece ani, până la vârsta convenabilă. Bertrande se făcuse foarte frumoasă, dar Martin era de-o urîţenie puţin comună: slăbănog la trup, cu capul între umeri, bărbia bifurcată, buza lată şi răsfrântă, nasul mare şi cârn; în afară de aceasta, avea pe faţă urma unui ulcer şi sprânceana dreaptă tăiată de o cicatrice. Totuşi Bertrande îl adora.

Dar, în prima noapte a vieţii lor conjugale, nenorocitul Martin, de-o sensibilitate care poate-i întrecea sluţenia, s'a simţit atât de nedemn de frumuseţea soţiei sale, sau poate o fericire atât de neînchipuită i-a luat minţile, încât plecă să rătăcească singur şi să se reculeagă.

A doua zi şi multe săptămâni în şir Bertrande a aşteptat zadarnic întoarcerea iubitului ei Martin. Lacrimi i-au ofilit faţa şi nici unul din numeroşii pretendenţi care se ofereau s'o consoleze, între care şi Jehan d'Escarbeuf, cavaler distins şi bine făcut, n'au fost ascultaţi de această de a doua Penelopă.

Trecuseră şapte ani dela plecarea lui Martin, când într'o dimineaţă, pe când Bertrande se dusese la oraş să consulte pe un astrolog, un om se înfăţişă la proprietatea familiei de Rols, întrebând unde se află doamna. Străinul intră în casă, cercetând încăperile ca un om ce regăseşte lucruri părăsite de mult. Toţi din casă strigară: „E Martin, Martin!" Necunoscutul semăna în totul cu dispărutul Martin. Dar la întoarcere, Bertrande n'a voit să-l recunoască: se temea de ispita diavolului, care luând înfăţişarea iubitului ei soţ, vrea s'o târască în păcat. Seara însă, după o întrebare iscusită, cu răspuns hotăritor, Bertrande recunoaşte şi ea în acest străin pe adevăratul ei soţ.

Luni după luni au trăit într'o fericire complectă. Soţul nomad cutreerase lumea, pierduse timiditatea de altă dată. Devenise un om isteţ şi iute la mână, care părea că mănâncă şi bea pentru tot trecutul. Intr'o zi s'a luat la ceartă cu cumnaţii lui şi a bătut fără glumă, pe distinsul Jehan d'Escarbeuf.

Acesta se plânse împotriva lui şi Martin fu închis. Atunci un gând rău începu să roadă pe bătrânul Pierre, tatăl Bertrandei. El observase că la întoarcere, Martin, nu fusese deloc salutat şi sărbătorit de credinciosul câine. Acesta nu-şi recunoscuse stăpânul. Bătrânul Pierre ajunse la convingerea că Martin nu era Martin.

Incredinţă îndoiala sa şi primarului. O sută cincizeci de martori au fost întruniţi pentru ca să constate autenticitatea lui Martin. O sută nu şi-au dat votul, neputându-şi închipui că soţul prea cinstitei d-ne Bertrande ar putea fi un impostor. Vre-o patruzeci au declarat fără şovăire că au în faţa lor pe adevăratul Martin, iar zece au insinuat că străinul ar putea fi un oarecare Arnaud du Tilh care semăna foarte bine cu Martin Guerre.

Parlamentul din Toulouse începu o anchetă minuţioasă şi extravagantă. Toţi pierduseră nădejdea unui rezultat, când într'o diminineaţă de primăvară, un om prăpădit de sărăcie şi boală, cu un picior de lemn bătu la poarta familiei de Rols. El mărturisi bătrânului Pierre că este ginerele său, că rătăcise zece ani şi se întorcea acum acasă, după neînchipuite aventuri. Piciorul îl pierduse în lupta dela Saint-Quentin. Pierre de Rols alergă în grabă la Bertrande: „Scoală fata mea. Iată un nou soţ care soseşte". Bertrande îngrozită, zări dela fereastra ei pe schilodul prăfuit şi nemâncat şi jură că nu recunoaşte pe soţul ei în cerşetorul acela şi că nu vrea să-l mai vadă vre-odată.

Toţi cei care se adunaseră să-l privească şi să-l cerceteze au fost de aceiaşi părere. Nu era el Martin Guerre.

Omul plecă mâniat, dar Pierre îl ajunse pe drum, îi dădu bani şi-l sfătui să se prezinte tribunalului din Toulouse.

A urmat un proces senzaţional: cei doi Martini semănau atât de bine, încât magistraţii au declarat în procesul lor verbal: „două ouă şi n'ar putea să semene mai bine". Nici familia n'a putut cădea de acord: unii erau pentru Martin Guerre No. 1, alţii pentru Martin Guerre No. 2. A fost adusă şi Bertrande să-şi recunoască soţul. Şi-a pierdut imediat cunoştinţa şi n'a fost în stare să spue care e Martin cel adevărat. Dar la a doua şedinţă, venindu-şi în fire, a spus că s'a înşelat primind pe Martin No. 1 şi că recunoaşte în Martin No. 2, deşi avea un picior de lemn, pe adevăratul ei soţ. Câinele care ar fi putut aduce cea mai sigură mărturie, murise.

Declaraţia Bertrandei umplu de spaimă şi îndoială pe magistraţi. In cele din urmă, fiind constrânşi să iee o hotărîre, au condamnat la spânzurătoare pe Martin Guerre No. 1.

Dus la spânzurătoare, cu ştreangul de gât, falsul Martin a mărturisit că el este Arnaud du Tilh şi cunoscuse în armată pe veritabilul Martin, ale cărui regrete şi confidenţe îl făcuseră să-i înveţe, să-i uzurpe şi să-i joace rolul.

Spovedania aceasta a fost o mare uşurare pentru judecători, căci după propria lor declaraţie, condamnaseră cu ochii închişi, numai pentru ca să sfârşească odată.

Cât despre cei doi soţi le-a trebuit un timp până să cadă iar de acord şi să trăiască în pace. Soţul reproşa purtarea Bertrandei, iar Berdrande se temea să nu mai apară un al treilea Martin Guerre. Cu timpul toate s'au împăcat şi până la adânci bătrâneţe Bertrande a rămas uimitor de frumoasă, iar Martin, îngrozitor de slut. — **St.**

BIBLIOGRAFIE

Simona Basarab: „Sgomotul Uzinelor" (Poezii), Atelierele „Adevărul", 1928, Bucureşti.

I. Botez: Cuvântare la discuţia legii învăţământului secundar (rostită în şedinţa Senatului din 4 Aprilie 1928), Iaşi, „Viaţa Românească", Preţul 10 lei.

In Edit. „Cartea Românească" au apărut următoarele volume:

Otilia Cazimir: Din întuneric. — Fapte şi întâmplări adevărate (Din carnetul unei doctorese), Preţul 75 lei.

M. Sadoveanu: Demonul tinereţii (Roman), Preţul 75 lei.

Damian Stănoiu: Călugări şi ispite (Scene din viaţa mânăstirilor), Preţul 75 lei.

Al. Lascarov-Moldovanu: Nuvele şi schiţe satirice, Preţul 60 lei.

P. Bizerea: Românii din Banatul jugoslav, Bibl. „Cunoştinţe folositoare", Preţul 5 lei.

Julieta şi Ettel Pantazi: Verişoara din America (Carte pentru copii. Desene de A. Murnu), Preţul 10 lei.

Romulus Cioflec: Pe urmele Basarabiei (Note şi impresii din revoluţia rusească), Edit. „Cultura Românească" Bucureşti, Preţul 60 lei.

Şcoala şi familia de mâine, No. 1.

Băi de soare la Bucureşti
PLAJA ARTIFICIALA
Strada Mircea Vodă 44 Tel. 349/81
Instalaţie similară cu Institutul de Actinologie din Paris Săli Speciale pentru şedinţe colective şi individuale de raze ultraviolete şi infraroşii, pentru copii şi adulţi.
Tratament recomandat cu succes pentru anemici, limfatici (scrofuloşi), rachitici, debili. convalescenţi nedesvoltaţi astmatici spasmofilie, eczemă cronică, impetigo reumatici şi predispuşi la reumatism artritici, gutoşi, hypertensivi, lumbago, obesitate. fistule, pelada lupus, etc.
Rezultate mai grabnice şi mai intense chiar decât ale razelor soarelui la mare sau pe munţi
Funcţionează zilnic, cu personal medical sub direcţiunea d-lui Dr. YGREC dela 9—1 dim. şi 4—7 seara. La îndemâna tuturora, tariful fiind moderat Se fac şi tratamente la domiciliul
Copii se joacă în nisip ca la mare.

PIANELE şi PIANINELE
DIN UZINELE
LAUBERGER & GLOSS
se bucură de renume mondial, fiind cele mai perfecţionate
LARGI INLESNIRI DE PLATĂ
Depozitul general pentru România
BUCUREŞTI
Calea Victoriei, No. 77

Cu prilejul Centenarului lui Taine

Taine şi Anglia

Vederile lui Taine asupra Angliei au avut un răsunet atât de mare şi s'au impus cu atâta vigoare că cei mai mulţi dintre noi, după o jumătate de veac, îşi reprezintă Anglia de azi, aşa cum a descris-o şi înţeles-o autorul **Istoriei Literaturii engleze** şi a **Notelor asupra Angliei.** Nimeni înaintea lui Taine nu făcuse un bilanţ atât de complect al literaturii engleze, într'un stil mai strălucitor, cu o înţelegere mai adâncă. Dacă ne gândim că **Literatura engleză** era aproape isprăvită când Taine a făcut prima călătorie în Anglia şi că n'au trecut mai mult de zece săptămâni când şi-a publicat primele cărţi asupra literaturii şi vieţii engleze, rămâi uimit în faţa puterii, limpezimii şi pătrunderii acestui spirit.

Cum a putut ghici şi descoperi Taine fără s'o fi văzut, o ţară atât de puţin cunoscută pe vremea lui? Cum s'au format acele idei generale asupra poporului englez, cum s'a elaborat în el acea construcţie curat intelectuală şi abstractă, pe care trebuia numai s'o confrunte cu realitatea? Taine nu pleca nici odată în călătorie, mai înainte de a se fi pregătit prin multe lecturi.

Trebue să spunem totuşi că din copilărie încă Taine se pasionase pentru limba şi literatura engleză. Orevost-Paradol încurajează această pasiune a lui Taine, ca student. La şcoala normală se familiarizează cu Hobbes, Adam Smith, Reid, Locke, Bacon şi se arată cultul lui pentru Macaulay. Numit profesor la Nevers, se delectează citind **Clarisse Harlove** de Richardson, şi pe Byron. Austeritatea-i morală îi inspiră o tainică simpatie pentru caracterul poporului englez şi pentru protestantism. Doctrinele-i filosofice care i-au atras duşmănia oficialităţii, îl fac să prefere sistemul de educaţie englez, eminamente individualist.

Când debarcă pentru întâia oară în Anglia în Iunie 1860, Taine constată cu bucurie că formulele scoase din literatură şi istorie sunt adevărate; trage de-aci încheerea că „părerile făcute asupra Greciei şi Romei antice, asupra Italiei, Spaniei şi Angliei din timpul Renaşterii, sunt exacte şi că istoricul posedă prin cărţi un instrument foarte puternic, un fel de fotografie foarte credincioasă, în stare să înlocuiască aproape totdeauna vederea fizică a obiectelor."

Intr'adevăr, viziunea lui Taine este justă. Anglia era în plină transformare, neadaptată complect revoluţiei industriale. Totuşi însemnările lui concordă cu **English traits** ale americanului Emerson, scrise după o călătorie din 1847.

Toate călătoriile următoare ale lui Taine în Anglia au fost scurte. Dar a cunoscut mulţi englezi între cari pe Thackeray, Dickens, Palgrave. S'a împrietenit cu oameni politici, John Clark, Milnes, Duff, Russel şi alţii; cu filosofi ca Alexander Bain; cu teologi şi erudiţi ca Stanley, Milman, Pattison; cu critici şi poeţi, ca Matthew şi Thomas Arnold, Swinburne, Marx Muller, Smith şi Bywater; a intrat în relaţie cu scriitoare, ca Grote, Pattison, Dilke, etc.

Victor Giraud socoate că „Taine nu s'a înşelat niciodată asupra valorii scriitorilor pe care i-a cercetat, şi nici asupra gradului acestei valori." Taine a recunoscut dela început superioritatea poeţilor englezi, dar inferioritatea criticei engleze. El a cercetat caracteristicile spiritului englez. A identificat adesea calitatea dominantă cu aportul rasei. In sprijinul teoriei lui citează imaginaţia fierbinte şi puternică a lui Dickens, tensiunea extraordinară a lui Carlyle. La Macaulay, latin prin imaginaţie, găseşte o filozofie engleză. Stuart Mill, şeful şcoalei utilitare, căruia i-a închinat un studiu magistral, reprezintă o tendinţă permanentă a spiritului naţional englez. „Şi-a tăiat aripile, scrie el, spre a-şi întări picioarele."

Humorul este deasemenea pentru Taine o caracteristică a rasei anglo-saxone. Cuvântul **humor** n'are echivalent francez: e un fond de tristeţe care se apropie de satiră, şi vede în Swift tipul humoristului englez.

Taine caută să explice preocupările morale ale scriitorilor englezi, prin climat şi prin caracterul instituţiilor. El observă că intenţiile didactice şi literare ale pictorilor îi împiedică să aprecieze frumuseţea plastică pură.

* * *

Taine însuşi a suferit influenţa engleză. Caşi Flaubert, cu tot fondul romantic, Taine a suferit o puternică reacţiune care se exprimă în nevoia de adevăr. El invidiază puterea persuasivă a lui Macaulay, raţionamentele-i strânse şi-l dă drept model nepotului său André Chebrillon. Geniul vizionar al lui Carlyle, amărăciunea, ironia, exercitează deasemenea o influenţă asupră-i.

Caşi asupra literaturii, Taine şi-a format un sistem de idei şi asupra alcătuirii politice a Angliei. Anglia sei poate explica prin întreaga ei istorie şi prin fisiologie. Cucerirea din 1066 a instituit o aristocraţie democratică. El admiră utilitatea aristocraţiei, activitatea, facultăţile de iniţiativă ale particularilor. Apreciază **self-governmentul** municipalităţilor engleze, caracterul practic al politicei engleze. Aprobă Anglia, ţară conservatoare, care preferă revoluţiei, reforma şi care favorizează desvoltarea individului.

Aceste idei se regăsesc în **Originile Franţei contemporane.**

In Anglia socială, Taine distinge aceleaşi caracteristice ca şi în Anglia politică. Oamenii bogaţi sunt aproape „părinţii celor săraci". Buna înţelegere dintre clase, influenţa religiei, domnia principiilor de libertate, pilda unei Dinastii morale şi binefăcătoare, funcţionarea instituţiilor sociale, sunt fapte care-l bucură. Spectacolul studenţilor, a acelor tineri nobili şi bogaţi, ducând o viaţă aproape în întregime atletică printre arborii seculari, peluzele verzi şi arhitectura din Oxford, această Regină a Poeziei, îi încântă privirea. Ii place în deosebi că legea engleză proteguieşte pe individ, iar rolul Statului e redus la minimum. O singură pată în acest tablou fermecător: mizeria marilor oraşe, unde murdăria şi suferinţa sunt mai mari decât aiurea.

Anglia religioasă determină o evoluţie a ideilor lui Taine. Ii întăreşte convingerea că toate instituţiile engleze purced dela o concepţie de datorie, de la o preocupare morală. Protestantismul, deşi cu neputinţă de introdus în Franţa, e singura religie care poate împăca ştiinţa cu credinţa.

* * *

Ideia de rasă domină sistemul lui Taine şi el opune geniului germanic, geniul latin. Englezul, practic din naştere, n'are un spirit generalizator. Acest defect predispune la plictiseală şi de-aci nevoia de călătorie a Englezului. Gata oricând să vadă partea instructivă din om, Taine compară pe Englezi cu buldogi şi tauri. Om concentrat interior, Englezul — mulţumită influenţei mediului — e aspru şi muncitor. Baza caracterului englez e voinţa în serviciul datoriei. De-aci stoicismul englez care a creat tipul omenesc cel mai complect şi mai frumos, **gentlemanul.** — **A.**

INSEMNĂRI

François de Curel

Cu François de Curel dispare unul din marii creatori ai teatrului de idei. Opera lui complicată și desvoltările pieselor sale sever calculate, au încercat să discute și să rezolve câteva capitale probleme filosofice și sociale ale epocii. Elementul intelectual a depășit, însă, la dânsul, adesea, elementul emotiv. François de, Curel — spune într'un interesant studiu domnul Aureliu Weiss — „a scos ideia din viață, nu viața din idee”.

Din această pricină, teatrul său a avut puțini admiratori și chiar Parisul l-a acceptat cu destulă greutate. Numai datorită lui Antoine, Curel a putut înfrânge nepăsarea publicului și încăpățânarea criticei. Elita intelectuală l-a înțeles, însă, și l-a iubit întotdeauna.

Domnul Aureliu Weiss socotește că opera lui Curel e neizbutită pe tărâmul științific și social. Curel, după d-sa, reușeșete mai bine în tragedia corneliană („Les fossiles“) și în analiza psihologică a dragostei, explicabilă și prin preferința lui pentru romanul psihologic al lui Stendhal. „La danse devant le miroir“ și „L'âme en folie“ — spune d. Weiss — sunt opere de analiză fină, dovedind și o cunoaștere serioasă a sufletului feminin. Eroii sunt însă spirite rafinate și complexe, accesibile numai înțelegerii unui public restrâns.

„L'âme en folie“ este nebunia rutului, care cuprinde sufletul omenesc în înclinările lui sexuale, și demonstrația că „inteligența, imediat ce se manifestă prin oarecare lumini în specia animală, devine slujitoarea atentă a nevoilor sexuale“.

„La danse devant le miroir“, mai izbutită din punct de vedere scenic, e menită să demonstreze, o idee foarte subtilă, dar și extrem de veridică: aceia că în dragoste, fiecare dintre amanți se oglindește *imaginativ* în celălalt, rămânând totuși singur, și că, în fața oglinzii dorinții unuia, celălalt își compune o atitudine care să corespundă acestei dorinți, fără ca aparența atitudinii să aibă un fundament real în mintea amantului actor.

Dialogul clar și fin, exprimă într'o formă adecvată concepția lui Curel asupra vieții, care se poate rezuma în cele câteva cuvinte cuprinzătoare din istoricul „Noului idol“ : „Cred — spune el — că natura omenească, așa de greu apăsată de o ereditate joasă, nu trebue să nesocotească nici-unul din mijloacele de înălțare ce i se oferă“.

Forma aleasă în care își desvoltă concepția dramatică — spune d. Weiss — eplică iș seducțiunea pe care o exercită Curel asupra spectatorilor, făcându-i să primească drept serioase și solide o serie de idei, care, expuse mai puțin savant și mai puțin atrăgător, ar revela ușor o concepție naivă și neverosimilă.

Metaforele pe care autorul „Pământului morții“ le întrebuințează spre a sensibiliza gândirea, au putut da prilej unor neînțelegeri în privința izvorului inspirației sale.

După Henry Bordeaux, natura sălbatecă și mai ales pădurea pe care-i place atât de mult s'o cutreere, au inspirat lui Curel cele mai frumoase *imagini*. Nimic de spus împotriva acestei păreri. Dar cât de greșit este Bordeaux când crede că pădurea a inspirat lu Curel și *ideia* esențiale. De fapt, *fondul religios*, în luptă cu raționalismul ateu, nu natura, a inspirat ideile esențiale în opera lui Curel.

„Oricâte discuțiuni ar ridica tratarea și concluziile în operele cari vor să oglindească lupta dintre concepția religioasă și cea științific-atee, sau vor să inoveze pe tărâmul social, nu e mai puțin adevărat că de Curel concepea temele dramatice dintr'un punct de vedere înalt și îndrăznet.

„Desvoltarea evenimentelor scenice, desvălue adesea în operele sale sbuciumul unei conștiinți cinstite și de aceia, cu tot dezacordul dintre ideile autorului și cele ale spectatorului, nu rare ori se întâmplă ca simțirile să se unească într'o comuniune sinceră și adâncă.

„E poate, și aceasta o taină din cele mai ascunse ale adevăratului temperament dramatic“. — *A. L.*

Poetul Vale

Intr'o revistă literară, poetul Vale publică o poezie : *Gânduri stinse*. Nu vreau să-i iau la vale pe poetul Vale... Dar recunoașteți și dv. că aceste trei versuri sunt oarecum stranii:

Omu-și toarce viața între gând și vis.
Viața 'ndurerată n'o *poți* s'o *atingi*
Căci c'o *adiere focul ei il stingi...*

Viața, pe care *n'o* poți *s'o* atingi — constitue o inovație gramaticală de-o netăgăduită noutate. Cât despre *„căci c'o* adiere” — ce să mai spunem ? Este o expresie de înaltă poezie... Mie nu-mi place *„căci”* în proză. Dar în poezie, cade minunat. Mai ales în forma aceasta:

Căci c'o adiere...

formă care amintește celebra romanță:

Aseară'n grădină
Mi-a spus o vecină
Căci c'un *altul tu te-ai sărutat...*

Poetul Vale trebue, deci încurajat. E în linia marei tradiții a lăutarior dela „Crisantema” și „Leul și Cârnatul”... Promite. Va progresa. După *„căci c'o”* — un mic efort, și va ajunge la *„că c'o”*... Mai ales — (poetul Vale îmi va ierta această umilă imitație și nu mă va acuza de plagiat) că c'o strofă mai sus, în aceiași poezie, citim acest vers pe cât de nou, pe atât de profund:

D'un crâmpei de ață toate par'că țin...

...Vorba ceea: de unde e ața mai subțire, d'acolo se rupe... *Căci c'o* poezie proastă, gloria *n'o* poți *s'o* atingi...— dacă poți pentruca să zici așa !

Cum însă, poezia merge cam greu, mă mir de ce poetul o semnează Vale. Ar fi putut s'o semneze Deal...

Poezia despărțirii

In aceiași revistă, un alt poet din generația nouă — d. Mihail Sebastian — publică o poezie — *Declin* — care începe cu această alarmantă strofă:

Eu mă gândesc de-aici nedumerit și singur
la despărțirea, care acum abia se'ntâmplă
ca un răspuns târziu în ceasul ăsta când
în amintire pierd un ochiu, o stea și-o tâmplă.

Citind acest ultim vers, cred că împărtășiți și dv. sentimentul meu de îngrijorare pentru starea poetului.

Dacă ar fi pierdut numai un ochiu și-o tâmplă, în ceasul despărțirii, n'ar fi fost poezie, ci simplu fapt divers... In genere, despărțirile se săvârșesc cu însemnate pierderi de-o parte și de alta ! Depinde de temperamentul celor doi — ca să zic așa — combatanți... Poetul, neavând un temperament prea combativ, a putut pierde un ochiu și-o tâmplă. Se întâmplă ! — vorba lui Tănase...

Dar ceeace este mai grav, este că poetul a pierdut și o stea... Dacă ne-ar fi mărturisit sincer că în ceasul despărțirii a văzut stele verzi, nu ne-am fi îndoit o clipă. Dar că a pierdut o stea, asta-i ceva mai greu.

Cunoaștem poeți care posedă, în imaginație, castele în Spania. Dar poeți proprietari de stele — zău că n'am întâlnit nici unul, până la apariția d-lui Mihail Sebastian pe — ca să zic așa — firmamentul poeziei române...

Cu drept cuvânt oftează, două versuri mai jos, poetul:

neîndurat și aspru, eu te-aș opri în cale
să nu mai vii să tulburi tăcerea mea de cruce...

...Cred și eu !

După ce-a pierdut un ochi și-o tâmplă, poetul nu mai simte de fel dorința de-a fi încă odată... *„tulburat“* cum zice el, atât de poetic. Să nădăjduim că și „dânsa“ nu va fi atât de crudă să repete scena...

In orice caz, poezia despărțirii este redată destul de... amănunțit de sensibilul poet. Și, mai ales, destul de discret...

TUDOR TEODORESCU-BRANIȘTE

Influența pirandellismului

Influența pirandellismului, resimțită puternic în toată Europa, s'a simțit, fără îndoială, și în Italia, însă nu în chip precumpănitor.

In proaspătul volum despre „Literatura italiană”, editat la Kra în colecția „Panoramas des littératures contemporaines”, Benjamin Crémieux afirmă că unii autori de „Grotești” au utilizat drumurile trasate de Pirandello și autori mai noui i-au împrumutat unele teme, sau au folosit felul său de-a privi viața, antiteza pe care o stabilește el între real și ficțiune.

Intre alții, Crémieux citează pe Massimo Bontempelli cu „Zeița noastră” (lucrare în care eroina își schimbă personalitatea cu fiecare rochie pe care o schimbă), — pe Orio Vergani, care, în „Drumul pe apă” ne înfățișează un soț în căutarea elementelor vii care au provocat ideia fixă a nevestei sale nebune, — pe Stefano Landi, etc.

Dar în afară de pirandellism, teatrul italian contimporan, „crepuscular, provincial, intimist”, inspirat în parte de exemplul lui Cehov, în parte de „teatrul tăcerii” din Franța, numără destui partizani credincioși.

Alături de F. M. Martini, Crémieux citează pe Cesare Vico Lodovici („Idiotul”, „Ochii întredeschiși”, „Femeia nimănui”), pe Leo Ferrero („Părul Berenicei”, „Campaniile fără Madonă”), etc...

Teatrul experimental al lui Anton-Giulio Bragaglia, din Roma, reprezintă piese futuriste, sintetice, imagini spectaculare, feerii, opere expresioniste, așa-zisele „comedie dell'arte”.

Se combate, astfel, teatrul literar și se preconizează teatrul teatral.

Printre tinerii autori reprezentați la Bragaglia, cei mai cunoscuți sunt : Corrado Alvaro, Luigi Bonelli-Cetov, Pietro Solari, Antonio Aniante. — **B.**

Taine uitat

Deși moartea lui Hyppolitte Taine, în 1893, a prilejuit oarecum recunoașterea generală a autorității lui nepieritoare ca filosof, critic, istoric și teoretician al artei și literaturii, — centenarul nașterii sale, sărbătorit acum câteva zile nu numai de Franța, a accentuat impresia că Taine a fost uitat.

Urmat de mulți imitatori și elevi, pe timpul celebrității sale, Taine și-a început cariera fără să se distingă printr'un talent excepțional.

Dela „schițele” lui asupra fabulelor lui La Fontaine, apărute în 1853, și până la alegerea sa ca membru al Academiei Franceze, au trecut 27 de ani, în care, popularitatea, productivitatea și arta lui ca savant și literat, creșteau treptat.

Opera lui fundamentală, unde apare ca un pozitivistț consecvent, se numește „Filosofii secolului al XIX-lea”.

In 1870 a publicat volumul „Despre Inteligență” care i-a adus laurii popularității.

A urmat apoi „Călătoria prin Pirinei”, în care își controlează ideile critice și artistice cu ajutorul observațiilor făcute asupra faptelor reale. După natura, fauna și locuitorii acestor munți, a stabilit rolul solului, al climei și condițiile vieții. Astfel, a ajuns la concepția sa critică, afirmând influența exclusivă a rasei, a mediului și a evenimentelor istorice — asupra teoriilor speculative și a operelor de artă.

Cu ajutorul acestei metode, respinsă mai târziu de știință ca fiind greșită, Taine a creiat o școală clasică, născută din ideile lui expuse în „Istoria literaturii engleze”, în „Schițe istorice și critice” și în „Lecturi despre artă”.

Ca istoric, Taine și-a câștigat gloria prin „Obârșia structurii sociale a Franței contimporane”, unde dovedea că evenimentele care duc spre creiarea acestei structuri, se supun unei „legi imperative”, adică sunt rezultate ale destinului **„sui generis”.**

Acest punct de vedere, l-a plătit foarte scump: atacat încă în viață, discutat după moarte, scriitorul acesta atât de personal e aproape uitat în ziua centenarului său. — **N.**

Moda și pudoarea

Huntley Carter, — autorul unor remarcabile studii asupra literaturii dramatice contimporane, privită ca oglindă a mișcării ideilor și ca istorie a moravurilor epocii noastre, — relatează în „The World To Day“ impresiunile unei recente și conștiincioase anchete ce a întreprins în teatrele de pe Continent. Desigur, când a plecat, nu se aștepta să înregistreze prea multe noutăți. Totuși, lucrurile descoperite au întrecut toate așteptările.

Desprindem din interesantele sale observațiuni, un amănunt de o savoare deosebită.

Sub ce latitudine, se întreabă Huntley Carter, pudoarea n'a dezarmat, mai mult sau mai puțin, în fața îndrăznelilor modei ?

Astfel, într'o seară, la un teatru din Paris, privirea lui Carter șovăia necontenit între scenă și public. Era un spectacol tot atât de interesant pentru ochi.

Acelaşi lucru s'a întâmplat și într'un teatru din Berlin, și anume la Teatrul Max Reinhardt, pe care îl frecventa o vreme întreaga elită intelectuală germană și care altădată era socotit „a opta minune a lumii“, iar astăzi nu e decât „un templu unde se glorifică numai carnea“... — *b.*

Ștefan Zweig.

Scriitorul european în cel mai bun sens al cuvântului, unul dintre puținii care au știut în anii războiului, să se ridice mai presus de dezbinarea dintre națiuni, și nu s'au temut să-și unească vocea cu a lui Romain Rolland, — Stefan Zweig, — talentatul dramaturg, poet și essay-ist austriac, își povestește biografia în „Nouvelles Littéraires.”

Născut în 1881 la Viena, filosof și filolog după studii — e dr. în filosofie — în prima lui tinerețe s'a simțit atras spre teatru.

„Părinții mei — spune Zweig — au fost foarte bogați. N'am avut nevoie să scriu pentru câștig. Am întreprins o serie lungă de călătorii, care au durat zece ani. Am stat un an la Paris, în acel grup de literați, care acuma și-a cucerit gloria literară în Franța : Duhamel, Romain Rolland, Vildraque. Verile le petreceam în Belgia, la prietenul meu Verhaeren. Am stat mult la Roma și Florența. Am fost în Spania, Scoția, Anglia, Provence, în America : Canada, Cuba, Mexico. Un an am trăit în India, la Ceylon, la granița de Sud a Chinei, în Africa. Și acuma, în orice capitală din Europa mă găsesc, pot să mă orientez bine îndată ce ies din gară : cunosc străzile, cartierele”.

Zweig afirmă că în cursul acestor zece ani nu s'a ocupat serios cu nimic, n'a studiat nimic. Totuși această perioadă a vieții lui a fost foarte productivă, ca muncă literară. Tocmai atunci 'și-a scris cele mai reușite piese de teatru, care au făcut ocolul mai multor scene din Europa.

„S'ar părea — continuă Zweig — că trebuie să fiu recunoscător soartei mele pentru acești zece ani de viață bogată în culori. Insă îi sunt și mai mult recunoscător că deodată a pus capăt existenței mele fără griji și m'a întors în lumea realului.”

Scrierile mai însemnate ale lui Stefan Zweig sunt: — Poezii : „Coarde de argint”, „Cununi timpurii”, — Nuvele și romane: „Din țara copilăriei”, „Amok”, „Taina arzătoare”, „Ochii fratelui veșnic”, etc. — Teatru : „Tersistes”, „Casa de lângă mare”, „Comediantul transformat”, „Jeremias”, „Legenda unei vieți”, etc. — Biografii: „Trei maeștri: Balzac, Dickens, Dostoiewski”. — A tradus din Verlaine, apoi poemele lui Verhaeren în câteva volume, căpătând un premiu literar pentru traduceri.

Din operele-i recente, volumul „Nuvele despre Claudin” sunt mult apreciate în cercurile literare din Franța și Germania. Cea mai nouă carte a lui apărută este : „Sternstunden der Menschheit”, din care ultimul număr al „LECTURII, — **floarea literaturilor străine”** ne redă în românește două din cele mai grandioase și mai tragice destine omenești, în cele două episoade istorice : **„Lupta pentru Polul Sud”** și **„Descoperirea Eldorado-lui”.**

Abatele Zavoral

Un mare prieten al Românilor, Abatele Metodiu Zavoral se află printre noi.

In timpul războiului, în lazaretul dela Strahov, Abatele Zavoral a știut să găsească cuvântul de alinare pentru cei umili, pentru cei ce-și jertfeau viața pentru o cauză străină.

De pe buzele răniților, Abatele a prins toate frumusețile limbii românești, și le-a înapoiat, parcă și mai bogate, la căpătâiul celor bolnavi, răniți și'ndurerați.

Din cea mai adâncă convingere și cu cea mai sinceră dragoste pentru poporul nostru, Abatele Zavoral a studiat folklorul, literatura și istoria țării noastre, izbutind astăzi să se exprime într'o românească desăvârșită și cu remarcabilă competență în toate domeniile manifestărilor noastre culturale.

Celui ce a sădit în sufletul ostașilor — îngrijiți cu părintească dragoste în lazaretul din Strahov — flacăra vie a credinței și a iubirii de neam ,se cuvine să-i mărturisim ceva mai mult decât o simplă simpatie.

Iar înțelegerii profunde ce dovedește față de cultura românească, nu i se poate răspunde decât printr'o neprecupețită înfrățire culturală cu nobilul său popor. — **b.**

Mărunte

— Scriitorul bulgar Chr. D. Barzitzov a publicat o „Istorie umoristică a Bulgarilor“, cu o prefață de St. Cilinghirov.

— Colecțiunea de tablouri a lui Sir George Holford, mort de curând, va fi vândută în luna Mai. Intre alte opere de mare valoare, colecțiunea aceasta conține patru tablouri de Rembrandt, cinci de Van Dick, cinci de Murillo, și se spune că prețul vânzării se va ridica la cifra de 250.000 de livre sterline, adică aproximativ 31.000.000 franci, sau în lei, circa 280.000.000.

— „Femina” (Paris) reprezintă o nouă piesă în proză a lui M. Rostand la care poetul a lucrat timp de doi ani.

— La Opera din Paris s'a cântat pentru prima oară „Tourandot” de Puccini.

— La „Madelaine” (Paris) s'a jucat noua piesă a lui Forzano „Hutliby” care obține mari succese în teatrele din Italia.

— La „Croix Nivère” (Paris) piesa lui Pirandello „Cași înainte” se joacă de o lună și jum. fără întrerupere.

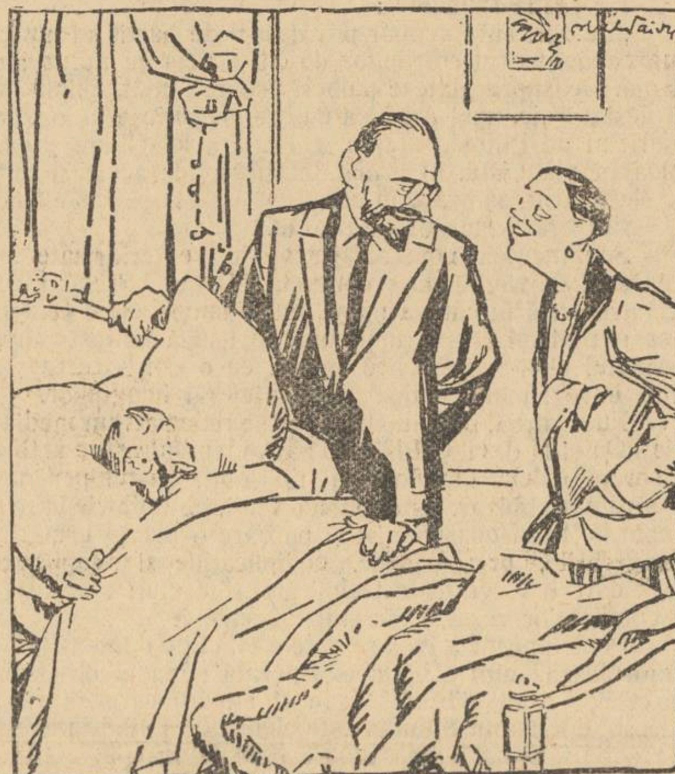
— La Madrid se reprezintă piesa lui M. Pagniol „Vânzătorii Gloriei”, care s'a jucat la Berlin de 20 de ori în șir, și va apărea în stagiunea de toamnă, și la Paris.

Logodnicii

— Când vom fi căsătoriți, Gerard, toate neînțelegerile le vom aranja prin arbitraj.
— De acord. Dar cine va fi arbitrul ?
— Cum : cine ? Eu ! *(London Opinion)*

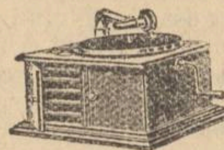
Prescripți medicale

— Mașina-i obosită... auto-infecție... vidanjarea anevoioasă. Nu mai vorbesc, Doamnă, de arderi. Are nevoe de un sanatoriu.
— ...sau de un garaj ? *(Le Journal)*

A apărut romanul de mare succes
CUCERIREA
(La Possession)
de RAY MONDA MACHARD
Editura „Cugetarea“ (Mătăsari 33) Lei 55

Citiți revista zilnică
„BILETE DE PAPAGAL“
subt direcția d-lui T. Arghezi
Numărul 2 lei

MAGAZINUL de MUZICA
La MIGNON
București, Pasagiul Vilagros No. 5
peste drum de Prefectura Poliției
în vederea Sft. Sărbători de Paște
MARE REDUCERE DE PREȚURI

Gramofon de Voiaj	lei 2200	Note Muzicale
„ „ „ voiaj mare	„ 3000	Viori dela 350 în sus
„ „ „ Masă	„ 4500	Mandoline, Coarde
„ „ Mare de masă	„ 6000	Reprezentanța Pianelor
„ „ de Salon Dulap	„ 9000	Fr. Liehr Lignitz
APARATE (Columbia Polidor		
și PLACI (Dulceto Parlophon		

Inlesniri de plată

CORSETE de Elastic MAILLOURI
CENTURI de CAUCIUC
pentru slăbit „MAGIC”
CORSETE combinate
CORSETE pentru Bărbați
PORTE JARTIERE
SOUTIEN GORGES
CIORAPI de CAUCIUC
pentru varice și subțiat piciorul
Numai la Magazinul „LUVRU“
Raionul de Corsete
Sub conducerea vechei și cunoscutei specialiste
D-na TINA CHARLOTTE
Execuție prefectă — Prețuri sub concurență

INCĂLȚĂMINTE
SCHUL
SMÂRDAN 43
KALMAN

ANUL IX. — Nc 388

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 13 Maiu 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

IAŞUL

Panou sentimental

Cine a intrat în Iaşi numai cu trenul este un nenorocit. Mai ales dacă depe dealul dela Bârnova n'a deschis geamurile şi nu şi-a strâmbat gâtul să se uite devale, ca din aeroplan, peste Iaşi.

A sosi la noi cu trenul este a umbla în Veneția cu autobuzul, dacă s'ar putea. (Comparația este poate cam exagerată, dar asta denotă numai că sunt un bun şi deci intransigent cetățean al urbei mele).

In Iaşi trebue să intri, ca la Ierusalim, pe jos. Se fac concesii estetice cel mult pentru mersul călare şi cu docarul (fără poclit şi fără vizitiu). Ochiul celui care se apropie de Iaşi trebue să fie liber, să aibă o impresie de plutire, să se poată întoarce avid în toate părțile, căci trebue să se întoarcă.

Nu-i recomandabilă deci trăsura cu birjar în al cărui spate catifelat privirea să se înfunde ca într'o canapea.

Cel care va ține în seamă aceste sumare precepte se va simți vultur, şi Dumnezeu, şi om deodată, deasupra cetății Iaşului.

Cel ce are apoi de gând să vadă Iaşul nu trebue să vie aici cu afaceri, sau pentru afaceri. „Treburile" în genere constituesc o boală înrudită de aproape cu maladia „ideilor fixe", care poate duce eventual la nebunie pură, dar care în genere se opreşte la stadiul uitării de sine şi a unei imbecilizări speciale, cu îngrădirea gândului şi izolarea într'un mediu restrâns.

Vizitatorul veritabil al Iaşului trebue să aibă suflet de vagabond, adică, de poet, pentru ca să întrebuințez un eufemism.

Nu trebue să vadă în acest oraş, locul de rezolvire a procesului lui de moştenire, nici un târg de vite din care se pot cumpăra boi de arătură, nici domiciliul unui avocat sau al unui doctor căutat.

El trebue să treacă prin oraşul nostru ca o pasăre, fără treabă şi fără grija de mâine; cel mult cu preocuparea de ce-a fost eri, singura permisă şi poeților.

Trebue să aibă libertatea de a sta sau de a pleca, de a se închide în sine, de a deschide larg ochii, de a se odihni pe o piatră sau pe o buturugă de copac, de a rămânea ceasuri întregi fără să se gândească la nimic, pentru ca astfel să fie cât mai singur; el cu Iaşul, sau cu natura dimprejur, căci oraşul acesta se identifică din ce în ce mai mult cu aparițiile naturale, mâna omului refuzând să mai modifice ceva, din respect, față de ceiace natura alcătueşte sau dărâmă an cu an.

Vizitatorul Iaşului, pentru a fi veritabil nu trebue să vie nici ca o familie de Bucureşteni de astă vară, într'un automobil Buik închis, care să se oprească cinci minute la Mitropolie, cinci la Palatul Justiției, cu care ocazie şeful familiei a luat cunoştință de un termen, într'un proces, şi apoi trei ore la Astoria, recte Elizeu, pentru ca după amiază să iasă pe bariera Păcurarilor cu 80 pe oră, fără să se mai uite în urmă.

Acela nu era veritabil. Trebue să fi fost un fabricant de sopon, căci a convorbit două ore cu un droghist.

Mai întâi, cel veritabil, e greu să vie până la Iaşi căci odată ce a ajuns e mult mai greu să plece. Se încetățeneşte. Nu mai pleacă decât dacă-l amenință tată-său cu desmoştenirea, sau dacă s'a întâmplat o catastrofă în familie.

Iar când pleacă nu numai că se tot uită înapoi, dar dacă-i veritabil absolut se suie în „break" cu fața înapoi, să meargă deandăretele, şi panorama Iaşului să se tot depărteze încet, încet, ca un decor artistic subtilizat de sub ochi.

Ca tot ce are un farmec deosebit de ansamblu, Iaşul nu trebue văzut din interior, căci acolo vezi cârnățării, galanterii, flanele atârnate la uşi sub formă de sperietori parodiind o răstignire țeapănă, etc.

Dacă eşti vânător, într'o dimineață de primăvară urci spre Repedea pentru o vânătoare de sitari. Porneşti de dimineață. Răsăritul să te prindă pe la vila „Greerul". De după deal soarele ridică atunci o balanță de aramă, iar în celălalt talger, fumuriu, cade spre fund panorama Iaşului.

Balanța aceasta se deplasează aşa încet, cu urcuşul greu: talgerul soarelui se tot înalță pe cât platanul de jos se tot scoboară.

Trebue să te opreşti la cişmeaua de sus, dela Păun, la cotitura şoselei, să faci un popas şi apoi dela cantonul de unde începe pădurea să faci la stânga ca să intri, prin hrube de lutării în ograda lui Gheorghe Meiu unde ai să opreşti.

Până se adună băieții, până ce împerechezi arma, te aşezi pe prispa lui Gheorghe. Ai să constați atunci că biata lui căsuță cu o odaie şi cu o tindă e pe aproape de dreapta lui Dumnezeu. Să ştiți că în fiecare primăvară soarele răsare cam de pe vârful casei lui, şi că la el răsare cel dintâi.

De acolo de pe prispa de lut se vede jos în fața tot Iaşul. (Să nu te razimi de părete că are o dungă albastră de sineală, care se ia).

Vei rămânea cu capul întins înainte, cu ochii vii, care parcă n'ar şti încotro să privească pentru a cuprinde tot: linioara dreaptă care duce dela Copou în sus, amestecul de cărămidă şi piatră în care se desluşesc miniaturi şi contururi, mici ca nişte monumente funerare într'un cimitir devastat şi desgropat de odată de lumina soarelui; Galata, Cetățuia, mici de tot, chivere verzi sau scânteietoare şi o turlă ascuțită ca un fier de paratrăsnet pe-un vârf de deal; casa de nebuni dela Socola, îngrămădire roşie de cărămizi, ca răsturnate dintr'un cotiugar, alături de şosea, în drumul lui spre Iaşi; şoseaua care urcă şerpuind printre vii la deal; departe pe deasupra tuturor castelul alb dela Stânca, între brazii negri ca chiparoşii din insula lui Böklin, scânteind numai ca o oglindă de buzunar ascunsă în desiş: şi apoi ca'ntr'o hartă, sfoara albă a şoselelor...

Toate acestea se desluşesc încet, încet, ca 'ntr'un tablou de pictor primitiv peste care a trecut vreme, în care culorile s'au şters şi s'au amestecat, dar din care încă mai răsare fumuriu visul celui ce l'a alcătuit cândva, şi sufletul lui plutitor în ceața dimineții.

Simplificate astfel, priveliştele au ceva pueril, ca desemnate de o mână de om stângaciu, în care a stăpânit numai un instict primitiv, antic; uneori parcă se desluşesc desemne de copii împrăştiate peste dealuri.

Dar cine-ar putea să le înşire toate?

Trebue să te uiți însă atent şi singur, să descompui bucățică cu bucățică, să descifrezi inscripția aceasta, ciudată, care seamănă mult cu o frântură dintr'o inscripție de obelisc...

Analiza aceasta însă rămâne pur estetică; să o urmăreşti cum ai urmări transformarea unui nor pe ceruri, mânat de vânt; să te amuzi de varietatea şi grotescul formelor desluşite; să vezi străzi crispate în spirale ca un vierme, să vezi umbre care seamănă cu un culbec ce merge încet peste case, şi să nu-ți explici că-i umbra unui nor; dar să nu te gândeşti, ferească Dumnezeu, o clipă să identifici străzile şi casele, că tot mirajul s'a dus.

Cel mult poți să întârzii privirile deasupra palatului administrativ lăsat pe soclu, ca un breloc ciudat, sau turlele Mitropoliei, uitate, parcă din greşeală toate patru în sus pentru ca Dumnezeu să poată privi direct înăuntru fără ca să intre pe calea Mitropolitului, — şi asta fiindcă aceste două proeminențe predomină totul prea precis pentru a stimula imaginația; ele stau de veghe ca nişte vestigii.

Şi dacă eşti vânător apoi, în țihla depe Repedea urci coclauri cari țin în palmă ochiuri din apele primăverii, şi din când în când printre crăcile în furcă a unui stejar cu mugurii mici ca tainice flacări aprinse de soare zăreşti atârnând în breloc alb biserica sfântului Haralamb...

Iar dacă nu eşti vânător, ai să rămâi pe prispa lui Gheorghe Meiu până ce va cădea întunericul, până ce vei vedea că se aprind stele şi deasupra şi dedesubtul tău.

Acele dedesupt însă, să ştii că nu-s stele adevărate; şirurile de lumini din Iaşi alcătuesc căi lactee pentru domnitorii defuncți, şi uneori fac şi semnul celor trei regi, pentru rememorare.

Altfel, dacă eşti visător, te vei trezi astfel în cer, cu lumini albastre deasupra, cu lumini mai palide dedesupt, şi prispa lui Gheorghe va pluti cu tine printre aceste minuni, ca 'n simbolizarea primitivă a Domnului într'un tablou de biserică veche.

* * *

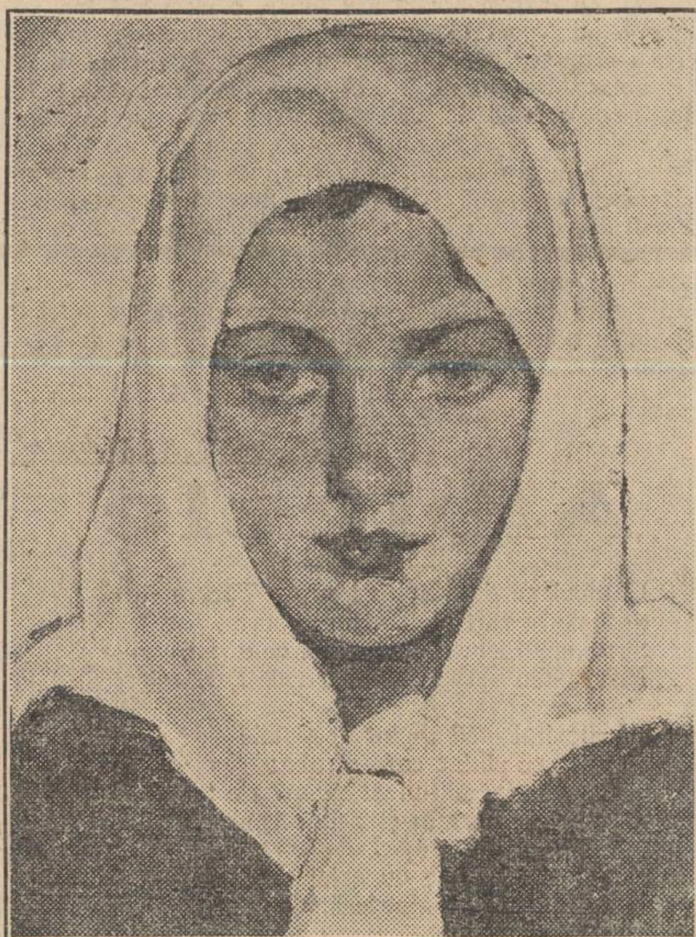
In minunata carte „Ierusalimul" a Selmei Lagerlöff se vorbeşte de cineva care a dorit nemăsurat să vadă Ierusalimul şi a plecat spre el, care în drum s'a îmbolnăvit de moarte, dar pe care l'a ținut în viață numai dorința de a vedea Ierusalimul. Când l'au dus însă în cetate, şi i s'a spus: „Priveşte Ierusalimul", omul acela a crezut că-i o amăgire pentru odihna lui sufletească de veci, că-i o minciună, că-l mint, ca să-i deslege zilele. In fapt omul acela încerca o crudă dezamăgire față de imaginația lui exaltată de religie.

Asta nu se poate întâmpla cu Iaşul nostru văzut de pe Repedea.

Nu fiindcă Iaşul e mai frumos decât Ierusalimul, dar fiindcă despre Iaşi s'a vorbit aşa de mult de rău, încât priveliştea lui de pe Repedea apare ca o revelație dintr'o estampă găsită pe câmp.

Altă dată am să mă apropii de cetate. Acei care intră şi rămân în ea însă nu vor muri ca pelerinul dela Ierusalim de-o moarte din afară; ci, cu patriotism de cetățean, de moartea cetății: tifosul şi scarlatina.

DEMOSTENE BOTEZ

Aurel Băeşu — Ileana

Aurel Băeşu — Babă torcând

Răzbunarea lui Hascal Haimovici

de RADU ROSETTI

O împrejurare care şi ea în micul cerc al Păstrăvenilor a stârnit mare surprindere a fost purtarea Vârvarei. Toată lumea în curte, în târguşor şi în sate, se aştepta ca fata Ciubotariului foarte încurând „să-şi dee în petec", adică să-şi reiee urmările răle, silind pe boieri s'o dee afară din slujbă; multe din mâncile refuzate de doftorul Breisach mai trăgeau încă bună nădejde să fie chemate în curând ca s'o înlocuiască. Dar, spre surprinderea tuturor şi mâhnirea unora, purtarea Vârvarei era absolut fără de prihană şi lunile treceau fără ca hătmăneasa, care era cu neadormită privighere, zi şi noapte, asupra copilului şi a mancei, să fi avut prilej să-i facă măcar cea mai mică observație; n'ar fi putut să îngrijească mai cu iubire pe propriul ei copil. Nu vedea pe acesta decât la două săptămâni, precum fusese hotărât dela început. Dealtmintrelea băiatul ei era foarte bine îngrijit de nevasta la care se afla, aceasta fiind o femee de gospodar, bună şi curată, care prinsese dragoste pentru copilul Vârvarei.

Acesta era şi el o frumusețe de băețel; Irina Trotuşanu declara că în viața ei încă nu văzuse copil cu trăsături atât de gingaşe.

— Ai zice că-i fecior de împărătească, zicea buna hătmănească care avea grijă să-l îndestuleze cu toate cele trebuitoare pentru îmbrăcăminte şi să trimeată fel de fel de lucruri bune nevestei care îl alăpta.

Şi tot aşa mers-a în tot timpul mâncirii micului Alecu Trotuşanu; Vârvara părea să aibă în minte un singur lucru: buna îngrijire a copilului, de amoruri nici vorbă; pare că bărbați pentru ea nici nu ar mai fi fost pe lume.

Mare şi vederat sinceră i-a fost durerea când, la întărcare, a trebuit să plece dela curte şi să lese pe Alecuțu în grija unei dadace adusă înadins din Germania, înzestrata cu certificatele cele mai straşnice şi angajată să îngrijească şi să crească copilul sub ochii părinților până la sosirea clipei în care să poată fi dat pe mână de bărbat. Când, după sosirea Nemțoaicei, hătmăneasa a chemat pe mancă şi, dându-i peste leafă o sută de galbeni, o păreche de boi, două vaci, douăzeci de oi, un car legat cu fier şi un plug i-a spus, mulțumindu-i pentru îngrijirea plină de dragoste a copilului, că trebue să plece din curte pentru ca Alecuțu să se poată deprinde mai bine cu dădaca, Vârvara a izbucnit în lăcrămi şi în bocete. Cu mare greu a liniştit-o Irina, mai ales prin făgăduința că, după trecere de două luni, după ce Alecuțu se va fi deprins bine cu nemțoaica, la sărbătorile cele mari şi în fiecare a doua Duminică, va învoi-o să vie să-l vadă.

Şi nesmintit, pe ploaie, pe ninsoare, pe ger, pe vifor, venea Vârvara să vadă pe pruncul ce-l mâncise vreme de un an şi mai bine şi nimeni văzând cum îl sărută şi cum se uită la el, nu s'ar fi putut îndoi că această bucurie este cât se poate de simțită. Şi de tot plăcut la privit era băețelul: voinic de ai fi crezut că-i turnat, cu fața rumenă ca un bujor, luminată de doi ochi negri, mari şi sclipitori de vioiciune. Toată lumea se mira de unde luase Alecuțu acei ochi negri: doară toți Trotuşănii fusese bălăi, cu ochi albaştri, iar Irina avea păr auriu şi ochi căprii. Insă pe dânsa lucrul n'o surprindea de loc, căci mama ei, o frumusețe ce fusese vestită pe la primenitul veacului, avea ochi negri ca mura şi plete ca pana corbului. Se vedea cât colo că de la bunică îşi luase Alecuțu diamanții lui cei negri, cum îi poreclise Hilda, Nemțoaica.

* * *

Trecuse patrusprezece ani: Iancu Trotuşanu urma să stee la Păstrăveni, iar traiul lui cu Irina urma să slujească de pildă țării întregi. Alecuțu se făcuse un băiat căruia i-ai fi dat nu cincisprezece, dar douăzeci de ani, aşa era de nalt şi de bine desvoltat. De mult fusese concediată, cu o pensie frumoasă şi trăia fericită în Heidelbergul ei, Nemțoaica Hilda. Creşterea şi instrucțiunea tânărului vlăstar al Trotuşănilor era acuma încredințată, de mai bine de şase ani, unui nepot de frate al abatelui Trémond, recomandat de moşu-său, care mai era în viață când Iancu Trotuşanu i s'a adresat pentru a-l ruga să-i găsească pe un bărbat căruia, cu bună nădejde, să-i poată încredința creşterea singurului său copil. Şi Trotuşănii nu avuseră să aducă decât laude tânărului învățat, modest, conştiincios şi priceput ce li alesese bătrânul abate.

Şi sarcina lui numai uşoară nu fusese. Tânărul Trotuşanu era fără îndoială deosebit de deştept şi departe de a fi leneş: în privința învățăturii, profesorul lui nici odată nu avusese prilej să-l certe; învăța cu mare uşurință şi cu bucurie, reținea tot ce învăța. Dar din întâile zile tânărul francez îşi dăduse samă că are aface cu o fire ce avea instincte aproape sălbatece şi de o violentă cumplită, dar ceiace îl îngrijea şi mai tare, era adevărata manie a minciunii de care era stăpânit elevul lui. Mințea nu numai pentruca să obție ceva de la profesor sau dela părinți, mințea pentru plăcerea să mintă şi să înşele. Dar, printr'o minune de răbdare şi de pricepere, Trémond a izbutit să stârpea-

(Continuarea in pag. II-a)

scă în băietul încredinţat îngrijirii sale, mania minciunii, acel din defecte ce-l îngrijia mai mult.

In momentul în care începe şirul povestirii mele, Alecu Trotuşanu, de doi ani nu mai fusese prins cu nici o minciună, violenţa lui scădea din zi în zi, iar alte instincte proprii omului primitv cari, la început, spăriese tare pe Trémond, dispăruse aproape cu desăvârşire. Profesorul era încântat de rezultatele obţinute şi cânta către cine voia să-l asculte laudele elevului său. Ceia ce-i plăcea mai mult în el era mai ales silinţele ce însuşi şi le dădea băiatul pentruca să se scăpe de cusururile de care profesorul ştiuse să-l convingă că este mai ales zor să se lepede. Avea pentru Alecu o sinceră afecţiune şi era plătit la fel de dânsul.

Vârvara urma să-şi viziteze regulat pe „cuconaşul" arătând aceiaşi bucurie de câte ori îl vedea. Deşi i se făcuse nenumărate propuneri de căsătorie, rămăsese nemăritată, trăind la tată-său, care era încă în viaţă şi, de când fiică-sa îşi schimbase purtările, ţinea casă bună cu dânsa. Impreună cu ei, mai şedea un frate al Vârvarei, mai tânăr decât ea cu vre-o zece ani, bărbat deosebit de voinic, de nalt, de frumos şi de deştept, numit Gheorghe. Deşi bătrânul Ciubotariu era om cuprins, dela care toţi ştiau că are să rămâe stare bună şi gospodărie îmbelşugată, Gheorghe rămăsese necăsătorit cu toate că împlinise douăzeci şi patru de ani. Nici un gospodar nu voise să-i dee pe fiică-sa din pricina numelui rău ce şi-l făcuse. Fusese amestecat în mai multe furturi de cai şi chiar bănuit că ar fi fost partaş la unele prădăciuni la drumul mare. Dar neobişnuit de deştept şi de dibaci, ştiuse totdeauna să scape din ghiarele justiţiei, nu tocmai clar văzătoare de pe vremea regulamentară. Se alesese numai cu vreo câteva bătăi zdravene care, atunci ca şi astăzi, alcătuiau mijlocul de predilecţie prin care magistraţii însărcinaţi cu instrucţia crimelor, storceau mărturisiri bănuiţilor.

Acest frate al Vârvarei care de altmintrelea trăia rău cu dânsa, a avut cea mai nenorocită înrâurire asupra nepotului său, numit Andreiu.

Până la vârsta de zece ani, Andreiu fusese un copil cât se poate de drăgălaş, ascultător şi fără nici o deprindere rea. Toate nevestele din împrejurimea bătrânului Ciubotariu îl iubiau şi-l lăudau pentru frumuseţea şi blândeţea lui; toate ziceau că încă băiet aşa de cuminte şi de ascultător n'au văzut; mai declarând că samănă mai mult a fată decât a băiet. Dar dela vrâsta de zece ani încoace, moşu-său Gheorghe pusese cu desăvârşire stăpânire pe el, câştigând dragostea băietului prin faptul că îl învăţase să meargă călare şi-l lua cu dânsul în lungi raite călări. Căci Gheorghe Ciobotariu avea, nu prea se ştia unde, încă dela vrâsta de douăzeci de ani, doi cai de călărie ai lui, pe cari veşnic îi prefăcea, nu cai proşti, ţărăneşti, dar cai buni, cari păreau de soiu. Micul Andreiu devenise foarte repede un călăreţ minunat şi însoţea pe moşu-său în raite din ce în ce mai lungi cari, după vre-o doi ani, ţineau câte odată mai mute zile în şir. Amator de vin bun, dar în stare să bee un poloboc fără să se îmbete, Gheorghe Ciubotariu făcuse din nepotu-său un stâlp de crâşme şi de chefuri la o vârstă la care băeţii de ţărani se joacă încă cu mingea (când au minge) sau de-a baba oarba. Trebue însă să adaug că era neobişnuit de desvoltat şi de nalt pentru anii lui. Foarte frumos la faţă, se zicea că robise de pe atunci inima mai multor fete. Mâncase chiar într'o noapte la vârsta de patrusprezece ani, o înfricoşată bătae dela mâna unui fruntaş din sat, care-l prinsese cu fiică-sa într'un stog de fân; zăcuse în pat, în urma acelei bătăi, vre-o două săptămâni.

Maică-sa necontenit se sfădea cu fratele ei din pricina învăţăturilor rele ce acesta le dădea băietului; ameninţase de repetite ori să aducă faptele la cunoştinţa hatmanului rugându-l să pue pe băet la adăpostul acelor pilde răle, şi să-l trimită la altă moşie a lui, unde să stee sub mâna unui vechil vrednic. Dar Gheorghe Ciubotariu se mulţumea atunci să se uite ţintă în ochii surori-săi şi să-i zică:

— Fă, dacă-ţi dă mâna să te strici cu mine.

Şi se vede că Vârvara se temea de frate-său, căci nu se mai ducea să vorbească cu boierul, iar Andreiu din zi în zi se strica mai tare.

Alecu Trotuşanu prinsese încă de mic patima vânatului: împuşcase întâia lui vrabie la vrâsta de şapte ani, iar când era de patrusprezece ani, împuşcase o ursoaică şi puiul ei; promitea să devie un fruntaş printre vânătorii din ţară. Părinţii lui îl iubeau peste tot, dar avusese bunul simţ să nu stingherească, ştiinţele profesorului printr'un exces de iubire rău înţeleasă, şi nu-l împiedecau să fie aspru cu fiul lor de câte ori asprimea era la locul ei.

In toamna anului 1858, au sosit în satele dela munte ale ţinutului Bacăului nişte negustori nemţi care, întovărăşiţi de către samsari, cutreerau acele sate pentru ca să cumpere dela ţărani copacii de nuci ce-i aveau în grădini şi în livezi.

Cumpărau acei nuci numai pentru rădăcinile lor şi anume pentru acele care înfăţoşau pete negre în lemn, spre a le întrebuinţa pentru mobile, pătind pentru ele preţuri neauzite. Păstrăvenii fiind târguşor, cu han bun, cei mai mulţi din ei îşi stabilise gazda aici, dar li se întâmpla adesea să mâe şi în alte sate din vecinătate.

Căminarul Ienacache Clocitu, dacă se înfrupta adesea cu câştiguri ilicite, în paguba stăpânului, era un bărbat priceput în de-ale gospodăriei şi îşi dădu în curând seamă că această vânzare, de către ţărani, a copacilor lor de nuci, alcătuia o adevărată pagubă pentru localitate, căci banii prinşi de locuitori pe acei copaci atât de preţioşi aveau să fie cheltuiţi în puţine luni, de mulţi chiar în puţine zile şi va trebui să se aştepte timp de câte o generaţie, pentru ca acei ce s'ar sădi de acuma înainte să ajungă la aceiaşi putere roditoare. De aceia fără ca să piardă vreme, făcu o încunoştiinţare către toate satele moşiei, oprind orice vânzare de copaci de nuci de către locuitorii moşiei, sub cuvânt că aceşti copaci nu sunt proprietate deplină a săteanului, căci, la caz de fugă, de mutare sau de moarte fără de moştenitor al locuitorului, sădirile lui rămân proprietatea stăpânului moşiei. Nu ştiu dacă în drept strict această hotărîre a căminarului era întemeiată, dar conu Ienacache nu stătu la îndoială pentruca să administreze câte o ţapănă bătae câtorva ţărani care îndrăznise să treacă peste porunca lui. Cei mulţi din vechilii de pe împrejur au făcut la fel şi privighitorul, Neculai Ciutea, găsind hotărîrea lui Clocitu înţeleaptă şi spre folosul ţăranilor dădu ordine în acelaş sens vornicilor din ocolul lui. Nu mai rămaseră decât câteva sute din răzăşii mai depărtate şi moşii mănăstireşti mai rău administrate în care asemenea vânzări îşi urmase cursul. Ne mai având ce face în Păstrăveni, aproape toţi cumpărătorii de nuci părăsiră rateşul, rămânând într'însul numai doi care nu isprăvise transportul copacilor cumpăraţi şi recunoscuţi buni.

Câteva zile după această plecare a celor mai mulţi din cumpărători, Alecu Trotuşanu a fost poftit de posesorul mânăstirii Berzunţ la o mare hăituială de porci sălbateci ce o organizase în pădurile mănăstirii. Băietul, căpătând învoirea părinţilor, a plecat împreună cu Trémond care, de când venise în Moldova, prinsese şi el gust de vânat şi îşi întovărăşea totdeauna elevul. Vânătoarea a fost cât se poate de rodnică, Alecu având norocul să împuşte trei porci, printre care un vier mare răsleţ. Acesta fusese rănit de moarte de băiet, tocmai în cea de pe urmă bătae şi a trebuit să fie urmărit pe dâra de sânge ce o lăsase, vreme de mai bine de un ceas, până ce a fost găsit într'un desiş şi ucis.

Când s'au întors la casa posesorului, se făcuse nouă ceasuri şi erau lihniţi de foame. Gazda lor şi nevasta lui a poftit pe tânărul Trotuşanu şi pe Trémond să stee la masă şi să petreacă noaptea la dânşii, propunându-le să trimeată la Păstrăveni, spre liniştirea hatmanului şi mai cu seamă a hătmănesei, un fecior boieresc călare care să-i înştiinţeze că băietul şi profesorul lui petrec noaptea la Berzunţ. Trémond şi cu Alecu au declinat invitaţia să petreacă noaptea în Berzunţ, dar au primit foarte bucuros să stee la masă, precum şi aceea să se trimeată la Păstrăveni un fecior boieresc cu o scrisoare a lui Alecu către maică-sa, vestind-o că vor pleca din Berzunţ îndată ce va răsări luna şi, deoarece vor apuca curmeziş, peste valea Tazlăului, prin Furceni, vor fi în Păstrăveni după o cale de ceva mai mult de un ceas.

In urma primirii acestei scrisori, Trotuşănii, care fusese dintâi îngrijiţi văzând că s'au făcut zece ceasuri şi Alecu tot n'a sosit, s'au liniştit şi, după ce au stat la masă, s'au dus să se culce.

(Urmează) RADU ROSETTI

Cărţi care trebuesc citite

Recomandate de BIBLIOFILA

Bucureşti, strada Wilson No. 1

CARŢI ROMANEŞTI: *Profesor Al. Tzigara-Samurcaş:* Isvoare de crestături ale ţăranului român; *Profesor Al. Tzigara-Samurcaş:* L'Art du peuple roumain; *Stabilizarea monetară în Europa* şi consecinţele ei economice, cu o introducere de Prof. Dr. I. N. Angelescu.

CARŢI FRANCEZE: *J. Benda:* Properce; Pierre *Benoît:* Axelle; *Henry Bordeaux:* Le Barrage; *Jacques Chardonne:* Le Chant du Bienheureux; *Benjamin Crèmieux:* Littérature italienne; *Fiodor Dostoïevski:* Journal d'un écrivain; *Georges Duhamel:* La Nuit d'Orage; *Luc Durtain:* L'Autre Europe; *Auguste Ehrhard:* Le Prince de Puckler Muskau; *Julien Green:* Adrienne Mesurat; *Aymé Guerrin:* Jésus, tel qu'on le vit; *Pierre Hamp:* Monsieur curieux; *L. & D. Leroux:* Lavoisier; *M. Maeterlinck:* Voyages en Sicile et en Calabre; *Henri Lavedan:* Monsieur Vincent, Aumonier des galères; *Prince de Ligne:* Fragments de l'histoire de ma vie (publ. par Fél. Leuridant); *H. de Régnier:* L'Altana; *Lucien Romier:* Idées très simples pour les Français; *Louis Roubaud:* Le Dragon s'éveille; *Anna Viroubova:* Journal secret; *Marguerite Vande Wiele:* Le Mur de Gaze; *Wong Ching Wai:* La Chine et les nations; *Stefan Zweig:* Marceline Desbordes-Valmore.

Wirth O.: Le livre de l'apprenti, — Le livre du compagnon, Le livre du maître; *Wittemans Fr.:* Histoire des Rose-Croix; *Saunier M.:* La légende des symboles; *Lantoine:* Histoire de la Franc-Maçonnerie française. (Cataloage speciale la cerere).

Numai clienţii „BIBLIOFILEI" primesc LAROUSSE DU XX-e SIECLE cu 15 lei fascicola în loc de 20 lei, eventual şi gratuit.

CARŢI GERMANE: *Butler S.:* Jenseits der Berge; *Colerus E.:* Pythagoras; *Dreiser Th.:* Jennie Gerhardt; *Géraldy P.:* Du und Ich; *Hamsun K.:* Landstreicher; *Hesse H.:* Krisis; *Holitscher A.:* Mein Leben in dieser Zeit 1907—1925; *Ibanez Bl.:* Valencia; *Mereschkowski D.:* Der Messias; *Pourtalès Guy de:* Der blaue Klang. Friedr. Chopin. Franz Liszt; *Schnitzler A.:* Therese (Chronik eines Frauenlebens).

Behrmann H.: Das Inserat; *Döbel A.:* 50 amerik. Musterschaufenster f. d. ges. Textilgewerbe; *Fleischmann H. R.:* Moderne Kundenwerbung; *Frisch J.:* Die Strassenreklame der Weltstaedte: Wien; *Gerstner P.:* Bilanzschluessel; *Hayne P.:* Endlich bessere Anzeigen im Kampf un den Kunden v. Morgen; *Kliemann H.:* Wie und wo erfasse ich Käuferschichten; *Korostowetz J. J.:* Von Cinggis Khan zur Sowjetrepublik; *Langeweyde W. S. v.:* Das Kuenstlerplakat im modernen Schaufenster; Lauterer K.: Lehrbuch der Reklame.

Dacqué: Das Leben als Symbol; *Ellis H.:* Der Tanz des Lebens; *Olschki L.* Galilei und seine Zeit.

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară moderna
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338/21

CORSETE de Elastic MAILLOURI
CENTURI de CAUCIUC
pentru slăbit „MAGIC"
CORSETE combinate
CORSETE pentru Bărbaţi
PORTE JARTIERE
SOUTIEN GORGES
CIORAPI de CAUCIUC
pentru varice şi subţiat piciorul
Numai la Magazinul „LUVRU"
Raionul de Corsete
Sub conducerea vechei şi cunoscutei specialiste
D-na TINA CHARLOTTE
Execuţie prefectă — Preţuri sub concurenţă

INCĂLŢĂMINTE
SCHUL
SMÂRDAN 43
KALMAN

HYPPOLITTE TAINE

Despre stil

Stilul e expresia cugetării şi a sentimentului. Această expresie este de mai multe feluri: ea constă în sunete, în imagini şi în fraze. In toate împrejurările există o dovadă sensibilă care corespunde ideii exprimate. De pildă, căldura sau asprimea sunetelor, lungimea sau scurtimea cuvintelor, reprezintă frăgezimea sau forţa, solemnitatea sau vioiciunea ideilor; cutezanţa imaginilor, mulţimea metaforelor reproduc înălţarea şi violenţa simţimintelor; rânduiala cuvintelor şi construcţia frazelor arată simţurilor înlănţuirea cugetărilor şi legătura raţionamentelor.

Stilul desăvârşit, nu e altceva de cât stilul exact. Această însuşire le cuprinde pe toate celelalte; orice altă însuşire care nu e cuprinsă aci nu aparţine stilului, ci cugetării. E o greşeală a-i cere să fie abondent, bogat sau nervos, concis, rapid sau uşor, sprinten sau neglijent. Acestea sunt meritele cugetării, care va trebui să le aibă după fiecare gen; dar în toate genurile singura datorie a stilului va fi să urmărească cugetarea, s'o exprime, să ia toate mişcările ei, să fie vioi sau strâns, simplu sau majestuos ca şi ea.

Stilul poate să fie însă desăvârşit chiar atunci când cugetarea e slabă. Astfel se poate cita cutare tiradă, din Corneille sau din Lukin, a cărei emfază e ridicolă, dar a cărei expresie e admirabilă; se mai pot urmări, la unii poeţi ai vremii noastre, cugetări înalte sau impresionante care sunt desfigurate prin expresie.

Se spune că stilul trebue să fie limpede, precis, armonios şi simplu, şi că, oricare ar fi cugetarea, aceste calităţi nu trebue să lipsească. Insă, luaţi seama că preciziunea şi claritatea nu sunt altceva decât exactitatea, — că armonia e asemănarea exterioară pe care o au sunetele cu rânduiala uşoară şi fericită a cugetărilor, — şi că, în sfârşit, simplicitatea nu e altceva decât însuşirea unui stil de a nu încerca să-şi depăşească subiectul.

* * *

Dacă stilul adevărat alcătueşte forma filosofică, atunci el se îndepărtează cu atât mai mult de forma poetică.

Cugetarea obişnuită nu e nici poetică nici filozofică, şi urmează un drum liniştit între îndrăznelile imaginaţiei şi excesele abstracţiunii.

Această regulă de stil a fost violată de toate limbile în decadenţă.

Quintilian se plângea că stilul nu se reduce decât la metafore. Secolul nostru ascunde cugetările cele mai prozaice sub toate formele ditirambice. Pindar nu cuteza să pună într'un volum întreg de ode nici jumătate din numărul imaginilor înghesuite astăzi pe-o singură pagină de gazetă...

Neglijarea regulelor stilistice a avut cel puţin folosul că, silindu-ne să întrebuinţăm cuvinte improprii, ne-a eliberat din tirania frazelor. Lungimea sau conciziunea frazei, cadenţa şi simetria perioadei, contrastul sau repetarea măsurii sunt mijloace de expresie tot atât de puternice şi tot atât de exacte ca şi imaginile şi sunetele.

Poziţiunea cuvintelor şi a frazelor reprezintă poziţiunea ideilor şi a judecăţilor. De-aceia, frazele frumoase şi savante sunt ridicole în manifestările pasiunii. „La Nouvelle Héloïse" e un roman prost, dar defectul cel mai mare al acestei cărţi e arta minunată a perioadelor sale.

Contraste căutate, cuvinte svârlite cu socoteală, o cadenţă perpetuă pentru a exprima descurajarea, violenţa bătăilor inimii, absenţa oricărei căutări şi a oricărui calcul. Când Rousseau construia două nopţi dearândul o perioadă în creerul său, uita că expresia e portretul cugetării, şi că el compunea un nou tablou pentru a desminţi pe cel dintâi.

Perioadele savante displac spiritelor simple. Deaceia ele nu se pot aventura într'o discuţie literară. De-aceia Pliniu e insuportabil; de-aceia calitatea contrară face farmecul doamnei de Sevigné.

Stilul depinde atât de mult de cugetare, încât din şters cum era, poate deveni colorat dacă îl facem să exprime o altă cugetare.

La Bruyère scrie ca Pliniu, şi stilul lui e perfect. Iată de ce meritele unui scriitor sunt defecte când sunt rău utilizate.

Stilul lui Tacit dovedeşte o putere de spirit şi o ştiinţă a expresiei cum n'a avut niciodată Herodot, dar stilul lui Herodot e mai bun decât al lui Tacit, fiindcă istoria nu tinde să impresioneze spiritul prin sentinţe profunde sau să îngrămădească o întreagă poveste în câteva fraze concise; ea istoriseşte, şi tonul povestirii e acela al unei mişcări fireşti, nu precipitată, nu forţată, nu sacadată, nu desfăşurându-se după poftă, cu o bogăţie fericită şi cu o vioiciune uşoară.

Dar toate acestea sunt teorii. Să ne oprim la un exemplu concret:

A existat un popor care a avut geniul artelor: poporul grec. Alţii au avut concepţii mai înalte, o elocvenţă mai copleşitoare, un accent mai dureros sau mai profund; dar nimeni n'a simţit ca poporul grec că desăvârşirea e conformarea la natură. Deasemeni, în stil, ca în toate domeniile artei, numai Grecii au ajuns la perfecţiune. Nicăeri acest stil n'a fost mai subordonat cugetării, mai îndrăzneţ în poezie, mai familiar în proză, mai strălucitor în odă, mai simplu şi mai neîmpodobit în elocvenţă şi în istorie. Acest sentiment al stilului era atât de profund, încât a dăinuit treisprezece secole.

Limba lui Luchian e aproape tot atât de firească şi de simplă ca cea a lui Omer; şi Francezii şi Italienii şi toţi ceilalţi Latini de-abia au izbutit să se menţină un secol în acest stadiu artistic. Au alunecat repede în lipsa de gust şi'n afectare...

In româneşte de AL. N. BIAZ

„Album zoologic"

Albinele

Câmpul se deşteaptă. Linişte. Tăcere
Soarele în zări e-un fagure enorm.
Şi pe ochii leneşi de văzduh ce dorm,
Picură din slavă stropi fierbinţi de miere.

Florile îmbracă rochii de petale
Şi primesc albine care se abat
Consumând menu-ul de zaharicale:
Suc, polen, parfum şi zahăr comprimat

Blonde gospodine cu aripi de zinc
Idealizate de un Maeterlinck,
Sboară şi transportă calm, cu hărnicie,
Mostre primitive de cofetărie...

ALEXANDRU BILCIURESCU

INTERESANTA

Distractivă **Instructivă**

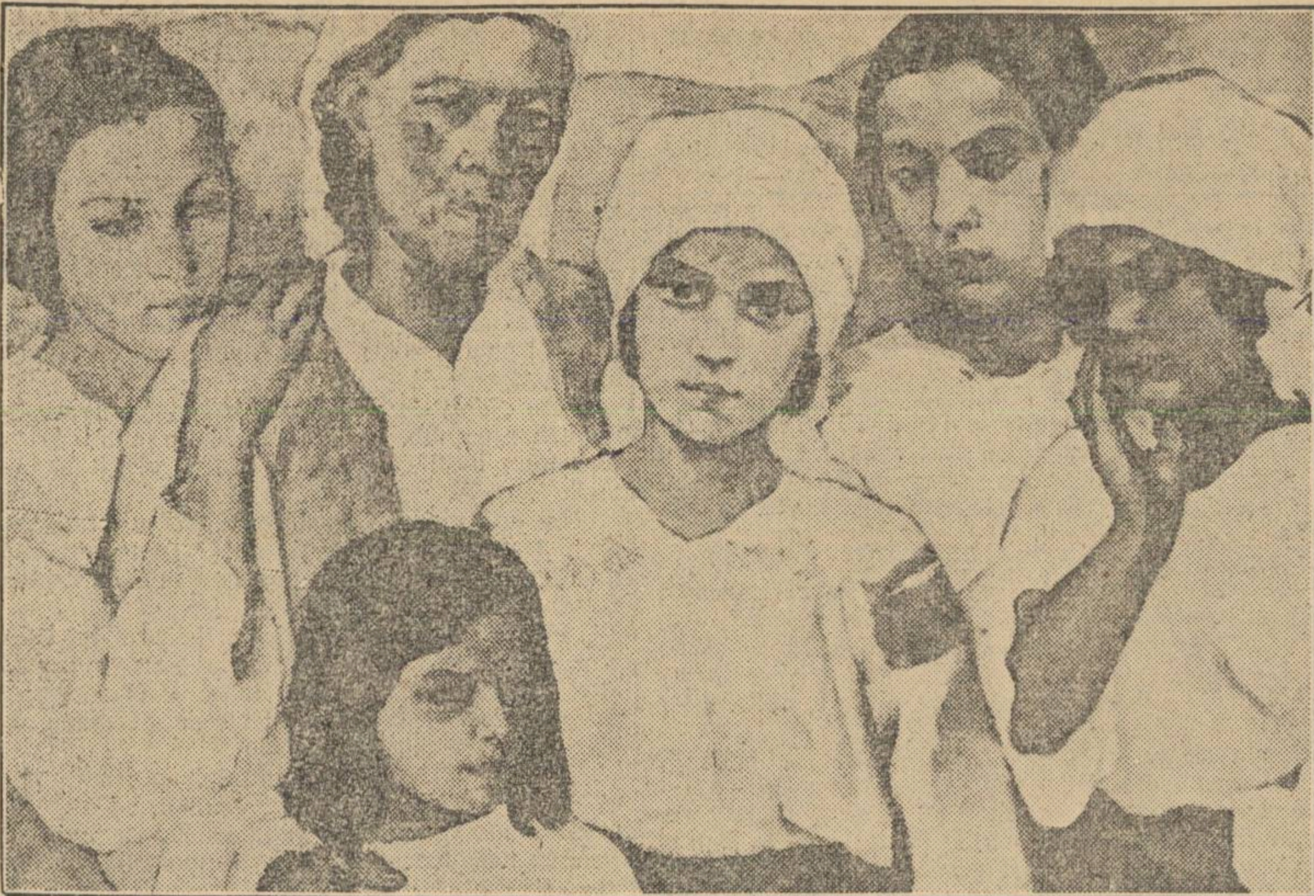
Biblioteca „DIMINEAŢA"

Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare —

AU APARUT PÂNA AZI APROAPE 100 VOLUME

Lucrări originale şi traduceri din operele cele mai de seamă

No. 1. — **Războiul balcanic** de M. Sadoveanu.
No. 2. — **Diavolul** de I. Agârbiceanu.
No. 3. — **Spitalul** de P. I. Jouve (trad. de Victor Ion Popa).
No. 4. — **Mâna Vrăjită** de Gerard de Nerval (trad. de Eug. Boureanu).
No. 5. — **Crima Lordului Arthur Saville** de Oscar Wilde (trad. de Ion Popa).
No. 6. — **Şeful gării** de A. de Herz.
No. 7. — **Lăcustele** de Gleb Uspenski (trad. de M. Sevastos).
No. 8. — **Toamne de odinioară** de Gala Galaction.
No. 9. — **Fantezii humoristice** de Edgar Poe.
No. 10. — **Secretul lui Don Juan** de Rémy de Gourmont.
No. 11. — **Nuvele** de Gh. Brăescu.
No. 12. — **Viaţa lui Eminescu** de Gala Galaction.
No. 13. — **Adio** de H. de Balzac (trad. de Alice Gabrielescu).
No. 14. — **Xanthis sau vitrina sentimentală** de Albert Samain (trad. de M. Carp).
No. 15. — **La Montmorency** de H. Sanielevici.
No. 16. — **Imprumutul răposatei** de Blasco Ibanez.
No. 17. — **Domnişoara Roxana** de Anatole France (trad. de N. Davidescu).
No. 18. — **Viaţa în armată** de Anton Bacalbaşa.
No. 19. — **Poeme** de Ştefan Petică.
No. 20. — **Zina apelor** de Bojena Niemţova.
No. 21. — **Surpriză** de J. Dongorozi.
No. 22. — **Poveştile lui Hinu Ion** de Sandu Teleajen.
No. 23. — **Omul cu obrazul 'ncrustat** de Jak London.
No. 24. — **Flămânzii** de I. Ciocârlan.
No. 25. — **Lupii** de Eug. Boureanu.
No. 26. — **O sărutare** de J. H. Rosny (trad. de M. Carp).
No. 27. — **Homunculus** de Al. Ciura.
No. 28. — **Viaţa mea, povestirea unei ţărănci din Rusia** de Leon Tolstoi (în rom. de V. I. Popa).
No. 29. — **Prima Turcoaică** de N. Batzaria.
No. 30. — **Patru cuvântări** de Jean Jaurès (trad. de D. I. Suchianu).
No. 31. — **Păiajenul** de Hans Heinz Evers.
No. 32. — **Faust, tragedie** de Goethe (trad. de Iosif
No. 33. — **Amintirile unui băiat de familie** de I. Petrovici Fabre.
No. 34. — **Tristan** de Thomas Mann.
No. 35. — **Amazoana, culegere de eseuri scrise cu o artă specific feminină** de Natalia Negru.
No. 36. — **Laguna** de Joseph Conrad.
No. 37. — **Descântecul** de I. Vinea.
No. 38. — **Crainquebille** de Anatole France (trad. de M. Carp).
No. 39. — **Povestiri din Danemarca** de Drachmann (trad. din nemţeşte de I. Botez).
No. 40. — **In tren** de H. Sanielevici.
No. 41. — **Secretul contesei** de Regnier.
No. 42. — **Singurătatea** de I. Agârbiceanu.
No. 43. — **Balzac şi Stendhal** de Brandès.
No. 44. — **Crima din str. Nopţii** de N. Davidescu.
No. 45. — **Livada de măslini** de Maupassant.
No. 46. — **Sărutul cel mai dulce** de Septimiu Popa.
No. 47. — **Din minunile instinctului la insecte** de J. H. Nădejde).
No. 48. — **O mireasă la loterie** de W. A. Hofman.
No. 49. — **Radeş** de D. N. Teodorescu.
No. 50. — **Werther** de Lazăr C. Lazarevici.
No. 51. — **Domnul Şef** de Adrian Pascu.
No. 52—53. — **Profesiunea D-nei Warren** de Georg Bernard Shaw.
No. 54—55. — **Cum am ucis pe Rasputin** de V. Purişkevici.
No. 56. — **Nebuna** de Octav Mirbeau.
No. 57. — **Plăpumarul chior şi Taurul alb** de Voltaire.
No. 58. — **Gazda cu ochii umezi** de George Mihail Zamfirescu.
No. 59. — **Către timpuri mai bune** de Anatole France.
No. 60. — **Nevinovata** de Henrich Fann.
No. 61. — **Clacă şi robie** de I. Neagu Negulescu.
No. 62. — **Odaia Ceasornicului** de Georges Duhamel.
No. 63. — **O împuşcătură în ceaţă** de Jens Peter Jacobsen.
No. 64. — **Un şaizeci şi şasă...** de Şalom Alechem.
No. 65. — **Livretul roşu** de Luigi Pirandello.
No. 66. — **Familia Lewton** de H. Sanielevici.
No. 67—68. — **Viaţa părintelui Vasile Fiveischi** de Leonid Andreev.
No. 69. — **Văzute şi trăite**, de I. Petrovici.
No. 70. — **Drumeţul din Praga** de Guillaume Apollinaire
No. 71. — **Floarea roşie** de Voevold Garşin.
No. 72. — **In tinereţe sau la bătrâneţe** de N. Batzaria.
No. 73. — **O lună de miere** de Israel Zangwil.
No. 74. — **Patima iubirii** de Rabindranath Tagore.
No. 75—76. — **R. U. R.** de Carl Ciapek.
No. 77. — **Crocodilul** de Th. Dostoewski.
No. 78. — **Micile ironii ale vieţii** de Thomas Hardy
No. 79. — **Antigona** de Walter Hasenclever.
No. 80. — **Un om sensibil** de Octave Mirbeau.
No. 81. — **Viaţa şi filosofia lui Spinoza** de Dr. Ygrec.
No. 82. — **Ochiul de Nichel** de Tudor Teodorescu-Branişte.
No. 83. — **Copilul minune** de Thomas Mann.
No. 84. — **Robii pământului** de Simona Basarab.
No. 85. — **Oul de cristal** de H. G. Wells.
No. 86. — **Alte schiţe vesele** de Gh. Brăescu.
No. 87. — **Caucaz** de Knut Hamsun.
No. 88. — **Despre stil** de Paul Zarifopol.
No. 89. — **Visul unui om ridicul** de Th. Dostoewsky.
No. 90. — **Zâna din fundul lacului** de N. Davidescu.
No. 91 — **Povestiri** de Ladislav Reymont.
No. 92. — **Femeia visurilor mele** de Massimo Bontempelli.
No. 93. — **Verdeta** de Honore de Balzac.
No. 94. — **Drumuri în spirală** de Eug. Relgis

Aurel Băeşu — Compoziţie

PLASTICA

— AUREL BĂEŞU —

In generaţia tânără de artişti, Aurel Băeşu îşi are de mult câştigat locul de frunte.

Arta lui senină, cuminte şi cinstită, a fost gândită şi cucerită treptat, statornicind, nu izbânda meşteşugului, ci triumful nedesminţit al unui talent excepţional.

Aurel Băeşu — Ilina

Lucrările actualei expoziţii din sala Ileana a „Cărţii Româneşti", exprimă uimitoarele raporturi de pondere şi claritate picturală realizate de Aurel Băeşu, după sacrificiul unor ani de aprigă strădanie.

Transparenţa cromatică întregeşte plasticitatea volumelor.

Aurel Băeşu — Natură moartă

Formele trăesc prin ele înşile şi impun armonia lor subiectului.

E satisfacerea unor reguli clasice de compoziţie, şi, mai presus de exigenţele expresiei, tehnica e pretutindeni subordonată inspiraţiei.

Spontaneitatea, însă, nu se confundă aci cu impresia surprinsă nebulos în sensibilitate şi redată dezordonat. Băeşu zugrăveşte momentele concrete ale viziunii sale artistice.

Dacă, alăturând cele mai multe tablouri, ar trebui să cuprindem într'o caracterizare sumară expresia ansamblului, am numi această artă *poezia melancoliei.*

E atâta durere concentrată în pictura lui Băeşu, e atâta tristeţă resemnată şi-atâta nelinişte de viaţă, încât tresari în faţa ei, zguduit de-o tainică şi rară emoţie de artă.

Băeşu şi-a risipit frânturi de suflet în fiecare cadru.

Modelul predilect al pictorului îşi strigă par'că din ochi, o suferinţă neştiută, — sau mărturiseşte, prin atitudinea copleşită de-un gând apăsător, o grijă nedorită, un gol sufletesc...

Figura nostalgică, îndurerată, suferindă, cu lacrima uneori înfiorător de artistic strecurată în umbra genelor ce dau contur unor cearcăne impresionant de fireşti — chipul săteanului ars de griji, — al femeii îmbătrânite în treburile gospodăreşti, la tors, la clacă sau la câmp, — capetele de copii obosiţi şi prea de timpuriu nedumeriţi în faţa vieţii, — peisagiile singuratece şi compoziţiile lucrate îndeobşte într'o pastă sobră şi mohorîtă, — toate aceste mici capodopere ale picturii româneşti sunt expresia tulburătoare şi plastică a unor dureroase corespondenţe sufleteşti.

Cu fiecare expoziţie nouă, ne întărim convingerea că Aurel Băeşu e unul dintre cei mai înzestraţi portretişti ai noştri.

Aurel Băeşu — Nud

Conştient de sensul şi de limitele îngăduite ale adevăratei arte, Băeşu a ştiut să realizeze, în compunerea profund emotivă a culorilor, în grija artistică a desenului, în alegerea deosebită a subiectelor şi în generala lui atitudine estetică, un stil, care astăzi, în plastica românească, este numai al lui.

H. BLAZIAN

Aurel Băeşu — Peisaj de toamnă

Dr. CABANÈS — *Indiscreţiile Istoriei*

Flagelaţia în literatură

In veacul al 18-lea ,ca şi în evul-mediu, biciul era cel mai preţuit dintre uneltele de educaţie. Nimeni nu putea scăpa şi astfel cei mai de seamă oameni ai veacului au suferit în copilăria lor pedeapsa bătăii cu biciul.

Fără a căuta să facem o enumerare complectă, să cităm câteva nume, la întâmplare.

Autorul Reformei, puternica mişcare religioasă cunoscută sub acest nume, **Luther,** a ţinut totdeauna minte că a fost bătut cu biciul la şcoală, uneori şi de **cincisprezece ori** pe zi (Michelet spune de **cinci ori,** ceiace era destul de rezonabil).

Molière care a redat cu atât adevăr moravurile vremei lui, a arătat că şcolarii sufereau pedepse corporale. (Vezi **Burghezul gentilom,** act I, scena III).

Marchizul **d'Argenson** care intrase la liceul Louis-le Grand în 1709, în vârstă de 15 ani, scrie în memoriile lui că în 1711, când avea deci 17 ani, a primit pedeapsa cu biciul, el şi un coleg, dela profesorul de retorică.

Marmontel care a trăit în veacul al 18-lea (1723—1799) vorbeşte în **Memoriile** lui de pedeapsa cu biciul pe care a primit'o în clasa de retorică, pentrucă se dusese să vadă mecanismul unui ceasornic.

Voltaire într'un salon unde spiritul lui scânteia, a făcut pariu că va răspunde la toate întrebările ce i se vor pune, cu zece versuri din Virgil.

— Ei bine, domnule Voltaire, zise una din femeile de faţă, ai putea să ne spui cu un vers de Virgil decâteori în copilărie ai fost bătut cu biciul?

— **Infandum, Regina, Jubes renovare dolorem!** răspunse vicleanul filosof. Toate doamnele râseră; dar mărturisise, în public, că fusese bătut cu biciul.

Montaigne care mărturiseşte că n'a fost bătut decât de două ori, observă că această metodă face „sufletul mai laş şi mai încăpăţânat".

Doamna **Roland** protestează energic împotriva ruşinei de a fi bătut cu biciul şi povesteşte în **Memorii** mai multe anecdote personale.

In **Memorii de dincolo de mormânt, Chateaubriand** povesteşte cum a fost bătut cu biciul, la vârsta de 11 ani, la liceul din Dol, pentrucă se urcase într'un copac după un cuib de pasăre.

Maxime du Camp povesteşte în **Amintiri literare** că a primit în copilărie împreună cu un prieten o bătaie specială într'un anumit loc, numită „fessée royale".

Balzac povesteşte în **Louis Lambert** suferinţele pe care le-a îndurat la liceul din Vendôme.

„In afară de alte pedepse, la liceul din Vendôme bătaia cu cravaşa la palmă era **ultima ratio patrum.** De câte ori profesorul se simţea jignit, punea mâna pe cravaşă. Alături de alte suferinţi fizice, durerea cea mai usturătoare ne-o provoca acea cravaşă scurtă, groasă de două degete, care ne cădea pe palmă cu toată puterea, cu toată furia. Pentru a primi această pedeapsă clasică, vinovatul se punea în genunchi în mijlocul clasei. Trebuia să se ridice de la locul lui, să se ducă să îngenuncheze lângă catedră şi să sufere privirile curioase, adesea batjocoritoare, ale camarazilor. Pentru copiii delicaţi, aceste preparative erau un supliciu îndoit, ca drumul osândiţilor la moarte, dela închisoare la ghilotină.

Unii, după firea lor, ţipau şi plângeau cu lacrimi fierbinţi, înainte sau după bătaie; alţii primeau pedeapsa dureroasă în chip stoic, dar nu-şi puteau opri, nici cei mai tari, o grimasă de durere.

„Louis Lambert (Balzac) a fost bătut cu cravaşa la palmă, pe care a meritat-o printr'o însuşire a firei lui, pe care multă vreme n'a cunoscut-o. Când era deşteptat violent din cugetul lui, de strigătul profesorului: **Nu faci nimic!,** fără să-şi dea seama îi arunca o privire încărcată cu atâta dispreţ, încât părea o butelie de Leyda încărcată cu electricitate. Această privire jignea, ca o epigramă sângeroasă, şi profesorul voia să-l desobişnuiască de a fi astfel. Intâia oară îi strigă:

— Lambert, dacă te mai uiţi odată aşa la mine, să ştii că te bat la palmă!

„La aceste cuvinte, toate capetele se'nălţară, toate privirile cercetară când pe profesor, când pe Lambert. Apostrofa era atât de tâmpită, încât copilul aruncă profesorului o privire şi mai ascuţită. Lambert a primit atunci un număr destul de mare de lovituri la palmă".

Şi s'ar mai putea adăuga nume ilustre, numeroase, la cele de mai sus: **Beaumarchais, Talma, Turghenieff,** etc.

Cazul lui **Rousseau** e clasic, dacă putem vorbi astfel.

Profesorul Brouardel, tratând despre deviaţiile genitale, spunea elevilor: „Un fenomen destul de frecvent este localizarea voluptoasă normală. Dovada o găsim în **Destăinuirile** (les **Confessions)** de **Jean-Jacques Rousseau,** care simţind o plăcere deosebită la prima bătaie la spate **(fessée),** căuta pricină să i se mai dea şi altele. Această excesivă sensibilitate cutanată a regiunei fesiere, e destul de comună".

In volumul I al **Destăinuirilor,** Rousseau povesteşte cum a fost bătut de domnişoara Lambercier:

„Domnişoara Lambercier ne iubea ca o mamă, dar se purta sever ca şi o mamă, pedepsindu-ne ca pe copiii ei, când meritam. Multă vreme s'a mulţumit să ne ameninţe, şi ameninţarea cu o pedeapsă nouă pentru mine, mă îngrozea; dar **după pedeapsă, nu mi-se mai părea atât de îngrozitoare, ca înainte;** şi ceeace e mai bizar, e că **pedeapsa m'a făcut să ţin şi mai mult la persoana care mă pedepsise.** Era nevoe de tot adevărul acestei iubiri şi blândeţea mea firească spre a fi oprit să caut reinoirea pedepsei, meritând'o **căci aflasem în durere,** în umilire chiar, **un amestec de sensualitate** care-mi lăsase mai mult dorinţa decât teama de a suferi din nou prin aceiaşi mână. E adevărat că, aci fiind şi un oarecare instinct precoce sexual, aceeaşi pedeapsă, dac'aşi fi primit-o dela fratele domnişoarei, nu mi-ar fi plăcut deloc".

Jean-Jacques Rousseau a redactat o auto-observaţie complectă a **fetişismului amoros.** Cu o inconştienţă cinică sau o sinceritate excesivă, dacă voiţi, el şi-a arătat mizeriile, fără a ne ascunde ceva, caşicum ar fi resimţit un fel de plăcere retrospectivă să ne facă această destăinuire.

Această voluptate a durerii resimţită de Jean-Jacques Rousseau, au mai trăit-o şi alţii. Ne grăbim s'o spunem, spre a-i uşura răspunderea. Iată ce găsim, bunăoară, în **Journal des Goncourt** (vol. II):

„Luni, 7 April. — Am vizitat azi un nebun, un monstru, unul din acei oameni, vecini cu prăpastia. Prin el, ca printr'o pânză deşirată, am întrezărit un adânc îngrozitor, o latură hidoasă a unei aristocraţii băneşti blazate, a aristocraţiei engleze, amestecând sălbăticia cu amorul şi a cărui frivolitate nu se bucură decât de chinurile femeii.

„La balul Operei i s'a prezentat lui Saint-Victor un tânăr englez, care i-a spus simplu, ca un început de conversaţie: „că nu se putea amuza prea bine la Paris, că Londra e mult superioară, că la Londra e o casă admirabilă, casa doamnei Jenkins, unde se găseau fete cam de treisprezece ani, cărora li se da lecţii, apoi erau bătute cu biciul, cele mici o! nu prea tare, dar cele mari tare de tot. Li se puteau înfige şi ace de cap, nu prea lungi, numai atât de lungi şi (arăta vârful degetului). Se ivea sânge..." Tânărul englez adăoga placid: „Am gusturi crude... Odată închiriasem cu un prieten o fereastră, pe o sumă foarte mare, de unde se putea vedea execuţia prin spânzurare a unei asasine şi luaserăm şi femei cu noi. Din nenorocire, asasina a fost graţiată în ultimul moment!

„Azi, Saint-Victor m'a dus la acest original teribil. E un tânăr de vre-o treizeci de ani, pleşuv, cu tâmplele concave, cu ochii de un albastru limpede, ascuţit, pielea extrem de fină, lăsând să se vadă reţeaua subcutanată a vinelor, capul — ce bizar!—capul asemenea unuia din acei preoţi tineri şi extatici, cari pot fi văzuţi în pictură, în jurul cardinalilor bătrâni. Un tânăr elegant cu braţele cam înţepenite, cu mişcările trupului, mecanice şi totuşi înfrigurate, ca ale unui bolnav de măduva spinării. De altfel bine-crescut, o politeţă perfectă, o blândeţe delicioasă.

„A deschis o bibliotecă scundă, în care avea o ciudată colecţie de cărţi erotice, admirabil legate. Imi arată una, MEIBOMIUS, **folosul flagelaţiei în plăcerile amorului şi căsătoriei,** legată de unul din cei mai buni legători din Paris, în interior cu gravuri reprezentând capete de mort, instrumente de tortură, organe genitale, etc. „Legătorul de cărţi şi-a lăsat nevasta, şi acuma umblă după toate femeile uşoare şi ieftine din Paris..." Şi arătându-mi o carte, gata de legat: „Pentru cartea asta aştept o piele, o piele de fată... de la un prieten... Acum e la tăbăcit. Tăbăcirea ţine şase luni. Vrei s'o vezi?... Dar nu prezintă nici un interes, ar fi trebuit luată de pe o fată vie... Prietenul meu, dr. Bartsch, care călătoreşte prin Africa, mi-a făgăduit o piele... o piele de negresă vie, la cel dintâi masacru la care va lua parte.

„Şi privind cu un ochiu maniac unghiile mâinilor întinse dinainte-i, vorbeşte mereu, cu o voce melodioasă, care se însinuiază ca un burghiu..."

Dacă citim pe mistici, observăm că mai toţi şi-au torturat trupul cu bice, frânghii, lanţuri, pildă perfectă ne dă acel dominican din veacul al 14-lea care închis într'o mânăstire, s'a supus la torturi timp de treizeci de ani, slăbindu-şi astfel trupul că la urmă nu-i mai rămase decât să moară, sau să renunţe la exerciţiile-i crude: Pentru a iubi, predică misticii, trebue să suferi.

Ciudată justificare, pe care ar putea-o invoca acei care transformă sânii femeilor în pernuţe de ace, precum au făcut atâţia sadici.

Se pune o întrebare care cere răspuns: în ce chip se manifestă plăcerea în urma biciuirii?

Efectele generale produse de bici sau vergi asupra unei regiuni a trupului, se cunosc: se produce un aflux de sânge la periferie, care aduce căldură şi viaţă. Sub acţiunea biciului, muşchii şi ţesutul celular sub-cutanat se umflă, şi această proprietate a fost aplicată. Galien propune bătaia cu vergi pentru toate persoanele slabe care vor să se îngraşe. Metoda lui Galien ar merita să fie experimentată!

Flagelarea provoacă o stimulare evidentă a organismului genital.

Autorii cei mai vechi au menţionat această particularitate.

Se cunoştea depe vremea lui Neron şi Petroniu arta de a stimula erotismul prin flagelare, căci o preoteasă a lui Priap, Enotea, îl vindecă pe Encolp în acest chip.

Savantul Meibomius în cartea lui **De usu flagrorum in re venerea,** dedicată episcopului Casius din Lubeck, a povestit întâmplări interesante: prelatul ştia şi el ceva în această materie, căci flagelaţia era de multă vreme la cinste, precum am arătat aiurea, în instituţiile religioase.

Animalele întrebuinţează oare şi ele flagelaţia? Desigur, dar în felul lor: leul cu coada, tigrul cu ghiarele, cocoşul cu ciocul, etc. Şopârla masculă biciueşte femela cu coada ei lungă, spre a o sili să ia parte la dragoste.

Toate acestea dovedesc că suferinţa e aproape întotdeauna părtaşa plăcerei; şi precum a spus'o un bătrân scriitor: „spinii dau şi mai mult farmec, trandafirilor pe care-i culegi..."

IRODUL

Cela ce încă nu te-ai zămislit
Şi te târăşti prin beznă către soare,
Nainte de-a te fi'ncolţit
Chemarea lui din veac biruitoare;

Cela ce'mpins de oarba ta putere
Te plămădeşti în datini şi soroace
Din scânteierea câtorva mistere
Şi din tăceri ai şi pornit încoace;

Cela ce poate-ai şi sosit şi te ridici
Şi sorbi cu mine vânt, fără să ştiu,
Din zarea mea, ivit printre pitici,
Desăvârşit şi frământat şi viu;

Inchis în pântec sau cuprins la ţâţă,
Te simt că te apropii şi că eşti,
Plod ticălos de câine, făt de mâţă,
Vierme de om în căile domneşti,

Până ce viaţa ta să nu m'ajungă,
Să mă stârpească de puteri şi slavă,
Pun eu cuţitul meu ca să-ţi împungă
Prin întuneric ochii de otravă.

Copilărie care mişuni prinprejur
Şi zvârli cu pietre'n morţii din icoană,
M'am înţeles cu umbra să te fur
Şi să te dau pământului pomană.

Sutaşii mei în taină au porunci
Să bată grâul, papura şi floarea,
Şi'ngenuchindu-i prinşi, pe prunci
Să le reteze, ca la miei, înghiţitoarea.

Măreţ ca mine şi temut ca mine,
Viteaz în patru vânturi, nu-i pe
Intinsul meu, păzit amar şi bine,
Robul în vârstă, suliţa să-mi scuipe.

T. ARGHEZI

„Vagabonzii" lui Knut Hamsun

După o pauză de cinci ani, Knut Hamsun a publicat un nou roman: „Vagabonzii", primit de ţările scandinave şi germane ca un eveniment literar de mare senzaţie.

„Hamsun e cel mai mare om dintre contemporani", — a spus Thomas Mann.

„Vagabonzii" — sunt Iliada şi Odiseia secolului al XX-lea", — a strigat Hans Yost.

„Nu există ceva în lume, care să nu fie cuprins în această carte", — a scris „Neue Zueriche Zeitung"...

Intr'adevăr, noua carte a lui Hamsun reprezintă cea mai înaltă realizare literară din ultimii cinci ani. Caşi în „Vlaga Brazdei" şi „Sanatoriul Torachus", Hamsun ridică în „Vagabonzii" eterna problemă a distrugerii şi a clădirii, a solului dat omului pentru ca să se lipească de el, şi a dorinţii tainice — sădite în sufletul omenesc — de a se deslipi de acest sol.

Locul naşterii celor doi eroi ai noului roman — Eduard şi August — a fost parcă anume dat de Providenţă oamenilor ca să muncească acolo în pace: e un mic golf din Nordul Norvegiei; e un cătun înzăpezit, locuit de câteva familii de pescari. Aceşti oameni, din moşi-strămoşi, sunt nepretenţioşi şi puternici sufleteşte; ei n'au văzut în viaţa lor decât insulele vecine. Insă vântul ce suflă undeva departe, în nişte ţări necunoscute — în Europa şi America — ajunge într'o zi, năpraznic, şi aici, fiind adus de un orfan, marinarul August, întors dintr'o călătorie în jurul lumii.

Sărăcia şi faptul că nu avea familie îl siliseră să se facă marinar.

Astfel, cel dintâi suflu al putregaiului e adus de un om al nimănui, nelegat de locu-i natal.

August e otrăvit pe veci de spiritul liber al vagabondajului şi al trândăviei. El nu mai poate fi pescar cum i-au fost părinţii şi bunicii.

Odată smuls din liniştea golfului, vrea plăceri, schimb de impresii, câştig uşor. Şi, pe deasupra acestor năzuinţe tronează dorul său principal: vagabondajul, setea de a vedea mereu locuri nouă, aversiunea faţă de orice stabilitate, de orice oprire.

Se împrieteneşte cu un alt om subminat de dorinţe, consăteanul Eduard, deşi acesta are un temperament deosebit.

August se întorsese în golfu-i natal pentru un timp relativ scurt. Eduard însă, era legat de cătunul unde avea casă, familie, vite, o gospodărie săracă, dar aşezată. O amintire numai îl rodea: văzuse în copilărie doi flaşnetari — un Armean şi un Ungur — aruncaţi de întâmplare prin aceste meleaguri. Erau parcă oameni din altă lume. Intreaga lor viaţă au umblat pe drumuri mari şi păreau a fi fericiţi.

Sufletul lui Eduard îi cerea mereu să meargă şi el undeva, înainte, ca şi acei doi vagabonzi, pe care demult nu-i mai văzuse.

August şi Eduard încep împreună o viaţă furtunoasă. Părăsesc viaţa din golf care li se pare insipidă, imposibilă, scârboasă şi umilitoare. Doresc libertatea şi primejdiile.

Plecând, ei lasă în cătun, acasă, sămânţa neliniştei şi a distrugerii. Desigur, nu toţi localnicii cedează dorinţei de a pleca; totuşi încep să se poarte altfel, atât între dânşii — cât şi faţă de străini.

Legea care guverna de veacuri pe aceşti oameni simpli şi muncitori — legea patriei, legea familiei — începe să slăbească.

Fetele devin capricioase; panglicele de mătasă le otrăvesc imaginaţia. Una-şi zugrumă copilul; soţia unui fruntaş localnic stimat de toţi, liniştita Ana Maria, se îndrăgosteşte de un străin, de căpitanul Scaaro, şi-l ucide apoi, pentrucă n'a fost destul de insistent faţă de dânsa...

Astfel, un loc îndepărtat de toate catastrofele mondiale, ascuns sub zăpezi şi predestinat parcă unei vieţi idilice, nemişcate, evlavioase, — devine locul blăstămat, din care toţi vor să fugă şi unde nimeni nu vrea să se mai întoarcă vreodată.

Dar nici August şi nici Eduard nu-şi găsesc norocul şi fericirea în vagabondaj. Se îndeletnicesc cu negoţul, apoi ajung salahori, lucrători-marinari, şi călătoresc dealungul ţărmurilor scandinave până la Bergen.

Cu cât rătăcesc mai mult, cu atât mai neguroasă li se pare soarta.

In jurul lor mulţi oameni, la fel cu dânşii, sunt atraşi spre America.

Pierzând legătura cu patria li-i indiferenet dacă în America îi aşteaptă greutăţi. Necunoştinţa limbii, lipsa de lucru — fie! Dar le mai surâde dincolo de ocean o ideală libertate de vagabondaj şi lipsa de răspundere. Sub privirile lor, alţii pornesc spre America cu zecile, cu sutele, iar ei nu pot decât să privească în urma acestor norocoşi!...

Soarta lui August e pecetluită. El nu se va mai stabili nicăeri. Norvegia l-a plictisit. Pleacă din nou într'o călătorie, în jurul lumii, ca marinar, cu o supremă indiferenţă în suflet faţă de tot şi de toate. Vrea să se mişte mereu înainte şi să rămână aşa cum e: fără rude, fără patrie.

Soarta lui Eduard e însă alta: el se luptă mult şi chinuitor împotriva dorinţii de a pleca de-acasă pentru totdeauna. Se întoarce de mai multe ori la tatăl lui; apoi se îndrăgosteşte, vrea să înjghebe o familie, să găsească, poate, ceva permanent şi stabil.

Dar femeia pe care o iubeşte, a vizitat America; ea se gândeşte mereu la marile oraşe, la prăvălii, la rochii, la distracţii şi la plăceri; şi pleacă din nou în America. Iar peste un an, îl roagă pe Eduard, printr'o scrisoare, să părăsească şi el casa părintească. Femeia îl scoate din patrie. Eduard pleacă în America.

Ce fel de oameni sunt aceştia? Ce putere irezistibilă îi frământă?

N'a fost astfel până acum, — spune Hamsun; — şi nimeni n'a văzut până azi astfel de oameni. Sunt ei, toţi, cu rădăcinile smulse; le e perfect egal unde să trăiască; toate ţările le sunt apropiate, dar nicăeri nu-şi găsesc o adevărată îndeletnicire. Spun „până acum", adică până când otrava negării patriei şi a familiei n'a pătruns în cele mai uitate colţuri ale Norvegiei, şi până când în locuitorii lor nu s'a născut gravitarea spre viaţa de nomad".

„Nu dorinţa unor cercetări nobile, nici a unui contact intim cu lumea; nu voinţa spre contopirea cu oamenii altor ţări, altor vieţi, ci o stearpă sete de a se desprinde, de a se rupe de toate câte ar mai putea să le împiedece vagabondajul şi să-i ferece, — chinueşte pe oamenii aceştia"...

Dar norocul şi fericirea nu pot fi găsite pe asemenea drum sterp; nici norocul în sensul îngust al traiului de toate zilele, şi nici fericirea de ordine superioară. Omul e creiat pentru patria şi pentru familia lui, pentru pământul care rodeşte, pentru marea care-i dă hrană. Omul e creiat pentru munca grea şi permanentă... Vai de cei ce în viaţa lor caută uşurinţa şi independenţa: dela astfel de oameni va rămânea numai praf şi ţărână; şi pe mormântul lor nu va plânge nimeni, niciodată...

A. N.

Cum a pierit Căpitanul Scaaro

Fragment din romanul „Vagabonzii", de KNUT HAMSUN

— Bună dimineaţa! Ei, cum rămâne cu fragii?

— De ce atâta grabă?" — întrebă sarcastic Ana-Maria.

— Timpul trece prea repede. Mâine isprăvim cu încărcarea vasului. Indată ce va începe să sufle vântul, întindem pânzele şi plecăm.

— Am aşteptat să se coacă fragii, — zise ea.

Căpitanul Scaaro zâmbi cu bunătate, înţelegând că ea nu vrea să se ducă după fragi — din lene. Da, da, desigur: ea nici nu se gândeşte măcar să plece. Atunci, nu-i mai rămâne altceva de făcut decât să se ducă singur.

Dar Ana-Maria vru să-i arăte că nu ţine deloc să mai stea de vorbă; goni vitele din mlaştină şi porni în urma lor.

Era o clipă grea pentru Scaaro: nu putea să întoarcă lucrurile aşa, deodată, cum ar fi vrut! Deci, strigă enervat femeii:

— Cum? să mă duc eu singur după fragi?

— Mă rog..., — zise ea, — şi-i arătă o moviliţă rotundă în mijlocul mlaştinei, — acolo sunt cele mai coapte.

Scaaro porni spre locul arătat şi începu, cu fiece pas, să se cufunde tot mai adânc în pământul mocirlos... Ea, doar, îi arătase drumul cu atâta preciziune satanică, şi nu-l prevenise deloc că se îndreaptă spre punctul unde mlaştina e fără fund.

Ea ştia că, odată ajuns departe, fără să priceapă la timp că trebuie să se întoarcă — nu-şi va mai putea scoate picioarele... Apoi, şi trupul îi va fi înghiţit de baltă. Şi ea doar cunoştea exact locul acela. Il ştiau şi ceilalţi localnici: era tocmai acea moviliţă verde, mică şi rotundă. Era deajuns să pui piciorul pe ea, dorind să scapi de noroiul bălţii, — pentruca moviliţa să se deschidă şi să te tragă la fund.

Ana-Maria ştia că într'o zi pierise acolo un om, un venetic, care nu mai văzuse încă astfel de mlaştini. Cunoştea şi o legendă — de altminteri era, poate, o istorie adevărată — despre o fată care pierise tot acolo.

Tânără de tot, ea voise să moară din cauza dragostei şi a suferinţei. Işi alesese înadins această moarte înceată şi chinuitoare, pentruca, murind, să se roage lui Dumnezeu cât mai mult. Dar când mlaştina o acoperi, când şi mânile-i dispărură sub noroi, se sperie deodată şi începu să ţipe. O! ce ţipete înspăimântătoare veniseră atunci dinspre baltă până în sat! Era în mijlocul nopţii. Şi până să-i alerge oamenii într'ajutor, se cufundă. Doamne, miluieşte-i sufletul!...

Incepură cu toţii s'o caute şi o prinseră de păr. Când s'o scoată, părul se rupse! Atunci, oamenii se încăpăţânară s'o scape cu orice preţ... Şi, săpând mereu, îi cuprinseră gâtul cu cingătorile lor şi o traseră în sus. Erau mulţi, dar nu vedeau nimic în bezna nopţii... Şi-i rupseră şi capul... Atunci renunţară, şi-i citiră prohodul, spunând „Tatăl Nostru"...

Căpitanul Scaaro sări pe moviliţă care se clătină sub greutatea trupului său; dar numaidecât începu să se cufunde şi rămase pe loc. Intâi, nu dădu acestui fapt nici o atenţie: Ana-Maria nu trebuia să creadă că se teme să nu-şi murdărească pantalonii, după ce-şi murdărise ghetele lustruite pentru Duminică. Se uită înapoi şi râse. Nici prin gând nu-i trecea să strige după ajutor, şi zise:

— Al dracului pilaf! Ce scrobeală, ha-ha-ha!...

Ana-Maria nu-i răspunse.

Scaaro încercă să-şi scoată picioarele; măcar un picior; dar pierdu deodată răbdarea şi începu să smucească, cu mişcări mărunte şi repezi, amândouă picioarele. A fost o enervare de prisos: intră şi mai adânc în mocirlă; răcni:

— Ei, drăcia dracului! Ce-i asta?

Ana-Maria zise liniştit:

— Era mai bine s'o ocoleşti...

Scaaro nu mai râdea, ci smucea din greu picioarele; se înfundă până la genunchi. Deodată, cuprins de furie, se culcă într'o coastă pe verdeaţa moviliţei; apoi se lungi pe partea cealaltă încordându-se din nou. Dar văzu că se cufundă şi mai adânc; simţi că pierduse o ghiată...

— Ţ-ţ-ţ! Ei, asta e! Ştii că-i nostim!

Scrâşni din dinţi şi începu să lovească cu amândouă mânile pământul lichid din jurul său; apoi cu o strâmbătură de disperare, urlă ca un câine... Dar se desmetici în aceiaşi clipă şi întrebă cu jumătate de voce:

— Adică, cum vine asta? Am să rămân aşa, aci?

I se păru că femeia care stătea în dreptul lui, pe pământul solid, vrea ca el să se cufunde cu totul.

— Ce stai acolo şi nu mă ajuţi?

— Parcă m'ai rugat? — răspunse ea.

El începu să se gândească:

— „Aha, vasăzică trebuia s'o roage?... Stai puţin! Se poate oare ca strigătul lui să nu ajungă până la vasul care stă liniştit în golf?... Vântul suflă însă dinspre golf... Dar strigătul lui trebue totuşi să fie auzit în cătun.

Stătea în mlaştină, până la brâu, tras încet în jos... Şi atunci, răsună primu-i strigăt de ajutor; dar nu cu glas plin şi puternic, ci numai pentru ca s'o sperie pe Ana-Maria

— Ce crezi că au să spună oamenii despre tine când vor veni aci? — o întrebă el.

— Nu-i nimeni în sat. Au plecat toţi la biserică — răspunse ea.

Se întoarse spre dânsa furios şi o ameninţă cu pumnul:

— Dacă poţi să stai şi să priveşti cu nepăsare cum mă scufund, — eşti mai rea decât bestiile!

Ana-Maria zise:

— Mai bine te-ai ruga lui Dumnezeu.

— Ajutor! — strigă Scaaro din toată puterea pieptului, simţind cu plăcere că strigătul său e puternic şi că ecoul îi răspundea din munţi. Şi mai răcni femeii:

— Când voi eşi de-aci, am să mă socotesc eu cu tine!

— Mai bine te-ai ruga lui Dumnezeu, — repetă ea.

— Am să te leg de catarg şi-am să te bat cu odgonul!...

— Serios?

— Apoi am să te duc la judecată...!

Femeia se aşeză pe iarbă, îşi potrivi rochia şi părea foarte liniştită.

— Aştepţi să pier, ai? — răcni el: — s'o aştepţi până la a doua venire a lui Hristos!... Mânile-mi sunt încă libere. Ajutor! Ajutor!...

Munţii îi răspunseră din nou; dela oameni nu se auzea însă nimic.

Scaaro se frământa mereu, dar în zadar. Se cufundă acum, până la piept. Incercă să se îndoaie, aşa ca greutatea trupului să se împotrivească puterii care-l trăgea în adânc. Dar era mai mult decât jumătate sub pământ; nici nu mai putu să se aplece...

Ana-Maria se ridică în picioare, îşi scutură rochia şi se uită împrejur.

— Ajutor! Ajutor!...

Tăcere, peste tot...

— Ce rău ţi-am făcut, vită ce eşti? — întrebă el, sughiţând de plâns: — fiindcă m'am legat de tine astă-vară, aci? Nu e deajuns că m'am ales atunci cu vânătăi la ochi. De atunci nu ţi-am mai spus nimic. Am dansat cu tine, şi nici n'ai vrut să ieşim împreună din magazie, ca să luăm puţin aer! Te-am chemat eu cu forţa? Nu. Atunci de ce vrei să mă pierzi acuma? Du-te pe drumul tău şi lasă-mă să merg pe al meu: doar nu sunt atât de tare îndrăgostit de tine...

O privi sălbatec, tăcu şi aşteptă.

— Nici nu-mi răspunzi măcar? Eşti într'adevăr prea proastă ca să poţi răspunde cu rost... Să-ţi spun eu cine eşti: o ticăloasă, fără pic de minte; nu ştii ce faci. Eşti de lemn, ţi-e capul de lemn. Iată cine eşti. Aşa!... Şi acum te întreb: — răspunzi sau nu?

Ana-Maria merse încet în urma vitelor.

— Pleci? N'am să te uit eu în ziua judecăţii de apoi! — zise el ameninţător.

— Plec să aduc ajutoare, — răspunse ea îndepărtându-se tot mai mult.

— Minţi! — îi strigă el în urmă. — Nu te duci după ajutor. Vrei să mă omori!

Rămase singur, se mai linişti. Se desprinse puţin din noroi, îşi scoase ceasul din buzunar, îl şterse şi-l băgă în buzunarul de sus al hainei. Apoi hotărî să-şi scape portofelul: se gândi la cele două mii de taleri, la actele dintr'însul. Era un portofel gros, îndesat cu hârtii. Vru să-l ţină sus, deasupra capului, până când se va cufunda cu totul; apoi să-l asvârle din toate puterile ca să cadă undeva pe pământ. Are să-l găsească cineva: Scaaro mai era dator pentru uscarea peştelui, pentru gazdă...

E de mirare, totuşi, cum s'au petrecut toate acestea: azi de dimineaţă se coborîse de pe vas, fredonând ceva fără grijă... Iar în momentul de faţă, el e condamnat să moară; şi pământul salvator, solid, e numai la distanţă de câţi-va paşi!... Bine-înţeles, el ar fi putut să vorbească blând cu Ana-Maria, în loc să zbiere la ea; ar fi putut să-i ofere bani, pentruca ea să aşeze până la el vre-o trei nuele, de care s'ar fi putut ţine, târîndu-şi trupul afară din acest noroi cleios. O, da, într'adevăr: de ce n'a făcut aşa? Fiindcă nici nu-i trecuse măcar prin minte s'o facă; dar nici nu-i părea acum rău de asta, — atât de îngrozit era, atât de mult o ura pe femeia aceasta, încât îşi închisese singura cale de scăpare.

Treceau ceasuri, el striga după ajutor, dar nimeni nu-i răspundea. Liniştea domnea împrejur. Turma se dusese departe şi nici tălăncile vacilor nu se mai auzeau... Vântul scădea tot mai mult. Soarele se apleca spre apus. Era ora două, apoi trei. El privea la ceas ţinându-l în mână; apoi îl întoarse. Mocirla îi ajunsese până la umeri, şi el îşi pierdu tot curajul, pricepând că moartea se apropie.

Plângea. Mânile-i erau libere, însă, cu picioarele nu mai putea să facă nici o mişcare: erau parcă închise de jos până sus într'un fel de plumb lichid. Dacă oamenii au fost într'adevăr în biserică, după cum spusese Ana-Maria, ei trebuiau să se fi întors acasă de mult. Dar biserica era departe şi oamenii veneau de acolo, deobicei, foarte încet, rămânând dincolo de deal, discutând despre noutăţile zilei... De altfel, acuma e şi târziu... Oare nu mai poate fi pentru el nici o nădejde de scăpare?... Şi iar începu să strige, apoi tăcu câteva clipe, ascultând... şi din nou zbieră; plângea cu hohote, şi bătea cu pumnii în mocirlă. Dar ţipetele lui răsunau tot mai slabe. Respiraţia îi slăbise; aiura...

Toate acestea s'au făcut cunoscute cu mult după ce Ana-Maria se pocăise înaintea poporului. Ea nici nu se dusese atunci după vite; văzuse şi auzise totul. 1). Ea nu înţelesese numai câteceva din ceiace făcea el: într'un timp el scosese din portofel o bucată de hârtie şi începuse să scrie. Atunci ea se gândi: iată, scrie că l-am momit până aci şi l-am făcut să se scufunde!... Dar îndată după aceia, ceva straniu se petrecuse cu dânsul: amuţise şi nu mai plângea; tremura puternic. Apoi luase hârtia, o rupse în mici bucăţi şi le vârî în noroi. Părea zdrobit, sleit de puteri. Era tras mereu în jos; treptat îi dispărură mânile, apoi... nimic nu mai rămăsese din ceiace a fost căpitanul Scaaro, deasupra nivelului bălţii... Ana-Maria simţi atunci, cum o mare greutate i-se aşeză pe inimă; se îndepărtă încetişor dela el, dar... apoi, zbură ca o nebună, alergând prin ogrăzile cătunului, urlând...

Cel din urmă lucru, făcut cu conştienţă de Scaaro, fusese, să arunce până la pământul tare, ceasul şi portofelul. Dar nu scrisese nimic. Neavând nici familie şi nici măcar rude, nu avusese cui să trimită cea din urmă salutare...

---

1) Ana-Marie, eroina acestei scene, pierde, din sadism, pe Scaaro care fusese destul de insistent faţă de dânsa.

CITIŢI
CEI TREI MUŞCHETARI
Roman de AL. DUMAS Operă completă 700 pagini Lei70

INSTITUT DE BEAUTÉ — SALO DE COAFURA
LOUIS & LEON
Bucureşti—Calea Victoriei No. 4'-Tel. 308|88
Postiche de artă. Aplicaţiuni cu HENNÉ veritabil — Parfumuri originale franceze şi articole de înfrumuseţare
voile, beteală, ornamente de lămâiţă se dau cu chirie
„PILOCARPINA"
Unic remediu contra căderii părului şi distrugerii mătreţei.

Nou! A apărut
LADISLAV REYMOND
POVESTIRI
Biblioteca „DIMINEAŢA" No. 91—80 pagini—8 lei
La chioşcari şi librării

Comemorarea lui Dürer

Conferinţa d-lui prof. Tzigara-Samurcaş

Mai presus de omul pe care-l proslăvim azi, se cuvine să ne ocupăm de operele lui veşnic vii. Ele ne vorbesc nu numai de Albrecht Dürer, dar de întreaga mentalitate şi de credinţa vremii lui.

Prin Dürer, sărbătorim azi victoria veşniciei artei asupra omului muritor. Operele lui sunt astăzi încă atât de vorbitoare, încât pot servi ca îndreptar pentru toţi cei ce vor să cunoască manifestările cinstite ale artei adevărate. Şi pentru noi, mai ales, pot servi ca ideal al unei arte naţionale.

Căci, deşi de unii Dürer e considerat ca cel mai tipic artist german, de alţii opera lui e redusă la rolul de intermediar între concepţia gotică şi cea italiană a renaşterii.

Se uită mereu că arta unei ţări nu capătă viaţă individuală, adică naţională, decât prin contactul cu alte manifestări streine, care pun mai tare în evidenţă particularităţile fiecărui popor.

In desfăşurarea evoluţiei artistice a lui Dürer, se dă prea mare importanţă călătoriilor sale în Italia. Desigur el a învăţat mult din arta Italiei, şi în special, a ştiut să-şi apropie plasticitatea şi armonia italiană, dar fără a pierde caracterul său propriu.

Dürer rămâne reprezentantul de frunte al vremii şi al ţării sale, dar, prin însuşirile lui, se ridică deasupra acestor contingenţe, ocupând un loc de frunte în desfăşurarea artistică universală şi importanţa ce o capătă în veacul lui o păstrează şi în zilele noastre.

A fost şi rămâne una din marile personalităţi ale omenirii.

Albert Dürer

Caşi pentru Lionardo, şi pentru Dürer, pictura nu era decât unul din mijloacele de a fixa aspectele naturii. El se servea mai ales de linii, deşi firea nu cunoaşte linii ci numai volume, şi deci contururi pe care le fixa prin simple trăsături de creion. Avea cel mai clar, dar şi cel mai măreţ stil linear: fiecare trăsătură de creion are însemnătatea ei prin determinarea unei forme, dar mai presus de toate are frumuseţea ei ornamentală.

Pe când desenurile lui Rembrandt sunt picturale, ale lui Dürer sunt formale şi oramentale.

Şi ca pictor el este desinatorul care înalţă lucrările sale prin culorile adăugate desenului.

Prin călătoriile lui în Italia, Dürer a atenuat naivitatea cu care interpreta natura, câştigând plasticitatea şi spiritualizarea formelor.

El a reuşit a fi cel mai plastic artist numai cu ajutorul liniilor.

Influenţa italiană i-a lărgit cadrul activităţii sale, fără a-i atenua personalitatea.

Desenurile lui păstrează veşnic o sprinteneală caracteristic gotică, care se îmbină perfect cu concepţia largă a Italiei. In vremea lui arta germană atinge cea mai clară expresie.

Pe lângă cercetătorul scrupulos al formelor din natură, Dürer mai era şi cugetătorul care căuta să stabilească legi artistice caşi Lionardo.

Prin măsurătoare, el caută să ghicească secretul firii omeneşti, vrând să obţină idealul frumosului. Curând însă se convinge că numai Dumnezeu — adică Firea — poate crea frumuseţile visate de oameni, şi de aceia nu se mai încumetă să se ia la întrecere cu natura, mulţumindu-se să o studieze cât mai de aproape. **Denn wahrhaftig steckt die Kunst in der Natur, wer sie heraus kann reissen, der hat sie!** — exclamă el după lungi cercetări.

Dar artistul să nu se mulţumească a copia natura ci a se însufleţi de ea, căci numai cel ce ne va da firea trecută prin temperamentul său, numai acela va da opere originale şi eterne ca ale lui Dürer.

Desenurile lui, deşi de o acurateţă fără pereche, nu sunt totuşi de loc reci, reflectând iubirea de natură şi acea concepţie largă, filosofică despre fire, care e specifică artistului speculativ german.

Scrierile teoretice ale lui Dürer sunt cuprinse în trei cărţi intitulate: **Speise der Malerknaben,** adică lucrări pentru învăţăceii picturii. Pe lângă căutarea canonului corpului omenesc, el se mai ocupă, întocmai caşi Lionardo, de urbanism, de fortificaţii, etc.

După ce, prin consideraţii generale, dar pline de interes, aşează în timp şi în spaţiu figura lui Dürer, conferenţiarul intră în expunerea vieţii artistului şi a analizei operelor sale de seamă.

Prin exemple bine alese, ilustrate cu proecţiuni şi cu unele lucrări originale din colecţia d-lor doctori Cantacuzino şi Slătineanu, — d. prof. Tzigara-Samurcaş face să trăiască în faţa auditorului figura interesantă şi opera neîntrecută a lui Dürer.

A fost o frumoasă şi instructivă comemorare a marelui artist atât de puţin cunoscut la noi. Cu drept cuvânt, încheind, d. Tzigara l-a recomandat ca model demn de urmat de generaţiile de azi, care vor găsi în preceptele lui cele mai bune îndrumări spre atingerea ţelurilor artei adevărate.

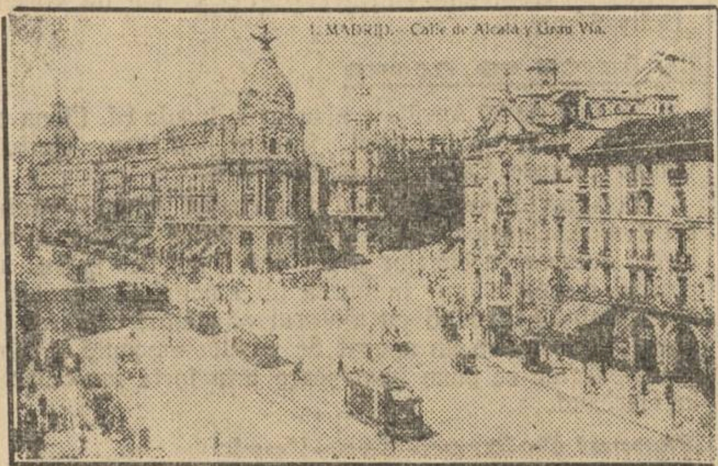
A apărut romanul de mare succes
CUCERIREA
(La Possession)
de RAY MON DAMACHARD
Editura „Cugetarea" (Mătăsari 33) Lei 55

MADRID

Seria aceasta de articole — cu impresii de altfel destul de fugare şi rezumative din Spania — am scris-o cu intenţia nu numai de a procura cititorilor unui mare ziar literar o lectură interesantă de lucruri noui, ci încă spre a contribui ca şi alţi Români să fie ademeniţi a lua pe acelaş drum.

A căuta însă Spania mai este util din punct de vedere naţional ca şi politic internaţional fie pentru Români fie pentru Spanioli. Şi e firesc ca porneala să se facă din Răsărit, care încă nu prezintă prea multă atracţie pentru apuseni, iar în cazul special al acestor popoare din extremităţile latinităţii, noi, în plus, mai suntem obligaţi să deschidem pârtia prin nămeţii scorojiţi ai trecutului de izolare, fiindcă suntem mai... tineri; ba azi, ne mai putând din nefericire compta pe rivalităţile dintre inamicii noştri dela unele hotare şi fiind siliţi să ne răzemăm pe propriile noastre forţe avem nevoe de prietenia oricărui popor desinteresat în raporturile cu noi. In ce-i priveşte pe Spanioli — la cari e vizibil un început de îmbătrânire — ei chiar şi veacurile avântului şi expansiunii lor şi le-au trăit într'o mare izolare de Europa, chiar şi de Europa de apus, prin zăvorirea Spaniei între munţi şi ape. Concurenţi puternici şi fericit situaţi în atâtea privinţe, au tot dat-o înapoi şi azi, retranşată în umbra gloriei apuse, trăieşte o viaţă de nobilă resemnare şi de înţeleaptă reculegere totodată.

Schimbul de studenţi între universităţile celor două ţări, pe care îl cerusem în coloanele acestui ziar, pare că a pornit pe drumul înfăptuirilor cu ocazia congresului presei latine. Dar orice călător de vacanţă, ca mine, are şi el putinţa de a se familiariza cu elementele indispensabile din trecutul, limba şi cultura Spaniei, pentru a putea cunoaşte această ţară — şi anume la cursurile de vară ale „Centrului de studii istorice" din Madrid, organizate pentru străini. Pentru o lună de zile, deci, reîntorcându-mă la viaţa de student (în unele privinţe cel puţin) am luat parte la *Curso de vacaciones para extranjeros*, organizate de *Centro de estudios historicos*, la care au urmat — cu participarea covârşitoare a elementului femenin — 96 nord-americani, 8 englezi, 7 germani, 5 olandezi, 3 elveţieni, 3

Madrid Calle de Alcalà y Gran Via

italieni, 3 japonezi, 2 români, 2 polonezi şi câte un : danez. portughez, ungur şi suedez. Mai mult studenţime şi profesori interesaţi la studiul limbii şi literaturii spaniole — între ei şi câţiva profesori universitari, veniţi, majoritatea ca să dobândească aici perfecţionarea şi un certificat. Alţii au venit să-şi petreacă vacanţa studiind o limbă nouă, odată cu viaţa originală a unui popor puţin cunoscut şi foarte interesant, cum a făcut de pildă portughezul, profesor de engleză la universitatea din Lisboa, italienii, românii, polonezii... Cursurile acestea ar putea fi socotite pentru un om practic, doritor să vadă şi să cunoască Spania, un soiu de birou de informaţie, de iniţiere în înţelesul cel mai bun. Ele se ţin neîntrerupt de 16 ani — ba „Centrul" are şi cursuri periodice de iarnă — români au participat acum pentru prima oară şi conducătorii cursurilor speră că latinii din Răsărit nu vor absenta niciodată în viitor. (Când se va apropia vacanţa, sper să mă pot face, pentru cei interesaţi, purtătorul de cuvânt al Centrului de studii, care, la propunerea mea, s'a declarat dispus să creeze condiţii de instalare la Madrid, ceva mai uşoare pentru cei cu valuta slabă). Acum, după o lună şi jum. de „şcoală" şi vagabondaj în Spania, să-mi deie voie cetitorii să-i port prin Madrid şi prin câteva localităţi istorice şi pitoreşti ale Regatului.

Aşa cum pare ea aşezată pe un şes uşor ondulat — şi Siera Guadarama, la 40 km. în Nord-Vest, întăreşte această impresie — Capitala Spaniei se găseşte totuşi la 650 m. deasupra nivelului mării, în mijlocul marelui podiş-deşert, *Meseta* şi pe rîuşorul Manzanares, afluent al unui neînsemnat... afluent al fluviului Tajo (citeşte: Taho). Manzanares este o apă modestă; nu trece prin Capitală, ci se strecoară pe alături mică, mai mică decât Dâmboviţa şi mult mai batjocurită de locuitorii Metropolei spaniole. Un ambasador german declara că el preferă rîul Manzanares oricărei alte ape, fiindcă este navigabil şi în trăsură şi călare... Ca să-l poţi descoperi în patul lui dosit şi afund, trebue să ieşi la marginea de sud a oraşului, la Puente de Toledo ori la marginea de apus, la palatul regal, de unde locul, în pantă iute, fuge până la apă, ale cărei maluri oferă aici o privelişte şi mândră şi întristătoare. Pe malul de dincoace de acest rîu ridiculizat, e frumosul parc regal sau *Campo del Moro*, numit astfel pentru că acolo Maurii (dela cari se moşteneşte şi numele oraşului: *Madjrith)* se aşezaseră cândva în tabără ; iar dincolo de apă peste *Puente del Rey*, se trece direct în *Casa del Campo*, un alt parc uriaş de aproape 2000 hectare, pe unde este purtată apă fertilizatoare din rîuşorul Manzanares, şi spre nord de acesta, — dincolo de Estacion del Norte — e parque del Oeste. Spectacolul este şi întristător, fiindcă dela graniţele acestor întinderi copleşite de vegetaţie — pe cari au pus stăpânire regii de când şi-au ales reşedinţa în satul maur din mijlocul Mesetei, — locul începe brusc plesuv, ars evocator de foame... Pentru Madrilenii mai favorizaţi de soartă, ca să mai umble după o cartă personală dela intendenţa generală a palatului — indispensabilă pentru a putea intra în depărtata Casa del Campo — nu prea face: pentru ceilalţi, cari preţuesc pământul pentru alte rosturi, nu face nici atâta. Aşa că nu se prea văd nici şosele, nici automobile nizuind spre parcul de dincolo de apă, rămas într'o singurătate tot atât de majestuoasă ca şi parcul interzis al familiei regale. Ai zice nişte uriaşe păpurişuri pe malurile unei ape. Nici Spaniolii însă nu se simt îndemnaţi să protesteze : Nu prea sunt pasionaţi pentru natură şi spectacolele ei — nu sunt oare alungaţi arborii din satele lor ? — căci Madridul mai are un parc, în partea de răsărit, cu totul aproape de centru, parcul *Retiro, Buen Retiro*, care a început şi el prin a fi confiscat ca reşedinţă regală încă de pe timpul lui Filip al II-lea... Nu-l putem socoti prea cercetat nici pe el, cu toată umbra şi răcoarea lui, cu toată grădina lui zoologică şi lacul din mijloc, dacă avem în vedere marea aglomeraţie umană a Madridului, constrânsă a locui în bună parte înghesuită în câteva cartiere cu străzi înguste, întortochiate, fără lumină şi, fireşte, fără pic de verdeaţă.

Prin faţa acestui parc sau, mai bine, prin faţa vestitei pinacoteci (Museo del Prado) oraşul este tăiat în două părţi aproape egale : e lungul şir de „paseos", pornind dela Manzanares şi trecând pe la *Estacion de Mediodia* şi până sus la Hipodrom, la „Residencia" (căminul) studenţilor şi la cursurile Centrului de studii istorice : *Paseo de Delicias, paseo del Prado, de Recoletos* şi *dela Castellana*, împodobite cu impunătoare monumente la marile răspântii copleşite de soare, cu edificii particulare şi publice nu întotdeauna arătoase, dar senine în belşug de spaţiu, cu chioşcuri de „refrescos" instalate între şiruri de mese în aleile umbrite, cu multă lume spre seară şi cu svon asurzitor de automobile împrejur. Iar pe mesele aliniate se înşirue, ireproşabil, vase de pământ de un chilogram, de forma sticlelor pentru vin dela restaurantele noastre. Aici, după „una taza de café con leche" ori „de café pura", fiece muşteriu, în combaterea zădufului, îşi dă gata chilogramul de apă, răcită prin evaporarea din vasul de pământ. La mese — ori staţionând pe trotuare ori plimbându-se, — publicul cu mult cumpăt în vorbă şi gesturi îşi poartă conversaţia cu un ton şi cu voce egală, bărbaţi între dânşii ori perechi — cu frumuseţi femenine mai rare decât în părţile noastre, cu luxul încă şi mai rar. Afară de puţine exemplare bubicopfizate, femeile poartă părul ca înainte de războiu, cu „mantilla" — tot mai rară şi ea — aruncată peste cap şi căzând până la piept în faţa ochilor negri, umbriţi de bogate gene şi de sprâncene şi mai bogate. In genere, în lumea fie masculină fie femenină, bogată ori mai puţin bogată, ieşită după potolirea arşiţei ca să ia aier şi să se mai vadă, nu se întâlnesc pozele de snobi, accentele tupeului ori rigiditatea morgei ridicole. Preocupările serioase ale vieţii de aci s'au răsfrânt asupra tuturor. Şi e de remarcat că această atmosferă sufletescă o întâlneşti în patria iezuiţilor, într'o ţară unde nivelul de cultură al femeii — ca şi al poporului întreg, — nu e prea ridicat (Spania are şi azi la vre-o 60 la sută analfabeţi). Influenţa clerului şi a organizaţiilor călugăreşti este chiar atât de mare în viaţa spirituală şi politică a ţării, încât Darvinismul nu se poate expune de pe catedră fără risc — şi adesea se ridică glasuri ale presei catolice ori reacţionare (ceiace e cam acelaş lucru), cari pretind Ministerului urmărirea profesorilor universitari prea liberi în manifestarea ideilor lor.

Dar cum atâta putere este cu neputinţă să vie numai dela Dumnezeu şi dela întunericul făpturilor lui, mă grăbesc să adaog că clerul spaniol — în genere de o debordantă prosperitate fizică — are o parte nu prea modestă la grijile pământeşti : părtaşi la proprietăţi funciare ale peninsulei sunt încă mai serios amestecaţi în marile companii transatlantice, lăsând, în această privinţă mult în urmă pe fiul Mariei din Nazaret, care abia se hazardase pe valurile unui modest lac din Vechiul Continent...

Dar să ne continuăm drumul. Pornind din Nord, dela Hypodrom, pe bulevardele amintite înapoi, până spre centru, la plaza de Castelar, linia lor e traversată aici în direcţie răsărit-apus până în inima oraşului, la *Puerta del Sol*, de către mult animata *calle de Alcala*. Tot la Puerta del Sol (poarta Soarelui) ajungi urmând tot din Nord un drum paralel acestuia dela *Quatro Caminos* prin *calle de Bravo Murillo* şi *Calle de San Bernardo*. La *Puerta del Sol* (care este o mare piaţă şi nu-i de loc poartă) afluiază, pe 10 străzi cari sunt 10 porţi, circulaţia şi curiozitatea spaniolilor metropolei ; sunt tot atâtea artere de circulaţie ale oraşului, ce se resfiră ca rădăcinile unui copac ; aici, pe drumurile întortochiate ale vechei aşezări a „Madjrith"-ului, se întâlnesc cele mai multe tramvaie în trecere dela o extremitate la alta, aici e principal nod pentru liniile metropolitanului, aici, în sfârşit, loc de trecere din toate extremităţile oraşului, loc de întâlnire pentru „grandeze" ca şi pentru lume cu griji, pentru clienţii localurilor din împrejurime, lume cu ceva treabă şi fără, circulând, staţionând pe la vitrine şi chioşcuri cu ochii la afişe şi „tauri" ori staţionând pur şi simplu în Puerta del Sol, ori pâlcuri, în aşteptarea semnalului dela „guardia municipal" pentru a trece la *Ministerio dela Gobernacion* ori dimpotrivă în *calle de Arenal*, spre Palatul regal, în calle de Montera spre cartierul universităţii, San Bernardo ; apoi vânzătorii gazetelor de seară strigându-şi marfa lucind proaspăt de cerneală: „Heraldo de Madrid" ! „Informacion !" „La Nacion" şi, în sfârşit, negustorii ambulanţi cei mai numeroşi şi mai activi ai Madridului (ce zic : ai Spaniei): *vânzători de bilete de loterie*, cari, ţinându-le în evantail, gata să le dea pe alese, le strigă trecătorilor monoton, ca picăturile streşinei, cu „cuatro pesetas" ori te urmăresc cu ele pretutindeni prin localurile publice. (Biurouri speciale, — mai uşor de găsit decât oficiile poştale, — se pot descoperi în diferite puncte ale oraşului, destinate distribuirii câştigurilor)...

Dar să nu uităm pe *limpia-botas* (curăţitorul de ghete) tipic al Madridului, al *Spaniei*. Metropola spaniolă are multe lustragerii elegante, însă caracteristic pentru ea este „limpiabotas" ambulant. Cu o cutioară de lemn la subsioară şi cu o perinuţă ori scăunel — şi aprovizionat cu strictul necesar — iată-l intrând şi eşind din localurile de consumaţie, strecurându-se printre mesele dinăuntru ori de afară, inspectând pe sub mese picioarele de curând sosite cu o aşa grijă ca şi cum ar cădea asupra lor toată răspunderea curăţeniei şi esteticei localului. Alţii, intraţi sub mese, lucrează de zor, ghemuiţi să termine cele 2—3 perechi de picioare, spre a trece la alte mese. Cine nu lasă să i-se curete ghetele propriu zis, le dă totuşi pentru şters praful; aşa că „limpiabotas" pentru mulţi spanioli e nelipsit din cheltuelile consumaţiei. Ghete de o curăţenie ireproşabilă, de un lustru fără rival, intră pe mâna lustragiului ambulant, veşnic prezent, care le dă un fel de putere de circulaţie prin Madrid. Clienţilor cunoscuţi nici nu le mai cere voe, ci, simplu, se vâră sub masă în căutarea picioarelor vizate. Işi scoate capul numai dacă până la sfârşit comesenii nu s'au pronunţat... S'ar părea firesc ca un asemenea public să fie luxos în îmbrăcăminte. Şi nu-i de loc. Ghiata oglindă pare a fi o pasiune a spaniolului.

Până pe înserat animaţia e quasi-egală pe lanţul pe paseos ce taie oraşul, pe *calle de Alcala*, în *Puerta del Sol* şi pe principalele „căi" ce radiază dintr'însa. Singura frumoasa Gran Via, deşi ese în Alcala, în faţa monumentalului palat al poştelor şi a Băncii de Spania, este foarte puţin umblată fiindcă evită Puerta del Sol... Ea are însă, afară de câteva mari magazine (grandes almacenes) numeroase cluburi caracteristice şi pentru viaţa de azi dar mai cu seamă pentru viaţa de eri a Madridului, din era constituţionalismului şi din era mai îndepărtată a belşugului din colonii. (Vestit e „Circolo de Vejas artes"). Instalate în impunătoare edificii fără magazine, la parter, la stradă, cu geamurile dosite în zilele verii, par nişte loji uriaşe din cari, rezemaţi, „grandezele" spaniole privesc la trecători. Alţii pe trotuarul din faţă, unde se înşiră mesele de trestie fără consumaţie ale clubului, discută potolit, examinează pe trecători, urmăresc în mersu-i sprinten vre-o damă cu *mantilla* uşor fluturând pe lângă obraji ori cască... E clubul la aer, la stradă chiar — când s'a aşternut umbră în faţa clădirii — ca să nu se înăbuşe lumea.

ROMULUS CIOFLEC

Aurel Băeşu — **Compoziţie**

A zecea aniversare a morţii lui Goşbuc

Un colaborator al „Lumii Ilustrate" şi al „Minervei" bistriţene şef de şcoală la 25 de ani.— Fazele succesive ale unor poezii.

Material pentru alcătuitorii unor monografii de erudiţiune ca şi pentru esteţii puri

Din cele patruzecişicinci de *cântece* [1]) cu cari se închee prima ediţie, cea din 1893, a volumului de „Balade şi idile", — 42 au fost suprimate în toate ediţiunile următoare !

Zadarnic am căutât, pe la anticari, pe la bibliofili şi în biblioteci, acea întâia *emisiune* a „Baladelor şi ideilor" lui Coşbuc. N'am găsit-o ! Şi, dacă nu pentru a arăta la ce drăgălăşenii a consimţit să renunţe Coşbuc, barem pentru a da istoricilor literari putinţa de-a urmări fazele succesive ale talentului lui Coşbuc, a trebuit să recurg la răsfoirea unor vechi publicaţiuni în cari acele cântece au fost tipărite mai întâi.

Din „Românulu literar", de pe vremea directoratului lui Vintilă C. A. Rosetti, am copiat câteva anachreontice, iar din „Lumea Ilustrată", colecţia anului 1891, transcriu aci următoarele strofe lirice de cari mă mir cum pe Coşbuc şi pe editorii lui dela 1897 încoace i-a răbdat inima să întarce atâtea generaţii de cetitori :

Inima dacă ţi-ar fi
Mânăstire,
Tu frumoasă şi subţire,
Mâne m'aş călugări !

Nimeni legea de creştin
Să n'o strice —
Te-aş ţinea la piept ş'aş zice
Că ţin legea pe deplin.

Noi am fi ascunşi prin văi !
Sărutarea
Ştii ce-ar fi ? Cuminicarea.
Iar psaltire — ochii tăi.

Să tot cânt, să cânt mereu
La Prohimeni !
Cântăreţ să n'am pe nimeni,
Cântăreţ de-ajuns sunt eu !

Dar cu asta nu mă 'mpac
Cu nimica !
Eu aş cere la vlădica
Slujbă de trei popi să fac.

Ei, dar uite cum aş vrea,
Frumuşică :
Mânăstire-atât de mică
Numai eu să 'ncap în ea !

Să fie într'adevăr preocupare vrednică de neglijat urmărirea cu stăruinţă a diverselor schimbări (unele adevărate transfiguraţiuni) cari au loc în alcătuirea unei opere literare ?

Inţelegem ca unii din criticii noştri literari, nevroind să purceadă către munca grea din cale afară, — cea de reconstituire şi confruntare dintre diferitele chipuri şi *vârste* ale aceleeaşi lucrări, — să ni lase nouă plăcerea de a ne istovi într'o atare muncă. Dar este de nesocotit această trudă înfăţişătoare a debuturilor (uneori cu nedesăvârşirile lor, fie ! ; dar şi cu spontaneităţile lor !), trudă care tinde să ofere întocmitorilor de monografii erudite ca şi esteticianilor mijlocul de a cunoaşte condiţiile în cari s'a desfăşurat câte o lucrare ?

Şi întru cât plăcerea de a te bucura de „fructul unei inspiraţii" ar scădea dacă s'ar cunoaşte şi travaliul care s'a petrecut în acel fruct din ajunul înmuguririi până în ziua deplinei coaceri ?

In „Minerva" din Bistriţa, — publicaţie care purta subtitlul „ziar literar beletristic şi de distracţiune" şi care apărea între 1891—1894 având ca director pe George Corteanu — găsim prima formă a vestitului pastel cu care se deschideau *Baladele şi idilele* : „Noapte de vară".

Reproducem în întregime (după numărul 14 din 15/27 Iulie 1892 al *Minervei)* acea poezie. Iar versurilor cari, în volum, au avut parte de substituiri ori modificări (fie acestea şi câte o simplă inversiune) li alăturăm rândurile şi strofele înlocuitoare.

Zările, de farmec pline,	
Strălucesc în luminiş, —	
S'ascund mierlele 'n tufiş	**Sboară mierlele 'n tufiş.**
Şi din codri Noaptea vine	
Pe furiş.	
Caru 'mpovorat de muncă	**Care cu poveri de muncă**
Trece 'ncet şi scârţâind,	**Vin încet şi scârţiind ;**
S'aud turmele mugind,	**Turmele s'aud mugind,**
Iar flăcăii vin pe luncă	**Şi flăcăii vin pe luncă**
Dăulind.	**Hăulind.**
Vin neveste dela râu,	**Cu cofiţa, pe 'ndelete,**
Şi cu spice blonde 'n plete.	**Vin neveste dela râu ;**
Şi cu flori de câmp la brâu	**Şi cu poala prinsă 'n brâu**
Vin cântând un stol de fete	**Vin cântând în stoluri fete**
Dela grâu.	
Dela gârlă 'n pâlcuri dese	
Sgomotoşi copiii vin,	
Satul e de chiot plin	**Satul e de vuet plin**
Şi ca norii fumul ese	**Fumul alb alene ese**
Din cămin.	
Dar din ce în ce s'alină	
Toate sgomotele 'n sat,	
Şi 'ntunerec s'a lăsat ;	**Muncitorii s'au culcat,**
Muncitorii după cină	**Liniştea-i acum deplin**
S'au culcat.	**Şi-a 'noptat.**
Focul e 'nvelit pe vatră	
Iar opaiţele-au perit,	**Şi opaiţele-au murit**
Şi prin satul liniştit	**Iar prin satul adormit**
Doar vr'un câne de mai latră	**Doar' vr'un câne'n somn mai latră**
Răguşit.	
Şi-acum plină de pe munte	**Iat-o ! Plină, despre munte**
Ese lună din brădet	**Ese luna din brădet**
Şi se 'nalţă 'ncet-'ncet	
Luminoasă ca o frunte	**Gânditoare ca o frunte**
De poet.	
Ca un glas domol de clopot	
Cântă silhele de brad,	**Sună codrii mari de brad**
Ritmic valurile cad	
Cum se bate 'n dulce ropot	**Cum se sbate 'n dulce ropot**
Apa 'n vad.	
Dintr'un timp şi vântul tace ;	
Satul doarme ca 'n mormânt	
Totu-i plin de Duhu sfânt —	
Linişte 'n văzduh şi pace	
Pe pământ !	
Numai dorul mai colindă,	
Dorul tânăr şi pribag :	
Acu-i vremea, când în prag	**Tainic se 'ntâlneşte 'n prag**
Ese 'ncet să se cuprindă	**Dor cu dor să se cuprindă**
Drag cu drag.	**Drag cu drag.**

Coşbuc are în „Minerva" bistriţeană (în no. 3 al anului întâi ; în numerele 10, 11 şi 13 ale anului al treilea) o serie de bucăţi în versuri : două sunt traduceri din *Carmen Sylva* şi din *Geibel* („Prometeu" şi „Popasul ţiganilor"), două sunt originale : „Păstoriţa" şi „Gazel". Toate au apărut apoi în volum, — dar cu modificări.

Astfel în cartea „Valuri alinate" după Carmen Sylva (1906), versuri cu mult mai *autochtone* vin să înlocuiască cele cu tendinţe latinizante ale foii bistriţene.

De pildă în „Minerva" (no. 3, de la 1 Septembrie 1891) aflăm, în tălmăcirea poemei „Prometeu", stihuri ca :

D'orice repaos sum răpit
...Mai mult mizeriei să fiu dat,

cari în volum sună însă :

De orice odihnă sânt răpit

şi :

Spre a fi mai mult căznirii dat.

Poate nu-i lipsit de interes faptul că apariţia în „Minerva" a *Nopţii de vară* a stârnit o sumedenii de pastişări. Depe atunci Coşbuc face şcoală, — în Ardeal mai întâi.

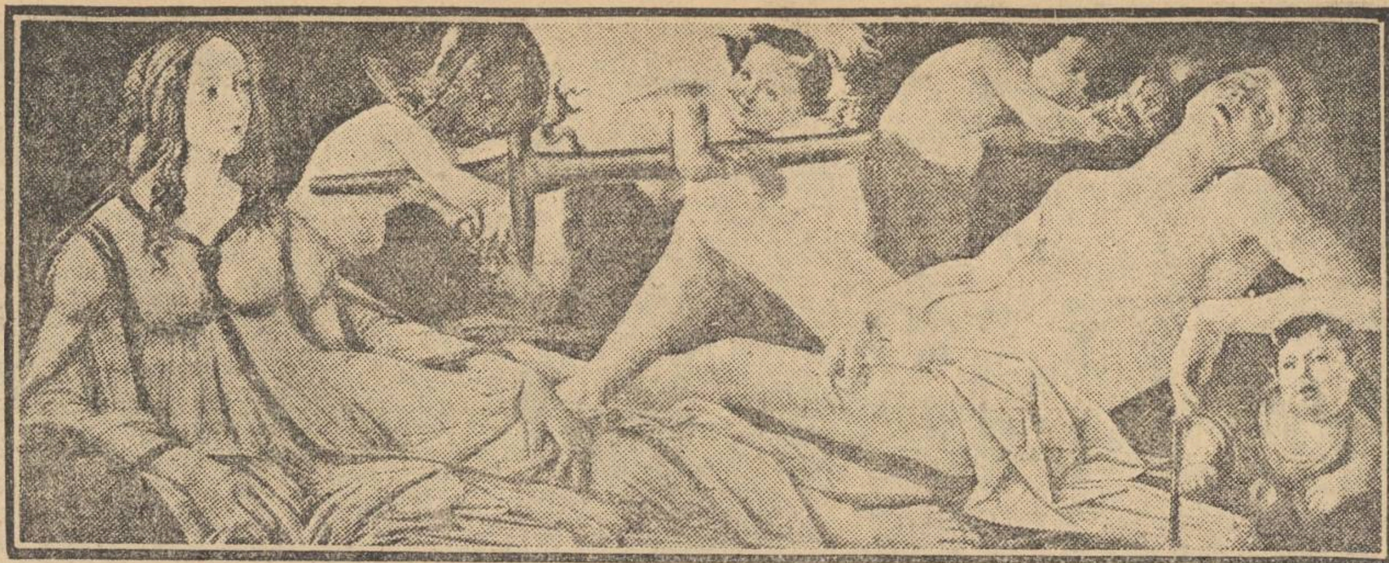
Iată bunăoară din *Crăciunul* lui T. Simtion *(Minerva* no. 24 din 15/27 Decembrie 1892) următoarele strofe, cu ritmul şi vocabularul pastelului coşbucian :

Liniştea adânc domneşte
Sus pre cer, iar pre pământ
Mic şi mare 'ntr'un cuvânt
Cu glas tainic prea măreşte
Pre cel sfânt.

...Iar prin tainice cuvinte
Se 'ntâlneşte dor cu dor
Şi afară pe pridvor
Işi spun multe jurăminte
De amor.

BARBU LAZAREANU

[1]) Fără titluri, şi numerotate cu cifre latine.

CRONICA TEATRALĂ

BAVA AFRICANUL, comedie în patru acte de BERNARD ZIMMER, tradusă de IOSIF NĂDEJDE,-la TEATRUL NAŢIONAL

Conflictul dintre ficţiune şi real e o preocupare a cărei originalitate începe să fie prea des speculat de autorii moderni. Acest procedeu oferă, însă, o sursă nesecată de inspiraţie, care nu va obosi atât de curând pe spectator, cum izbutesc s'o facă dramele şi comediile eternului triunghiu sentimental.

„Bava Africanul", comedia lui Bernard Zimmer, e o nouă realizare în care teatrul ideii triumfă asupra teatrului adulterului.

Intr'un cătun din Munţii Franţei se află de douăzeci şi cinci de ani un ajutor de notar care, prin povestirile fantastice pe care le spune sătenilor, reuşeşte să le strecoare în suflet iluzia unei lumi minunate unde fiecare îşi clădeşte, imaginar, o viaţă nouă.

In tinereţă, Bava luase parte — sau cel puţin aşa pretinde — la marea expediţie din Congo a lui Savorgnan de Brazza ; povestirile sale sunt totdeauna bogat documentate şi pline de pitoresc.

Locuitorii nu mai vorbesc decât despre Congo. Copiii vânează pisici, luându-le drept tigri. Tinerii nu mai vor să facă armata decât la trupele coloniale. Gospodarii îşi pun toate economiile în acţiunile dubioase ale unor mine din Congo.

Toţi îl iubesc şi-l admiră. Intre numeroşii săi admiratori se află şi doamna Soin, patroana bufetului gării, unde Bava îşi reeditează deobicei amintirile. Dar această simpatie îi atrage ura şefului gării, care-i îndrăgostit de d-na Soin. Prin mijlocirea unui cantonier, ce luase parte la expediţia din Congo, el demască pe Bava ca pe un farsor care n'a fost niciodată în Africa, şi tot ceeace povesteşte el nu e scos decât din cărţi.

Bava, înfrînt, e acoperit de dispreţul şi de ura tuturor, mai ales că şi acţiunile minelor din Congo încep să scadă.

Sătenii se strîng acuma în jurul cantonierului. Dar povestirile lui n'au haz, n'au culoare, n'au viaţă. Lipsindu-i minunatul dar de povestitor al lui Bava, gloria lui nu durează decât o zi.

Sătenii, care încep să preţuiască evocările pline de acea miraculoasă poezie trezită în sufletul lor de povestirile lui Bava, se reintorc din nou spre dânsul, tocmai în ziua în care acţiunile minelor din Congo încep să se urce, şi Franţa — prin intervenţia neaşteptată a unui gazetar dornic de glorie — recheamă pe Bava pentru a-l trimite din nou în Africa.

Insă, exploratorul nostru — prevăzător — preferă să rămână în cătun şi să se căsătorească cu doamna Soin, la care şeful gării, pocăit, a renunţat.

Până la sfârşit, autorul nu ne lasă să întrevedem dacă Bava a fost într'adevăr în Congo. Poate această neprecizie face întrucâtva farmecul piesei. Dar lucrul acesta e cu totul secundar. In piesa lui Zimmer interesează numai ideia pe care o întrupează personagiul : cucerirea spiritelor prin incursiunea poetică în lumea fantaziei.

Formidabila putere de sugestie a minciunii frumos spusă, este ceeace numeşte Bava „triumful spiritului asupra materiei". Adevărul în sine interesează prea puţin. Pe primul plan trece expunerea artistică şi convingătoare a faptelor, indiferent dacă sunt reale sau imaginare.

Credem, însă, că interpretarea nu trebue să aducă nuanţe pe care autorul nu le-a indicat. Bava e prea convins de povestirile sale pentru a încerca grimasele pe care le strecoară uneori, e drept cu destulă timiditate, domnul Bulfinski. Bava s'a creiat pe sine aşa cum se regăseşte în *amintirile* sale. Domnul Bulfinski trebue să-l menţină egal, sigur şi *important* dealungul întregii acţiuni. Interpretarea d-sale, a fost totuşi suficient de expresivă.

Un şef de gară foarte familiar, ne-a redat domnul V. Antonescu.

Stridentă şi nedumerită, doamna Eftimiu.

Un cantonier cam prea mult beat a fost domnul Gr. Mărculescu, deşi rolul părea bine studiat.

Domnul Finteşteanu a realizat un gazetar plin de vervă, iar domnii Grigoriu şi Duţulescu au apărut cu discreţia cuvenită în două roluri episodice.

Asupra calităţilor traducerii e inutil să stăruim. E deajuns să amintim că e făcută, cu talentu-i recunoscut, de domnul Iosif Nădejde.

Montarea atentă.

H. LAZU

In jurul pământului în 44 zile

După exemplul lui Filéas Foght, unul dintre eroii lui Jules Verne, un tânăr licean Danez de 15 ani, Paul Huld plecase acum opt săptămâni, din Copenhaga, într'o călătorie în jurul pământului, organizată de marele ziar danez „Politiken", cu ocazia jubileului de 50 de ani dela moartea lui Jules Verne.

Scopul acestei expediţii era să dovedească că în zilele noastre, un şcolar desgheţat, singur, fără vreun control sau vreun îndemn direct, poate să facă această călătorie în mai puţin de 80 de zile, cât i-a trebuit odinioară lui Fileas Foght.

La 14 Aprilie a. c., colonia daneză din Berlin i-a făcut lui Huld o primire entuziastă, la gară, de unde băiatul a plecat numaidecât la Copenhaga.

Călătoria lui s'a făcut în 44 de zile, isprăvindu-se la Copenhaga, în ziua de 15 Aprilie c.

Paul Huld e un băiat blond, curăţel. El povesteşte următoarele :

„După itinerariul meu, trebuia să trec prin Anglia, Scoţia, Canada, Japonia, China, Manciuria, Siberia, Rusia, Polonia şi Germania.

„Primind dela redacţia ziarului „Politiken" 1000 dolari, am economisit o sumă considerabilă. N'am dormit nici o noapte la hotel ci numai în vagoane cu paturi sau în cabine de vapor.

„Cu toată graba mea, am văzut capitalele ţărilor prin care am trecut, şi chiar principalele curozităţi ale acestor oraşe. N'am trecut nicăeri prin aventuri mari.

„Numai pe Oceanul Pacific a nins şi s'a deslănţuit o puternică furtună; vaporul nostru a pierdut o helice. Nici atunci nu mi-a fost frică.

„La Saint-Johns (Canada) eram cât p'aci să pierd câteva zile : am întârziat la trenul de Wancuver unde trebuia să pornească vaporul spre Japonia. Cauza ? — Nişte domnişoare cu care m'am plimbat, vorbind prea mult. Dar o întâmplare m'a ajutat să capăt un loc într'un alt tren care pleca spre Wancuver în afară de orariul oficial. Şi astfel, am sosit la timp acolo.

„Cea mai frumoasă ţară, după părerea mea, e Japonia, unde mi s'a făcut o primire strălucită. In Siberia trenul a mers fără întârziere, însă prea încet; iar vagoanele erau prea murdare.

„La Copenhaga rămân numai câteva zile, apoi plec în Anglia şi de acolo în Franţa unde mă invită „Asociaţia Cercetaşilor", spre a depune o coroană la mormântul lui Jules Verne..."

Intr'adevăr, Paul Huld n'a rămas acasă, la Copenhaga, decât vre-o zece zile, după care a mai făcut o călătorie la Londra şi Paris. Aci, numeroasele organizaţiuni ale tineretului englez şi francez i-au organizat primiri entuziaste.

Apoi, Huld a vizitat oraşul Amiens unde s'a născut Jules Verne.

Insoţit de rudele marelui scriitor şi de cercetaşii dela şcoalele locale. Huld a depus o coroană pe mormântul autorului frumoasei cărţi : „In 80 zile în jurul lumii". —N.

Colţul Librăriei „Hasefer'

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (fost Karageorgevici) realizează încă unul din dezideratele iubitorilor de cărţi prin organizarea primei expiziţiuni a cărţii franceze frumoase.

Cu începere de Luni 7 Mai crt., se poate vizita această expoziţiune, al cărei patronaj a fost preluat de domnul dr. C. Angelescu, ministru al instrucţiunii publice, de Legaţiunea franceză din Bucureşti şi de un comitet compus din cei mai distinşi bibliofili.

Expoziţiunea este organizată din iniţiativa librăriei de artă „Hasefer" şi cu concursul lui „Maison du Livre Français" — centrala marilor case de editură franceze.

La ea participă prin opere trimese anume în acest scop, cei mai însemnaţi editori Parizieni.

In numărul viitor vom publica amănunte asupra acestei însemnate manifestări culturale şi de artă din Capitală.

Inaugurarea expoziţiunii se va face Duminică în 6 Mai în prezenţa oficialităţii franceze şi române şi a reprezentanţilor presei.

In tot timpul expoziţiunii, cărţile franceze se vor vinde cu un rabat însemnat.

„Povestiri Tragicomice"

S'a depus la librării volumul *„Povestiri Tragicomice"* datorite cunoscutului satiric *Salom Alechem* în traducerea d-lui C. Săteanu.

Volumul prefaţiat de d. *Octav Botez* cu un studiu asupra marelui satiric, cuprinde următoarele cele mai noui lucrări :

„Un schimb de cuvinte", „Şah la Ţar" !, „Dela o pălărie", „Trei calendare", „O istorie sugestivă", „Minunea din ziua aceea", Ghitla Purischevici", „Intre oameni sălbateci", „Cu clasa treia", „Moşu şi mătuşa", „Plăcerea tatei", „In ziua iertării", (Tipuri cari dispar), „Riviera", „Cetitorii", „Profetul Elie", „La Bal", „Doctorii", „Să nu fii bun".

Volumul ilustrat, se află la librăriile „Socec", „Cartea Românească", „Alcalay", „Librăria Nouă", etc.

Librăriile de provincie îşi vor adresa comenzile la tipografia „Albina", Iaşi, Str. Săulescu No. 1.

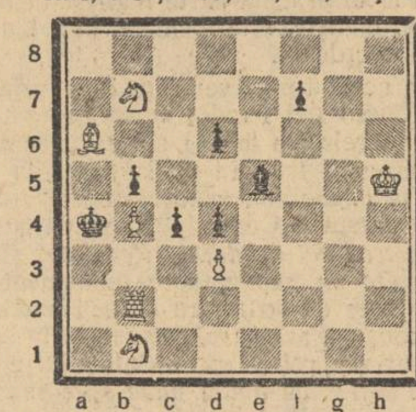
- PALARIILE DE PAIE -
SE ÎNĂLBESC
FĂCÂNDUSE CANOI
LA
„PANTERA"
SIMON FLEISCHER
22-CAL. VICTORIEI-22 (în Pasagiul Macca). BUCUREŞTI -

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 111

de **V. Oniţiu,** Bucureşti
(Pr. I. Neue Leipziger Zeitung, Ian. 1928)

Negru: (7 figuri)
Ra4, Né5, Pb5, c4, d4,d6 şi f7.

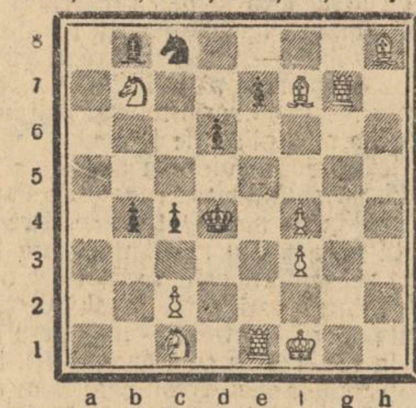

Alb (7 figuri)
Rh5, Tb2, Cb1 şi b7, Na6, Pb4 şi d3.
Alb joacă şi face mat în 4 mutări.

PROBLEMA No. 112

Din concursul nostru de probleme
Motto: «Fildeş»
(inedită)

Negru (7 figuri)
Rd4, Cc8, Nb8, Pb4, c4, d6 şi é7.

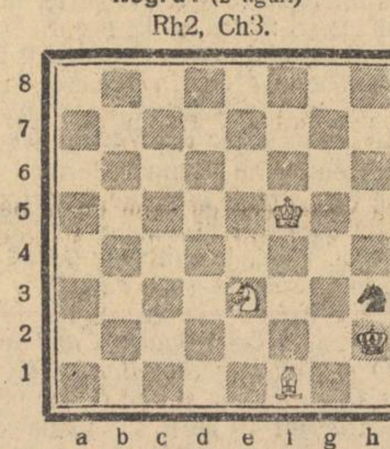

Alb (10 figuri)
Rf1, Té1 şi g7, Cb7 şi c1, Nf7 şi h8, Pc2, f3 şi f4,
Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

STUDIUL No. 10

pe **I. A. Schiffmann,** Chişinău
(Pr. I. Neue Leipziger Zeitung. Dec. 1927)

Negru: (2 figuri)
Rh2, Ch3.

Alb (3 figuri)
Rf5, Cé3, Nf1.
Alb joacă şi câştigă.

PARTIDA No. 49

Jucată la 23 Aprilie 1928 în concursul de Paşti al cercului de şah „Sfatul Negustoresc".

Alb : **H. Taubmann.** *Negru :* **I Mendelssohn.**

Partidă Vieneză

1. é2—é4, é7—é5; 2. Cb1—c3, Cg8—f6; 3. f2—f4, d7—d5; 4. f4×é5, Cf6×é4; 5. Cg1—f3, Cb8—c6; 6. d2—d4, Nf8—é7; 7. Nf1—d3, Cé4—g5; o mutare curioasă. f7—f5 sau chiar Cé4×c3 ar fi fost mult mai favorabil; cu mutarea din text negru pierde un tempo preţios, şi rămâne nedesvoltat. 8. 0—0, Nc8—g4; continuarea logică a mutării Cg5, dar mutarea anterioară fiind slabă, aceasta e de asemenea slabă; vom vedea cum înţelege albul să dovedească acest lucru. 9. Cf3×g5!!, Ng4×d1; 10. Cg5×f7, Dd8—b8; 11. Cf7×h8, Nd1—h5; 12. Nd3×h7, astfel alb dând dama pentru T, C şi 2 pioni (care constitue un bun echivalent material) a obţinut o poziţie superioară care îi va permite să-şi menţină iniţiativa în timp ce negrul e complect paralizat. 12..., Cc6×d4; 13. Cc3×d5, Né7—c5; singura mutare plauzibilă. 14. Rg1—h1, Db8—d8; după 14 mutări, dama neagră revine la locul iniţial! 15. Cd5—f4, Ré8—d7; 16. Cf4×h5, Dd8×h8; 17. Tf1—f7+, Rd7—c6; Negrul speră să-şi pună R la la adăpost şi să-şi scoată T în joc. 18. Nh8—é4+!, Rc6—b6; 19. Ch5—f4!, cu drept cuvânt alb renunţă la câştigarea pionului g7 în scopul menţinerii atacului. 20. b2—b4!, Nc5×b4; 21. Nc1—é3, credem că Tb1 ar fi fost mai tare. 21....., Dh8—é8; 22. é5—é6, Rb6—a5; 23. Tf7×c7, Cd4×é6; 24. Tc7×b7, Cé6—c5; La C×f4; urma T×a7+, Rb5; c4+!, R×c4; Tc1+, Nc3 (Rb5?; a4 mat!) Tc7+, Rb4; Nc5+!, Rc4 (La Ra5?; Nc6 urmat de Ta7 mat); Ng1+!, Rb4; a3+!, R×a3 sau Rb3; Tc7×c3+ urmat de mat în câteva mutări sau câştigarea damei. 25. Tb7×a7+, Ra5—b5; 26. a2—a4+, Rb5—c4; 27. Né4—d3+, Cc5×d3; 28. c2×d3+, Rc4—b3;; 29. Né3—g1 !, g7—g5; 30. Ta7—b7, g5×f4; 31. Ta1—b1+, Rb3—c3; 32. Tb7×b4, Td8×d3; 33. Tb1—b3+, Rc3—c2; 34. Tb3×d3, Rc2×d3; 35. Tb4×f4 şi câştigă după 40 de mutări (!) când negrul nu mai poate împiedica transformarea pionului g în damă.

Punctul obţinut astfel de d-nul Taubmann e un **punct bun** pentrucă e dela d-nul *Mendelssohn* şi pentrucă e luat... frumos!

CORESPONDENŢA

Focşani. — Gh. P. C. — *Mulţumim pentru dedicaţie;* se va publica.

Câmpina. — I. W. No. 92 — alb —Rh7, Dh8, Td7 şi é5, Cc5 şi h6, Na7, Pb3; Negru — Rd4, Da6, Ta1 şi g1, Cc2 şi g2, Nb1 şi é1, Pa3, b4, c3, d6, f4, g6, h4 şi h5. Mat în 2 mutări. No. 93. — alb — Rc1, Da2, Tc5 şi h4, Cé1 şi g5, Nb6 şi g1, Pa3, b2, é5 şi f2. Negru — Rd4, Tb3, Cg4, Nf5, Pa4, b7, c2, é6, f3, g2 şi g6. Mat în 2 mutări.

MOTTO — Pygolampas — se rezolvă şi prin 1. T×d3+.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Curiozităţi

Ca în Edgar Poë

O întâmplare tragică, în spiritul povestirilor lui Edgar Poë, a avut loc la Minneapolis, în Statele Unite.

Directorul unei bănci locale, Harry Smith, venind cu mare întârziere la amicul său, Johnson Maker care'l invitase la masa de seară, s'a desbrăcat în hall-ul casei, lăsând lacheului paltonul şi pălăria.

Intrând în salonaşul unde Maker şi alţi trei invitaţi stăteau la masă, Smith a rămas mirat de tăcerea, de paloarea feţelor lor şi de poziţiile în care îi găsise.

Pe masă se aflau nişte cărţi de joc, iar în mijlocul lor — o sticlă cu liqueur verde.

La salutul lui Maker, conmesenii nu răspunseră, deşi păreau foarte atenţi şi urmăreau parcă toate mişcările noului venit.

Crezând că prietenii îi joacă o farsă, Smith lovi uşor pe Johnson pe umăr şi-i zise :

— Ce-i cu tine, băete ?

In loc de răspuns, Johnson căzu jos. Ceilalţi rămaseră nemişcaţi.

Smith se repezi să ajute pe cel căzut; însă văzu numaidecât că Johnson era rece şi că pulsul şi inima nu-i mai funcţionau. Maker era mort. Ceilalţi deasemeni.

Ingrozit, Smith fugi în hall, chemă pe lacheu. Acesta îi zise că boerii, trecând după masă în salonaş, îi ordonaseră să nu-i mai deranjeze. De atunci au trecut vreo trei ceasuri...

Poliţia şi medicii n'au putut constata decât moartea celor patru conmeseni. In sticla cu licheur se afla o otravă care, băută, opreşte într'o clipă funcţionarea inimii.

S'a mai constatat că fiecare băuse numai o singură dată, după ce ciocniseră paharele, probabil, cu urări de sănătate...

„Dolly"

Sir Mortimer Davis, arhi-milionar canadian, unul dintre cei mai bogaţi oameni din lume, murind, a lăsat averea, agonisită prin furnizarea tutunurilor Regiei Canadiene, văduvei lui şi singurului său fiu, care e căsătorit cu ‚Rosy-Doly", una dintre celebrele artiste de varieteu „Dolly-Sisters".

Cu barca pe ocean

In ziua de 20 Aprilie a acostat la insula Sf. Elena celebrul scriitor, marinettist francez, Allène Gerbaud venind dinspre Capul Bunei Speranţe.

In acest drum, Gérbaud a înfruntat multe vânturi protivnice. Curajosul şi originalul călător brăzdează valurile tuturor oceanelor şi mărilor timp de patru ani, plutind mereu singur în barca lui amenajată special, şi care înaintează când cu ajutorul pânzelor, când cu lopeţi, şi uneori, cu un aparat de vâslit mecanic, a cărui roată-pârghie se pune în mişcare prin forţa musculară a lui Gerbaud.

Zborul Belgrad-New-York

Un grup de aviatori ruşi şi sârbi din Jugoslavia s'au adresat ministerului de război din Belgrad, oferindu-şi serviciile pentru trecerea în zbor a Oceanului Atlantic pe linia directă Belgrad-New-York. Solicitatorii cred că un credit de două milioane de dinari ar fi suficient pentru realizarea acestui proect.

Se va deschide deasemenea şi o subscripţie publică.

In fruntea grupului îndrăzneţ se găseşte locotenentul aviator, astăzi supus jugoslav, Vladimir Nicolaevici Strijevschi, care a obţinut acum câteva luni „Cupa Micei Antante", pentru aviaţie.

In comitetul de iniţiativă mai intră încă patru aviatori ruşi şi sârbi.

Rusia nu mai există

Judecătorul suprem din New-York, Kallaghan, a respins recursul unui rus într'un proces cu un supus american.

Deciziunea se bazează pe considerentul că „Rusia" în timpul de faţă, nu există „şi, deci, reclamantul nu poate să se numească *„supus rus"*.

Argumentaţia judecătorului suprem dela Casaţie sună astfel :

„Astăzi nu există decât o parte geografică a Europei numită „Rusia", însă nu există un stat recunoscut de alte state, care să poarte numele de „Rusia".

„Dacă reclamantul s'ar fi numit cetăţean al S. S. S. R-ului „Soiuz Sovetschih Soţialisticeschin Respubic" — „Uniunea Republicelor Sovietice Socialiste"), atunci Casaţia i-ar fi primit recursul, deşi Statele Unite nu recunosc oficial actualul guvern sovietic aflat în ţara cunoscută geograficeşte ca Rusia".

Reclamantul însă s'a numit „supus al Rusiei". De oarece acest stat nu există, recursul a fost respins de Casaţie...

LIBRĂRIA EDITOARE
Socec & Co. S. A. Bucureşti
I. DRAGOSLAV
La Han la trei ulcele
De vânzare la toate librăriile din ţară.

Rămâneţi veşnic tineri întrebuinţând renumita tinctură naturală
HENOL ROYALE
Regina Tincturilor pentru păr
în toate nuanţele dorite
Cutia mică lei 100
de 4 ori mai mare lei 250
HENNE ROYALE Renumita plantă orientală
Totdeauna proaspăt în toate nuanţele
Cutia mică lei 100.— Cutia mare lei 150.—
Se predau lecţii pentru aplicaţie. Părul stricat de alte tincturi se reface cu cea mai mare îngrijire. Cereţi la principalele farmacii, drogherii, coafori şi parfumerii. Acolo unde nu găsiţi trimiteţi costul prin mandat poştal la :
Institutul de Beauté Dortheimer. Calea Victoriei No 50
lângă Cinema SELECT. Tel. 2735. — Cereţi noul catalog.—

Cărți și Reviste

AL. PASQUIER : La Relativité de la connaissance

Semnalăm cu plăcere spiritelor pe care le zăpăcește mulțimea tendințelor filosofice și mai cu seamă noul asalt al teoriilor deiste, involuntar favorizate de școlile metafizice moderne, un opuscul de 62 de pagini, *La Relativité de la Connaissance*. In acest opuscul simpaticul confrate Alix Pasquier, cu totul degajat acuma, pe cât se pare, de înrâuririle clasice ale învățământului universitar, dovedește cu limpezime și preciziune, că dacă însăși știința, prin metoda rațională, nu poate avea pretenția să dezlege problema transcendentală, relativă la esența lucrurilor chiar, cu atât mai mult nu se va ajunge la asta prin metodele neștiințifice, mai ales prin scolastica, care prinde să înflorească din nou.

Punctul de plecare al oricărei științi, în ultimă analiză, este senzația. Senzația e baza complicatului nostru aparat al cunoștinței, alcătuit, după scara în deobște admisă, din *simțurile primare, simțurile secundare, activitatea afectivă, activitatea conștiinței, memoria, imaginația* și *judecata*, care încununează totul, aparat al cărui caracter integral nu se poate tăgădui. Dacă acest aparat în totalitatea lui nu poate ajunge să dea soluția căutată, cum să poată cineva ajunge aici neslujindu-se decât de unul din elementele sale, și anume numai de activitatea conștiinței ?

In realitate problema conștiinței nu se poate dezlega prin senzibil, prin rațional. Pentru că e vădită acum neizbânda, de altmintrelea prevăzută, a școalelor neraționaliste, cari se încumetau cu trufie să izbească acolo unde judecata și observația până astăzi s'au dat bătute. După cum zice Alix Pasquier, este o utopie de-a face apel numai la intuiție. Asta ar însemna numai să voim a cugeta în afară de cugetare, încercare tot atât de zadarnică, ca și aceia de-a voi să ne ieșim afară din piele.

Cu drept cuvânt, cunoștința noastră se află sub atârnarea simțurilor noastre. Cunoștința noastră nu poate fi deci decât o răsfrângere, o icoană a lumei, și noi nu ne dăm seamă dacă suntem sau nu înșelați. Dar nu există greșală decât dacă un adevăr e jignit. Nu există însă altă realitate în natură decât aceea a cărei imagine ne alcătuește conștiința, adevărul fiind esențial omenesc.

Certitudinea empirică la care putem ajunge, din punctul de vedere filosofic nu e deplină, dar viața covârșește filosofia, iar conștiința noastră e îndestulătoare ca să facă cu putință știința, fiindcă știința este întemeiată. Această știință nu poate fi decât relativă, dar „ea reprezintă oricum, la un timp dat, maximum de adevăr și de certitudine la care omul poate ajunge".

După noi, de altminteri, știința n'a făcut descoperire mai prețioasă și mai fecundă decât aceia a propriei sale relativități, pentrucă dezlănțuește pe totdeauna spiritul omenesc de încătușarea unui absolut.

După cum a afirmat pururea pozitivismul, baza cea mai solidă a tot ce știm este observația și experiența. Pentru explicarea fenomenelor, hipoteza rămâne. Dar un fapt nu-i stabilit științificește decât când cade sub aparatul cunoștinței. Ca și noi, Alix Pasquier admite că asupra faptelor științifice „e cu putință să se creeze o știință fizică și socială universală și să se realizeze, prin asta, împăcarea și unirea între oameni".

Hipoteza va rămânea „rafinamentul suprem, sublima fantazie a ideației noastre". Dar nu putem îngădui hipotezei să îndeplinească o înrâurire obligatoare și vătămătoare asupra organizației noastre.

Studiul lui Alix Pasquier alcătuește o minunată precizare a chestiei. Neapărat, noi nu credem că va putea potoli neliniștea oamenilor cu privire la însăși natura lucrurilor. Dar oare trebue să ne plângem de asta ? Specularea filosofică, fără îndoială e un lux, probabil însă că un lux necesar dezvoltărei inteligenței. „De cât, cum o spune Han Ryner, să fim destul de cinstiți pentru a mărturisi în chip sincer, naiv, când orbăcăim în mijlocul hazardurilor".

Raționalistul cel mai riguros nu poate cere ceva mai mult.

Jean Maréchal — Trad. P. Mușoiu

Aurel Băeșu — *Desen*

Șalom Alechem

Domnul Octav Botez a scris, pentru volumul „Povestiri tragicomice" de Șalom Alechem — tradus, de d. C. Săteanu, — o judicioasă și substanțială prefață, în care lămurește atât esența comicului marelui scriitor evreu, cât și semnificația mai adâncă a operei sale:

Printre prozatorii care au scris în idiș, Șalom Alechem e cel mai popular și poate cel mai mare.

S'a spus despre el că e un Mark Twain evreu, după alții că amintește pe Gogol.

Dar Șalom Alechem nu jonglează cu imaginile nici nu are logica în absurd și geniul mistificator și bizar al umoristului american.

In râsul și verva lui bufonă nu simțim de asemeni nimic din hipocondria, disprețul de oameni, sau sombra amărăciune a marelui satiric rus.

Autorul lui „Toive lăptarul", profundă creație și tipică figură, care întrupează atât de măestrit mizeria, iluziile și umorul unei rase, mi se pare mai degrabă din familia de spirite a unui Dickens, Daudet, Brătescu-Voinești.

Eroii din nuvelele și schițele atât de semnificative traduse în acest volum de d. Săteanu: negustori ca Șulem Leikăh (Schimb de cuvinte), misiți de moșii de prin târgușoarele Ukrainei ca Șulăm Șahnă Zăpăceală (De la o pălărie), colportori de gazete din Odessa (Trei calendare), meseriași ca Bercu Oțetarul (Minunea din ziua aceea), comis-voiajori (Cu clasa III-a) sau vânzători de ceai ca Ghitla Purișkevici sunt tipuri prin felul lor de a fi ca și prin situațiile în care se află, amuzante, mici sau ridicule.

Dar acești oameni nu apar niciodată odioși sau meschini. Căci dacă Șalom Alechem râde de ei și ne face să râdem, el își dă bine seamă și ne face să înțelegem că umbrele și scăderile lor nu aparțin iremediabil firii, cât sunt produsul fatal al unor condiții de trai, adânc anormale.

Rusia țaristă cu arbitrarul, conrupția, teroarea, cu nesiguranța zilei de mâni și starea de permanentă teamă, e de obicei cadrul acestor scene însuflețite și pline de mișcare ale vieții evreiești.

Spectacolul unor împrejurări atât de lamentabile și umilitoare nu deșteaptă în sufletul lui Șalom Alechem revolta sau desperarea, ci zâmbetul ironic („Cine nu fură, exclamă unul din eroii lui, în binecuvântata noastră țară!") sau resemnarea înțeleaptă în fața destinului. Vorbele bunicului împovărat de necazuri și de droaia de gineri și nepoți pe care-i întreține (Plăcerea tatei) sunt în privința aceasta caracteristice: „Că mă veți întreba de câștig? De! Există un mare Dumnezeu și el cârmuește. Câte odată așa, câte odată așa! Câte odată mai bine, altădată mai rău, — te chinuești și străbați prin mersul anilor..." Șalom Alechem crede în poporul evreu și îl iubește așa cum e, cu virtuțile ca și cu păcatele lui, căutând să redea cu minuțioasă atenție și o rară fidelitate aspectele și manifestările cele mai variate și pitorești ale vieții sale.

El se bucură și petrece cu eroii lui la banchetul de Purim, la celelalte sărbători, la nunți și botezuri, după cum rămâne îndurerat în fața tragediei familiei evreești, a conflictelor dese dintre părinți și copii, în care respectul legii străvechi și a moravurilor patriarhale e subminat de pasiunea oarbă. (Nu trebue să fii bun) sau de curentele înaintate și rătăcite ale vieții moderne. (O istorie sugestivă).

Dar opera lui Șalom Alechem nu oferă numai documente neprețuite asupra lumei evreești răsăritene din epoca anterioară războiului. Din ea se pot desprinde câteva din trăsăturile fundamentale ale rasei : lipsa de măsură și moderație, când e vorba de beneficiul material mai ales (Trei calendare); vanitatea evreului, care atunci când călătorește cu clasa II-a îi place să se dea drept străin. (Cu clasa III-a); tenacitatea uneori eroică în reclamarea dreptului (Ghitla Purișkevici, sărmană văduvă a cărui fiu unic a fost recrutat în mod abuziv, înfruntând cele mai mari greutăți merge la Petrograd și răzbește în Dumă sacrificând totul, pentru a obține dreptatea); preocuparea speculativă și dialectică care se manifestă chiar în momentele critice ale vieții. (Cât de semnificativă e din acest punct de vedere minunata schiță „Minunea din ziua aceia" în care Bercu Oțetarul din Sobolivka comentează unui popă — în fața morții care poate veni în orice clipă, căci amândoi sunt pe o locomotivă care a luat-o singură razna cu toată viteza — pasaje din biblie cu adâncime și ironie metafizică!).

Orice ar spune unii esteți pentru care arta, indiferentă la conținut, e numai virtuozitate și formă desăvârșită, cele mai cizelate pagini ale unei cărți ne lasă reci, dacă nu izvorăsc din simpatie și din iubire. Acest sentiment animă însă puternic și dă viață deosebită celor mai neînsemnate schițe ale marelui umorist.

Puțini scriitori au avut de asemeni, în aceiași măsură cu Șalom Alechem, darul de a atinge coardele cele mai variate ale sufletului.

El e un prieetn bun și neprețuit al omului, căci râsul lui sănătos și vesel descrețește fruntea cea mai înourată iar lacrima pură cu care-ți umezește geana, te face parcă mai bun.

Expoziția cărții franceze

Librăria de artă „Hasefer" a organizat o expoziție a cărții frumoase : a edițiilor de artă, ilustrate și originale, executate de cei mai de seamă editori francezi.

Valoarea deosebită a acestei expoziții stă în faptul că ea oglindește nu numai mișcarea preocupărilor spirituale din Franța, dar și ideile estetice care călăuzesc activitatea artistică.

Intr'adevăr, cartea frumoasă, cu tiraj restrâns, demonstrează gradul de progres și de perfecțiune atins atât în manifestările spiritului — fruntașii literaturii franceze contimporane fiind reprezentați prin opere de seamă — cât și în știința tipografică și în cea a reproducerii artistice a lucrărilor ce ilustrează textul.

Cei mai buni artiști ai vremii au colaborat la întregirea artistică a aspectului cărții.

De-aceia socotim că la „Hasefer" s'a deschis o adevărată expoziție de artă franceză. — *b.* —

IN EDITURA
„Naționala" S. Ciornei
BUCUREȘTI, Str. Decebal 8—10
AU APARUT:
Maurice Dekobra—FLĂCĂRI CATIFELATE trad. P. Ioanid Lei 60.—
Guy Chantepleure—PASAGERA trad. S. Leonard „ 65.—
Marcel Prevost—FECIOARELE NEBUNE trad. L. Rebreanu Lei 60.—
Pierre Benoit—KOENIGSMARK trad. Dr. N. Chiriac-Dimancea Profesor Lei 60.—

Pentru comemorarea a 100 de ani dela nașterea lui
LEON TOLSTOI
ANA KARENINA
intr'o admirabilă traducere românească datorită cunoscuților publiciști
SARINA CASVAN și ION PAS

IN CURS DE TIPARIRE
J. Kessel—NOPȚI PRINCIARE trad. Al. Iacobescu, Profesor
De vânzare la toate librăriile din țară.

O. FARB
Fabrica de Tâmplărie de Mobile și Binale
Excută ireproșabil, aranjamente de interior, Magazine etc.
Calea Șerban Vodă 159, București

Din vitrina
Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.
Calea Victoriei 27 (Colț cu Bul. Elisabeta)

NOU C. Hamangiu, Codul General al României vol. XIII-XVI — NOU Lei 650.—
L. Tolstoi, Ana Karenin Operă complectă 2 vol. „ 180.—
Mugur, Florile „ 40.—
Sălceanu, Flori de mare, Poezii „ 60.—
Cezar Petrescu, Carnet de vară, Nuvele „ 100.—
Maupassant, Amintire, Povestiri „ 90.—
Virgil Bărbat, Dinamism cultural „ 200.—
L. Tolstoi, Doui husari, Nuvele „ 80.—
Eracle Sterian, Educația sexelor, ed. nouă „ 75.—
Spiridon Popescu, Munca pentru ridicarea poporului. (Scrisori către învățători, preoți și către cei ce vor să-și cunoască neamul) „ 100.—
I. Agârbiceanu, Legea minții (Roman) „ 160.—
I. Agârbiceanu, Legea trupului (Roman) „ 100.—
V. Demetrius, Tinerețea Casandrei (Roman) „ 50.—
V. Demetrius, Fecioarele (Poezii) „ 35.—
V. Demetrius, Norocul cucoanei Frosa (Nuvele) „ 40.—
Marg. Miller-Verghi, Isvoade strămoșești (Cu un studiu asupra artei decorative românești) „ 500.—
Immanuel Kant, Analitica frumosului „ 40.—
Catalogul editurii, gratuit la cerere

Din cărțile franceze :
R. Poincaré. — L'oeuvre financière et économique du gouvernement francais Lei 84.—
A. Toussaint. — L'aviation actuelle „ 105.—
A. Boschot. — La lumière de Mozart „ 53.—
L. Treich. — Histoires américaines „ 42.—
A. Guerrin. — Jésus tel qu'on le voit „ 90.—
A. Crémieux. — Littérature Italienne „ 126.—
Le Gal. — Ne dites pas, mais dites, locutions vicieuses „ 53.—
Dr. Gilbert. — Formulaire practique de théra-péutique et de pharmacologie „ 196.—
E. Herriot. — Pourquoi je suis radical socialiste „ 63.—
V. Basch.—La vie douloureuse de Schumann „ 105.—
Correspondance de Lord Byron avec Schelley, Melbourne, etc. 2 vol. „ 144.—
B. Nogaro. — La vie économique, cours pratique d'économie politique „ 70.—
Leroux. — Vie de Lavoisier „ 36.—
G. Lenotre. — Pélerinages de Paris revolutionnaire, Le jardin de Piqpus „ 140.—
E. Augier. — Une psychologie objective est-elle possible „ 210.—
L. Delanney. — Le marché des valeurs mobilières en France (De 1900-1927) „ 175.—
R. Widmer. — La question monétaire en Belgique depuis la fin de la guerre „ 315.—
Maeterlinck. — En Sicile et en Calabre „ 53.—
Pirandello. — Henri IV, Vetir ceux qui sont nus „ 78.—
André Gide. — Retour du Tchad „ 78.—
Abensoux. — Clemenceau intime „ 70.—
R. Poincaré. — Restauration financière de la France „ 140.—
Comenzile în provincie contra ramburs

Citiți azi :
„LECTURA" No. 170
Floarea literaturilor străine
de WILLIAMSON
„CUIBUL SOARELUI" sau Cine-i Vinovatul?
— Scrierea complectă. la Librari și chioșcari. Lei 5

A apărut
NECUNOSCUTA
NUVELE
de Alice Gabrilescu
Lei 60

Națiunea și Statul

Reprezentantul Germaniei la București, d. ministru Gerhard von Mutius, e, pe lângă diplomatul de carieră, un filosof foarte apreciat în patria sa și scrierile sale de filosofie sunt socotite printre cele mai de valoare, ce le-a produs filosofia modernă în Germania.

Experiențele trecutului au arătat în nenumărate cazuri, că un ministru foarte ușor poate strica opera unui filosof, dar un filosof numai îndrepta poate opera unui ministru, fiindcă cel dintâiu de multe ori se lasă influențat de interese politice, cari nu au totdeauna ca scop binele obștesc, dar un filosof gândește și acționează totdeauna în sensul suprem al umanității.

Când un ministru în situația delicată a d-lui Gerhard von Mutius se hotărăște să părăsească cabinetul său diplomatic din capitala țării spre a se duce la Sibiu ca să vorbească conaționalilor săi despre „Stat și națiune", e un semn că filosoful e mai tare decât ministrul și prin urmare cuvântul filosofului merită să fie cunoscut în cercuri mai largi decât acela al societății săsești din orașul ardelenesc. Cu atât mai mult, că țara noastră nu e prea bogată în filosofi, și în miniștri filosofi și mai puțin.

Nu poate fi deci fără interes să cunoaștem părerile unui ministru-filosof asupra „Statului și națiunei", două noțiuni puțin cunoscute în marile masse populare.

„Ce se înțelege sub națiune și sub stat ?", se întreabă filosoful Mutius.

„Când vorbim de națiune, ne gândim mai întâi la o grupare de oameni, care, ca un produs al naturei, și-a dobândit o omogenitate prin origine, limbă și obiceiuri, în vreme ce statul reprezintă o ordine organizatoare, prin ceeace aceasta devine o reuniune de apărare în afară și una de pace înăuntru. Astfel națiunea și statul par a fi ceva indisolubil, ca materie și formă, ba, într'o anumită privință, par a fi numai **un** fenomen, care poate fi privit, după împrejurări, fie din punctul de vedere al unei abundențe firești de viață, fie din punctul de vedere al unei organizații conștiente.

Și totuși, obiceiul acesta de-a vorbi și de-a gândi în mod sumar e superficial și înșelător, fiindcă trece peste adevărul fundamental, care ne arată că în **toate** cazurile există și un *contrast* între națiune și stat. Nu se poate închipui o situație politică, în care gruparea omenească cuprinsă într'un stat să nu simtă că ordinea de stat e și ceva relativ neperfect, nedrept, o forță eteronomă. Statul devine un adevărat organ al sentimentului și al voinței generale numai în momente trecătoare de sugestii sociale puternice, fie în caz de pericol, fie în caz de triumf. Și cum că acest contrast e o necesitate firească, inevitabilă, și că nu reprezintă numai o anomalie, care ar putea fi ignorată, se învederează îndată ce ne dăm seama, că națiunea și statul sunt lucruri deosebite, fluide și vârtoase, și pentru aceea nici odată nu vor putea fi aduse într'o complectă congruență. Iar aceasta urmează iarăși din constatarea, că națiunea formează o categorie psihologică, plină de neliniște și încordare creatoare, cu ramificațiuni adânci în subconștient și cu tendințe spre cele eterne, în vreme ce statul de azi reprezintă un sistem rațional și relativ stabil de ordine și de dispozițiuni foarte practice adică cu scopuri bine determinate. Națiunea e un fenomen cosmic, statul însă numai unul omenesc.

„E adevărat, că statul cuprinde în sine pretutindeni și un element național, că în națiune e totdeauna o predispozițiune pentru formarea de stat, dar națiunea are un conținut mult mai mare și niciodată nu poate fi absorbită în formațiunea de stat. Intocmai precum individul are nevoie de odihnă după muncă, precum caută pe lângă adaptarea la societatea omenească și pe aceea la univers, așa încearcă și națiunea, personalitatea națională, să se extindă, trecând peste toate realizările practice, în celelalte dimensiuni ale cosmicului, ale întregului. In națiune, ca atare, există, totdeauna și o predispozițiune religioasă".

După această definițiune a celor două noțiuni „națiune și stat" d. ministru Mutius trece la chestiunea raportului dintre stat și minorități, chestiune care a fost, desigur, unul dintre scopurile principale ale conferinței ținute la Sibiu, D. Mutius arată cu exemple din istorie, că o minoritate etnică poate foarte bine să-și păstreze și să-și cultive caracterul său etnic și să fie în acelaș timp foarte leală față de statul în care trăește, dar cu condiție ca minoritatea să se bucure de o cât mai mare libertate în desvoltarea personalității sale naționale în limbă și în cultură". In astfel de condițiuni, spune d. Mutius, și statul poate trage cel mai mare folos din acordarea unei autonomii culturale cât mai largi, mai cu seamă când e vorba de o cultură mai desvoltată și cu bază mai largă. In cazul acesta se poate ușor întâmpla ca o minoritate să prefere statul în care trăește și să nu-l schimbe cu statul său național. Națiunea și statul sunt ceva deosebit și între ele se pot face combinațiuni de legături și rezolvări dintre cele mai variate. Atât din punctul de vedere al statului cât și al minorităților sunt multe posibilități de colaborare fructuoasă. Pentru tratarea chestiunilor omenești e totdeauna avantagios de-a nu se crampona de principii rigide.

Foarte interesant e și ceeace spune d. Mutius referitor la viitoarea desvoltare a raporturilor dintre state.

„Toate părțile pământului, spune d. Mutius, s'au apropiat așa de mult una de alta, încât devine tot mai puțin important în care punct al globului te găsești la un moment dat. Tot mai mult se preface întregul pământ locuit în patria omului, tot mai mult devine o unitate întreaga economie omeneasc ce se desfășură pe acest pământ. Tot mai puțin se poate sustrage un teritoriu oarecare din complexul general. In tot cazul progresul economic și spiritual se desvoltă azi în direcția unei legături tot mai strânse cu interesele lumei întregi".

Așa a vorbit un ministru-filosof despre chestiuni, cari trebue să intereseze și opinia publică românească.

ION BAILA

INSEMNĂRI

Concursul „Adeverului Literar"

„Adevĕrul Literar" s'a hotărît să organizeze o serie de concursuri.

Primul concurs, — care urmăreşte dscoperirea şi încurajarea unor elemente tinere cu serioase aptitudini literare, — este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VIII de liceu sau din ultima clasă a şcolilor speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl fac cele mai bune compoziţii sau teze la Limba Română din anul acesta, recomandate de profesorul respectiv de Limba Română.

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar", strada Sărindar No. 9—11, până la 15 Iunie.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil, pentruca cei ce vor reuşi la concurs să poată beneficia în vacanţă de premiu.

Se acordă trei premii, — şi anume :

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii : JEAN BART, *membru al Academiei Române ;* PAUL ZARIFOPOL, *publicist ;* CONSTANTIN BOTEZ, *profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi* M. SEVASTOS, *publicist.*

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar şi Artistic".

George Ranetti

A murit un gazetar spiritual, un talent care ştia să petreacă cotidian pe socoteala contimporanilor săi.

George Ranetti a încercat, izbutind uneori, să impună o calitate estetică zeflemelei. Treizeci de ani şi-a înveselit cetitorii fără să le strecoare printre glume, cea mai mică bănuială despre tragismul existenţei lui de muncă istovitoare, de sbucium şi de lipsuri.

Ranetti n'a fost numai autorul schiţelor umoristice şi al poeziilor uşoare din „Moftul Român" — pe care l-a continuat în „Zeflemeaua".

A fost un gazetar activ, un polemist care ştia să schimbe ironia în săgeată, un autor dramatic fără adâncime, dar cu suficient talent în expunere şi cu ascuţit spirit de observaţie. „Săracu Dumitrescu", „Romeo şi Julietta la Mizil", sunt nuanţate cu tot atâtea efecte comice ca şi localizările făcute de dânsul : „Ţivila dela Hotel Ghidale", „Zozo", etc.

In ultimele sale cronici rimate din „Universul", din „Furnica" şi din „Veselia", George Ranetti nu-şi putea ascunde oboseala. Umorul lui nu mai avea causticitatea tinereţii, dar păstra surîsul scepticismului în faţa durerilor vieţii.

A murit sărac, cum mor atâţia robi ai scrisului cotidian. — *b.*

Ion Dragoslav

A încetat din viaţă în târgul lui, la Fălticeni, povestitorul Ion Dragoslav.

Intrat în literatură mai mult fără voe, şi lansat cu exagerate elogii de un critic totdeauna optimist, care văzuse într'însul un al doilea Creangă, Ion Dragoslav a fost un povestitor modest, cinstit şi meritoriu.

A redat uneori cu vioiciune şi spontaneitate o atmosferă duioasă, patriarhală, însă lipsită de coloritul viu al evocărilor plastice şi de emoţia adâncă pe care artistul de rasă o încearcă în conflictele existenţei.

„La Han la trei ulcele", „Povestea trăznetului", Facerea lumii" şi „Firimiturile lui Dalib" au închis pagini oneste care pot face oricând tranziţia către literatura mai dificilă de esenţă intelectuală.

Căci, ceeace cu prisosinţă se observă în povestirile sale, e tocmai sărăcia culturii. Dragoslav a acumulat prea puţin, pentru ca să poată da o operă de adâncime. El rămâne însă un muncitor cinstit, pe ogorul literar.

Viaţa lui Albert Dürer

Albert Dürer nu face parte din Renaştere. El s'a născut în amurgul Evului Mediu, când Dumnezeu închidea porţile de aur ale acelei imense zile care ţinuse o mie de ani şi îmbrăcase pământul cu mantiile marmoreene ale catedralelor. Dürer este contemporanul unui Ximenes în Spania, al unui Georges d'Amboise în Franţa şi al unui Martunicius în Ungaria. Tatăl, de origină ungur, era giuvaergiu şi ar fi vrut ca fiul lui să fie tot giuvaergiu. Dar geniul care era în Dürer îl îndemna către desen, şi primele lui schiţe, care se mai pot vedea la Viena, în colecţia Albertine, arată aspiraţiile lui ciudat religioase. Intră în atelierul lui Michel Wolgemuth, desenatorul primelor pamflete împotriva bisericii, dar e atât de scârbit de acest fapt, încât ceilalţi ucenici îl bat. Cum să se mai apropie de stăpânul lui ? El mărturiseşte undeva că „artele se pierd lesne şi numai cu greu şi după multă vreme le regăseşti". Maeştrii lui Albert Dürer erau pierduţi, dar cu muncă şi răbdare, el i-a scos din uitare. A regăsit pe pictorul Martin Schongauer, precum a regăsit pe monogramistul E. S., numit — fiindcă nu-i se cunoştea numele adevărat — *van Eyck al gravurii.*

La douăzeci de ani, Dürer face întâia călătorie la Veneţia, mânat de destinul care-l îndeamnă să încerce suprema sinteză a artei nordice şi a celei mediteraniane, sinteză pe care nimeni altul înaintea lui n'a visat-o. La douăzeci şi cinci de ani întâlneşte pe Jacopo dei Barbari care va avea asupră-i o influenţă adâncă. Spre a vă convinge, priviţi tabloul din galeria de la Augsburg unde Jacopo a pictat pe un fond alb, o pasăre moartă şi comparaţi acest tablou cu acuarelele lui Dürer care sunt la Albertine. Veţi vedea cât sunt de deosebiţi şi cât sunt de înrudiţi. Asemănarea, e bunăoară, în redarea prodigioasă a blănii unui iepure care, cuprins de frică, ciuleşte urechile, adulmecând. Diferenţa e în privirea animalului captiv, în ochiul în care se oglindesc gratiile unei ferestre, fereastra lui Albert Dürer la Nüremberg.

La treizeci de ani face a doua călătorie la Veneţia. Motivul ni-l spune cu naivitatea caracteristică geniului. „Am pierdut o mulţme de bani din pricina calfelor care nu mi-au dat socoteile". Aci, dă tablouri superbe în schimbul unor papagali, şi, ca să nu dea bacşiş, improvizează portrete, adevărate copodopere, din capetele slugilor care-i aduceau farfuriile cu fructe. Avea de gând să viziteze pe Mantegna, la Mantua, când divinul Andrea moare subit din pricină că pierduse pe *Faustina.*

Inapoindu-se la Nüremberg, gravează miraculoasa *Melancolie* care nu e, precum s'a zis, geniul Renaşterii, ci mai curând al raţiunii omeneşti în luptă cu gândirea. Priviţi cu atenţie femeia fără nume, care ar întrece în mărime toate figurile create de Vinci sau Rafael, dacă n'ar şedea. Aripile gigantice ar putea trece, într'un singur zbor, amândoi polii. Pe fruntea ei suferindă se vestejesc laurii, în juru-i sunt ruine şi arsenalul industriei omeneşti, în mână ţine un compas : compasul calculelor imposibile. Nimic n'a fost uitat: nici lampa, nici cântarul, nici cuele, nici cleştele, nici ferestrăul, nici ciocanul, nici cercetările botanice, nici lucrările de anatomie, întrucât un animal mort aştepta să fie disecat. Cum se face că această femee meditativă n'are imensa bucurie a forţei ei ? Cum se face că, ţinând cotul pe un genunchi, cu pumnul strâns ascunde jumătate din chipu-i admirabil, spre a arăta numai profilul nobil, ochiul adânc, privind în noapte ? Femeia a ciopârţit natura şi nu i-a descoperit taina. Orgoliul ei a fost înfrânt.

Dürer face mai târziu o călătorie în ţările de jos spre a i se confirma de Carol Quintul favorurile primite dela Maximilian. Aci întâlneşte pe Ioachim Patinir, despre care a lăsat această judecată : „E pictorul bun al peisagiului" — consacrând prin această definiţie un talent pe care posteritatea nu l-a uitat.

Cu doi ani înainte de a muri, isprăveşte ultima-i capod'operă *Cei patru apost...* care aparţine azi pinacotecii din München şi moare în săptă nâna mare a anului 1528, în vârstă de 57 de ani.

* * *

N'am fi cunoscut poate niciodată adevărata suferinţă a lui Albert Dürer, dacă prietenul lui intim Willibald Pirkheimer nu ne-ar fi lăsat o scrisoare confidenţială către Jean Tcherte, arhitectul împăratului, care locuia la Viena. Dürer se căsătorise cu Agnès Frey — frumoasă în portretele făcute de dânsul—dar care avea porniri furioase. „Agnès a chinuit atâta pe Albert, spune Willibald Pirheimer, încât bietul om, uscat ca o mână de pae, era să-şi dea sufletul. In afară de casă n'avea voe să-şi caute nici o distracţie. Il ţinea din scurt să lucreze zi şi noapte, spre a mări averea pe care avea s'o moştenească ea. Era duşmana tuturor celor cari ţineau la bărbatul ei, ceeace mâhnea adânc pe Dürer. Ii impunea toate privaţiunile".

Aceasta era reputaţia acelei vestite *Dürerin.* Era de-o lăcomie atât de mare, încât la moartea lui Albert Dürer, s'a grăbit să vândă chiar lucrurile încredinţate de amici, gravorului.

Toţi oamenii mari au pe acest pământ calvarul lor. Albert Dürer n'avea decât să se privească în oglindă spre a vedea chipul lui Christ. Portretul făcut de el însuşi e păstrat la München ca o relicvă. Faţa, deşi calmă în aparenţă, trădează cea mai adâncă emoţie. Două sentimente se recunosc : suferinţa şi majestatea. Ochii sunt atât de limpezi, încât reflectează siguranţa învingătorului şi neliniştile victimei.

Felul de a simţi al lumii creştine însufleţeşte această figură ideală a demnităţii, precum felul de a simţi al lumii păgâne face nobleţea şi placiditatea măştii lui Jupiter, găsit la Otricoli şi atribuit lui Fidias.

Goethe numea pe Leonardo da Vinci *ein Normalmensch,* adică un tip desăvârşit de erou, după toate regulele jocului vieţii şi morţii. Acest cuvânt se aplică tot atât de bine lui Dürer. — *A.*

Debutul lui René Boylesve

Debutul în literatură al lui René Boylesve, aşa cum l-a povestit însuşi marele romancier mort acum doi ani, conţine un triplu interes : faptul isoric, o trăsătură a caracterului scriitorului, o deducţie asupra rolului şi consecinţelor meşteşugului literar :

„Eram în clasa de retorică. Mă văd şi acum, ducându-mă la liceu şi depunând la biroul tipografiei Ladevèze primul meu manuscris. Era un articol în proză, după cât mi-amintesc, o istorioară sentimentală şi lacrimogenă. O aruncasem aşa, în cutia „Jurnalului" [1]). Nu prea speram să se publice, căci nu eram nebun ; totuşi, nu-mi mai găseam loc de nerăbdare. Trei zile după asta, privind peste umărul bunicului care desfăcea jurnalul, văd în prima pagină articolul meu, cu titlul scris mare şi cu pseudonimul adoptat. Inima mi se strânge ghem, mă îngălbenesc, şi merg să mă aşez pe un scaun, fără să pierd din ochi pe bătrânul care citeşte lângă sobă.

„Figura lui nu tresare. Imi aud bătăile inimii. Oare nu s'a înviorat puţin privirea dindărătul ochelarilor? Parcă şi gura a zâmbit puţin. Nu-mi vine să cred. Deodată, aud pe bunicul rostind vorbele acestea, neuitate pentru mine :

— Dragă băete, este aici o fantezie pe care trebue s'o citeşti...

„Nu mai eram palid, eram roşu. Nu m'am mai putut stăpâni, şi, fără să iau jurnalul în mână, am spus tare :

— „Fantezia ? Doar eu am scris-o.

„Credeam că toţi au să mă ia în braţe, au să mă ridice în nori şi să-mi strige de jos : „Băete, ţi-ai găsit calea...." Aş ! Articolul care merita să fie citit atunci când era opera unui necunoscut, deveni obiectul celor mai amare critici de îndată ce s'a ştiut că-i scris de mine. Toată familia se uni să-mi demonstreze că am comis o necuviinţă. Fantezia mea cuprindea între alte episoade, descrierea clandestină a unui birou vechi plin de relicve şi mirosind a trecut. Era un subiect duios, seducător, atât timp cât era vorba de o mobilă străină. Deoarece recunoşteau însă biroul din camera vecină, un cor de voci se năpusti asupra mea :

— Aşa ? mizerabil mic ce eşti ! Ai de gând să spargi de-acum toate saltarele noastre ?

„Adâncă reflecţie, ...areia îi recunosc astăzi înţelepciunea uimitoare, inconştienta divinaţie. E posibil că, în cazul meu, bunicul a greşit încercând să mă împedice de a mai scrie „fantezii" în jurnale — şi încă nu-i sigur - însă, în mod general, toţi bunicii au dreptate când procedează la fel cu al meu.

„Scriitorul „forţează" saltarele familiei, uneori şi pe ale altora. Cu secrete, cu lucruri intime, adesea cu indiscreţii cinice, îşi frământă scriitorul diabolica pastă cu care pictează umanitatea ; mai totdeauna în paguba semenilor săi, în orice caz, cu ajutorul a multor boabe de nisip se toarnă cristalul nemuritoarelor oglinzi ale tuturor ţărilor şi ale tuturor timpurilor în care vii să inveţi a te cunoaşte".

Fantezia care ocupă un loc atât de deosebit în viaţa lui René Boylesve avea ca titlu : „Antichităţi". A fost reprodusă mai târziu de *Revista literară a Turaniei,* foae scrisă de tineri, unde Boylesve a publicat mai mult timp sub numele său adevărat: René Tardivaux. — *A. G.*

Cine e Maxim Gorki

„Rabcorii" („Rabociie correspondentî" = „munictorii corespondenţi") dela Uzina „Aurora Roşie" din Moscova au trimis lui Maxim Gorki spre complectare, un formular de **„corespondent muncitor şi ţăran".**

Gorki a răspuns cu preciziune la următoarele puncte:

1. Numele, pronumele şi vârsta ?
Peşcov, Alexei Maximovici, 60 ani.

2. Adresa exactă ?
Italia, Sorrento.

3. Funcţiunea sau profesiunea ?
Literat.

4. Situaţia faţă de partidul comunist :
Dacă aparţine Partidului Comunist; durata stagiului în partid ; şi numărul cărţii de membru ?
Alăturat Partidului.

5. Cărei „Uniuni profesionale" („Profsoiuz") aparţine?
Rămas fără răspuns.

6. La ce publicaţiuni scrieţi şi de când ?
La toate publicaţiunile sovietice.

7. Data complectării prezentului formular ?
13 Martie 1928.

Semnătura :
Alexei Peşcov

„Fiii Libertăţii"

In cursul săptămânii Patimilor, primul-ministru al Canadei şi redacţiile tuturor ziarelor canadiene au primit următorul apel telegrafic din partea „Comunităţii Duhoborilor" („Luptătorii Spiritului"), ruşi imigraţi în Canada în cursul ultimelor cinci decenii din cauza persecuţiilor suferite atât sub ţari cât şi sub soviete:

„Cunoaşteţi foarte bine cine sunt „duhoborii" şi pentru ce au trăit şi trăesc ei în cursul ultimilor o sută de ani. Cu mult înainte de 1914 ei au presimţit catastrofa ce se apropia, au predicat împotriva violenţei şi a războiului, apoi au ars orice armă de atac sau de apărare".

„Simţim acuma din nou apropierea unei nenorociri mondiale. Am venit la Grand-Forks, Canada, şi ne-am rugat de surorile şi de fraţii noştri să insiste în faţa miniştrilor, ca aceştia să dea drumul soldaţilor acasă, să refacă pe la fabrici toate armele ucigătoare în pluguri şi seceri, fără vre-o zăbavă; să înceteze comerţul cu pământul lui Dumnezeu şi să-l împartă poporului muncitor întreg, aşa ca poporul să se apuce de agricultură".

„Pe copiii noştri îi vom face slujitori ai lui Hristos, dar nu-i vom lăsa să se ducă în şcolile guvernului, pentruca să nu devină robi ai lui Satan. Nici nu ne vom înscri vreodată în registrele matricole, fiindcă ne socotim înscrişi de Primul-Creator în Cartea Vieţii".

„Patriarhul nostru e — Hristos. El e singurul Invăţător şi Conducător al tuturor popoarelor Pământului; mânile Lui nu sunt pătate de sânge şi de violenţă.

„De două mii de ani popoarele pământului aşteaptă a doua Venire a lui Hristos. Dar noi ştim că El a şi venit; El se află aci printre noi, fiindcă noi îl vedem după cum poate fi „văzută lumina fulgerelor dela Răsărit şi până la Apus".

„Intru îndeplinirea voinţei Lui, noi vă chemăm la Unire şi vă aducem aminte că anul în curs 1928 e ultima chemare la viaţa pacinică universală".

„Cel ce are urechi de auzit — să audă!"

„Domnului Dumnezeului nostru — Slavă!"

„Fiii Libertăţii": A. Fomin, A. Dudov, I. Iliasov, A. Popov..."

MARCEL PREVOST
(Dela Academia Franceză)

SCRISORI DE FEMEI

Un elegant volum de 250 pagini
Editura „CUGETAREA" (Mătăsari 23) Lei 84

UN MINUT ŞI PĂRUL DE PRISOS A DISPĂRUT

EAU DIXOR

Cea mai perfectă specialitate din lume în arta de a face să dispară părul de prisos.
Este o apă limpede cu următoarele calităţi Uşurinţa în aplicare, curăţenie, economie, eficacitate garantată, nevătămătoare.
Părul aspru nu veţi reuşi a l distruge decât cu EAU DIXOR recomandat şi de lumea medicală.
EAU DIXOR este un miacol.
De vânzare la Drogherii, Farmacii şi Parfumerii.
Acolo unde nu găsiţi, trimiteţi suma de 120 lei şi vi se va expedia de către: Agenţia **„DIXOR"** Bucureşti, Str. Răureanu. 5.

La comisariat

— Am fost aici acum jumătate de ceas, ca să-mi iau geamantanul pe care-l uitasem în autobuz.

— Da, vă recunosc.

— Nu mi-am lăsat cumva umbrela pe biroul d-voastră?

(London Opinion)

Laudă

— Crezi că i s'a întâmpat ceva ? Vrea să ne facă să credem că are automobil..

(L'Oeuvre)

Mezeluri

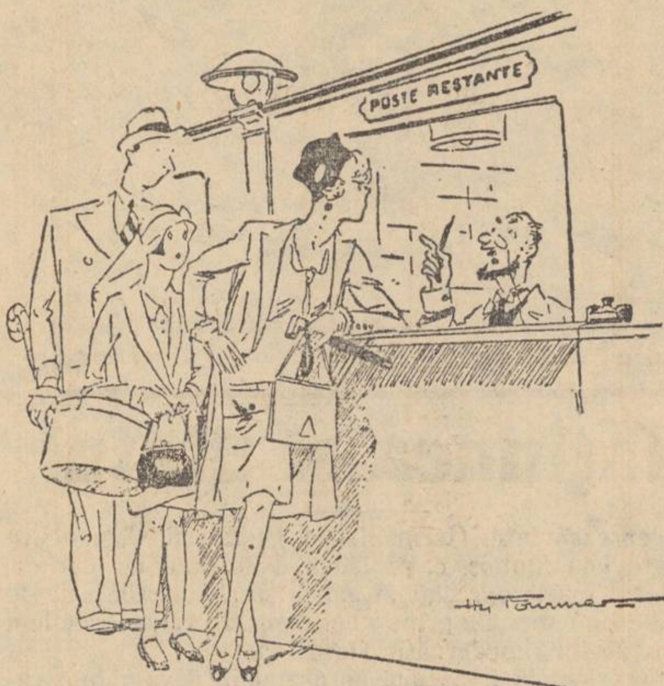

— De ce plângi ?

— ...Mi-am adus aminte de calul meu, pe care l-am pierdut acum un an.

(Le Journal)

Relativitate

— Domnule, răspundeţi-mi odată... doar stau aici de-un sfert de ceas.

— Şi eu stau câte opt ore în fiecare zi... Să ştiţi !

(Excelsior)

A apărut
FEMEIA VISELOR MELE
—Aventuri moderne—
de MASSIMO BONTEMPELLI
BIBLIOTECA „DIMINEAŢA"
No. 92 8 lei
La librarii şi Chioşcuri

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 389

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 20 Maiu 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Artur Stavri

E mult de-atunci. Sunt acum optsprezece ani. Erau alte vremi. Şi oamenii erau alţii. Artur Stavri era dintre aceia, şi a rămas astfel, blând, retras şi bucolic până la moarte. Ca'n romanul lui Jules Romains conştiinţa existenţei lui Artur Stavri renaşte şi începe a creşte din ziua morţii lui.

Drumul dela noi la bunicul din Gorbăneşti, trecea pe moşia lui Stavri, — o moşie răzăşească, lungă şi îngustă, — şi prin faţa curţii lui.

Ţiu bine minte şi moşia şi curtea.

Era o casă veche cu un balcon mare şi sur în faţă, spre asfinţit, acoperită cu o şindrilă veche şi cenuşie.

Peste geamurile vârâte parcă adânc în păreţi, cu ochiurile negre, umbra largă a cerdacului cădea până jos, — crescută de umbra a doi brazi părăsiţi şi a unui zarzăr, bătrân şi el. — Gardul de nuele dinprejur era proptit spre drum şi pe dedesubt prin găuri mari intrau porcii din sat.

In ograda care suia spre casă în pantă, era întotdeauna trasă o saca cu fundul spre drum, şi vara băteau din cozi şi dădeau răpede din cap, doi cai slabi legaţi la o căruţă.

In cerdacul casei aceleia l'am zărit printre crengile zarzărului pe Artur Stavri, cu faţa palidă contrastând violent cu barba lui pe-atunci neagră.

Altă dată l'am văzut cu câini frumoşi de vânătoare pe marginea ciriteiului din fundul moşiei, scoborând spre izvoarele din valea Hulubului unde era un iaz cu raţe.

Dezinteresat şi visător Artur Stavri plimba pe moşia lui nu ochiul aspru şi cercetător de stăpân, ci o privire care nu vedea nimic decât ceiace era frumos şi care ierta toate.

Avea un aier vag şi trist de exilat pe propria lui proprietate, pe care o stăpânea ca printr'o fatalitate inevitabilă, cu resemnare.

In ochii mei de copil de-atunci poetul Artur Stavri a luat proporţiile unui erou medieval, căci şi pentru acea vreme avea o desinteresare neobişnuită pentru cele ale pământului, adică pentru munca de moşier hapsîn şi cicălitor.

Imi apărea atunci ca un erou de basm, ca un cavaler aşa cum îl văzusem visând într'un amurg în cerdacul casei lui, şi mai ales apoi umblând singur, cu câinii frumoşi de vânătoare, svelt şi în afară de lume.

De-atunci au trecut ani mulţi şi nu l'am mai văzut nici odată pe cavalerul dela Socrujeni. Aşa se chema satul de pe moşia lui.

Şi de-aceia până astăzi tot ca atunci a rămas în amintirea mea, ca un tablou cu culori vii : chip de om visător, tânăr, cu părul şi barba şi ochii deopotrivă de negri.

Nu ştiu dacă astăzi mai este moşia lui. Trebue să fi fost expropriată.

Ciriteiul a fost tăiat şi el şi arat ; iazul dela isvoare a secat şi iezătura a mai rămas numai ca un pod ciudat şi inutil peste uscat ; casa cu cerdacul sur şi păreţii umbriţi s'o fi dărâmat demult şi gardul trebue să fi căzut deatunci.

A murit şi bunicul, s'au mutat drumurile, şi a îmbătrânit şi acum a murit, bătrân, cavalerul acela tânăr şi frumos.

Poate în ziua în care l'am văzut cu copoii scrisese versurile aceste :

> O limpede zi scăldată în soare...
> Pe crengi, în livezi, stă floare de floare ;
> In aburii calzi renaşte pământul
> Şi apele duc un cântec de-April
> Şi intră 'n păduri c'un râs de copil
> In hohote vântul.
>
> (April)

Şi azi Artur Stavri e una cu „aburii calzi" din care renăştea atunci pământul.

Artur Stavri a avut un suflet de poet moldovean, legat cu pământul, cu natura toată, cu lumina, cu păsările, cu ierburile, cu copacii.

Toate cântecele lui vin din pământ ca vlăstarii. A stat în natură, a ascultat-o seri de-arândul din cerdacul dela Socrujeni, a privit-o cu un suflet liniştit şi meditativ. Toate i-au apărut simple şi luminoase, lăsate de Dumnezeu pentru cei care ştiu să se bucure de ele. Şi le-a privit fără critică şi fără prea multă amărăciune. Este în versul lui luminos numai atât amar cât e într'un mugur.

Versurile lui au toată candoarea vieţii de odinioară. Ele seamănă cu un lan într'o după amiază de vară când iesă soare după o bură de ploae.

In bucuria lui nu este desfătare şi satisfacţie, e aproape o antică şi senină concepţie asupra vieţii.

Artur Stavri a scris şi a cântat cu simplitatea cu care înflorea în fiecare primăvară zarzărul din faţa casei. Cu aceiaş simplitate nu a mai scris nimic apoi ; cu aceiaş impresionantă simplitate a murit astăzi.

Dar volumul lui de versuri „Luminişuri" va rămânea în amintirea mea ca o frumoasă aducere aminte de crâng luminat prin care m'am jucat în copilărie. Am recitit în astă seară versurile acele cu melancolia cu care aş mai face astăzi dacă s'ar mai putea drumul spre casa bunicului prin faţa curţii lui Artur Stavri.

In versurile lui este ceva din tinereţea mea, este ceva din tinereţea celor care 'n copilăria lor au rătăcit în asfinţit printre ogoarele de grâu cu spicul înalt şi sur sub razele de soare paralele cu pământul.

Pe lângă tot pământul acesta Artur Stavri a creiat de la el, din sufletul lui, cu ce i-a dat Dumnezeu, o pajişte verde, care-i făcută de el, luminată de el, înflorită de el. Pajiştea aceia e mai mare decât mormântul lui, şi va renaşte în fiecare primăvară şi de-acum înainte, fără să ştie el, fără s'o mai vadă.

DEMOSTENE BOTEZ

DE DEMULT

Un sat departe, — aşa departe —
Şi'n satu-acela-i vechea casă
De-abia zărită 'ntr'o frumoasă
Grădină cu alei deşarte.

Şi plânge-o doină de-cu-sară,
De cine ştie unde, vagă ;
N'ajunge până 'n sat întreagă
Şi-i jalnică de te omoară.

Pe scări îmi par doi tineri stând,
Nu ştiu de i-am mai întâlnit :
El, pare-aşa neliniştit ;
Ea, spre apus căta plângând...

Prin nouri groşi de colb, în drum
Cu cânii un copil se bate :
De mi-ar eşi în cale, poate
Că nu l-aş mai cunoaşte-acum.

Şi mama-mi spune 'n rîs mereu
C'a noastră-i casa 'ntre alei,
Că tinerii de-atunci sînt ei,
Copilu-acel nebun îs eu.

N'o cred şi totuşi o ascult
Spunându-mi seara pe de rost
Poveşti, ce poate c'or fi fost
Prin alte locuri, de demult...

Melancolie

Se cerne ploae deasă pe toamna din grădină
Şi vântul cerne frunze cărărilor deşarte...
O vară, încă una s'a dus să nu mai vină
Şi gândul mi-i, cu stolul de rândunici, departe.

O vară, încă una trece aşa devreme —
Şi noi cu ea ne pierdem ; ne-a mai rămas de-acum
Doar gândul, amintirea în urmă să ne cheme,
Căci ne-am lăsat o parte din inimă pe drum.

Sîntem ca marinarii rătăcitori pe ape :
De ţara lor, de toate plângând şi-aduc aminte...
Şi uneori furtuna de ţărm îi trece-aproape —
Văd satul lor, dar vântul îi zboară înainte !

Mereu tot înainte, tot zile netrăite !
Viaţa noastră trece, când stai să te gândeşti,
Ca apa care scade aşa, pe nesimţite,
In cupele uitate pe margini de fereşti.

ARTUR STAVRI

Aurel Băeşu — Plutaşi pe Bistriţa

Amintiri

La moartea lui A. Stavri

Imi amintesc ca prin vis de casa poetului Beldiceanu, spre care coboram în fiecare seară din strada Sf. Teodor, cuprinsă de un simţimânt sfios, de exaltare şi temere în acelaş timp. Mă cuibăream apoi în colţul cel mai retras al odăii, aşa cum se cuvenea pentru o liceiană ca mine, într'o adunare ca aceia, unde erau atâţia tineri plini de nădejdi, dacă nu chiar de talent. Fiecare scotea câte o fiţuică din buzunar şi citea, cu glas scăzut şi inspirat, proză sau versuri. Toate erau găsite extraordinar de frumoase şi originale. Glasul maestrului, ceva cam răguşit, dar puternic şi hotărît, stăpânea apoi adunarea declamând două sau trei ore versuri dintr'un nesfârşit poem epic al naşterii şi evoluţiei pământului iar eu vedeam îngrozită reapărând, în versuri de 16 silabe materia dela geologie, de care credeam că am scăpat, odată pentru totdeauna, la examenul de clasa VI-a. Pahare cu vin generos circulau, discuţii se încingeau aprinse şi pătimaşe până aproape de ziuă.

Glasul lui Eduard Gruber, cu note joase înăbuşite, tuna în ecouri prelungi, menite să ne convingă pe toţi că *A* este galben deschis, *I* roşu aprins, *U* ultra violet, *O* indigo întunecat şi *E* verde primăvăratec...

Artur Gorovei, deşi covârşit de melancolia unui amor nenorocit, intervenea cu glasul lui ascuţit să turbure cu zeflemeaua solidului său bun simţ, reculegerea celor ce luau prea în serios teoriile lui Gruber.

Artur Stavri se mulţumea să zâmbească, amuzat şi ironic, fără să iee nici o parte la încrucişarea fierbinte de cuvinte tăioase şi argumente ascuţite.

Il văd tânăr, cu trăsături fine şi faţa palidă răsărind din barba neagră, pe care o chinuia în toate felurile, ca un acompaniament mut a clocotului de vorbe din jurul lui.

Eram puţin rude şi mari prieteni, căci dacă nu-i plăcea discuţia gălăgioasă, avea o mare iubire de „taifas". Ii plăcea intimitatea în care să se spovedească, să se analizeze, să-şi resfire părerile, sentimentele şi planurile, în vorbe alese şi fraze frumoase, cum îi place păunului să-şi resfire penele din coada cea zugrăvită de natură cu culori strălucitoare. Cine putea să-i fie auditor mai plin de răbdare şi părtaşă mai preţuită bunului Stavri decât tânăra liceană ce eram pe atunci ?

Era în adevăr de o bunătate şi o sensibilitate cu adevărat femenină Artur Stavri. Cea mai uşoară umbră în limpezimea seninului îl umplea de melancolie, fondul sufletului lui era tristeţa şi pesimismul. Căuta într'adins să se amorezeze de câte o fată de care era sigur că nu putea să fie iubit — aşa, ca să aibă mai mult prilej să se plângă de soartă. Avea în felul acesta tema pe care să-şi varieze la infinit versurile sale pline de o duioasă amărăciune, în acea muzică pe o strună, armonioasă şi într'un singur ton, care este muzica poeziei sale.

Dar tema sa favorită era admiraţia splendorilor naturii, iubirea profundă a omului pentru frumuseţa ei, rece şi neîndurată faţă de soarta şi frământările sufletului său atât de desăvârşit închinat ei.

Sufletul lui Artur Stavri era parcă un ecou al luptei cu natura din sufletul înaintaşilor lui. El se arăta ca un învins înainte de a fi intrat în lupta pentru viaţă. Era resemnat şi ostenit înainte de a fi trăit, parc'ar fi purtat toată resemnarea şi osteneala acelui lung şir de boeri moldoveni, cultivatori de moşii, care în lungul veacurilor şi-au aşteptat soarta dela natură, cu mânile încrucişate la piept şi ochii la cer.

Il regăsesc mai târziu în cenaclul dela Dionisie Many, care-l preţuia pentru apucăturile lui civilizate şi subţiri de boer bine crescut şi pentru ascuţimea minţii lui plină de fineţă. Sub aparenţa sa de istovire şi renunţare, ştia să reziste şi să dea fără sforţare riposte vervei îndrăcite şi spiritului tăios şi necruţător al lui Toni Bacalbaşa.

Moartea prematură a fratelui său Raul, acel tânăr care avea scânteeri de geniu şi ar fi fost, fără îndoială, un talent de mare valoare dacă ar mai fi trăit, l'a deprimat şi mai mult pe Artur Stavri, luându-i parcă ori ce gust şi ori ce putere de a trăi. Pentru lumea noastră intelectuală el a încetat de mult de a mai fi — s'a resemnat şi s'a abandonat curentului vieţii care l'a mânat apoi în albia, de mult săpată, a strămoşilor...

Puţini din generaţia actuală vor fi cunoscând versurile lui şi totuşi a fost directorul acestei foi, pe când se chema *Adevĕrul de Joi.* E desigur un poet [illegible] d[illegible] un talent de preţ. Sensibilitatea lui fină, discreţia expansiunii, nobleţea atitudinii şi delicata nuanţare a formei sunt calităţi care rămân şi poezia care le posedă nu se poate învechi.

El iubea literatura şi o cunoştea cum nu au cunoscut-o mulţi din cei ce se pretind informaţi printre scriitorii de azi. Avea gustul sigur şi bine format al celor din generaţia lui, pentru care literatura a fost în toată tinereţea pâinea zilnică. Işi preţuia versurile lui la justa lor valoare, dar simţind ce greu ar mai străbate azi delicata lor lumină în sufletul publicului cititor, a renunţat şi s'a resemnat.

De datoria noastră, însă, este să nu lăsăm în fundul mării uitării, aceste delicate mărgăritare.

ISABELA SADOVEANU

Corneille şi Molière

Racine a pronunţat la Academie cel mai nobil şi cel mai drept elogiu pentru Corneille; dar elogiul era postum şi se ştie ce lungă duşmănie a fost între cei doi poeţi. Racine se plângea pe faţă de Corneille — „poet bătrân şi rău" — care fusese perfid cu autorul *Andromacei.* Recunoscut suveran al scenei până pe la 1660. Corneille era furios că o nouă glorie se apropia de a sa. Mai înainte de a se pune împotriva lui Racine, s'a împotrivit renumelui crescând al lui Molière.

Instalat de Rege într'o sală din palatul Petit-Bourbon, Molière cucereşte repede publicul parizian; discipol credincios al lui Corneille, joacă într'un an două piese de fraţii Corneille, apoi în Noembrie 1659 reprezintă „farsa" *Les precieuses ridicules.* Cum acest actoraş vrea să fie şi el autor? Ce îndrăzneală! Thomas Corneille, dela Rouen, îşi arătă indignarea în scrisori cari s'au păstrat până azi.

Gloria lui Molière creşte cu *L'Ecole des Femmes,* provocând o coaliţie de gelozii. Se pare că animatorul era marele Corneille!

Nu mult după aceia, abatele d'Aubignac — teoreticianul tragediei — care făcea atunci pe oracolul, certându-se cu Corneille, nu se sfieşte să-i scrie:

„Te rog să mă erţi dacă-ţi vorbesc de comedia *l'Ecole des Femmes,* care te-a enervat până la disperare *şi pe care ai încercat s'o distrugi cu o cabală, de la prima reprezentaţie*".

Mai poate exista vre-o îndoială în privinţa invidiei lui Corneille?

Boursault, tânăr autor dramatic, necunoscut încă, a scris împotriva lui Molière dezagreabila comedie satirică: *Portretul pictorului,* Acest Boursault era protejatul lui Corneille şi desigur tânărul scrisese pamfletul ca să facă plăcere, dacă nu chiar din îndemnul marelui poet tragic. Cearta pornită dela *Ecole des femmes* a devenit duel între partizanii tragediei şi cei ai comediei; celebra *Critică,* reprezentată de Molière, sublinia această opoziţie, şi arunca săgeţi foarte vii împotriva sistemului dramatic al lui Corneille... Scandalul provocat de *Tartuffe* l'a făcut pe Molière să uite cearta cu marele poet. In 1670 au scris împreună comedia-balet *Psyché.*

Cum se poate lămuri această împăcare şi flacăra amoroasă care a însufleţit atunci pe Corneille? Să fie vreun chip de femee îndărătul acelei *Psyché?* Unii istorici cred că e vorba de chiar soţia lui Molière, care juca rolul titular, şi pentru care, cum spune un contemporan, „Corneille avea o foarte mare stimă". Tot pentru ea a scris Corneille *Pulchérie,* penultima lui piesă. Relaţiile celor doi oameni de geniu să-şi fi avut motivul într'o tentativă galantă a lui Corneille pe lângă Armande Béjart?... Bătrânul Corneille a luat taina cu el. — *A.*

„Verzii"

—Schiţă—

Apa azurie a mării săruta duios malurile stâncoase ale Crimeei, revărsându-şi neastâmpărul spumei jucăuşe peste mozaicul prundişului. Crestele înzăpezite ale munţilor bădărani, tresăreau în nimbul lor de ace scânteetoare, atrase în sus cu putere de razele unui soare fierbinte de Sud. Blocurile de piatră, uriaşe şi negre, îngrămădite în dezordine dedesubtul lanţului de vârfuri albe, îşi lăsau în jos romburile şi pătratele strivite în care s'au înfipt dinţii fumurii ai păduricelor. Mai jos se întindeau straturile de frunziş când albastre când verzui sau galbene, întretăiate de piramidele svelte şi mândre ale chiparoşilor. Poalele acestor pomi păreau ascunse prin stâncile ţărmurilor, cu rădăcini chiar în apă şi în spumă albă, mereu frământată de valurile capricioase dinspre largul mării; iar vârfurile lor se înfigeau în albastrul infinit al cerului, descoperind printre ramuri tremurul crăpăturilor aurite de soare. Se apropia ora apusului şi păduricele de opal şi smarald se şi întunecau treptat...

. . . .

Pe o cărărue şerpuitoare ce se pierdea în desişul uriaşilor cedri, se puteau distinge multe urme de picioare omeneşti.

Cărarea ducea până la o lungă deschizătură între două masivuri de granit, şi de aci se ascundea pe urcuşuri acoperite cu tufe dese şi încreţite; apoi se arăta pe ici pe colo, şi din nou dispărea între undele întunecate ţesute din tot felul de plante agăţătoare. Stejarii seculari stăteau la paza deschizăturii din granit, care ducea într'o vastă peşteră, unde răsunau în plin nişte glasuri agitate. Erau câteva sute de oameni adăpostiţi în acest refugiu natural. După aspect, toţi erau din societatea intelectuală rusească.

In urma unei lungi serii de lupte duse împotriva „roşilor", ei nu şi-au părăsit patria, ci s'au înfundat în munţi şi păduri. De aci se trăgea şi numele lor de „verzi"...

. . . .

Vasta peşteră avea oarecum aspectul unui salon mare luxos: pretutindeni covoare persane, tablouri de artă, mobilă moale şi chiar un pian. Şi totuşi era o viziune a unor oameni urmăriţi, declaraţi în afară de legi.

Originalitatea adăpostului lor aducea aminte de vremurile romantismului „Hoţilor" lui Schiller. In astăseară partizanii „verzi" adunaţi aci, urmau să atace un oraş mai apropiat, ocupat de „roşii".

— Aşadar, domnilor, e şi necesar să fim astănoapte în oraş. Mai întâi să ne aprovizionăm. Al doilea — să vânăm cât mai multe potârnichi „roşii"...

Astfel vorbea un bărbat de vârstă mijlocie, cu o barbă deasă şi lată. Şi din toate părţile răsunară strigătele:

— Da, înainte! să ne pomenească adunătura roşie!...

Ecoul aducea dinspre păduricele albastre-galbene-verzi, o uşoară repetare a acestor strigăte scăpate prin deschizătura dintre două blocuri de granit...

. . . .

Şi când apoi cerul violent-negru se acoperi cu ciupituri argintii şi liniştea nu era întreruptă decât de căderea picăturilor de rouă de pe pom, sau de ropotul izvorului; când au amuţit întâi sticleţii şi apoi greerii, — atunci pe cărăruia şerpuitoare apărură câte unu-două, nişte siluete înaintând cu mişcări reţinute. In adâncă tăcere, în pas de pisică, apucară coborâşul stâncos spre malul Mării Negre.

In urma lor se auzeau numai foşnete uşoare de buruene uscate atinse de picioarele încălţate cu opinci. Tăcerea domnea aci cu tot freamătul îndepărtat al valurilor fluxului, care se urca din ce în ce mai distinct şi mai insinuant.

— Oraşul doarme, — zise o voce asuprită.

— Mai mulţi nici nu se vor mai trezi după noaptea aceasta, — răsună o altă şoaptă tare.

— Răzbunare!

Şi tăcură cu toţii...

. . . .

Oraşul se descoperi deodată, întins jos ca o panoramă de contraste între beznă şi lumini. Punctele lanternelor electrice pluteau în umezeala aerului de mare, urmând în linii frânte ramificaţiile străzilor. Puţinele ferestre luminate se vedeau pe fondul caselor negre adormite.

După un semnal dat de omul care mergea în fruntea tuturor, mitralierele începură să toace liniştea nopţii împrăştiind gloanţele ecourilor scurte prin defileele mici din munţi şi trezind păsările şi dihăniile mici adormite sub stânci şi în tufe. Intr'o clipită oraşul căzu sub puterea spaimei şi locuitorii eşiră din casele lor strigând:

— „Verzii"! „Verzii"! — dar unele dintre aceste voci speriate sunau puternic a bucurie.

Peste câteva minute, pe o piaţă se găsea o mulţime de oameni ghemuiţi, călcând pe loc, cu capete descoperite: bărbaţi, femei şi copii abia îmbrăcaţi în grabă, pe jumătate.

Dar plânsul copiilor, ruga femeilor şi protestele bărbaţilor nu provocau decât surâsuri strâmbe pe feţele aspre ale „verzilor". De ce oare nu-i mişcă halul acestei mulţimi trezite brusc şi scoase din case?

„Verzii" stăteau într'un cerc strâns, aşteptând semnalul: o rachetă. Câteva mitraliere străluceau cu ţevile lor, luminate de departe de becurile electrice care pluteau în umezala aerului de mare.

— De s'ar isprăvi mai repede măcar!...

— Nu! să se chinuiască şi ei puţin înainte de a crăpa. Am aşteptat şi noi la timpul nostru. „Verzii" într'adevăr urmau să fie în noaptea aceia mai tari decât „roşii"...

Apoi, într'o zi „roşii" se vor arăta mai tari decât „verzii"..

O rachetă zbură, plesni şi se împrăştie în mii de scântei colorate, pe cerul negru. Gâlceava tocătoare a mitralierelor izbucni pe dată, spre mulţimea oamenilor din piaţă, care călcau mereu pe loc...

Intr'o clipă mulţimea se prefăcu într'o massă piramidală mişcătoare din care eşiră gemetele de agonie, răcnetele isterice de durere şi plânsetele haotice de copii...

. . . .

„Verzii" se îndepărtau în munţi. In urma lor, dinspre mare se întindea în sus o ceaţă deasă, îmbibând în pânza-i spălăcită becurile electrice care pluteau deasupra oraşului în aerul umed al mării...

CAROL SCOPOVSCHI

INSTITUT DE BEAUTÉ

SALON DE COAFURA

LOUIS & LEON

Bucureşti—Calea Victoriei No. 4'-Tel. 308|88

Postiche de artă. Aplicaţiuni cu HENNÉ veritabil

Parfumuri originale franceze şi articole de înfrumuseţare

voile, beteală, ornamente de lămâiţă se dau cu chirie

„PILOCARPINA"

Unic remediu contra căderii părului şi distrugerii mătreţei.

Dr. CABANÈS

Indiscreţiile Istoriei

Nebunia poetului Tasso

S'a pus adesea în discuţie, în lumea eruditţilor, *dacă Tasso a fost nebun.* Toţi biografii autorului *Amintei* par de acord asupra acestui punct: că poetul a fost închis mai mulţi ani, unii spun la închisoare, alţii, într'o casă de sănătate, unde ar fi stat din porunca ducelui de Ferrare.

După o tradiţie, într'adevăr suspectă, această aspră măsură îşi avea justificarea : ducele de Ferrare ar fi voit să pedepsească pe poet pentru curtea făcută surorei sale, Leonora d'Este.

Dacă ar fi să credem un istoric din veacul al 17-lea, Muratori, simpatia mult timp ascunsă a lui Tasso pentru prinţesă, ar fi izbucnit odată, în faţa întregii Curţi, adunate : prins de o furie amoroasă îndrăzneala poetului a mers până la a săruta mâna prinţesei !

In multe pagini din operele lui e vorba de frumoasa Leonora d'Este, pentru care poetul avea o reală admiraţie.

După altă versiune, Tasso a fost într'o zi surprins — mulţumită unui joc de oglinzi oblice, potrivite în chip dibaci — în clipa în care strângea în braţe pe frumoasa soră a ducelui.

După o relaţie tot atât de precisă ca şi celelalte, închiderea lui Tasso ar fi avut o cauză mai puţin gravă: pretinsa pasiune a poetului pentru o prinţesă de sânge regal s'ar fi redus la „un schimb inofensiv de galanterii respectuoase şi binevoitoare surâsuri." Tasso ar fi fost vinovat de câteva cuvinte imprudente, *pazze e temerarie parole* şi nu de acte compromiţătoare. Poetul s'ar fi lăudat, şi numai în versurile lui, că a depus un sărut pe obrajii ducesei.

Nu trebue să uităm totuşi că în vremea când ar fi avut loc incidentul, Leonora împlinise de mult 42 de ani, şi totul se petrecea într'un timp când „actele îndrăzneţe" erau, de cele mai adeseori, privite ca un omagiu.

Cu patru ani înainte de a fi închis, poetul dăduse oarecari semne sigure de deranjare cerebrală. In 1575, în urma unor neplăceri avute la Curtea din Ferrare, s'a socotit urmărit de presupuşi vrăjmaşi. Caracterul i s'a înrăutăţit. L'au cuprins temeri religioase, îndoeli asupra originei lumii, asupra nemuririi sufletului. Era torturat de gânduri. Din ziua aceea n'a mai fost stăpân pe el.

Delirul a izbucnit în urma unei împrejurări ne'nsemnate: un prieten abuzase de încrederea lui deschizându-i casetele cu chei false. Poetul i-a făcut reproşuri în public. A urmat o ceartă violentă, un schimb de palme, apoi o provocare la duel. Poetul în loc să răspundă, a ridicat din umeri cu dispreţ ; în aceiaşi seară, adversarul, întovărăşit de câţiva *bravi,* atacă pe Tasso. Poetul, prevenit, era înarmat ; şi-a scos sabia şi speriind pe duşmani cu îndrăzneala, i-a pus pe fugă.

Nu mult după aceia, a fost apucat de temeri. Tasso crede că în urma unor denunţuri calomnioase, va fi dat în judecata Inchiziţiei pentru paginile care păcătuesc, din opera lui, împotriva religiei. Apoi se sperie să nu fie otrăvit sau asasinat. Stăpânit de aceste obsesii, bate servitorul ducesei de Urbin, în prezenţa ducesei.

După ce l'a lăsat închis vre-o două zile, ducele l'a luat cu el la ţară, crezând că în felul acesta spiritul poetului se va limpezi.

Liniştea a ţinut puţină vreme: asaltat de temeri noi, poetul s'a 'napoiat la Ferrare, având adăpost la biserica Sf. François.

Educaţia la liceul iezuiţilor desvoltase dispoziţia poetului pentru visele mistice şi devoţiunea exagerată. La Franciscani era pe-aci să 'mbrace rasa şi să devie călugăr, la rândul lui.

Pe neaşteptate, fără vre-o pricină văzută, la 20 Iulie 1577 Tasso părăseşte grabnic Ferrare, fără bani, fără călăuză, aproape fără haine.

Rămâne mai multă vreme la sora lui, care abea-l recunoaşte. Poetul pleacă apoi la Mantua, unde nu e primit de nimeni, de-aci la Padua şi la Veneţia.

Intre timp încercase să dobândească mila ducelui Alfons, cerându-i ertare. Poetul, devenit curtezan de rând, nu dă înapoi în faţa niciunei umiliri, şi-a mărturisit căinţa şi supunerea în termenii cei mai dureroşi pentru el. Iată câteva rânduri din scrisoarea lui:

„Arzând pentru stăpânul meu de o dragoste mai fierbinte decât a iubitului pentru amantă, devenisem pe 'ncetul, idolatru."

Din clipa aceia, Tasso aruncă o serie de blesteme ducelui Alfons şi familiei lui. Işi oferă serviciile, ducelui de Urbin, care nu-l prea ascultă. De-aci pleacă la Tunis şi în curând se 'napoiază din nou la Ferrare.

Soseşte tocmai în vremea pregătirii nunţii —a doua— a ducelui Afons cu Margareta de Gonzague. Poetul e indignat că nu-l bagă nimeni în seamă ; ameninţă casa de Este, anunţând că laudele lui toate vor fi de-acum pentru casa rivală a Medicişilor : ediţia definitivă a operelor lui e gata să apară; nimic mai uşor decât să schimbe *magnanimo Alfonso* cu *magnanimo Ferdinando* şau *Francesco.*

Această îndrăzneală nemai pomenită trebuia să-şi primească pedeapsa. Tasso, din porunca ducelui de Ferrare, e închis la Spitalul Sf. Ana, în Martie 1579.

* * *

Ce era acest Spital ? Lamartine ghicise : „Era un spital de infirmi, o închisoare pentru vinovaţi, un refugiu pentru demenţi". Lord Byron a fost două ore închis în celula lui Tasso, şi plecând din Ferrare a scris *Tânguirea lui Tasso.*

Cu toate acestea nu putem crede în *închisoarea* lui Tasso. Totul e mai mult o legendă. Nu ne putem închipui că Tasso care era de statură foarte înaltă, să fi putut locui într'o celulă atât de mică şi mai cu seamă să fi compus dialogurile lui filosofice în felul lui Platon. Goethe care a făcut cercetări amănunţite cu privire la viaţa lui Tasso, nu se sfieşte să spue că închisoarea lui Tasso e o poveste. Avem mărturii decisive, între altele, ale contemporanului său Manso care fusese o vreme confidentul poetului, că ducele de Este dăduse poetului apartamente vaste şi confortabile, unde-şi putea primi prietenii, la Spitalul Sf. Ana.

Din corespondenţa poetului cu diferiţi medici reese limpede că Tasso suferea de ceiace am numi azi *mania persecuţiei.* Studiul doctorului Rothe din Varşovia asupra nebuniei poetului italian, e definitiv. Dr. Rothe analizează toate împrejurările care, într'o viaţă atât de agitată, au determinat sau agravat o boală mintală ereditară.

Tasso moştenise de la mama lui un caracter pasionat şi arzător, o irascibilitate şi o simţire exagerată ; de la tatăl său moştenise inteligenţa. Geniul lui e alcătuit din aceste două elemente. In altfel de împrejurări, predispoziţia maladivă moştenită din partea mamei, ar fi rămas latentă. Educaţia lui surmenată, existenţa agitată la curţile princiare, mici, din Italia, au voit altfel. La acestea trebue să mai adăugăm febra intermitentă, şi febra tifoidă de care a suferit.

La şaisprezece ani a avut halucinaţii auditive. Principiile filosofice adoptate din studiul antichităţii intraseră în conflict cu credinţa religioasă. Indoiala îi chinuia sufletul şi prins de spaimă neobicinuită i-se părea că aude trompetele judecăţii din urmă şi pe Dumnezeu strigându-i : „Blestemat eşti, du-te 'n focul Gheenei de veci". Era începutul boalei mintale, pe care dr. Roth o studiază în toate fazele ei.

Tasso mai era suferind de *melancolie.* Iluziile simţurilor şi turburarea facultăţilor afective se preschimbară în idei delirante, în delirul persecuţiei. Accesele de furie l'au dus la Spitalul Sf. Ana din Ferrare, de unde a eşit sleit de forţe.

Melancolia depresivă l'a împins la o muncă excesivă, căreia Italia îi datorează cele peste treizeci de volume ale poetului ei genial.

* * *

Tasso ţinea mult să călătorească ; în felul acesta îşi alina suferinţele. Adevărata melancolie poate avea un curs tipic, să se vindece sau să treacă la nebunie ; poetul italian, în afară de crizele de paroxism, a rămas în aceiaşi stare psihopatică până în ultimele zile ale vieţii lui.

In afară de delirul persecuţiei, mai suferea de delirul măreţiei (voia să aibă toate favorurile, toate atenţiile, toate onorurile) de ipohondrie şi delirul religios, cu halucinaţii caracteristice ale văzului şi auzului. Odată cu alterările inteligenţii, observăm la Tasso grave dezordini afective (purtarea faţă de soră, de prietenii cei mai buni), dezordini ale voinţei (acte impulsive împotriva persoanelor).

Nebunia e deci perfect caracterizată, şi se manifesta intermitent.

In 1584 poetul era cât pe-aci să-şi recapete libertatea. Ii fu îngăduit să facă vizite în oraş, să ia parte la petrecerile carnavalului, să primească vizite, etc.

Dar anul 1585 a fost pentru Tasso un an de calamităţi: atunci au apărut criticile nepricepute şi rău-voitoare asupra *Erusalimului eliberat,* poem pe care posteritatea avea să-l judece cu totul altfel. Tasso şi-a pierdut din nou libertatea. Din închisoare, cere ca boneta de zi să fie din catifeaua cea mai bună, dela Modena sau Reggio; iar cea de noapte cât mai elegantă !

După o claustrare de şapte ani şi câteva luni, Tasso a fost pus în libertate. Succesul *Erusalimului eliberat* i-a creat o seamă de protectori. Oraşul Bergam, ducele de Urbin şi de Toscana, papa însuşi au intervenit pe lângă ducele de Este ; dar acesta n'a ascultat decât de cererea bătrânului Vincent de Gonzague, prinţ de Mantua, care a oferit poetului ospitalitate la eşirea din azil.

Tasso a mai trăit nouă ani, chinuit şi speriat. Cerşetoria acestui gentilom şi poet către cei mari şi bogaţi, pentru un adăpost şi un blid de mâncare, este extrem de umilitoare.

A reînceput odiseia lui din oraş în oraş; primit cu cele mai mari onoruri la Mantua, de-aci a plecat la Laretta, apoi la Neapole, la mânăstirea Monte-Olevito.

Reluat de friguri, printr'o întâmplare bizară nemereşte la un spital din Roma (Decembrie 1589), întemeiat de un strămoş al poetului. In April 1590 pleacă spre Florenţa.

In Ianuar 1592 îl regăsim la Neapole, la mânăstirea Benedictinilor, unde stă cinci luni. Un scriitor distins, Manso, marchiz de Villa, devenit apoi unul din cei mai zeloşi panegirişti ai poetului, îl viziteaază aci. Marchizul pofteşte pe poet la castelul său din Abruzi. Poetul, apucat de boală, a voit să-l facă să creadă în viziunile lui...

Nu mult după aceia Tasso se reîntoarce la Roma, unde fusese chemat de Papa Clement VII, care voia să-l sărbătorească. Dar în ajunul serbării, poetul moare.

Avea cincizeci şi unu de ani şi o lună, vârsta lui Virgiliu.

Din Literatura Chineză

Singură

E cel mai puternic, cel mai brav, cel mai frumos din toţi războinicii, acela pe care îl iubesc! Dar, acum, armata se'ndreaptă spre Răsărit...

Am lăsat să-mi fâlfâie părul ca vântul de Răsărit să-l poată mângâia.

Mi-e groază de soare, de lună şi de stele. Acum nu-mi plac decât marile ploi de iarnă, şi în zadar le cer să stingă focul care mă mistue.

Ştiu unde aşi putea să culeg floarea care mi-ar da uitarea... Ea îmbălsămează mica noastră casă. Dar, am închis casa, fiindcă vreau să sufăr.

Dacă n'aş suferi cum sufăr, aşi fi mai departe de iubitul meu.

Poetul şi greerul

Cât mă'ntristează acest cântec al greerului care răsună acolo!

Din închisoarea mea văd această gingaşă insectă. Incărcat de rouă, nu poate să sboare, şi cântă.

Astfel, sufletu-mi, copleşit de tristeţe, nu poate să se înalţe până la culmile pe cari nu le ating săgeţile viclenilor.

In furtuna care m'a doborât, scriu, plângând, poezii senine.

Mărgeanul

E un arbust lipsit de frunze şi de flori. Nu-i nici piatră, nici jad. Cine ni l-a trimis?

Dar, ţie cine ţi-a dat această inimă, scumpa mea?

Pe-o noapte de vară

Ne depărtăm de muntele albastru, şi luna ne urmează. Roua ne îngreuiază mânicele. Ne uităm înapoi ca să socotim calea pe care am străbătut-o, dar o ceaţă alburie cuprinde câmpia.

Mână în mână, iată-ne în faţa rusticei locuinţi în care ne-aşteaptă prietenii.

Acum, mergem pe-o potecă mărginită de bambuşi cari ne ating în mers.

Suntem cu toţii adunaţi. Ce fericire! Mi se toarnă vin aromat. Cânt cântecul **Vântul prin pini.** Privighetorile, broaştele şi gângăniile cântă deasemeni.

Mustrare trandafirului

In munţi, frunzele moarte încep să se învârtească. Insoţeşte-mă până în vârful acestui turn...

Dinspre mare, vom privi norii cenuşii pe care vântul îi sfâşie, şi toamna ne va întrista.

Oardele tătare mişună la hotarele ţinutului Kobi. Iată că soseşte trimisul Hanilor. A trecut Poarta Vu-men. Vom revedea oare pe toţi aceia pe care războiul îi cheamă!?

De ce-mi mai trimiţi parfumul tău, trandafir de toamnă?

Traduse de AL. T. STAMATIAD

INTERESANTA

Distractivă Instructivă

Biblioteca „DIMINEAŢA"

—Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare —

AU APARUT PÂNA AZI APROAPE 100 VOLUME

Lucrări originale şi traduceri din operele cele mai de seamă

No. 1. — Războiul balcanic de M. Sadoveanu.
No. 2. — Diavolul de I. Agârbiceanu.
No. 3. — Spitalul de P. I. Jouve (trad. de Victor Ion Popa).
No. 4. — Mâna Vrăjită de Gerard de Nerval (trad. de Eug. Boureanu).
No. 5. — Crima Lordului Arthur Saville de Oscar Wilde (trad. de Ion Popa).
No. 6. — Şeful gării de A. de Herz.
No. 7. — Lăcustele de Gleb Uspenski (trad. de M. Sevastos).
No. 8. — Toamne de odinioară de Gala Galaction.
No. 9. — Fantezii humoristice de Edgar Poe.
No. 10. — Secretul lui Don Juan de Rémy de Gourmont.
No. 11. — Nuvele de Gh. Brăescu.
No. 12. — Viaţa lui Eminescu de Gala Galaction.
No. 13. — Adio de H. de Balzac (trad. de Alice Gabrielescu).
No. 14. — Xanthis sau vitrina sentimentală de Albert Samain .trad. de M. Carp).
No. 15. — La Montmorency de H. Sanielevici.
No. 16. — Imprumutul răposatei de Blasco Ibanez.
No. 17. — Domnişoara Roxana de Anatole France (trad. de N. Davidescu).
No. 18. — Viaţa în armată de Anton Bacalbaşa.
No. 19. — Poeme de Ştefan Petică.
No. 20. — Zîna apelor de Bojena Niemţova.
No. 21. — Surpriză de J. Dongorozi.
No. 22. — Poveştile lui Hinu Ion de Sandu Teleajen.
No. 23. — Omul cu obrazul 'ncrustat de Jak London.
No. 24. — Flămânzii de I. Ciocârlan.
No. 25. — Lupii de Eug. Boureanu.
No. 26. — O sărutare de J. H. Rosny (trad. de M. Carp).
No. 27. — Homunculus de Al. Ciura.
No. 28. — Viaţa mea, povestirea unei ţărănci din Rusia de Leon Tolstoi (în rom. de V. I. Popa).
No. 29. — Prima Turcoaică de N. Batzaria.
No. 30. — Patru cuvântări de Jean Jaurès (trad. de D. I. Suchianu).
No. 31. — Păiajenul de Hans Heinz Evers.
No. 32. — Faust, tragedie. de Goethe (trad. de Iosif
No. 33. — Amintirile unui băiat de familie de I. Petrovici Fabre.
No. 34. — Tristan de Thomas Mann.
No. 35. — Amazoana, culegere de eseuri scrise cu o artă specific feminină de Natalia Negru.
No. 36. — Laguna de Joseph Conrad.
No. 37. — Descântecul de I. Vinea.
No. 38. — Crainquebille de Anatole France (trad. de M. Carp).
No. 39. — Povestiri din Danemarca de Drachmann (trad. din nemţeşte de I. Botez)
No. 40. — In tren de H. Sanielevici.
No. 41. — Secretul contesei de Regnier.
No. 42. — Singurătatea de I. Agârbiceanu.
No. 43. — Balzac şi Stendhal de Brandès.
No. 44. — Crima din str. Nopţii de N. Davidescu
No. 45. — Livada de măslini de Maupassant.
No. 46. — Sărutul cel mai dulce de Septimiu Popa.
No. 47. — Din minunile instinctului la insecte de J. H. Nădejde).
No. 48. — O mireasă la loterie de W. A. Hofman.
No. 49. — Radeş de D. N. Teodorescu.
No. 50. — Werther de Lazăr C. Lazarevici.
No. 51. — Domnul Şef de Adrian Pascu.
No. 52—53. — Profesiunea D-nei Warren de Georg Bernard Shaw.
No. 54—55. — Cum am ucis pe Rasputin de V. Purişkevici.
No. 56. — Nebuna de Octav Mirbeau.
No. 57. — Plăpumarul chior şi Taurul alb de Voltaire.
No. 58. — Gazda cu ochii umezi de George Mihail Zamfirescu.
No. 59. — Către timpuri mai bune de Anatole France.
No. 60. — Nevinovata de Henrich Fann.
No. 61. — Clacă şi robie de I. Neagu Negulescu.
No. 62. — Odaia Ceasornicului de Georges Duhamel.
No. 63. — O impuşcătură în ceaţă de Jens Peter Jacobsen.
No. 64. — Un şaizeci şi şasă... de Şalom Alechem.
No. 65. — Livretul roşu de Luigi Pirandello.
No. 66. — Familia Lewton de H. Sanielevici.
No. 67—68. — Viaţa părintelui Vasile Fiveischi de Leonid Andreev.
No. 69. — Văzute şi trăite, de I. Petrovici.
No. 70. — Drumeţul din Praga de Guillaume Apollinaire.
No. 71. — Floarea roşie de Voevold Garşin.
No. 72. — In tinereţe sau la bătrâneţe de N. Batzaria.
No. 73. — O lună de miere de Israel Zangwil.
No. 74. — Patima iubirii de Rabindranath Tagore.
No. 75—76. — R. U. R. de Carl Ciapek.
No. 77. — Crocodilul de Th. Dostoewski.
No. 78. — Micile ironii ale vieţii de Thomas Hardy.
No. 79. — Antigona de Walter Hasenclever.
No. 80. — Un om sensibil de Octave Mirbeau.
No. 81. — Viaţa şi filosofia lui Spinoza de Dr. Ygrec.
No. 82. — Ochiul de Nichel de Tudor Teodorescu-Branişte.
No. 83. — Copilul minune de Thomas Mann.
No. 84. — Robii pământului de Simona Basarab.
No. 85. — Oul de cristal de H. G. Wells.
No. 86. — Alte schiţe vesele de Gh. Brăescu.
No. 87. — Caucaz de Knut Hamsun.
No. 88. — Despre stil de Paul Zarifopol.
No. 89. — Visul unui om ridicul de Th. Dostoewsky.
No. 90. — Zâna din fundul lacului de N. Davidescu.
No. 91 — Povestiri de Ladislav Reymont.
No. 92. — Femeia visuriior mele de Massimo Bontempelli
No. 93. — Verdeta de Honore de Balzac.
No. 94. — Drumuri în spirală de Eug. Relg'

JULES ROMAINS

Zeul trupurilor [1]

O altă întrebare ce-mi îngăduiam, mă intriga mai mult „Lucienne va fi oare o soţie sensuală? Şi înainte de toate, trebue să-mi doresc o soţie sensuală?"

Lucrul acesta, însă, nu m'a preocupat multă vreme. O soţie rece poate să facă mulţumirea celui ce nu se căsătoreşte din dragoste ci pentru zestre sau pentru jumătatea de duzină de copii ce-şi făgădueşte să facă, sub rezerva de a căuta aiurea bucurii mai puţin cetăţeneşti; sau mulţumirea domnului obosit care a ajuns la perioada simplei conversaţii. Eu unul, mă căsătoream, tânăr, fără nici-o socoteală, fără nici-un interes, hotărât să joc cu cărţile pe faţă. Cum nu avusesem vocaţiunea căsătoriei, eram cu atât mai dispus să extrag din această situaţie modestul procent de fericire ce comportă. Şi când lăsam la o parte propriul meu caz, pentru a încerca să şlefuiesc în general virtuţile soţiei-model, sfârşeam totdeauna prin a mă pune de acord cu următoarele trei:

Să fie veselă, credincioasă, sensuală. (Inteligentă, da. Dar asta-i lux). Câteodată chiar, din aceste trei virtuţi cardinale, mi se părea că cea din urmă cântăreşte mai greu.

Lucienne era oare sensuală? Sau va deveni sensuală cu uşurinţă?

Nu fac parte din acei oameni grozavi care deosibesc acest lucru, dela prima ochire, pare-se, la orice femee. Adese ori Lucienne avea scăpărări de priviri, tremurări de buze sau de nări, un tumult al sânului, — care păreau că prevestesc daruri voluptoase şi care, o mărturisesc, mă făceau nerăbdător de a le pune la încercare.

Alteori, însă, nu ştiam ce să cred. Nu mergeam până acolo încât s'o bănuesc de răceală propriu zisă, una din acele răceli morbide tot atât de incurabile ca un delir.

Dar această fată frumoasă şi gânditoare trebue să fi meditat asupra multor lucruri, să-şi fi construit o filosofie discretă şi solidă. Şi fără să tindă spre austeritate, filosofia ei putea să cuprindă o oarecare lipsă de stimă pentru dragostea fizică.

Nu ni se întâmplă chiar nouă, bărbaţilor, şi celor mai aprinşi dintre noi, să ne desgustăm de dragostea fizică, să ne dăm brusc seama de caracterul, nu murdar poate, ci protoplasmic, al plăcerii, şi să avem nostalgia doctrinelor care ar face teoria scârbei noastre purificând-o de ceiace are întâmplător şi oarecum comic?

La o femee cu un temperament mijlociu, solicitată mai puţin făţiş de trup, şi mai puţin obicinuită să-i cedeze, o astfel de înclinare poate să devină mult mai stabilă. Spiritul, fără a interzice nimic, nu va acorda aprobarea trebuincioasă pentru ca voluptatea să prindă rădăcini.

Imi aminteam de chipurile femeeşti ale statuilor Evului-mediu; chipuri de care nu se poate spune nici de cum că sunt reci sau seci; nici măcar că dovedesc o împotrivire către instinct. Dar ele dovedesc că o oarecare ierarhie de bunuri şi de bucurii a fost recunoscută odată pentru totdeauna, şi că nu e de crezut că mângâierile unui bărbat sunt îndestulătoare pentru a o răsturna. Şi chiar dacă ar avea puterea aceasta cu timpul, nu li s'ar îngădui s'o realizeze.

Imi aminteam, deasemeni, că cutreerând Parisul, intrasem în câte-o biserică din vre-un vechiu cartier aristocratic, de pildă în Saint-Sulpice sau în Sainte-Clotilde, pe înserat. Printre feţele bătrâne, aspru lovite de deformaţiuni profesionale, printre pensionarele cărunte care abia se ţin pe picioare şi câteva urâciuni buboase, se întâmpla să vezi îngenunchind câte-o femee tânără, frumoasă, plină de viaţă, a cărei cucernicie nu e nici demonstrativă nici suspectă, şi care se serveşte în chipul cel mai firesc de locul unde se află pentru o cerinţă a spiritului ei.

Pe aceste tinere femei mi le-am închipuit uneori în patul conjugal. Vreau să cred că parte din ele dovedesc fără tranziţie, şi în chip aproape mecanic, o robustă poftă de plăcere trupească, profitând cu elan de clipa în care se dau şi de bărbatul îngăduit, fără a se gândi câtuş de puţin la penumbra dela Saint-Sulpice unde s'au recules cu câteva ceasuri mai înainte.

Altele, dinpotrivă, se gândesc la această penumbră şi la aceste rugăciuni, pentru a se excita, pentru a-şi lua revanşa asupra curăţeniei şi pentru a fi sigure că astfel actul conjugal devine un păcat, îl îmbogăţesc cu toată fantezia şi ostentaţiunea lubrică ce pot închipui.

Altele, prost întovărăşite, în această încercare, de către bărbatul lor (debil, deconcertat, de o pietate mai redusă), sau încredinţate că păcatul soţilor rămâne în tot cazul venal, şi nu poate alimenta decât o sărăcăcioasă confesiune, vor cere unui amant o luxură de calitate mai puţin eftină.

Dimpotrivă, altele, se culcă oftând ca pe masa de operaţie, îşi întorc gândul dela tristele datorii de stat al căror instrument mortificat va fi trupul lor de soţii, şi arată atât de limpede resemnarea lor în faţa voinţei de neînţeles a Celui de Sus, încât bărbatul lor se îndreaptă spre modiste şi dactilografe, iar ele îşi pregătesc pentru bătrâneţe o acră nebunie de apartament.

Mi le închipui însă mai ales — pe cele mai frumoase dintre ele şi pe cele mai fine — venind în patul conjugal, când îşi iubesc bărbatul, pline de drăgălăşenii şi de bunăvoinţă, dar mirate fără voe de preţul ce, aceste gesturi par să aibă pentru el, privindu-l cu îngăduinţă şi cu milă, în transporturile dorinţei lui, făcând tot posibilul pentru a nu lăsa să se vadă că bărbatul pe care îl stimează pe de altă parte, capătă în ochii lor un caracter copilăresc şi bestial.

Şi toată atitudinea lor caută să-i dea a înţelege că nu e mai puţin stimat pentru asta, că sunt chiar înduioşate de omagiul sensualităţii lui, dar că îi sunt recunoscătoare pentru dragostea lui şi pentru altele.

Iată ceeace îmi era frică uneori să găsesc în Lucienne. Nu răceala, ci lipsa de convingere. O sfială a trupului, datorită efectului cu totul firesc şi nicidecum constrâns al unei anumite nobleţi a spiritului în judecăţile sale...

1) Fragment din romanul cu acest titlu care va apărea la „N. R. F."

A apărut
NECUNOSCUTA
NUVELE
de Alice Gabrielescu
Lei 60

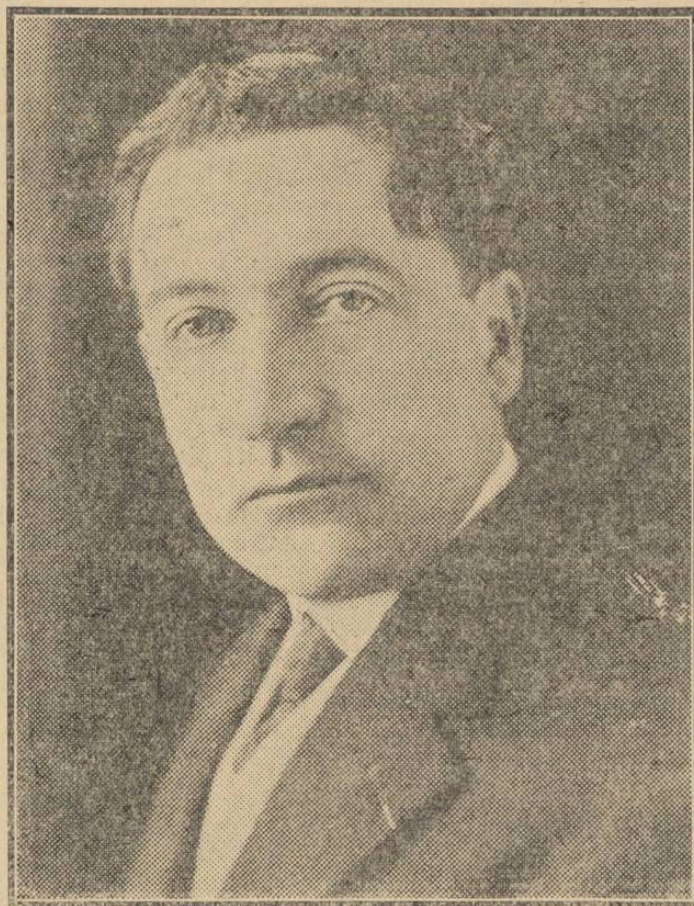
De vorbă cu Jules Romains

Rue des Lilas: stradă îngustă, mărginită la dreapta şi la stânga de case care se apleacă par'că una spre alta cu un aer de vecine ce stau la taifas.

Casa lui Jules Romains e puţin retrasă, construită în piatră roşie; poarta încuiată pune o ultimă barieră între lumea din afară şi poet, dar nu între poet şi lumea din afară.

In birou, mobile grele de lemn sculptat, o acuarelă de André Lhote, o alta de Marie Laurencin...

— Casa aceasta a fost clădită acum câţiva ani, după planurile mele. Imi place mult. Am chiar un petec de grădină, sau mai bine zis acest mic deluşor personal. Şi e foarte rar la Paris să ai un mic deluşor personal... Dar cartierul? L'ai privit? Merită să fie luat în seamă. E poate singura bucată considerabilă care subsistă din vechiul Paris, popular şi puternic. Restul? Sau plat burghez — mica burghezie — ca Vaugirard, — sau mâncat, perforat, pe trei sferturi digerat, ca vechiul Montmartre. Pentru a-i prinde ritmul vieţii, trebue să urci pe jos, către seară, într'o Sâmbătă, de pildă, dela Place de la République până aici, traversând la faubourg du Temple şi Belleville. Evident, mai sunt şi alte spectacole urbane pe lume. Dar în acest gen, nu-i cunosc pereche. Şi atât de puţin lugubru!..

Jules Romains

Nu e mai puţin adevărat că multă lume se mira de alegerea mea. De pildă: acest roman, apărut de curând în Germania „Das andere ich". Eroul povesteşte undeva o vizită pe care mi-a făcut-o. Se miră — cu simpatie şi bunăvoinţă — dar se miră că un poet ale cărui piese „in Berlin, in New-York, volle Hauser machen" a venit să-şi clădească o casă atât de departe de cartierele „chic". Şi numai în urmă înţelege.

Oh! fireşte, multe alte cartiere mă ispitesc. Un vis familiar — dar care devine din ce în ce mai himeric — ar fi să am cinci sau şase home-uri în Paris, deosebite complect unul de celălalt, în care să trăesc rând pe rând. De exemplu, şi acesta e un compliment pentru rue des Lilas, un mic apartament într'un imobil de pe Champs-Elysés. Un studio în spre Champ de Mars, cu vedere pe griul verzui al Senei. O cameră la etajul al şaselea, carrefour Drouot...

. . . .

„Les puissances de Paris"? E o carte la care am lucrat cu patimă. Astăzi o găsesc poate cam aridă. Dar se poate să fie aceasta cauza care explică profundul ei acord cu timpurile nouă. A avut multă influenţă nu asupra publicului, ci asupra creatorilor. Cunosc pictori, arhitecţi, scriitori, care o preferă tuturor lucrărilor mele. Se înţelege de ce.

„Viaţa Unanimă"? Am scris'o între 18 şi 21 de ani. E poate o explicaţie. Acest lirism exaltat, această capacitate de a se lăsa pătruns de misterul împrejurărilor, de a se lăsa solicitat şi călăuzit de emoţia realităţii, această tensiune interioară, această libertate de mijloace, presupun şi dovedesc tinereţea.

Geneza „Vieţii Unanime" nu e nicidecum o idee, descoperirea unui mod voluntar de a vedea, de a simţi lucrurile. Din contra, un fel de conductibilitate interioară a cărei intensitate se manifestăă indiferent de orice plan a priori. Vorbesc de plan artificial, de plan intelectual.

Fireşte, dela primele mele poeme, un plan general era conturat. Dar nu un contur impus şi arbitrar. „Acest plan de ansamblu era cât se poate de puţin artificial. Era rezultatul şi rezumatul unei experienţe. Marca prin diviziunile sale fazele ce învăţasem să recunosc în această relaţie pătimaşe a inimii cu unanimul care mă domina în întregime. Se poate surâde la gândul unei experienţe câştigate şi meditate la 18 ani. Dar nu e vorba de o experienţă de financiar, de diplomat, sau de scriitor de moravuri. Când e vorba de descifrat complicaţia exterioară a vieţii, nimic nu poate înlocui durata observaţiei şi maturitatea spiritului. Dar un suflet nou poate înainta foarte repede şi foarte departe în ordinea şi simplicitatea invizibilă". [1]

„Viaţa Unanimă" a fost primită în aşa chip încât nu se putea să nu fiu mulţumit. Ceiace mă mai miră încă — e faptul că criticii, atribuindu-mi influenţe care de care mai eronate — Durkheim, Whitman, Le Bon, Tarde — n'au bănuit măcar că autorul „Vieţii Unanime" era înainte de toate un copil al Parisului, îmbătat de Paris, cufundat în Paris, trăindu-i viaţa în ore şi zile nenumărate, culegând cu invizibile antene misterul joncţiunilor pornite dela ziduri, dela acoperişuri, din zgomotul răspântiilor, din încrucişarea străzilor. Cum de nu şi-au dat seamă că nu o influenţă livrescă ci o frământare sentimentală e la origina acestor poeme?

. . . .

Ceiace prefer din lucrările mele? Pe deoparte „Odes et Prières. Pe de altă parte culegerea care va apărea sub titlul „Chant des dix années" şi care cuprinde: Europe, Amour couleur de Paris, l'Ode Genoise.

Găsesc că poezia are o importanţă primordială. Toată opera mea e o poezie ramificată. Duşmanii mei o ştiu bine. (Inţelegi ce vreau să zic prin duşmani. O spun fără cea mai mică animozitate). Mi s'ar fi ertat dacă aş fi rămas numai poet liric, sau dacă aş fi părăsit într'o bună zi poezia pentru o specialitate. Dar fiindcă public în acelaş an Knock şi l'Ode Gênoise, un număr oarecare de oameni sunt furioşi, foarte furioşi. Aproape că ar cere puterii publice o legislaţie protectoare. Şi cu toate acestea le fac atât de puţin rău! Sunt un foarte prost comerciant. Dar ceiace displace poate mai ales în această multilateralitate, în general, e înlăturarea unei previziuni quasi-industriale a operei ce va urma. Imposibilitatea de a regăsi o imagine anterioară şi care părea quintezenţa autorului, deci care trebuia să se regăsească în orice manifestare a lui.

. . . .

Romanul? Fireşte şi romanul. Nu nesocotesc nimic. Voiu publica în curând partea a doua dintr'un fel de trilogie începută cu „Lucienne". Trilogia se va numi Psyché. Mitul antic, dacă vrei... şi orice poate deştepta acest cuvânt de Psyché.

Partea a doua, care va apărea, e „Le Dieu des corps". E trecerea femeii prin împărăţia trupului. Când tratez un subiect nu-mi place să-l ating numai; mă instalez în el. Nu m'am amuzat să presar cu dragoste fizică — pentru a corespunde gustului public — alte opere, alte subiecte, unde n'avea ce căuta. Dar de data aceasta însă dragostea fizică, alcătueşte subiectul după cum moartea e subiectul romanului „Mort de quelqu'un", după cum puterea politică e subiectul piesei „Dictatorul". Persoanele fragile care nu tolerează nici-un fel de lucru decât în doze mici şi cu multe paliative, vor găsi că exagerez. Dar nu sunt un autor pentru persoane fragile.

„Le Dieu des corps" e un imn înălţat dragostei fizice,... un fel de religie sexuală, de mistică trupească.

Un singur lucru mă neliniştește. Mă întreb dacă amănuntul, preciziunea, sinceritatea cu care am tratat dragostea fizică — din care eroii mei vor să facă un monument de frumuseţe, de puritate, de intensitate omenească — nu va îndruma în chip greşit înţelegerea publicului. N'aş vrea ca această carte să fie considerată ca o publicaţie de scandal. Ar trebui poate să fie prefaţată de un episcop... Pe cât de paradoxal pare acest lucru, nu e mai puţin adevărat că felul de a privi lucrurile în „Le Dieu des corps" nu e departe de concepţia catolică a dragostei.

. . . .

Aş vrea să-mi văd jucate piesele la Bucureşti. E una din bucuriile mele — adesea una din marile mele emoţii — de a vedea jucată cutare sau cutare din piesele mele în capitalele străine. Am fost întotdeauna un convins european, nu un cosmopolit, nu un diletant al vieţii internaţionale; sunt împotriva exotismului. Dar pot spune că dragostea mea pentru Europa nu e o dragoste nenorocită. Am primit dela publicul din diferite ţări dovezi de înţelegere şi de prietenie profundă, care, când mă gândesc, îmi accelerează bătăile inimii, mă mişcă până la lacrimi. De altfel, asta e în conformitate cu mistica mea. Sunt convins că zeii ştiu ceiace se face pentru ei, ştiu să recunoască pe ai lor, — după cum sunt totdeauna sigur că mă voiu înţelege cu o grupare oarecare, cu mulţimea. Cu singura condiţie: să am de-aface, în chip direct ,cu ea.

Sunt un conferenţiar pasionat. Am prea mult calm însă. Am mai ales, prea multă indiferenţă faţă de viaţa mulţimii.

Ar trebui să nu ne fie fixat dinainte subiectul. Nimic anunţat, nimic prevăzut. Şi totul să se petreacă la fel cu o mărturisire de dragoste. (Adevărată, nu învăţată pe de rost).

Dacă viaţa ar fi mai lungă (sau arta mai scurtă) aşi fi făcut politică. Pentrucă oamenii politici — cei mari, capii — au de aface în mod obicinuit cu zeii. E poate cea mai religioasă dintre meseriile actuale. Am invidiat de nenumărate ori pe Denis din „Dictatorul". Şi când te gândeşti că anumiţi critici parizieni au găsit această piesă rece, abstractă. Aceşti bieţi oameni sunt incapabili să simtă dragostea, patima unor astfel de destinuri. Mă grăbesc să adaug că o astfel de infirmitate nu aparţine decât criticilor noştri de bulevard. Pretutindeni aiurea, chiar în provinciile franceze, această patimă a fost simţită, şi cuvintele de „ardoare" de „tensiune patetică" de „tragedie aprinsă" sunt cele pe care le-am întâlnit mai des.

. . . .

La o serată dată în onoarea lui Italo Svevo, şi a lui Ilya Erenbourg de către Pen-Club, Jules Romains vorbise de o apropiată călătorie în România, în urma invitaţiei d-lui Ion Pillat, pentru o serie de conferinţe.

— Voi pleca probabil în Octombrie. Mă bucură perspectiva călătoriei mele în România. Aş fi realizat-o de multă vreme dacă această prietenă a Franţei n'ar fi fost atât de departe. Stii, cred, că de Max a fost primul meu interpret, omul care a luptat pentru întâia oară cu publicul în numele meu. Da, pe vremea aceia erau oameni care se băteau pentru un poem. De Max a fost cel care a recitat întâiaş dată „l'Ode à la foule qui est ici". Şi Ventura ar fi jucat pe Regina din „Dictatorul" dacă incidente binecunoscute nu m'ar fi făcut să retrag piesa dela Comedie. Sper că va veni ziua când va juca acest rol...

. . . .

Pe ferestrele larg deschise, primăvara pătrunde în adieri uşoare, imateriale, mai curând în aluzii decât în preciziuni.

— Cred că pentru noi primăvara absolută, totală, e primăvara care ne-a tulburat, între 15 şi 18 ani. De aceia nicăeri primăvară nu e mai emoţionantă, mai patetică decât în Franţa. Fireşte sunt primăveri sudice, radioase, minunate, pline. Dar nicăeri nu găseşti acest amestec de bucurie şi tristeţe, caracteristic adolescenţei. Nuanţe de gri şi de bleu, topite şi nehotărâte, un soare timid şi parcă înduioşat. Lacrimi şi surâsuri...

ZOE GARTENE

1) Prefaţă la „Viaţa unanimă".

Flori scuturate

Spital, paturi albe cu mine la rând —
Bolnavii aşteaptă,... şi ţipă,... şi tac..,
Afară tresare mereu un copac,
In crucea ferestrii c'o creangă bătând.

Tresare copacul sub flori troenit,
Iar moartea pe-aproape păşeşte tiptil...
Alături de mine-a ţipat un copil —
Şi-alături de mine copilu-a murit.

Ah, ţipătu 'n suflet mi-a 'nfipt un pumnal...
Mă duc la fereastră şi creanga o'ndoi
Şi florile albe le scutur apoi
Pe trupul copilului mort în spital.

D. N. TEODORESCU

Salonul Oficial

A. Bălţatu — Leda

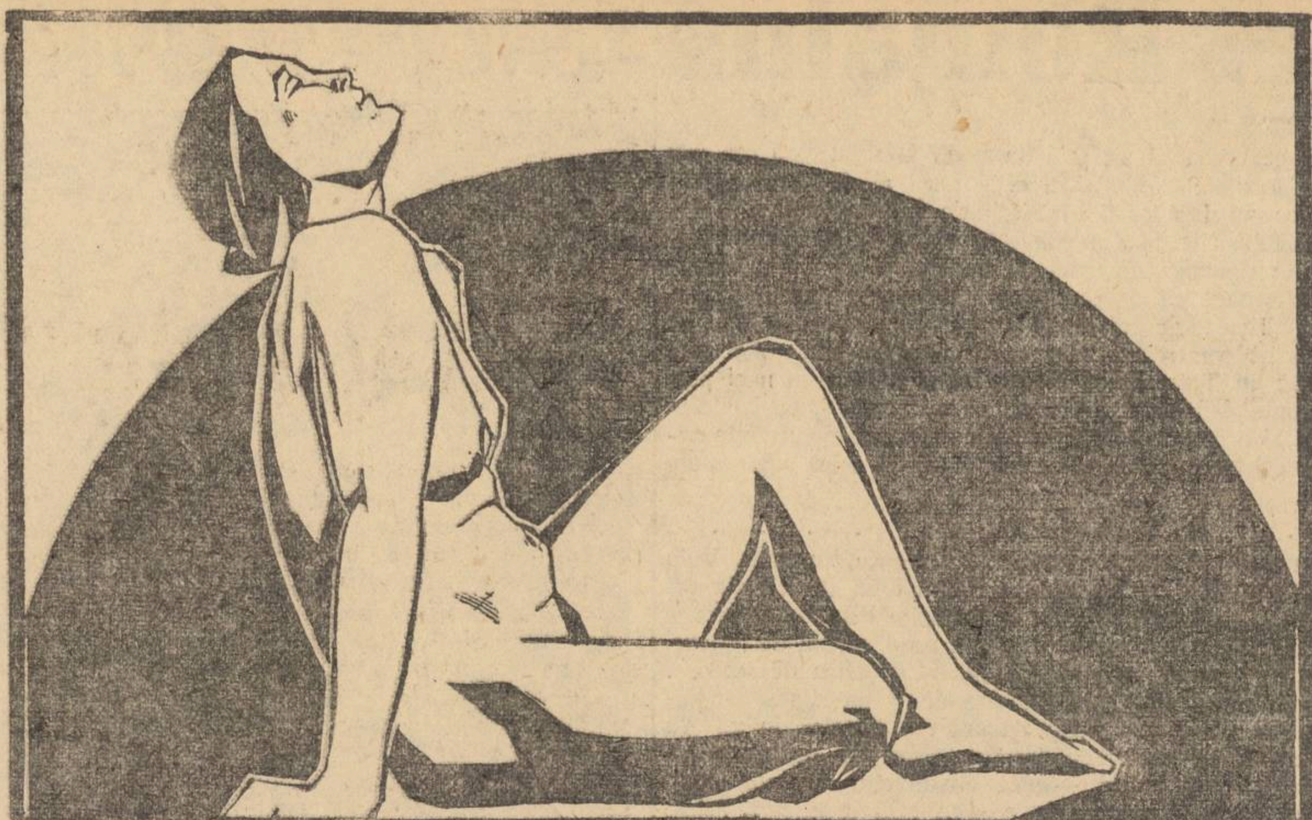
T. Soroceanu — Măşti

A. Biju — Natură moartă

Ionescu Sin — Cămaşa mauve

ISPITA

Zoska Lutwinka era o biată fată săracă. O leacă de așternut, câteva boarfe într'un cufăraș și cu cât mai avea pe dânsa: acesta-i era tot avutul. Le adunase cu greu, argățind prin ferme, de mică. Se știe că prin părțile-acelea o slujnică, dacă nu știe să muncească, nu poate nici să câștige; cel mult treizeci de fiorini pe an și întreținerea. Și pentru așa leafă, se scula ea dela patru de dimineață, curățea zece perechi de încălțăminte, isprăvea opt odăi și între timp, se ocupa și de mâncarea servitorilor. Se ducea și la câmp cu merindele lucrătorilor ; de trebuia ceva grabnic din oraș, la zece kilometri depărtare, își punea fuga polcuța și-o pornea pe jos, cu nasul în vânt, ținând drumul mare.

Dar s'o fi văzut vara răsturnând pământul, de-ai fi zis că-i cârtiță adevărată; ori pe timp de iarnă, în timp ce tăietorii de lemne se târguiau cu stăpânul, indignându-se de pretențiile lor scandaloase, apucând securea și tăindu-și la crăci de copac, până se făceau mormane de vreascuri !... Avea un fel de fierbințeală la lucru. Apoi dintr'odată... gata: cădea cu fața'n jos pe-un mindir și nu se mai zăreau decât două picioare negre de răpănoase ce erau, fiindcă trebue să știți că Zoska nu întrebuința săpun și apă decât când se spăla. Dar poate că n'aveți idee nici de gura ei ?... Doamne Sfinte !... curat meliță, moară hodorogită, nu altceva !...

Din pricina asta schimbase multe locuri și-și adunase cu greutate și bruma ce mai avea. Ei, dar se găseau multe minunății în cufărașul ei ! Poftiți de vă uitați: patru fuste, o pestelcă cu flori, o batistă furată, alta găsită, o cutie de carton, ridicată de pe sub geamuri, acuma îngălbenită de vreme, câteva dopuri de cositor; dar astea nu-s nimic pe lângă cele patru fularuri de mătasă pe care Zoska, când se ducea la leturghie, le crohmolea, ca să crape de ciudă celelalte fete de seama ei. Căci, și asta trebue să știți; că deși Zoska era hâdă, cu părul rar și cam ceacâră, era cochetă și-i plăcea să șuguiască cu flăcăii...

Pe vremuri, avusese necazuri din pricina aceasta; dar trecuseră și astea destul de repede. Iarna, un biet copilaș moare așa de ușor și nimic nu mai rămâne, în primăvară, din mormânturile înzăpezite. La urma urmei, nu-i mai bine așa ? Ia un nenorocit mai puțin pe pământ și-o grije mai puțin pe capul unei biete fete ! Cum ar fi putut Zoska, sărmana, să-și mai cumpere cufăraș, mindir și plapumă ?... Dumnezeu știe cum s'ar mai fi uitat la dânsa stăpânii, de n'ar fi avut așternut și cufăraș !... Chiar de-asta era Zoska așa de mândră și de obraznică, cu toată urâțenia și murdăria ei.

Intr'o bună zi, Zoska căpătă un loc strașnic. Nu se mai culcă în grajd și nici nu mai duce vacile la păscut: stă frumos acasă și vede de foc, dând o mână de ajutor bucătăresei celei noi, pe care stăpânii au adus-o tocmai din Leopol. Bucătăreasa de care-i vorba, e-o fată bătrână care veșnic geme și care-și pune pene la pălărie... de se prăpădesc de râs, la leturghie, toți țăranii. Domnul și doamna nu dau niciodată pela bucătărie. Și Zoska nici nu mai lustruește, nici nu mai freacă; mănâncă de dimineață până seara.

I-au făcut și ei un pat, care-a costat șase fiorini și i-au cumpărat și-un mindir de pae. Ea și-a înghesuit acolo repede tot așternutul și cea mai mare plăcere a ei e să se cuibărească în el, să se întindă în voe și-apoi, înfigându-și degetele în păr să se apuce la sfadă cu bucătăreasa.

Prin casă mai este și-un câine, un mops cu coada tăiată. Stăpânii-l strigă „Dick", dar Zoska nu-l mai scoate din „Dickău" și-l pocnește cu ce apucă. Cum poate o dihanie ca asta să mănânce așa de mult, asta nu-i de înțeles.

Numai cu stăpână-sa se poartă frumos Zoska.

N'ai să-i scoți ei din cap, că cu cât o stăpână e cucoană mai mare, cu-atât se pricepe mai puțin în de-ale bucătăriei; și cum aceasta nu știe nici cartofii cum se gătesc, fără doar și poate că trebue să fie o cucoană mare.

Cât despre murdărie, pe Zoska nimeni n'o mai poate întrece acum. De cum s'a vârît în pat, n'o mai urnești de-acolo nici cu șase boi. Și-astfel din pricina locului acesta prea bun, păcatele-i mișună ca gândacii și chiar e pe cale de-a deveni un monstru de perversitate.

Bucătăreasa era prietenă cu servitoarea popii. Strânse legături uneau pe cele două „mădămi" bătrâne ; amândouă sufereau de măsele, le plăcea să citească cărți frumoase și și le împrumutau între ele.

Intr'o Duminică seara, bucătăreasa se întoarse c'un volumaș cu copertă albicioasă: cuprindea viața sfintei Zyta, patroana servitorilor. Deabia cetise câteva pagini, că nu-și mai putu stăpâni entuziasmul. Dintr'un colț al bucătăriei, din umbră, eșeau două tălpoage; un sforăit caracteristic părea că trădează prezența unei ființe omenești. Cufundată în perine, cu plapuma ghemuită toată pe pântece. Zoska se uita c'un ochi la slănină și cu celălalt la „Dickău", care dormea pe lada cu lemne.

—Zoska ! strigă bucătăreasa, simțind că prea tare o mănâncă limba.

Un mormăit îi răspunse:

— Dormi ?

— Și de ce să dorm ?

— Atunci ascultă.

— Ce s'ascult ?

— Tu știi ce-a fost sfânta Zyta ?

— Nu știu.

— A fost servitoare ca mine și ca tine...

— Ia'n las ! zise Zoska, neîncrezătoare; ca și cum sfintele ar umbla în polcuțe ca mine sau ca dumneata, domnișoară Marynia și n'ar merge prin lumină, cu cununi pe cap și crini în mâini, printre îngeri !... Las' că știu eu ce știu !...

Marynia își ridică cărticica :

— Așa-i scris aici. Sfânta Zyta a fost servitoare ; a servit treizeci de ani într'acelaș loc și pentru purtarea ei cea bună, au făcut-o sfântă.

Zoska lovi cu picioarele de marginea patului, scoasă din răbdări.

— Nu-i adevărat !... Cum să mulgă vacile o sfântă ori să curețe cartofi !...

— Așa-i scris !

Dar Zoska arătă mare dispreț pentru tot ce-i scris.

— Care-i nebuna aceia care-a scris așa prostie și-așa minciună ?...

— Care prostie și care minciună ?... răspunse bucătăreasa; doar părintele mi-a dat cartea !...

Zoska e învinsă. Ei, dacă-i părintele, atunci e altceva... Sufletul ei simplu e tulburat. O sfântă să fie servitoare !... Servitoare cu treizeci de fiorini pe an poate !... Și muncind toată viața pentru un așternut !... Altfel își închipuise ea că trebue să fie o sfântă ! Și se ridică în capul oaselor, cu ochii măriți, în dorința ei de-a pricepe; apoi o apucă o poftă nemărginită de-a se convinge de adevăr. Știe și ea să citească dar nu prea merge așa-repede, de-aceia preferă să asculte pe altul. Dac'ar vrea domnișoara Marynia să-i citească ?... Spusese așa de frumos „domnișoara" încât bucătăreasa, care-atâta aștepta, începu a ceti. Și'n tăcerea bucătăriei, întreruptă doar de tic-tac-ul pendulei și sforăitul câinelui, vocea-i dulceagă se ridică, arătând cât era de curată sfânta Zyta, cât de umilă, muncitoare, răbdătoare și supusă stăpânilor.

Aci bucătăreasa ridică un deget.

— Ea nu se sfădea niciodată !

— Nu se sfădea, fiindcă n'o necăjea nimeni !...

— Ba da, cum nu, sigur c'o necăjeau și pe dânsa !...

— Cine, bucătăreasa poate ?

— Bucătăreasa și toată lumea ! Dar ea, fata cea sfântă da tot lui Dumnezeu... Chiar și pentru alții lucra !

— Și pentru bucătăreasă chiar ?

— Sigur, și pentru bucătăreasă. De asta-i era asa de dragă Domnului. Și până la moarte tot fată a rămas, fiindcă lui Dumnezeu îi plac fecioarele și le așează pe lângă tronul lui...

— Chiar și pe argate ?

— Sigur, dar numai pe-acele care n'au păcătuit nici odată...

Și bucătăreasa, triumfătoare, se înălță din șale și se uită batjocoritor la biata Zoska, cufundată în perinele ei.

Apoi citește înainte: o poveste dintr'acele așa de simple, de mișcătoare și de indiscutabile, anume făcute să moralizeze, să încânte și să cucerească sufletele simple; în vremea asta, Zoska, cu ochii mari holbați și smârcâind într'una, mormăe, tot foindu-se să-și găsească un loc mai comod :

— Of ! Of ! Sfântă născătoare de Dumnezeu !

Cărticica aceasta făcuse o minune.

Zoska ascultă până la sfârșit și se gândi toată noaptea la sfânta asta care fusese servitoare și care căpătase grația divină. In fața ei toate pietrele se preschimbau în trandafiri și apa în vin. Ingerii o ajutau la lucru, iar într'o zi de ploaie, pe când se ruga în fața unei capele, vestmintele-i rămăseseră uscate. Zoska se așeză pe pat și se gândea, cu fața în mâini... Nu se trăgea și ea, ca și sfânta Zyta, dintr'o familie de tâmplari ? Nu fusese, ca și dânsa, o biată servitoare ? Dar în schimb, ea ce păcătoasă mai era ! Ce făcuse ea pentru viața viitoare, în timpul celor treizeci de ani de viață ?... A, dar s'a isprăvit !... Zoska de-acum se schimbă. De-aci înainte, are să se pieptene de două ori pe săptămână, are să se spele Sâmbăta cu săpun, are să vorbească frumos cu bucătăreasa și are să se roage cu ardoare, ca o sfântă. Ca început, îngenuchie pe patul care îi legănase atâta vreme lenea. Privește prin geamurile aburite, câmpiile înzăpezite, strălucitoare sub lună. Și visul nopților de iarnă o cuprinde cu farmecu-i tăcut. Ochii-i se umplu de lacrămi, își apropie mânile una de alta..., și-i aproape frumoasă astfel...

Zoska face progrese repezi pe calea mântuirii. Până într'acolo merge cu renunțarea de sine încât se spală și în ciubărul în care s'a îmbăiat „Dickău". Dar dintre toate virtuțile, caritatea o atrage mai mult. Sfânta Zyta dădea'n dreapta și'n stânga bunurile ei, ba chiar și pe ale altora. Și Zoska vrea să dea și ea, ca să i-se întoarcă însutit.

Incepe cu lucrurile mici : de exemplu, o bucată de plăcintă pe care-o aruncă unui copil sărman. Stăpânii nu zic nimic. Minune, fără îndoială. Desigur că bucata de plăcintă a fost înlocuită prin minune.

Iși împarte, bucată cu bucată, toate țoalele. Numai așternutul ei drag și l'a păstrat pe la urmă ; are să fie ultimul ei sacrificiu, pe care Dumnezeu are să i-l plătească peșin. Parcă n'are ea zilnic dovezi de protecția cerească? Zoska se sprijină de ușa capelei : ușa se deschide singură. Știe ea bine care-i cauza. Numai un păgân ca Domnul poate să susție că-i slabă clanța ușii...

Intr'o seară, scutura o blană pe balcon, o blană frumoasă, căptușită cu stofă fină. Scutura, suspina și se ruga. Un clopot subțirel suna Vecernia, iar sunetele-i ușoare ca fulgii se pierdeau pe iazurile înghețate.

— Și cuvântul se făcu om, șopti Zoska.

— Și locui printre noi, răspunse o voce groasă.

Zoska se aplecă și văzu pe drum un cerșetor în zdrențe, dârdâind, vânăt de frig.

— Ajută-mă cu ceva, fată de treabă, gemu el.

Prima pornire a servitoarei fu să-l alunge. In vagabonzi de-aceștia niciodată nu poți avea încredere. Dar, repede, alungă gândul acesta răutăcios. Săracii nu-s ei oare mânile însângerate ale lui Hristos ? Ce le faci lor, faci și Domnului. Un înger adusese sfintei Zyta mantaua pe care-o dăduse unui sărac. Zoska simți că amețește. Un înger ! Are să vie un înger ! Cineva par'că-i șoptea la ureche... Duhul ispitei povățuia pe Zoska să încerce pe Dumnezeu.

— Doamne, ce blană frumoasă : spunea săracul, clipind din ochi ; de mi-ar da-o cineva aș fi în stare în genunchi să mă duc de aici și până la Ionch.

Zoska închise ochii, ca și cum s'ar zvârli în apă și aruncă blana peste balcon.

— Ia-o, în numele Domnului ! strigă ea și fugi în bucătărie.

Și acuma, oare ce are să se întâmple ?...

Timp de două ceasuri continuu, Zoska fu cuprinsă de-o exaltare nemaipomenită. Câteodată se simțește parcă ridicată în nouri și zâmbește, cu față luminată. Are să se întâmple o minune. Numai la gândul îndoelii și-ai păcătui. Dar deodată parcă a lovit-o cineva drept în piept :

— Ai periat blana Domnului ? întreabă bucătăreasa.

— Nu.

— Nici n'ai agățat-o în dulap ?

— Nu.

— Știi că stăpânul pleacă mâine la Ionch. Vezi de te grăbește.

Răspunsul piere depe buzele Zoskăi. Acum e în fața faptului brutal. Mâine, stăpânul are să ceară blana și n'are s'o găsească. Și de întârzie cumva îngerul, ce-are să se întâmple ?..

Zoska curăță legume în mare agitație. Incearcă să se liniștească, să se convingă că bunul Dumnezeu, care desigur că știe totul, precum că și stăpânul ei pleacă a doua zi la Ionch, n'are s'o lase la așa mare nevoe. Ingerul are să se arate, dacă nu chiar în seara asta, negreșit că în zori.

După ce se culcă toată lumea și luna inundând câmpiile, umplu de strălucire Dunajec-ul, Zoska ieși prin fața casei, pe cărarea care duce spre drum.

Ninsese toată ziua : toate erau albe și copacii și câmpiile ; numai iazul de lângă moară avea în mijloc un cerc negru.

Zoska stă și se roagă din toată inima. Așteaptă îngerul care trebue să sosească pe-o rază de lună, în straiu-i de lumină. Părul lui e de aur și are cunună de flori pe cap, de trandafiri ori de crini... Și florile vor îmbălsăma aerul, ca primăvara...

Nu-i nimeni pe-afară la ora asta târzie iar prin case nici lumini nu mai sunt. Niște câini urlă a mort. Luna se ascunde în nouri. Ninge. Fulgii aproape-au acoperit pe Zoska. Dar ea arămâne neclintită ; i-a înghețat și sufletul din ea. Mai este un ceas, două până 'n zori și îngerul nu mai vine. Incearcă să se roage, dar nu mai găsește cuvinte. Totuși ea nădăjduește, da, cum nădăjduește de tare!..

Ziua se ivește. Viscolul încetează, luna apare din nou. Zăpadă nepăsătoare cade necontenit din cerul cețos, ce se albăstrește apoi, se înroșește, acum se zăresc bine și sălciile de pe iaz.

Zoska pare o statue. Nu se mai roagă ; două șuvițe de lacrimi i-au înghețat pe obraji iar buzele-i albastre se întredeschid... Nu, nu mai vine îngerul, acum a înțeles.

De-acum au s'o alunge, apoi... tribunalul poate. Cărticica aceea o făcuse să creadă că-i demnă și ea de-o minune. Dar, hotărât lucru, dela sfânta Zyta și până la dânsa mai este drum lung...

Ingerul nu veni, blana nicăeri... și Zoska porni, între jandarmi, spre Ionch.

In românește de DESPINA SADOVEANU
după GABRIELA ZAPOLSKA

UN MINUT
ȘI PĂRUL DE PRISOS
A DISPĂRUT
EAU DIXOR

Cea mai perfectă specialitate din lume în arta de a face să dispară părul de prisos.

Este o apă limpede cu următoarele calități: Ușurința în aplicare, curățenie, economie, eficacitate garantată, nevătămătoare.

Părul aspru nu veți reuși a l distruge decât cu EAU DIXOR recomandat și de lumea medicală.

EAU DIXOR este un miracol.

De vânzare la Drogherii, Farmacii și Parfumerii.

Acolo unde nu găsiți, trimiteți suma de 120 lei și vi se va expedia de către: Agenția „DIXOR" București, Str. Râureanu. 5

IN EDITURA
„Naționala" S. Ciornei
BUCUREȘTI, Str. Decebal 8—10
AU APARUT:

Maurice Dekobra—FLĂCĂRI CATIFELATE trad. P. Ioanid Lei 60.—
Guy Chantepleure—PASAGERA trad. S. Leonard „ 65.—
Marcel Prevost—FECIOARELE NEBUNE trad. L. Rebreanu Lei 60.—
Pierre Benoit—KOENIGSMARK trad. Dr. N. Chiriac-Dimancea Profesor Lei 60.—

Pentru comemorarea a 100 de ani dela nașterea lui
LEON TOLSTOI
ANA KARENINA
într'o admirabilă traducere românească datorită cunoscuților publiciști
SARINA CASVAN și ION PAS

IN CURS DE TIPARIRE
J. Kessel—NOPȚI PRINCIARE trad. Al. Iacobescu, Profesor
De vânzare la toate librăriile din țară.

Cojan Gheorghe

Lângă colțul școlii No. 2, pe unde trec de obicei grupuri mai dese de copii, Cojan Gheorghe, fost elev și el încă acum un an, stă cu o mesuță plină de caramele, acadele și alte bunătăți la fel, și-și așteaptă clienții.

Se cunoaște că a trăit în libertate, la aer, căci e aproape cu o șchioapă mai înalt decât toți, câți încep să roiască din clădirea școlii; chiar cei din a patra. Cojan e desculț, și chiar fluerele picioarelor îi sunt aproape goale. Dar parcă tocmai aceste picioare, murdare și negre, și aceste fluere enorme și roșii, îl fac și mai respectat în ochii colegilor: las că-i negustor, om va să zică cu rost, cu banii lui, las că poate mânca numai caramele... Dar cică-i atât de puternic încât nici cei mai îndrăzneți nu-și permit nici să se apropie de mesuță, înainte de a scoate banii.

— Marfa mea, banul tău! — zice Cojan Gheorghe, îngroșând vocea, luând fără grabă moneda când dela unul, când dela altul, și căutând ce și cui să dea. — Tu ce vrei?

— Un cucoș, — răspunde mușteriul, uitându-se cu jind la grămada de bunătăți, din care însă averea nu-i îngăduie să cumpere, decât una.

— Mie călușul de colo, — zice un alt mușteriu, ținându-se mai smerit decât în fața profesorului.

— Și mie, și mie, — abia piuie unul dintr'a întâia, sfios și plângând ca un puiu de găină.

— Tu ești copchil, — zice negustorul, — ție îți dau un fluer. Hai, pleacă!

Băiețașul pleacă cu fluerul în gură, și uită să mai cânte, atât de dulce e drăcia de fluer...

Sărind, zburdând, cântând din țioloaie și împingându-se, droaia de copii se împrăștie care încotro. Trec apoi și domnii profesori, discutând despre sporuri și pensii, note și cooperative.

* * *

In jurul lui Cojan Gheorghe au rămas numai admiratorii cei mai dezinteresați, mai ales cei din cursul inferior. Cei mai mulți nu mai au nici un ban și stau numai, ca să afle ce mai zice, ce isprăvi a mai făcut Cojan Gheorghe în timpul din urmă. Cică tremură strada de pumnul lui Cojan Gheorghe!..

Se cam înșeală: Cojan Gheorghe, de când e negustor, nu mai are gând să se bată, are alte griji, și e păcat. Sunt interesante însă, bătăliile din trecut, pe când era și el elev. Uneori povestirile lui Cojan Gheorghe sunt așa de frumoase încât mâna singură intră în buzunar, scoate ultimul ghologan: unde s'a dus mia, meargă și suta! Numai de-ar povesti...

— D'apoi voi ce știți? — zice în sfârșit Cojan Gheorghe, rar, cu tonul omului trecut prin școala vieții, și trezit ca din niște vechi amintiri.

Pune moneda în buzunar, dă mușteriului caramela cerută, din nou se cufundă în negura trecutului, apoi adaogă:

— Vedeți voi pumnu ista?...

Băieții se uită cu un respect religios la pumnul roșu al noului Goliat și se îneacă de plăcerea de a afla ce isprăvi a mai făcut acest pumn.

— Pe mine nu mă scoți din sărite așa, cu una — cu două... — zice Cojan Gheorghe. — Dar și când m'ii întărâta: îs grozav!... Mi-aduc aminte, era unu cam obraznic... Nu de la noi: unu dela număru trei, îi ziceau Harapancea... Obraznic, dar și tare al dracului!... Mă Cojane, zice, eu când ți-oi pune o chedecă... Și nici una, nici două, haț de guler! De ici, așa...

— Dela spate? — întreabă emoționat unul din a doua, Condeescu Alfred, căruia îi ziceau „boerul": un băețaș întotdeauna curățel îmbrăcat, blond, slăbuț, aproape transparent dar pornit spre fapte vitejești, gata a deveni purtătorul de arme al lui Cojan Gheorghe.

— Da, dela spate... Și unde începe să mă sucească!... Pârâie gulerul, pârâie cămașa... Măi, zic, ce vrea omu ista? Da mă las, mă tot las așa... Numai ce mă pomenesc cu o sfântă de chedecă, și-buf cu capu de părete!

Spre a arăta cum s'au petrecut lucrurile, Cojan Gheorghe se apropie de păretele școlii, îl atinge cu capul, apoi se lasă aproape până la pământ, ca după o amețeală pricinuită de o lovitură neașteptată...

Un fior sacru cuprinde pe ascultătorii indignați dar și desfătați că asistă măcar cu mintea la exemplara și meritata pedeapsă a îndrăznețului. Dar Cojan Gheorghe nu se grăbește, e gata chiar să compătimească pe nesocotitul și neloialul său adversar, oftează și zice:

— Nu l-a povățuit Dumnezeu să fugă îndată... să fugă cât nu-l vedeam... cât eram uluit... dar și când am dat cu ochii de el, — adaogă, gesticulând tot mai larg și biciuind văzduhul cu pumnu-i de Goliat, — când m'am rățoit, uite, așa, și când l-am pocnit...

Dar aici se opri, căci s'a întâmplat ceva, după care admiratorii o rup la fugă...

* * *

Droaia de voinici împrăștiați ca puii de potârniche, gâfâind de oboseală, și îngroziți că a putut fi învins de cineva până și Cojan Gheorghe, zădarnic au căutat să lămurească pe cei de acasă, de ce au întârziat la masă așa de mult.

— Mamă, dacă Harapancea i-a pus chedecă lui Cojan Gheorghe... Și Cojan Gheorghe l-a izbit pe un băiat mare, unu plin de funingenă și cu un fier în mână...

— Las că-ți arată el tata! Ți-arată el, când s'o scula... Ai să mai întârzii la masă...

— Ai stat la carceră? — întreabă tata pe Condeescu Alfred, strângându-i brațul șubred, și străpungându-l cu privirea. Spune ce s'a întâmplat?

— Harapancea și cu Cojan Gheorghe...

— Ei?

— Și un băiat mare, unu negru așa, cu un fier, zice: de ce m'ai izbit? Și l-a pălit și el...

— Pe cine, dobitocule?

— Pe Cojan Gheorghe... Nu, întâiu Cojan Gheorghe pe băiatul cel negru... Și i-a răsturnat mesuța cu caramele.

— Cine, a cui mesuță?

— A lui Cojan Gheorghe. Și atunci gardistu...

— La pâne și apă! — strigă tatăl înfuriat. — Pe trei zile!...

Alții au mâncat și bătaie, căci mai întârziaseră la masă și alte dăți, și tot din admirație pentru forța lui Cojan Gheorghe.

Bătaia ca bătaia, și chiar pânea cu apă n'ar fi fost așa de supărăcioase, dar nimeni n'a vrut să știe cine-i Cojan Gheorghe și ce i s'a întâmplat...

A. FRUNZA

A APĂRUT No. 18
„REALITATEA ILUSTRATĂ"
Cea mai mare revistă ilustrată de actualități. Peste 60 ilustrații, cu un sumar extrem de bogat și interesant. 16 pagini mari. 8 lei.

PAUL ARÈNE

Vilegiatură

Cât n'a râs şi nu râde lumea de bieţii francezi din Miază-zi, şi de felul cum înţeleg ei viaţa de ţară! Marseliezului îi place — plăcere nevinovată! — să-şi petreacă ceasurile de odihnă într'o căsuţă fără umbră şi fără apă, unde, din zori până 'n noapte, cântă greierii nebuni. Ei, cât ponos pe el pentru asta!

Marseliezul zâmbeşte, şi-şi vede de treabă, socotind el ca fiu al Foceei, că prea multă verdeaţă strică uneori liniile greceşti ale locului; şi e adevărat fericit când, printre doi pini căror le picură răşina din vârfurile răsucite, dintre două culmi cu măslini uscăţivi ale căror frunze argintesc în bătaia vântului fugar, sau chiar între două stânci albe, îmbrăcate cu nimic, adică îmbrăcate cu o strălucită mantie de lumină, poate zări, peste deschizătura unui golf, sub albastrul rigid şi aspru al cerului, albastrul mişcător al mării.

Se zice că vânătorile noastre sunt curat platonice, că ne lăudăm prea-prea cu pescuitul — şi râd oamenii de noi de nu mai pot. Parc'ar fi nevoie să te duci la Marsilia, ca să găseşti vânători care nu împuşcă nimic, şi pescari închipuiţi care, de câte ori un chitic le rupe firul, cred că le-a scăpat o balenă.

Omul e acelaş pretutindeni. Pentru dânsul, la Paris caşi la Marsilia, în ce priveşte vânatul sau dragostea, pescuitul cu undiţa sau gloria, realitatea nu preţuieşte prea mult; iluzia-i totul.

Dar să ne întoarcem la vorba noastră şi să lăsăm la o parte Marsilia, fiindcă-i vorba de Parizieni.

De multă vreme, La Dieuville, un vechiu prieten, îmi tot zicea: „Vin'odată să mă vezi în castelul meu, la Cressonnières: e cam greu de nemerit, dupăce treci de Garches în mijlocul pădurilor. Dar mă cunosc cantonierii, ţi-or arăta ei drumul".

Les Cressonnières! Numele ăsta singur, e o descriere întreagă; şi de mai înainte m'aşteptam să găsesc, lângă o căsuţă cu cerdac de piatră cu lespezile deslipite, un izvor picurând pe sub muşchiu, apoi prefăcându-se în părâiaş, şi lărgindu-se deodată în chip de iaz acoperit cu verdeaţă şi pe faţa căruia săritura grăbită a broaştelor face, din vreme în vreme, câte o gaură care se închide încet la loc.

Ei iacă, nu: nu este aşa!

Inchipuiţi-vă, la mijloc de pădure ce-i dreptul, dar într'un loc deosebit de pleşuv şi cu totul lipsit de arbori, închipuiţi-vă o clădire joasă, cu un singur rând, spoită cu var, cum a dat Dumnezeu. Alături e o fisipărie astupată de mărăcini şi de spini. Nişte peri cu frunzele zdenţuite, câteva tufe de coacăză fără rod. Straturi, ţipând de sete prin miile de crăpături ale lutului uscat, pe care se înalţă câte-va tulpine de floarea-soarelui, singure rămase în viaţă printre celelalte flori care trag de moarte, fac ca locul acesta, stins şi pustiu cu totul, să semene a grădină de cantonier.

— Cum ţi se pare! zise La Dieuville.

— Frumos, dar cam gol.

— N'are aface! Mie-mi place; sălbăticia locului e pe potriva sufletului meu.

— Şi asta se chiamă les Cressonnières?

— Da, se'nţelege, prin antifrază, fiindcă mă prind pe ce vrei, că n'ai să găseşti, până la patru kilometri jur împrejur, nici o gropiţă cu apă, nici o fântână pe unde ar putea înverzi cresonul".

Zicând aşa, îmi întinse o ţigară, şi binevoi să-mi arate peste tot moşioara aceasta îngustă şi împrejurimile ei mizantropice.

In vremea asta, urmărit de răcoarea pe care mi-o trezise în suflet numele Cressonnières, simţeam mare nevoie să văd puţintică apă.

— Ce luceşte colo, la poalele dealurilor, printre copaci?

— Brâul cela argintiu? E Sena; te poţi cobori într'acolo pela Jonchère, pe după bălţile Sfântului Cucufa.

— Ei atunci, hai la bălţi, hai la Sena...

— Să mergem, dacă vrei tu, zise oftând La Dieuville, dar e aşa de bine aici. Insă nu pot pleca, până nu stropesc.

Cu ce dracul o să stropească? mă întrebam eu foarte curios, nu văd nici urmă de puţ.

La Dieuville, zâmbind, se şi întorcea din pivniţă, cu un sifon în fiecare mână, şi altele două la subsuoară.

— Ce zici tu de invenţia asta? Nu ştii ce comod e.

Şi închipuiţi-vă ce făcea La Dieuville!

In apăsări scurte, economicos dar conştiincios, La Dieuville, agricultor original, îşi stropea florile cu apă gazoasă.

Lângă iazul lui Cucufa, împrejmuit de stuf nalt bătut de vânt, şi, sub nuferii lui, asemenea unui cer de cristal bătut cu stele de argint, La Dieuville îmi zise deodată:

— Dac'am înconjura puţin, am putea întâlni poate pe Prosper Marius şi pe Pontalais.

— Au şi ei casă pe aici?

— Da, au luat cu chirie aici pe coastă, între La Celle şi Bougival. Pescar şi vânător, fiecare îşi poate vedea de gusturile lui fără a supăra pe celalt.

Intâmplarea ne-a venit în ajutor.

In aceiaş clipă, un băiat zdravăn, cu barba roşiatică, eşea pe o cărare din pădure. Tipul adevărat, păstrat din strămoşi, al oamenilor cu ochii bălani, cu părul auriu, care în pădurile vechi ale Galiei se dedeau la bouri cu ciomagul. Purta încălţări potcovite, ghete groase, şi în urma lui venea un câine mare.

— Pontalais e! Să vedem ce face.

— Dar puşcă n'are; cu ce vânează?

— Are puşcă cu aer, 'n baston".

Curioasă vânătoare! câinele se oprise în aret în faţa grilajului unei vile. Pontalais, prudent ca o Piele-Roşie, se apropie de grilaj, ochii printre gratii ,trase... Am auzit un sunet limpede, ca de sticlă spartă.

— Cu asta cinsprezece! strigă Pontalais, şi, zărindu-ne în sfârşit, veni spre noi cu mânile întinse.

— Ce cinsprezece?..., îl întrebai eu cu oarecare curiozitate.

— Cinsprezece globuri d'astea de sticlă colorată cu care burghezimea pariziană are obicei să-şi necinstească pajiştea grădinilor. Tu ştii că sunt vânător. Dar pe aici nu-i rost de vânat. Pădurile toate le au în arendă bancheri mari nemţi. Atunci mi-a venit în minte, să mă răzbun pe globurile de sticlă. Am spart destule; oamenii de gust au să-mi mulţumească... Felul acesta de vânătoare e şi higienic şi umanitar... Interesant şi pasionant... Dar sst! uite că Fanor a căzut iar în aret. Ne întâlnim cât de curând pe malul apei.

Mai rămăsese să-l văd pe Marius.

L'am găsit deadreapta podului; cu picioarele atârnând în gol, şedea sub o salcie. Imprejurul lui, toate sculele de pescuit, pe iarbă. Serios, atent, tăcut, fără să ia seama la sunetele muzicii care veneau dela un bal din apropiere, nici la glumele pe care i le strigau vâslaşii cu braţele goale, îmbrăcaţi în tricouri vărgate de toate culorile, Marius arunca în apă, unul după altul, fire de bob fiert — le scotea, din clipă în clipă, dintr'un săculeţ misterios

— Salutare, Marius! Muşcă, muşcă peştele?

— Dar nu vedeţi voi că nu pescuiesc?

— Atunci le dai de mâncare?

— Eu! Să dau de mâncare! Numai cine nu se pricepe la pescuit, dă de mâncare. Peştelui hrănit nu-i mai e foame, şi dacă nu-i mai e foame, nu muşcă.

— Ştii că ai dreptate?

Marius, mulţumit, îmi întinse sacul cu bob sub nas: mirosea amar şi a putred.

— Ce-i asta?

— Asta, dragul meu, nu-i alta decât bob fiert în zeamă de aloe... In loc să îndop peştii, le dau curăţenie!.. Iţi închipui cu ce foame au să se deştepte ştiucele, mrenele şi crapii mâne în zori de zi... Se'nţelege, nu-i aşa? Ei iacă, nimănui nu i-a venit în minte pân'acum... De când mi-a venit ideia asta, prind peşte lucru mare. Cum arunc, cum scot; peştii îmi mănâncă undiţele. Râzi? Intreabă pe Pontalais, întreabă pe La Dieuville.

Dar La Dieuville se gândea cu grijă la sifoanele şi la florile lui; Pontalais era nerăbdător să se întoarcă la vânat, ca să nu scape ceasul bun, când globurile de sticlă se aprind în lumina roşie a asfinţitului.

Aşa, rămăsei singur cu Marius, pe malul apei, să dăm curăţenie crapilor.

Fericit că găsisem lângă Paris un pescar atât de genial, un vânător cu atâta imaginaţie, şi un agricultor plin de himere, uitasem păcatele strămoşeşti. şi eram aproape consolat că sunt din Miază-Zi.

Din franţuzeşte de P. Z.

Cinematograful, valoare socială?

Dacă mă duc abia de trei sau patru ori pe an la cinematograf, nu fac aceasta din dispreţ pentru o „artă populară" sau din desgust faţă de trucuri sentimentale şi caraghioslâcuri mecanice. Aş putea suporta înşelăciunile banale, inscenările inevitabil uniforme (ca în orice ramură a producţiei în serie), dacă s'ar desprinde din filme acea emoţiune pură pe care o poate da literatura bună, — acel elan de solidaritate cu destinele umane, pe care îl provoacă drama shakespeariană şi acea ibseniană, — sau acel fior de comuniune universală stârnit de muzică.

Poate că e o greşală să cerem cinematografului ceiace ar fi numai în natura teatrului, a literaturii, a muzicei. Asupra mijloacelor **specifice** de expresie, impuse în primul rând de technică, nu s'au dat judecăţi definitive. In orice caz, există un fond comun de sentimente, idei şi emoţiuni cari aparţin deopotrivă tuturor artelor — şi, deci, cinematografului. **Fond comun,** care e altceva decât mediocritate, rutină, industrie.

Se pare că cinematograful e menit să exprime în mod cât mai deplin acest fond comun al vieţii omeneşti. Pentrucă, cinematograful poate şi trebue să fie conceput ca o **sinteză** a literaturii, a teatrului şi a muzicei. Până acum, literatura a fost mercantilizată prin film; teatrului, i s'a făcut o concurenţă de cabotinaj şi excentricităţi; iar muzica (pe care mulţimea o ascultă de obiceiu la cinema) a devenit o anexă mecanică a filmului, ca sgomotul pe care îl face, de pildă, o maşină de tăiat lemne...

Cu toată aparenţa pur industrială pe care o are cinematograful american şi, în bună parte, acel european; cu toată obsesia comercială — adică a reclamei mincinoase şi a gloriei efemere dar rentabile — ce se desprinde şi din filme aşa numite de artă, eu stărui să cred că cinematograful va deveni în cele din urmă o sinteză a literaturii, a teatrului şi a muzicei. Pentru aceasta, pe lângă desăvârşiri technice şi redarea adecuată a glasului omenesc, e necesară o **evoluţie** socială, care în unele ţări a început să se vădească. Cinematograful de azi, odios, ridicol şi depravant, cu morală dulceagă şi aventuri epileptice, e expresia metodei capitaliste şi imperialiste. Nu vorbesc ca socialist. Nu pledez pentru o clasă socială. Câtă vreme cinematograful va fi utilat de privilegiaţii unei anumite clase, el va fi denaturat, caşi celelalte manifestări sociale. Aceasta ne-o dovedeşte şi cinematograful sovietic: metoda lui (cu unele excepţii) se întâlneşte în multe privinţi cu metoda capitalistă. Aceasta e un efect inevitabil al oricărui exclusivism.

Am spus că nu vorbesc ca socialist, deşi recunosc legea materialismului istoric. Vorbesc ca umanitarist. Acest cuvânt are, poate şi la noi o semnificaţie vagă şi oarecum ironică. Am consacrat umanitarismului câteva volume, în care l-am prezentat ca o doctrină **(nu ca o dogmă!)** întemeiată pe elemente biologice, economice, technice, culturale. Umanitarismul acesta nu e sentimental, ci ştiinţific. El e, în câteva cuvinte, expresia intereselor generale şi permanente ale omenirii — considerată înainte de toate ca un organism unitar pe o planetă unitară.

Nu voi schiţa aci principiile umanitariste. Dar, pentrucă se pune problema valorii sociale a cinematografului, nu văd o renaştere a lui decât în umanizarea lui. Artă sintetică, cinematograful nu poate servi decât idealuri sintetice. Mai mult decât teatrul, literatura şi muzica în parte, cinematograful poate grăbi realizarea uniunii sociale, politice, economice a omenirii — în libertatea variată a culturii şi artei regionale. El poate da spectatorului visiunea directă şi totală a evoluţiei terestre şi umane, suprapunând epocile, legând momentele esenţiale ale istoriei şi anticipând civilizaţiile viitoare. Câteva filme franceze, germane şi ruseşti, ne-au dovedit că această menire umanizatoare a cinematografului (umanizare care implică şi educaţia şi divertismentul şi arta) tinde să fie recunoscută.

N'am ignorat sensul exact al problemii: „cinematograful, valoare socială". L'am pus în planul său adevărat, considerându-l ca reprezentativ al unei valori sociale, caşi imprimeria şi telegrafia fără fir. Când a apărut prima carte de sub teascurile lui Gutenberg, călugărul lui Victor Hugo, arătând cartea apoi catedrala, a exclamat: Ceci tuera celà! Inadevăr, arhitectura a lâncezit câteva veacuri, ca să-şi caute azi expresii noui. Unora li-e teamă că telegrafia fără fir va înlocui gazeta — şi mulţi se plâng că cinematograful trivializează şi mercantilizează teatrul. Eu cred că arhitectura, imprimeria, radio reprezintă valori sociale distincte, caşi aeroplanul, caşi transatlanticul, caşi automobilul. Cinematograful are însă o **valoare socială integrală,** alcătuită din toate valorile specifice. Când se va recunoaşte acest adevăr, filmul nu va mai fi o simplă industrie, ci — unind ideia cu acţiunea, — va fi expresia deplină a vieţii şi istoriei omeneşti.

EUGEN RELGIS

BIBLIOGRAFIE

Gustav Segal şi M. H. Leiwandman: „Pagini de antologie" (din literatura în idiş), cu prefaţă de Dr. Adolphe Stern, Editura „Renaşterea Noastră", Bucuresti. Pretul 30 lei.

Răzbunarea lui Hascal Haimovici

de RADU ROSETTI

A doua zi, când hătmăneasa s'a trezit, cel dintâiu cuvânt ce l'a rostit cameristei sale, Anicăi, a fost pentruca s'o întrebe la câte ceasuri a sosit cuconaşu Alecu cu profesorul. Iar când Anica a răspuns că până atunci nu sosise, Irina a tresărit spărietă, strigând:

— Să nu se fi întâmplat vr'o nenorocire!

— Şi ce nenorocire vrei să i-se fi întâmplat dela Berzunţi până aici? întrebat-a atunci hatmanul care, şi el, deabia se trezise.

Dar în acea clipă a intrat în ietac, galbenă la faţă şi cu privirea spărietă, pităreasa Smaranda, cămărăşiţa.

— Cuconaşule, zis-a ea către hatman, cu un glas care tremura, căminaru Ienacache este alăturea, în odaia de *tauletă* şi voieşte să vă vorbească îndată, într'o împrejurare grabnică.

Irina dădu un ţipet şi, frângându-şi mâinile, strigă:

— S'o întâmplat ceva lui Alecuţu!

Hatmanul, care îngălbenise acuma şi el, sărise din pat, se învălise răpede în halat şi, luând papucii în picioare, alergase în odaia de alăturia urmat de hătmăneasa care, şi ea, aruncase asupra-i un ***robdişambru.***

Vechilul era alb ca varul şi tot trupul îi era scuturat de un tremur: fura pe stăpânu-său; dar, în fundul inimii, era devotat casei pe care o slujia de mai bine de patruzeci de ani şi în care făcuse stare.

— Ce este Ienacache? întrebă hatmanul.

Vechilul zărind atunci pe hătmăneasă care în acea clipă intra pe uşă, răspunse, cu glasul gâtuit:

—Cu voia dumneavoastră, cuconaşule, aş dori să vă vorbesc între patru ochi.

— S'o întâmplat o nenorocire lui Alecuţu! strigă hătmăneasa. De aceia se fereşte să vorbească în faţa mea. Ce i s'o întâmplat? Spune! Vreau să ştiu! Mai trăeşte?

— Vorbeşte, Ienacache, porunci hatmanul, cuconiţa are tot dreptul să ştie ce s'o întâmplat fiului nostru. Da' vorbeşte, omule, mai trăeşte copilul?

Cu mare greu izbutit-a căminariul să scoată din gură cuvintele:

— Cuconaşului i s'o întâmplat o nenorocire. Astă noapte, când s'întorcea dela Berzunţ, podeţul de peste Râpa galbenă s'o rupt sub povara săniei şi au căzut, cu sanie, cu cai cu tot, în fundul râpei.

— Şi s'au stâlcit rău? mai întrebat-a hatmanul, căruia nici prin gând nu-i trecea că ar putea fi vorbă de altăceva decât de un braţ sau de un picior rupt.

Căminariul se uită la hătmăneasă înainte să răspundă şi era să zică că încă nu ştie, dar Irina care văzuse acea ochire şi-şi dăduse samă de înţelesul ei, strigă:

— Copilul o murit! şi căzu jos leşinată.

Camerista şi cămărăşiţa se răpeziră la dânsa ca s'o ridice şi s'o ducă iar în ietac.

— Ce-i cu copilul, răspunde, doară nu-i mort? zise Trotuşanu vechilului cu un glas care cu greu îi ieşia din gâtlej.

Dar căminariul Enacache plecă de două ori capul în jos, în chip de afirmare.

Hatmanul şovăi pe picioare şi ar fi căzut dacă vechilul nu l'ar fi sprijinit şi nu l'ar fi aşezat pe un jilţ care se afla alături.

— Unde-i trupul lui? Unde-i Trémond? întrebă Trotuşanu după câteva clipe.

— Am trimes să aducă trupurile, răspunse vechilul. nici domnul Trémond nici vezeteul nu mai suflau când i-au găsit azi, în zori de ziuă, nemţii cari cumpără copaci de nuc şi însoţitorul lor, cari au mas la crâşma din Furceni. Numai Nicoară Puşcaşul, care era pe capră, lângă vezeteu, mai sufla puţin, dar nici el nu are să aibă viaţă, pentrucă-i zdrobit rău.

Văzând că Trotuşanu, nimicit cu desăvârşire de groaznica lovitură ce primise, nu mai zicea nimică, vechilul, după câteva clipe de tăcere, a urmat:

— Nemţii voiau să plece şi ei asară, târziu, ,din Furceni, ca să s'întoarcă la rateşul de aici, unde-şi au gazda, pe acelaş drum pe care l'o luat cuconaşu, dar, în urma sfaturilor crâşmariului, având bani la ei, au amânat plecarea pe azi dimineaţă. Au plecat cum s'o făcut ziuă, dar când s'au apropiet de podul de peste Râpa Galbână, i s'o părut vezeteului că podul nu-i teafăr. S'o dat jos şi o găsit podul rupt, iar în râpă, sub el, o văzut gramada alcătuită de sania făcută bucăţi şi de trupurile de oameni şi de cai zăcând nemişcate împrejurul fărmăturilor ei. După ce s'au încredinţat că, afară de Nicoară, nu mai suflă nici unul, au luat pe Puşcaşu în trăsura lor şi au venit întins la mine, în goana mare. Nu m'am dus eu ca să ridic trupul cuconaşului, fiindcă trebuia ca, mai întâiu, să vă vestesc pe dumneavoastră; dar am trimes pe vatavul Neculai, cu Todirică gramaticul şi cu alţi zece oameni, cu două cară mari cu boi şi cred că peste un ceas au să fie aici.

Hatmanul ascultase în tăcere această povestire a vechilului, par'c'ar fi fost în vis. S'a lăsat pe urmă să fie dus de Clocitu şi de camardiner în altă odaie unde acel de pe urmă a spălat şi a îmbrăcat pe stăpânu-său, rămas cu totul pasiv.

In acest timp hătmăneasa îşi revenise cu încetul în fire. N'a întrebat nici unde se află nici ce s'a întâmplat: din întâia clipă în care şi-a recăpătat cunoştinţa, şi-a adus perfect aminte de ceiace se întâmplase. Cu o linişte îngrozitoare, a cerut să i se dea toate lămuririle asupra morţii copilului şi, în cursul povestirii făcute de pităreasa Smaranda, nu s'a văzut nici o lacrimă eşindu-i din ochi. După ce cămărăşiţa a isprăvit, hătmăneasa a poruncit Anicăi s'o îmbrace cu o rochie neagră pe care i-a desemnat-o anume, nescoţând nici un cuvânt în tot timpul îmbrăcatului. Tocmai când toaleta i se isprăvise, s'a auzit sgomot mare în curte. Inţelegând că a sosit trupul lui Alecu, Irina s'a răpezit afară din camera ei de toaletă şi, când a ajuns în antretul dela scara de din faţă, s'a întâlnit cu trupul copilului ei, pe care îl aduceau patru oameni. Dând un ţipăt sfâşitor, s'a aruncat asupra lui, silind astfel pe acei care-l duceau să-l depue pe un divan mare aflat în acel antret şi a rămas prăbuşită asupra lui.

Aproape îndată după dânsa a venit şi Trotuşanu care văzând că ea nu se mai scoală, s'a încercat s'o ridice, dar odată cu dânsa ridica şi trupul înţepenit al băietului pe care Irina îl ţinea strâns în braţe. Sfătuirile şi rugămintele lui nu au avut mai mult succes: nenorocita nu răspundea nimic, nu se mişca, dar nici nu-şi descleşta braţele dimprejurul mortului. Şi scena aceasta s'a prelungit aproape două ceasuri, Trotuşanu neîndrăznind s'o despartă cu sila de trupul copilului.

Numai după ce căminariul Ienache a tras pe stăpânu-său de o parte şi i-a atras băgarea de samă asupra faptului că o aşa de îndelungată îmbrăţişare a unui trup mort de mai multe ceasuri, ar putea să fie spre cea mai mare pagubă pentru sănătatea cuconiţei, hotărîtu-s'au Trotuşanu să întrebuinţeze sila şi, cu ajutorul căminariului şi a Anicăi, să desprindă braţele Irinei de trupul lui Alecu. Dar când au vrut s'o ducă din odae, Irina a izbucnit într'un fel de urlet asurzitor, amestecat cu strigăte de:

— Copilul! Copilul! Vor să-mi iee pe Alecuţu! Vor să mi-l ucidă!

S'a prins cu amândouă mânile de uşorii uşii spre care o împingeau bărbatu-său, vechilul şi Anica şi de abia ajuns-au opintelile lor şi a altor doi oameni pentru ca s'o scoată din acel antret şi s'o ducă în ietac. Acolo, cu mare nevoie au desbrăcat-o femeile şi au pus-o în pat, dar a trebuit ca trei din ele să rămâe lângă dânsa ca s'o împiedice să sară din crivat şi ţipetele ei nu mai încetau.

Trotuşanu, vestit despre starea în care se afla Irina, a venit şi el să încerce s'o liniştească, dar în zadar, de câte ori îi vorbia, opintelile pentru a ieşi din pat şi strigătele ei se făceau mai violente. Crezând că dacă va lăsa-o să se scoale, s'ar mai linişti şi poruncind femeilor cari o menţineau să-i dee drumul, ea s'a răpezit îndată spre uşă şi numai cu mare greu putut-a să fie împiedicată să iasă şi fost-a din nou pusă în pat. Hatmanul după ce a poruncit ca o trăsură să plece ca să aducă pe doftor, a căzut pe un jilţ de pe care cu jale cumplită privi delirul soţiei.

Trupul lui Alecu Trotuşanu fusese dus în odaia lui de culcare şi acolo slugile procedau la spălarea obişnuită spre a-i face apoi cea de pe urmă toaletă, când, deodată, s'au auzit ţipete sălbatice, paşi grăbiţi şi destui de grei cari se apropiau, uşa s'a deschis cu violenţă şi, pe prag, s'a arătat Vârvara.

— Copilul meu! Puiul meu! strigat-a ea şi, dând în lături pe acei cari spălau trupul, s'a aruncat asupra lui şi a început să-i acopere faţa cu sărutări fierbinţi.

Cucoana Smaranda, cămărăşiţa, care priveghea jalnica operaţie, n'a făcut dintâi nici o opunere şi a lăsat pe Vârvara să sărute vreme de mai multe minute în şir faţa copilului pe care îl hrănise cu laptele ei, dar văzând că ea nu mai încetează, a voit s'o dee în lături, zicându-i totodată, ca s'o îmbune:

— Leliţă Vârvară, lasă-ne să ne facem treaba, că suntem grăbiţi. Pe mine dintr'o clipă în ceialaltă poate să mă cheme sus, la cuconiţă, care ai crede că o înebunit.

— Nu vrei să te dai în lături? strigat-a pităreasa când a văzut că Vârvara nu se mişcă, adăogând apoi către slugi: Luaţi-o şi o daţi afară, că doară nu-i mama mortului pentru ca să rămâie două ceasuri cu trupul în braţe!

Dar înainte ca cineva să se fi atins de dânsa, Vârvara s'a ridicat în picioare, în toată falnica-i înălţime şi, cu ochii scânteind, a strigat de s'auzea până în a patra odaie:

— Cine îndrăzneşte să spue că eu nu sânt mama lui? Numai eu sânt mama lui! Eu, care nouă luni l'am purtat în pântece şi l'am născut în durerile cele mai cumplite! Nu mă credeţi? Dar uitaţi-vă la el! Aduceţi-vă aminte de ochii lui cei negri, mari şi scânteietori! Nu erau acei ochi ochii lui Hascal Haimovici orândariul, cu care l'am făcut? Fruntea lui nu-i fruntea lui Hascal? Nasul lui nu-i nasul lui Hascal? Gura lui nu-i gura lui Hascal? Părul lui nu-i părul lui Hascal?

Cei de faţă rămăsese trăzniţi. Fiecare din cuvintele Vârvarei fulgerase în creierii lor şi făcuse să cadă vălurile ce le acoperiau ochii. Cu toţii îşi dădeau seama că aşa era cum zicea Vârvara. Işi aminteau faţa Evreului, pe care cu toţii îl cunoscuse şi-şi dădeau seama că faţa băiatului mort era într'adevăr bucăţică ruptă din faţa orândariului şi rămâneau muţi de mirare şi de groază. Dar Vârvara urmă, de astă dată cu un râs amar;

— Proşti mai sunteţi cu toţii! Să nu vă daţi seamă de asemănarea dintre cel pe care îl credeaţi copilul boerilor şi Hascal Orândariul! Şi mai ales când acel ce-l credeaţi copilul orândariului este bucăţică ruptă din hatman! Aceiaş frunte, acelaş păr, acelaş gură ca hatmanul, numai ochii sunt luaţi dela cuconiţa. N'aţi văzut mâinile lui, cele lungi şi înguste, întocmai ca mâinile bierului? N'aţi băgat de seamă că calcă întocmai ca boieriul? Că poartă capul întocmai ca el?

Muţi de surprindere, cu toţii recunoşteau că cele ce le vorbia Vârvara despre asemănarea cu Trotuşanu a copilului ce până atunci ei îl crezuse că era al ei şi al orândariului era uimitoare; nici unul nu se mai îndoia de adevărul cuvintelor ei.

Şi ea a urmat:

— Vă întrebaţi poate acuma de ce îndrăznesc să destăinuesc fapta grea pe care am săvârşit-o schimbând copiii? Dar ce-mi mai pasă acuma de pedeapsa, oricât de grea pe care aş putea s'o capăt! Fiinţa pentru care am trăit până astăzi nu mai trăeşte! Odorul cel scump care era singura bucurie a ochilor şi a inimii mele s'o stâns! Acel pentru care am săvârşit un păcat greu, acel pentru care am visat viitor falnic de boier mare nu mai este decât un leş ţapăn şi îngheţat! Să mă ucidă boierul sub biciu! Nu-mi pasă! Durerea inimii mele este prea mare ca, pe lângă ea, să mai simt durerea cărnii mele sfâşiete de bici sau de vergi!

Apoi, cu glas întretăiat de hohote, de blăstămuri, şi de ţipete, a urmat să povestească cum, din întâia clipă în care l-a luat în braţe, a simţit că, de atunci înainte numai pentru dânsul avea să trăiască, numai la binele lui putea să se mai gândească. Şi, când, după uşurarea cucoanei, orândariul a trimes s'o aducă dela Boiştea şi i-a zis că trebuie să meargă la curte cu alte fete şi neveste pentru ca să s'încerce să intre ca mancă a copilului boieriului, în locul

(Continuare în pagina VI-a)

acelei al cărei sân secase deodată, ea s'a răstit la dânsul şi l-a întrebat cum de crede că, chiar de i s'ar da munţi de galbeni, ea ar mânci copil străin, dând pe al ei la sânul alteia? Şi că atunci el i-a lămurit că, dacă ar izbuti să fie primită la curte ca mancă, s'ar putea întâmpla ca după puţine zile, la sânul ei să s'întoarcă iar acel născut dintr'ânsa. S'ar însărcina el să iscodească mijlocul prin care s'ar putea schimba pruncii şi astfel copilul ei fărtat ar avea parte de viţă strălucită, de nume şi de avere de boier mare, iar el s'ar putea răzbuna astfel de tot răul şi de toată bajocura ce suferise dela mâna hatmanului.

Numai cu greu hotărîtu-s'a ca să urmeze sfatul lui Hascal şi a rămas înţeles că, după câteva zile, dacă vede că nu va putea izbuti, părăseşte curtea şi se întoarce la odorul ei.

Dar boala cucoanei şi zăpăceala ce domnia în curte din pricină că, timp de mai multe zile, hătmăneasa a fost pe moarte, au înlesnit cu desăvârşire schimbarea pruncilor; nici nu se uitase nimene bine la noul născut, nimene nu o priveghia. Aduse aminte cămărăşiţei că în acele zile era nelipsită din ietacul cucoanei, ea şi copilul fiind necontenit daţi uitării. Uşor i-a fost să schimbe copiii în ziua de Dumineca următoare, când i s'a adus copilul ei ca să-l vadă, căci cucoanei i-se ţinea acuma lumânarea. De nevastă nu avea să se ferească, căci orândariul o avea cu totul în mână în urma unor fapte grele comise de bărbatul şi de un frate al ei, la care luase şi ea parte, fapte despre care Hascal avea nu numai cunoştinţă ci şi dovezi.

Apoi le-a amintit care a fost viaţa ei de atunci. Ea care era nebună după lume şi pentru care se băteau bărbaţii, nu mai cunoscuse decât dragostea pentru copil: cu gândul lui se trezia, cu gândul lui se culca, numai pe dânsul îl visa, şi-l privia cum creşte, mare şi frumos şi-i creştea inima şi vede acum leşul lui înţăpenit, iar ea, nenorocita!

— Trăsneşte-mă, Doamne! — strigă ea după ce opri un moment. Fă-mă şi pe mine să mor mai răpede ca să mă întâlnesc mai degrabă cu dânsul. Strânge-mă Doamne, nu mă lăsa pe lumea asta fără de dânsul!

Cămărăşiţa şi celelalte slugi de faţă erau atât de înmărmurite la auzul cumplitei destăinuiri încât Vârvara ar fi putut să mai urmeze bocetele ei încă timp îndelungat, dar deodată a intrat în odaie căminariul Ienache, galben ca ceara şi a întrebat pe pităreasa Smaranda:

— De ce nu faceţi să înceteze bocetele acestei muieri? Daţi-o afară.

Dar când Vârvara auzi aceste cuvinte, a început să strige:

— Cum? Să mă dee pe mine afară din odaia unde zace trupul copilului meu!

Şi după aceste cuvinte a urmat din nou, cu mai multe amănunte şi pe un ton mai ridicat destăinuirile ce le făcuse înainte de intrarea vechilului, care le asculta cu ochii holbaţi. Dar el era bărbat hotărât şi energic. Stăpânindu-şi simţirile, a poruncit slugilor:

— Astupaţi-i gura acestei nebune! Răpede. Aşa! Vîrâţi-i ştergarul în gură! Şi, acuma duceţi-o în vr'o odaie mai depărtată din fundul ogrăzii! Legaţi-i bine gura şi puneţi doi rândaşi voinici s'o păzească.

(Urmează) RADU ROSETTI

Cronica teatrală

PROCURORUL HALLERS, piesă în patru acte de PAUL LINDAU, la Teatrul REGINA MARIA

Procurorul Hallers, în urma unui accident şi sub impresia unei stări sufleteşti, surescitat şi nervos, e cuprins de o degenerescenţă mintală. Un caz ciudat de dedublare a personalităţii: ziua functionar al Justiţiei, procuror sever, noaptea apaş.

Viaţa de noapte trăită în mijlocul hoţilor şi spărgătorilor, îl stăpâneşte şi sub influenta acestui mediu decăzut conduce el însuşi o bandă de apaşi, cu care la un moment dat ajunge să-şi prade propria-i casă.

Aci însă, e surprins şi cu ajutorul unui prieten doctor, conştiinţa i-se limpezeşte şi se vindecă.

O piesă aspră, greoaie, cu situaţii false şi exagerate, şi nu prezintă interes decât din punctul de vedere al interpretării.

D. Storin a interpretat dublul rol, acel al procurorului şi al apaşului, — trecând cu uşurinţă şi înţelegere dela o stare sufletească la cealaltă.

Emoţionant în procuror şi sobru, bizar şi turburător în apaş, d. Storin a avut o mască variată, realizând o creaţie adânc omenească.

Simpatic d. Talianu, care a dovedit în rolul unui apaş, un talent pronunţat şi un studiu serios al rolului, care-i face cinste. D. Dell Vechio joacă degajat şi cu umor.

Un talent tânăr şi voce impresionantă e d. Eterlé.

Doamna Mania Antonova are într'adevăr temperament, dar de ce cu prima replică izbucneşte vulcanic, nemai păstrând gradaţia dramatică? Accentul străin, care persistă încă, e supărător şi o supraveghere serioasă ar da rezultate bune.

Apoi, d-nii: Finţi, Groner, Enescu, Cochet, au jucat corect.

Piesa e pusă în scenă de d. Vasile Enescu dela Teatrul Naţional.

INTERIM

Cronica muzicală

OPERA ROMANĂ: ŞEZĂTOAREA icoană într'un act. Libretul de G. SANDU-ALDEA şi I. BORCEA. Muzica de TIBERIU BREDICEANU

Un fragment de viaţă, simplu şi pitoresc, cu o autentică inspiraţie românească. *La Şezătoare,* înfăţişează o seară într'un sat, unde fete şi flăcăi, bătrâni şi neveste, se adun laolaltă, lucrând, spunând ghicitori, cântând şi glumind.

La şezători se înfiripă idile, se cântă focul inimei şi se glumeşte frumos pe socoteala celor îndrăgostiţi.

Şezătoarea d-lui Tiberiu Brediceanu a impresionantă şi muzica in întregime de inspiraţie populară, desvălue totuş personalitatea autorului.

Decorul foarte frumos, amănunţit şi cu înţelegere lucrat. Costumele naţionale însă, prea erau toate scoase din sipet. Noi ştim că şezătorile la sat se fac numai la sfârşitul zilei de lucru şi nimeni nu vine îmbrăcat de sărbătoare.

Şi-apoi ce-o fi căutând tocuri Louis XV la şezătorile ţărăneşti?

Muzica a prilejuit cântăreţilor care-au interpretat *Şezătoarea* să-şi picure glasul în doine şi cântece româneşti.

La pupitru d. Nona Ottescu

INTERIM

Jules Verne şi Ştiinţa

Cu prilejul centenarului său

S'au împlinit o sută de ani dela naşterea lui Jules Verne. Când Scandinavia serbează centenarul lui Ibsen, Franţa nu vrea să lase neobservată comemorarea romancierului ştiinţific, ale cărui fantezii au încântat copilăria noastră, pentru mulţi fiind un îndemn spre observare şi ştiinţă.

Jules Verne ne-a fost şi învăţător. Silabiseam franţuzeşte pe cărţile din „Bibliothèque rose" ale Contesei de Segur, dar când întâmplarea ne-a adus în faţă una din cărţile frumos aurite pe margini, conţinând povestea minunată a ocolului pământului numai în optzeci de zile, am fost câştigaţi de Jules Verne. Nu ştiu cine ne sfătuise să citim cărţile franţuzeşti fără dicţionar. Să prindem rostul cuvântului din fraza întreagă, slujindu-ne de vorbele învăţate dinainte sau de înţelesul general al expresiei. Mergea greu, dar odată început, voiajul pe uscat şi pe mare, în tren sau pe elefant, al Englezului ciudat, ne captivase. Invăţasem franţuzeşte sau interesul pentru romanul acesta ne dăduse cheia acestei limbi?

Il vom revendica pe Jules Verne şi din această privinţă. Copilăria ne-a fost crescută în călătoriile sale imaginare, pe pământ, sub pământ sau dincolo de planeta noastră, împrejurul lunei.

Jules Verne a fost un geograf neîntrecut. A pus la contribuţie întreaga ştiinţă de pe vremea sa. Fără să facă singur cercetări, dela masa lui de lucru a străbătut distanţe în spaţiu şi în timp. A anticipat multe descoperiri în ştiinţă. Undeva vorbeşte de submarin, în altă parte de telegrafia fără fir, avioane sau fotografia la distanţă. Simple închipuiri atunci, azi şi-au găsit realizare.

Pe lângă romane, J. Verne a scris în colaborare un tratat de geografie, foarte căutat altădată.

Dar numele său rămâne legat tot de fanteziile ştiinţifice, care nu-şi găsesc asemănare decât la Wells. Scriitorul englez întrebuinţează alte mijloace. Romanul său odată cu tema ştiinţifică, desvoltă idei filosofice în legătură cu istoria şi sociologia. In felul acesta, Jules Verne rămâne părintele romanului ştiinţific, perfecţionat apoi de G. Wells şi de fraţii J. H. Rosny.

Se spune că n'a călătorit niciodată prea departe. N'a fost în ţările şi la oamenii pe care-i descrie, dar reuşeşte să ni-i facă cunoscuţi, fără date şi numiri savante. Harta se însufleţeşte. Negrii se mişcă, Galbenii roesc în imperiul lor fără margini, sălbaticii îndeplinesc riturile lor şi vânează în păduri fiare şi oameni, iar peste toţi, rasa albă fără altă putere decât mintea, stăpâneşte neamurile fără număr. Europeanul, în expresia cea mai înaltă Englezul, domină, fiind ajutat de priceperea unită cu spiritul inventiv.

Totdeauna ciudăţenia Englezului e punctul asupra căruia stărueşte J. Verne. Cu acest caracter stăpâneşte atenţia lectorului.

Francezul este pus în altă lumină. Vioiciunea sa ajută totuşi spiritului măsurat al Britanicului.

Călător neobosit cu închipuirea, J. Verne s'a oprit şi în Carpaţii noştri, unde a situat un boer vechiu, trăind o viaţă bizară, într'un castel fermecat. O tragică poveste de iubire şi apoi isolarea lui. Aici, slujindu-se de un sistem de aparate de proecţie, reuşeşte să facă să apară în fiecare seară fiinţa iubită, care fusese odată cântăreaţă vestită. O proectează pe o scenă goală, reproducându-i vocea cu un fonograf (Château des Carpathes).

* * *

Deosebim două feluri de romane la J. Verne. Intâi romanul cu subiect strict ştiinţific. Seria aceasta are în frunte: „Călătoria în centrul pământului, „Ocolul pământului în optzeci de zile", „Şaizeci de mii de leghe sub mări", „Dela pământ la lună", „Steaua Sudului", etc. Aici sunt puse la contribuţie cunoştinţe de geografie, fizică sau chimie, îmbinate cu închipuirea scriitorului. Se face astfel o fericită confundare a realităţii cu mitul. Nu ştii unde sfârşeşte adevărul ştiinţific şi unde începe să lucreze fantezia romancierului. E tocmai aici marele secret al lui Jules Verne.

Alături de aceste romane, aşezăm seria formată de „Michel Strogoff", „Mathias Sandorff", „O dramă în Livonia", în care studiază revoluţia şi aventura politică sau erotică.

Prin toate scriitorul enciclopedic mânueşte erudiţia cu arta de a plăcea. Romanele sale au şi partea lor educativă, îndreptând spiritul spre observaţie şi dând aripi imaginaţiei.

* * *

Lui Jules Verne i-se arată recunoştinţă pentru opera sa imensă. (A scris aproape o sută de volume). Pentru mulţi a fost un îndemn, îndreptându-i spre ştiinţă.

Sunt învăţaţi cari îşi datoresc cariera îndemnului şi entusiasmului pentru cutare temă ştiinţifică tratată de autor.

Rostul acestei comemorării îşi găseşte deplină explicare.

C. N. NEGOIŢA

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"

din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă: Karl Kautsky: **Materialistische Geschichtsauffasung,** 2 vol.; Otto Rühle: **Revolutionen Europas** 3 vol.; Angelica Balabanoff: **Erziehung der Massen zum Marxismus, Erinnerungen und Erlebnisse**; I. Gumbel: **Russland der Gegenwart;** Thomas Mann: **Der Zauberberg** 2 vol.; Wendel: **Der Sozialismus in der Karikatur;** Kurt Eisner: **Götterprüfung;** Barthel: **Der Mensch am Kreuz;** Max Adler: **Kant und der Marxismus,** etc., etc.

In franceză: Ibsen: **Solness le Constructeur, Hedda Gabler, Maison des Poupées, John Gabriel Borkmann, Quand nous nous reveillerous d'entre les morts;** Maxime Gorki: **Ma vie d'enfant Les Cafards, En gagnant mon pain, Souvenirs de mai vie litteraire, Un premier amour, Un vie tragique;** Upton Sinclair. **Le roi charbon** 2 vol., **Le Pétrole,** 100 la sută; Jules Renard: **Journal intime** 4 vol.; André Suarès: **Poète tragique, Sur la vie,** 3 vol., **Xénies,** etc., etc.

Operele lui DOBROGEANU-GHEREA dela a cărui moarte se împlinesc 8 ani: **Neoiobăgia, Studii critice** 5 vol., (ediţie îngrijită de **Barbu Lăzăreanu), Concepţia materialistă a Istoriei, Amintiri din trecutul depărtat, Ce vor socialiştii,** etc.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 113

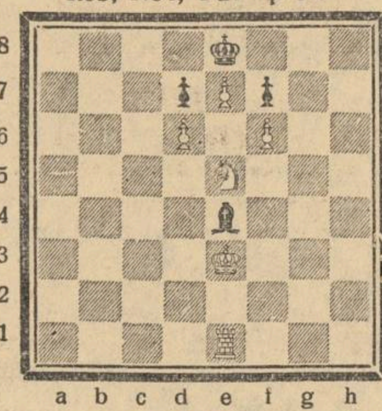
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Chihlimbar"

(inedită)

Negru: (4 figuri)

Ré8, Né4, Pd7 şi f7.

Alb (6 figuri)

Ré3, Té1, Cé5, Pd6, é7 şi f7.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 114

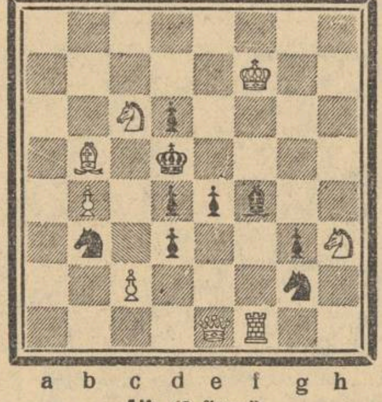
Din concursul nostru de probleme

Motto: «Equator I»

(inedită)

Negru (9 figuri)

Rd5, Cb3 şi g2, Nf4, Pd3, d4, d6, é4 şi g3.

Alb (9 figuri)

Rf7, Dé1, Tf1, Cc6 şi h3, Nb5, Pb4 şi c2.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

SOLUŢII

No. 73 **(Orlimont)** — Alb: Ra4, Dh1, Ca6 şi c8, Pc5. Negru: Ra8, Nc7, Pb7. Mat în 3 mutări. — 1. Rb3!, N ~ 2. c6 O problemă simplă care a pus însă în încurcătură pe mulţi din deslegătorii noştri buni. La 1. c6, b×a6 2. Db1, Nb6! La 1. Db1, N ~ La 1. Dd5, N ~ 2. c6, b5+! şi nu mai e mat în a treia mutare.

No. 74 **(Salamanca)** — Alb: Ré7, Dé6, Tc1 şi h5, Cc6 şi f6, Nc4, Pb2 şi b5. Negru: Rc5, Dé5, Tb3 şi f2, Cc7 şi f7, Né8 şi g5, Pb6. Mat în 2 mutări. 1. Né2+!

No. 75 **(Dr. Roth)** — Alb: Rb7, Nc7 şi g4, Pb2, b4, c2, d3, é2, f3, g6 şi h5. Negru: Ré7, Pa6, a7, d5, é3, g7 şi h6. Mat în 6 mutări. — 1. d4! cu continuarea 2. c4, 3. cd sau d5. 4. d6, 5. d7 şi 6. d8 D mat. O problemă caracteristică prin faptul că pe cele 10 (!) câmpuri unde se poate refugia R negru (d4, d5, é7, é8, f6, f8, g5, g.8, h4 şi h8) dama îl face mat.

No. 76 **(Leibovici)** — Alb: Rc3, Dh7, Td7, Cb6 şi d3, Na8 şi h6, Pc6, g2 şi g4. Negru: Ré4, Tg6, Cd8, Nf7 şi g5, Pé3 şi é5. Mat în 2 mutări. — 1. Td5! La 1. Cd5, Cb7!! La 1. T×f7, é3! şi nu mai e mat în a doua matare.

No. 77 **(Havel)** — Alb: Rb7, Db6, Tf2, Nc4 şi c7. Negru: Ré4, Tf3 şi g3, Cc2 şi g5, Na1 şi b1, Pb4 şi g6. Mat în 3 mutări. 1. Dd6, Rf5. 2. Df4+ 1...., Cé3 2. Df4+ O problemă bună cu două maturi ecou.

No. 78 **(Gavrilov)** — Alb: Ra3, Dg7, Tc5 şi é1, Cd3 şi f4, Nc2 şi f2, Pé2, f5, h2 şi h5. Negru: Ré4, Dé3, Cc6 şi d1, Pc3 şi h3. Mat în 2 mutări. — 1. Cd5!

No. 79 (Motto: **Vizah**) — Alb: Ra1, Db2, Ta6 şi h7, Cé7 şi é8, Né4, Pé3. Negru: Ré6, Dd6, Tc4 şi d7, Cc3 şi g2, Né5 şi g4, Pa2, d4, f6 şi g3. Mat în 3 mutări. — 1. Dé2, ~ 2. D×c4+ sau D×g4+.

No. 80 (Motto: **Itas**) — Alb: Rh2, Dg3, Tb6 şi f4, Cd7 şi g2, Na4 şi f8, Pd3, é6 şi f5. Negru: Rd5, Da1, Tc3 şi f6, Cd1 şi g5, Nb8 şi c8, Pc2 şi h5. Mat în 2 mutări. — 1. De3.

No. 81 **(Dr. Palitzch)** — Alb: Rd8, Dd6, Nb3 şi f4. Negru: Rc1, Dd2, Tb1 şi d1, Cg8, Na1, Pb2, b5 şi f3. Mat în 3 mutări. — 1. Dd3, f2 2. Nd5! (2. N×d1, f1 C!) 1...., b4; 2. N×d1 (2. Nd5, D×f4!) 1...., Cf6 2. Rc8 1...., Cé7 2. Ré8, Problemă fină cu variante frumoase.

No. 82 **(Christoforatos)** — Alb: Rh5, Dc1, Td1 şi d6, Cc4, Na3. Negru: Rc5, Tb5, Cb4, Ng1, Pa5, b6, d2 şi é3. Mat în 2 mutări. — 1. Td7! O problemă frumoasă.

No. 83 (Motto: **Pur şi Pimplon**) — Alb: Rd2, Cc7 şi d3, Ng4, Pb2 şi h2. Negru: Ré4, Pd4 şi é7. Mat în 3 mutări. 1. b3, é6 2. Cé8 1...., é5 2. Cf2+.

No. 84 (Motto: **Slava**) — Alb: Rb8, Db5, Cb6, Ng7, Pc6 şi d5. Negru: Rd6, Tg5, Nh3, Pc5 şi é7. Mat în 2 mutări. 1. Dd3. La 1. Db3, Nf5 şi nu mai e mat în a doua mutare.

Studiul No. 9 **(Rink)** — Alb: Rh1, Cc6, Nd5 şi h2. Negru: Ra8, Dh3, Pd4 şi h4. Alb joacă şi câştigă. — 1. Ng2, Dé3 2. C×d4+, Ra7 3. Ng1, Dd3 sau é8 4. Cc6+ sau Cb5+ şi câştigă dama uşor. Celelalte variante sunt simple. O lucrare bună care a luat premiul al doilea în concursul internaţional al Revistei de Şah

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

A apărut;

Sgomotul Uzinelor

de

SIMONA BASARAB

Volumul este dat în depozit general la librăria Franco-Română din Bucureşti B-dul Elisabeta, 30

De vânzare la toate librăriile din ţară

Curiozităţi

Cresus Japonez

La Tokio a murit de cancer, în vârstă de 91 ani, baronul Kihaşiro Ocura, cel mai bogat dintre japonezi. Cariera şi-o începuse ca servitor la o farmacie. Ajunse apoi proprietar de teatre, docuri, hoteluri, fabrici de hârtie, etc.

In timpul războiului ruso-japonez, a câştigat ca furnizor sume fabuloase.

Acum patru ani îşi serbase ziua naşterii în localul Teatrului Imperial din Tokio, în mijlocul a 5.000 de invitaţi. Banchetul l-a costat atunci 19 milioane de franci.

Aşa dar, Ocura a murit, şi moartea lui fusese certificată de cei câţiva doctori care l-au îngrijit. Totuşi, peste două ceasuri, Ocura, care urma să fie spălat, îmbălsămat, etc., deschise ochii şi, cu o voce foarte slabă, ceru să i-se dea de băut.

E interesant de ştiut că anul trecut, împlinind 90 ani, Ocura a făcut o ascensiune, singur, fără vre-un ajutor, pe vulcanul Fudji-Yama, care atinge înălţimea de 3.200 metri şi e acoperit de zăpadă!...

Dar iată că o nouă ştire telegrafică anunţă că Ocura a murit — de data asta definitiv — cu două zile în urma deşteptării după prima-i moarte aparentă.

Domnia perlelor

La balul anual al bijutierilor din Londra au figurat peste 400 femei-manechine, purtând coliere şi alte bijuterii de tot felul.

Cea mai puternică impresie a fost produsă de Miss Gennet pe care atârnau trei lanţuri de perle în valoare de 100.000 lire sterline plus alte lucruri apreciate la 40.000 lire. Miss Gennet şi-a făcut intrarea la banchet însoţită de 10 detectivi, care au înconjurat-o în tot timpul banchetului.

Intre altele, a figurat aci şi celebrul colier de perle, furat acum o lună din tren, pentru găsirea căruia cei patru poliţişti francezi au obţinut premiul de 10.000 de lire.

Vinuri dinastice

S'a anunţat o licitaţie de vinuri în castelul Spinkel din Anglia, care aparţine lordului Terrington, acuzat de escrocherie şi extrădat de Franţa în urma cererii justiţiei engleze.

Intre altele, se vor vinde: cognac din anul 1789, vinurile din pivniţele reginei Maria-Antoaneta, din castelul Chambor, oferite Regelui Romei în 1811, şi din pivniţele dela Trianon şi Tuileries.

Automobil-rachetă

La Francfurt pe Main au avut loc experienţe publice cu un „automobil-rachetă", care a atins viteza de 100 km. pe oră — peste 8 secunde după ce pornise.

Experienţa a durat numai două minute, deoarece inventatorul maşinei s'a temut să mărească viteza „la infinit" autodromul nefiind amenajat pentru „viteza de rachetă"

Maşina aceasta are aspect de automobil, însă, în partea dinapoi a caroseriei sunt 9 deschizături din care ies tuburi asemenea unor guri de tunuri de calibru mic.

Intr'o cameră interioară se produce explozii ritmice, cu ajutorul unui preparat chimic nou; apoi, sub impulsul exploziilor, vehiculul capătă mişcarea de avansare.

Aprinderea noului explozibil se face cu ajutorul scânteilor electrice. Exploziile sunt foarte zgomotoase.

După calculele inventatorului, maşina capătă, în trei minute după pornire, o viteză de 400 km. pe oră.

Se vor mai face experienţe cu această invenţie la Berlin; apoi, maşina va fi pusă pe şinele drumului de fier pentru a-i dovedi maximum de viteză.

Corpul automobilului-rachetă mai e prevăzut cu nişte aripi mici, cu ajutorul cărora, prin presiunea aerului, maşina e mereu împinsă în jos „lipită" de pământ, spre mai multă siguranţă în timpul mişcării.

Scrisorile pierdute

Prostia omenească n'are limite. Aproape zilnic, în diferite ţări şi în diferite ziare, se publică câte o curiozitate care provoacă invariabil indignarea cititorilor împotriva Poştei şi pricinueşte emoţia cetăţenilor, ridicându-i împotriva organizaţiei de Stat modern. Iată un exemplu tipic, al unei astfel de curiozităţi:

O SCRISOARE SOSITA PESTE 4 ANI

Zilele trecute un medic din Zagreb a căpătat prin poştă două cărţi poştale ilustrate. Intr'una, care era trimisă din staţiunea balneară maritimă Selz, un prieten al său care trăeşte la Zagreb îi comunică: „Timpul e foarte frumos şi innot ca un peşte". Ilustrata era datată din vara anului 1923. A doua era şi mai interesantă, deoarece trimiţătorul a murit acum trei ani. In scrisoare, acesta comunică că s'a îndreptat şi că-i merge foarte bine. După stampilă, ilustrata era trimisă dela Novi-Sad la Zagreb acum 4 ani.

In repetate rânduri, Poşta tuturor ţărilor a publicat lămuriri complecte asupra unor astfel de întâmplări. O scrisoare vine peste 4 ani — nu fiindcă a zăcut într'un oficiu, nebăgată în seamă, sau a călătorit, a fost „în drum" câte un sfert de chilometru pe zi, avansând spre locul de destinaţie cu viteza unei... broaşte ţestoase...

Cazurile cu aceste „întârzieri" se explică mult mai simplu şi anume: — In lăzile, dulapurile, valizele, sacii, cutiile, etc., întrebuinţate de poştă, crapă câteodată o parte din căptuşeala de pânză sau de lemn; se deslipeşte o scândurică, se desface cleiul care ţinea un colţ, scapă un şurub, se produce o gaură în peretele lăzii poştale, etc.

O scrisoare, o cartă poştală căzută într'o astfel de ascunzătoare nu mai poate fi găsită decât întâmplător, chiar peste mulţi ani, când lada sau cutia respectivă se sparge, încetează să slujească fiind putrezită, sau altfel. Abia atunci o cartă poştală, eliberată din captivitate, e luată în mod automat şi trimisă la adresa respectivă.

Cazurile acestea sunt rare, însă perfect explicabile şi, deci, n'ar trebui să producă uimire, indignare şi emoţie.

ABATELE ZAVORAL

care ne-a onorat cu vizita sa de curând, a tradus în limba română un mănunchiu de minunate poveşti cehe şi slovace, opere ale scriitoarei Bojena Niemţova.

Aceste poveşti au fost cetite mai întâi la şezătorile româneşti — în timpul războiului — soldaţilor şi au apărut şi în volum sub titlul „ZANA APELOR" în „BIBLIOTECA DIMINEAŢA", No. 20.

Volumaşul cuprinde 100 pagini şi trebue să fie cetit de toţi acei cari vor să cunoască sufletul poporului ceh.

Cereţi-l la librării. Preţul 10 lei.

Cărţi şi Reviste

MIHAI RALEA: Interpretări
Edit. Literară a Casei Şcoalelor 1927

O carte de d. Mihail Ralea, adeseori un simplu articol sunt prilej de multe şi lungi discuţii în publicistica noastră. Aceasta pentrucă scrierile sale sunt pline de idei, iar stilul un îndemn şi o plăcere în explorarea profunzimilor gândirii.

Proust, Rainer Maria Rilke, André Gide, Paul Valéry G. Sorel, dintre contimporani, sunt interpretaţi de d. M. Ralea, cu aceiaş vervă şi putere de interes, ca şi Balzac, Thomas Hardy, Anatole France, Amiel, reprezentanţii altor generaţii. Domnul M. Ralea este în aceste interpretări, mai ales, un aţâţător al minţii, prin mulţimea punctelor de vedere prin care provoacă inteligenţa noastră şi a intuiţiilor pe care le trezeşte. Interpretările sale sunt tot atât de preţioase, prin cele ce exprimă desluşit, ca şi prin cele ce sugerează. Desvoltările sale nu sunt adeseori decât orientări pentru cugetarea noastră în orizonturile pe care le deschide. Totuşi tratarea sa e ordonată şi unele trăsături bine precizate de conciziunea necesară explorărilor pline de bogăţii, în care se aventurează.

Acolo, însă, unde se evidenţiază calităţile sale, e fără îndoială, în interpretările figurilor literare de la noi.

Intimitatea spirituală a d-lui Paul Zarifopol, de pildă, „aşa de rebel la analiză", e pusă într'o lumină foarte intensă, numai prin felul de a cerceta arta de a se exprima a acestui spirit ascuţit „scriitor fermecător şi enervant, plin de vervă, de eloquenţă, de spirit şi sarcasm". In această metodă de interpretare d. Mihai Ralea este, pare-se, un subtil înţelegător al atitudinei d-lui Zarifopol faţă de căderea stilului în opera de artă, atitudine în genere prea puţin înţeleasă de alţii şi adesea forfecată chiar de cei ce păreau mai în măsură a o aprecia în justa ei valoare... In adevăr d. Ralea, pare pătruns, ca şi d-l Zarifopol, că un autor pune în taina exprimării sale ceiace e mai adevărat original în personalitatea sa, că forma poartă tiparul cel mai personal al geniului pentrucă ea izvorăşte din legile secrete ale fiinţii şi răsfrânge mult mai multe lucruri decât exprimă. Se pare că ar da dreptate d-lui Zarifopol, care crede că forma nu e instrumentul vorbirei discursive şi că poetul se serveşte de ea ca să spuie şi ce vrea şi încă altă ceva pe deasupra, ceva mai mult decât filosofia sau teologia, „ceva" ce ar fi, oarecum o expresie în mai multe planuri: „Poetul se defineşte clar prin ceeace exprimă" zice domnul Ralea. Nimeni, în adevăr, până la d-sa nu a prins mai desăvârşit viziunea specială creată din alchimia verbului la d. Topârceanu.

Nimeni nu a găsit o caracterizare mai justă şi o apreciere mai fină a acestui talent în care gustul pentru artificial şi falsele perspective ale lumii, figurile neraţionale şi expresive duc la „cucerirea echilibrului sufletesc", la „armonizarea contrastelor de tonalităţi sufleteşti plină de efecte neprevăzute" ce alcătueşte neoclasicismul acestui artist al formei şi remarcabil scriitor care e G. Topârceanu.

Niciodată însă nu am fi cunoscut căldura sufletească şi entuziasmul juvenil din sufletul d-lui M. Ralea dacă nu ne-ar fi dat frumosul articol asupra d-lui C. Ibrăileanu cu prilejul ultimului său volum.

E un frumos omagiu „maestrului" care a fost pentru o întreagă generaţie un înalt exemplu de rigoare intelectuală şi a păstrat în mijlocul tuturor oportunităţilor o atitudine etică statornică în liniile sale mari. E şi un studiu îngrijit în amănunţimi, o evocare stăruitoare a tuturor contrastelor acestei interesante personalităţi, o caracterizare plină de relief şi bogată în tuşe viu colorate a multiplelor feţe ale acestui talent complex: istoricul literar, moralistul, polemistul şi criticul.

Dar mai ales o dovadă de frumoasă şi delicată prietenie a unui tânăr şi strălucitor talent, pentru o figură din altă generaţie, care a trăit în vremuri şi în mediuri ca ale noastre o viaţă esenţial spirituală, închinată ideilor, o mare şi adevărată viaţă intelectuală.

IZABELA SADOVEANU

PIERRE de NOLHAC: Doamna de Pompadour şi politica
(Calman-Lévy, Paris,—„Hasefer", Bucureşti)

Pierre de Nolhac, istoricul fin şi spiritual, a reînsufleţit în acest studiu celebrele personagii de la Curtea fastuoasă a lui Ludovic XV. Ele se mişcă pe dinaintea noastră în decorul exact al timpului lor, şi avem impresia că luăm parte la sentimentele cari le însufleţeau, la evenimentele cari le prăbuşesc sau le înalţă.

Doamna de Pompadour, obosită de a lupta împotriva intrigilor feminine care se tot ţes în juru-i, se hotărăşte să se ocupe de politică, pentru a-şi întări poziţia pe lângă Rege, Dar în afară de aceste consideraţii de interes personal, ea mai e călăuzită şi de câteva nobile speranţe. „Marchiza se va arăta sfătuitoare politicoasă, supusă, adevărată franceză, interpretă a slujitorilor de valoare, denunţătoare a duşmanilor coroanei, fiind astfel chemată la toate hotărârile şi devenind indispensabilă". Mauchault îi va da lecţii de politică generală şi va fi tot timpul alături de Rege.

Atentă, neliniştită, ea urmăreşte lupta între cler şi Parlament. In pavilionul ei „Babiole" dela Meudon au loc primele discuţii cu privire la o apropiere de Austria, care vor duce la o alianţă cu Maria-Thereza, în locul tratatului cu regele Prusiei. Frederic II, care socoteşte pe doamna de Pompadour, ca pe o inamică de moarte, în zadar îi propune diferite sume de bani şi mai târziu „principatul Neuchâtel, cu tot venitul", spre a o face părtaşa lui.

De altfel îşi făcea o idee exagerată de partea avută de marchiză în războiul de şapte ani şi în general de influenţa ei în hotărârile importante ale lui Ludovic XV şi miniştrilor lui. „Dar întrucât a fost amestecată în multe afaceri şi informată asupra tuturor afacerilor, cum Regele s'a slujit întotdeauna de devotamentul ei şi de acţiunea ei feminină, şi întrucât a avut întotdeauna un cuvânt în alegerea oamenilor de Stat, rolul ei are un deosebit interes".

Doamna de Pompadour ocroteşte scriitorii, se interesează de mersul enciclopediei şi patronează artele. E bună prietenă chiar la zile rele. Autorul, în câteva linii, face un tablou minunat al Regelui dezamăgit care-şi ascunde suferinţele „sub acel aer vag şi regal care-i ascunde sufletul adevărat".

Cartea se întemeiază pe documentele cele mai noui şi mai preţioase. Pierre de Nolhac s'a bizuit în primul rând pe corespondenţa doamnei de Pompadour cu ducele de Choiseul (pe atunci conte de Stainville, ambasador la Roma), cu contele Kaunitz şi controlorul general Bertin. Autorul a consultat deasemenea memoriile personalităţilor în strânsă legătură cu Versailles. Un stil limpede şi elegant dă un farmec în plus acestui nou studiu asupra Curţei franceze.

FRANÇOIS MAURIAC: Viaţa lui Jean Racine
(Plon, Paris)

E foarte greu să scrii biografia oamenilor iluştri fără să te pierzi în studii complexe asupra caracterului lor, sau fără să cazi în domeniul periculos al romanului. E nevoe de mult tact şi discreţie ca să înlături stratul subţire de praf care ne ascunde viaţa lor intimă. Jean Racine avea obiceiul vorbind de Antici, să amintească aceste cuvinte de Quintilian: „Aceşti oameni trebue judecaţi cu modestie şi prudenţă". François Mauriac a încercat să reconstitue cu exactitate lăudabilă viaţa lui Racine.

In acest studiu remarcabil, urmărim pe Racine dela Port-Royal la colegiul Harcourt. După o scurtă şedere la Uzès, îl regăsim la Paris unde, în plină conştiinţă a formidabilului său talent creator, se pune pe lucru cu entuziasm tineresc. Gloria începe să-i surâdă şi timp de cincisprezece ani, va merge din succes în succes.

Mauriac descrie şi lupta dintre Racine şi Port-Royal. Foştii lui profesori, speriaţi de noua viaţă pe care o duce, încearcă să-l abată dela ocupaţiile-i teatrale, prin sfaturi înţelepte dar severe. Racine se revoltă şi singuraticii dela Port-Royal devin duşmanii operei lui.

Regele şi Curtea ocrotesc pe poet şi *Andromaca, Britanicus, Bajazet, Iphigenia,* sunt adeseori aplaudate. Totuşi după *Iphigenia* se produce o schimbare în sufletul lui Racine. Pare-se că trece printr'o mare turburare şi doi ani mai târziu *Phedre* marchează primul lui insucces. De-atunci înainte, Racine se aruncă în braţele profesorilor de la Port-Royal.

S'au dat numeroase explicaţii acestui reviriment. Unii spun că Racine simţindu-se îmbătrânind, nu credea să mai creeze ceva de seamă; acest lucru nu e probabil, întrucât n'avea pe atunci decât treizeci şi opt de ani. Intriga a cărei victimă a fost cu prilejul reprezentării *Phedrei,* îl amărâse desigur mult, dar nu era un motiv să renunţe brusc la teatru, precum nu erau un motiv acuzaţiile ce i s'au adus cu prilejul morţei doamnei Du Parc. Adevărul e că dramaturgul se simţea atras sufleteşte de Port-Royal.

Racine ia de soţie pe Catherine de Romanet ,care habar n'are de poezie şi nu cunoaşte decât titlul operelor soţului ei. Astfel, poetul pasionat şi amorezat de plăcerile vieţii, devine un soţ cumsecade. Va mai scrie, pentru pensionul doamnei de Maintenon *Esther* şi *Athalie.*

Numit istoriograf al Regelui, se va găsi alături de prietenul său Borleau. Dar disgraţia regală îl va durea neînchipuit de mult. Pios, va scrie şi un *Abregé de l'histoire de Port-Royal.*

Cartea lui Mauriac va fi citită cu folos de toţi acei cari admiră pe marele dramaturg al clasicismului francez

LEON DAUDET: Ororile războiului
(Grasset, Paris—„Hasefer", Bucureşti)

După o poetică invocaţie către Goya „pictor şi desenator al eleganţei, al violenţei şi al cruzimii", Leon Daudet discută *lupta amorului* şi influenţa culorilor asupra amorului.

Expunerea asupra combativităţii celulare ne arată „ororile războiului universal al ţesuturilor omeneşti în maladii ca tuberculoza şi cancerul". Daudet ne oferă un savant studiu asupra originilor acestei boale îngrozitoare.

Vorbind de François Rabelais care e „nu numai cel mai mare dintre polemiştii francezi, dar cel mai esenţial, cel mai intens şi mai pătrunzător dintre scriitori", Daudet evocă Renaşterea în Franţa şi domnia lui François I „cel mai artist din toţi regii Franţei".

In *Lupta omului împotriva lui-însuşi,* autorul apără teoria pe care a mai expus-o în *Lupta* şi care ne îndeamnă să biruim în noi, prin eforturi de voinţă, hereditătile turburi şi rele.

Aforismele asupra polemicei şi invectivei sunt o analiză plină de învăţăminte asupra însuşirilor cari au făcut gloria atâtor prozatori. Daudet, alături de sfaturi a pus şi câteva săgeţi ascuţite.

Cartea se isprăveşte cu un studiu asupra lui Nietzsche, filosoful luptei, atât de depărtat de curentul pacifist care domină azi lumea. *A.*

Paul Heyse

Cel mai rodnic maestru al nuvelisticei germane. S'a născut în 1830 la Berlin, ca fiu al cunoscutului filolog Karl Heyse, a studiat şi el filologia, mai ales limbile romanice, şi a fost şi doctor în filosofie.

Inrâurirea tatălui său şi contactul cu distinşii reprezentanţi ai artelor şi ştiinţelor ce veniau în casa părintească au favorizat o desvoltare timpurie a pornirilor lui poetice. La 19 ani apare prima lui lucrare, „Fântâna tinereţii" (poveşti), apoi drama „Francesca da Rimini". A trăit un an în Italia, în Roma, Florenza, Venezia, de unde sufletul său a adus fericita însămânţare pentru seria lui de nuvele italiene, — dintre care prima apărută a fost „Arrabiatta" model al genului, urmată timp de 30 de ani de multe altele, — cităm mai ales :„Andrea Delfini", „Iubirea cerească şi pământească", „Villa Falconieri', etc.

Avea vârsta de 24 de ani când regele iubitor de artă Max al Bavariei îl chemă la München. Aci într'un cerc de artişti, care formau un fel de academie, şi favorizat de rege, personalitatea lui poetică înflori admirabil. Seriile nuvelelor lui se urmară repede purtând pecetia măestriei desăvârşite şi oglindind o fire de artist fin, spre care simpatiile publicului mare veniau cu avânt şi grăbire. Multă vreme Heyse îşi restrânse domeniul producţiunei la nuvelă, care rămase totdeauna principala lui forţă, la dramă („Hans Lange"; „Colberg"; „Inţelepciunea lui Solomon" etc.) precum şi la poezia lirică („Poezii", 1872 ; „Versuri din Italia", 1880). Dar în 1871 dete la lumină marele lui roman de actualitate : „Copiii lumii", care exercită o înrâurire extraordinară, stârnind furtuni de entusiasm la unii, violente desaprobări la alţii. A rămas până la sfârşitul vieţii lui la München, petrecând însă o parte din fiecare an în iubita lui Italie. In anul 1884 a căpătat marele premiu „Schiller" pentru dramă.

Paul Heyse reprezintă exclusiv curentul „artă pentru artă", „idealismul artistic". El descrie de preferinţă peisagiile sudice, însorite,. şi pe oamenii lor, păstrând totdeauna în prezentarea lor linia frumosului. Potrivit însăşi firii nuvelei îl interesează mai puţin acţiunea externă, decât soluţionarea unor specifice conflicte lăuntrice, care privesc totdeauna individul, niciodată societatea. Mai cu seamă îi reuşeşte reliefarea firilor extraordinare printre femei, ale căror pasiuni cresc până la aşa tărie, că aceasta sparge la urmă orice stăvilare şi mână la dezastru. Totuşi moartea nu le diformează trăsăturile fizice şi sufleteşti, — ele ştiu să moară toate în frumuseţe. Străduinţa pentru frumuseţea formei artistice s'a accentuat la Heyse tot mai mult cu vârsta, în ciuda curentelor literare moderniste, diformatoare.

A lăsat o operă formidabilă : peste o sută de nuvele magistrale, iar „Operele complecte" alcătuesc 40 de volume.

A murit în vârstă de 84 de ani, la 1914 în München, venerat de toată lumea literelor.

Clasica lui nuvelă „ARRABIATTA" a apărut în numărul din săptămâna aceasta, în româneşte, în „LECTURA" (No. 172).

Colţul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (fost Karageorgevici) realizează încă unul din dezideratele iubitorilor de cărţi prin organizarea primei expoziţiuni a cărţii franceze frumoase.

Cu începere de Luni 7 Mai crt., se poate vizita această expoziţiune, al cărei patronaj a fost preluat de domnul **dr. C. Angelescu,** ministru al instrucţiunii publice, de Legaţiunea franceză din Bucureşti şi de un comitet compus din cei mai distinşi bibliofili.

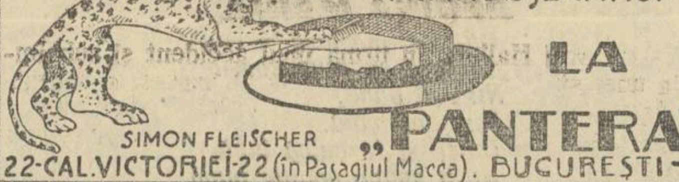
Expoziţiunea este organizată din iniţiativa librăriei de artă „Hasefer" şi cu concursul lui „Maison du Livre Français" — centrala marilor case de editură franceze.

La ea participă prin opere trimese anume în acest scop, cei mai însemnaţi editori Parizieni.

In numărul viitor vom publica amănunte asupra acestei însemnate manifestări culturale şi de artă din Capitală.

In tot timpul expoziţiunii, cărţile franceze se vor vinde cu un rabat însemnat.

CITIŢI
CEI TREI MUŞCHETARI
Roman de AL. DUMAS Operă complectă 700 pagini Lei 70

Premiul Nobel a făcut cunoscut în toată lumea numele marelui scriitor polonez

LADISLAS REYMONT,

autorul romanului, popular azi în toate ţările, „ŢARANII".

Reymont e un scriitor realist, care zugrăveşte natura în fraze minunate, cunoaşte ca nimeni altul sufletul ţăranului, iar pentru sănătatea morală din scrierile lui a fost aşezat încă dela început printre scriitorii cei mai originali.

In BIBLIOTECA DIMINEAŢA au apărut, în excelenta traducere a d-lui Al. Iacobescu,

CÂTEVA POVESTIRI

ale lui Ladislas Reymont, în cari se evidenţiază toate marile însuşiri ale celebrului scriitor şi în cari expresia rustică şi populară ia forme surprinzătoare, de o vigoare neobişnuită.

Activitatea publicistică a „Astrei"

Vechea societate culturală din Sibiu „Asociaţiunea pentru literatura şi cultura poporului român", cunoscută sub numele de „Astra", e în căutarea unei noui orientări a activităţii sale, care să corespundă mai bine exigenţelor de cultură, impuse de transformările politice de după răsboiu. Sub fostul regim ungar posibilităţile morale şi materiale ale acestei societăţi au fost destul de reduse, pentruca să se poată întinde la lucrări mai mari. Iar când şi-a propus să facă o astfel de lucrare, cum a fost „Enciclopedia Română", a fost nevoită să apeleze la contribuţia morală a savanţilor şi cărturarilor din vechiul regat şi la ajutorul material al casei de editură săseşti W. Krafft din Sibiu, care a luat asupra sa toate cheltuelile de editură. Propriile sale mijloace abia au ajuns ca să tipărească revista lunară „Transilvania" şi câteva cărţi şi broşuri de popularizare.

O cercetare şi judecare critică n'ar putea suporta activitatea publicistică din trecut a „Astrei", cu toate că au fost timpuri când acţiunea publicistică era încredinţată unor persoane cu reputaţie de literaţi consacraţi. Tot ce s'a făcut în trecut n'a fost rezultatul unei acţiuni bine determinate, ci face impresia unei activităţi incidentale, făcută la întâmplare.

Vorbind cu alt prilej despre revista „Transilvania" am arătat, în linii generale, fazele prin care a trecut această publicaţiune. Am relevat atunci şi criticile ce s'au ridicat în repetate rânduri împotriva ei de către scriitorii ardeleni, cari la rândul lor n'au înţeles să-şi dea concursul pentru îndreptarea neajunsurilor semnalate. După multe tărăgănări s'a luat în sfârşit în ultimul congres al „Astrei", ţinut la Sibiu în luna Decembrie 1927, hotărârea de-a reorganiza radical revista „Transilvania". Cu această problemă a fost însărcinat d. Ion Agârbiceanu.

Când a apărut primul număr reorganizat, am arătat în „Adevĕrul Literar" toate obiecţiile.

Mai norocoasă decât în redactarea „Transilvaniei" a fost „Astra" în felul de-a compune „Biblioteca poporală". Deşi nici lucrarea aceasta n'a avut la bază un sistem sau un program bine definit, totuşi nu s'ar putea spune că broşurile apărute până acum n'ar fi potrivite scopului urmărit prin editarea lor, care era de-a pune în mâna ţăranului o lectură folositoare, instructivă şi potrivită cu priceperea lui. Dacă i-se poate aduce o critică acestei biblioteci periodice de popularizare atunci ar fi aceea că nu s'a urmărit un plan precis, ci broşurile au fost tipărite pe apucate luându-se din toate domeniile vieţii câte ceva. Din cauza acestei diversităţi a subiectelor tratate nici efectul lor asupra ţărănimii n'a putut fi cel dorit, fiindcă a lipsit momentul phisologic principal: concentrarea şi aprofundarea unor chestiuni de interes mai apropiat de sufletul poporului.

Lucrul acesta l-au simţit cărturarii ardeleni cari urmăresc cu interes activitatea publicistică a „Astrei". Ei s'au convins că împărţirea, chiar gratuită cum se făcea cu broşurile de popularizare, nu dă roadele aşteptate, tocmai din cauza nesistematizărei în alegerea acestor broşuri. O bibliotecă periodică de popularizare trebue să se ţină strict în cadrele unui plan precis, altfel îşi greşeşte ţinta urmărită.

Condus de astfel de convingeri şi plin de devotamentul unui pedagog popular, în al cărui spirit a muncit o viaţă întreagă, d. Victor Lazăr, fost director al şcoalei normale din Cluj şi apreciat publicist ardelean, a compus un plan şi un program detailat asupra felului cum ar trebui să fie editată o bibliotecă de popularizare în cadrele şi în scopurile culturale ale „Astrei". Prospectul său a fost adoptat de către comitetul central al societăţii şi zilele acestea au eşit de sub tipar primele 9 broşuri, prin cari se încearcă înfăptuirea acestui frumos plan de-a realiza o popularizare sistematică a problemelor de cultură atât de imperios impuse pentru pătura noastră ţărănească.

In linii generale proectul d-lui Lazăr prevede următoarele principii la redactarea acestei biblioteci, care va fi împărţită în cinci serii principale:

1. Seria religioasă. — Educaţia.
2. Seria economică. Locuinţa, gospodăria şi alimentarea. Agricultura.
3. Seria naţională. Biografii şi monografii.
4. Seria ştiinţifică. Popularizarea ştiinţelor. — Igiena.
5. Seria distractivă. Lecturi alese din autorii români şi străini.

Evident, că în cadrele acestor serii biblioteca „Astrei" va putea să dea cu timpul o bună hrană sufletească ţărănimei noastre atât de dornică de lectură aleasă şi potrivită cu priceperea ei. Cele nouă broşuri apărute acum în conformitate cu noul proect sunt:

Nr. 153 (1). Războiul pentru întregirea neamului românesc (1916—1919). Povestit de Victor Lazăr. Preţul 6 lei; **Nr. 154 (2). Cultivaţi legume în grădinile voastre!** Sfaturi date de Victor Lazăr. Preţul 2 lei; **Nr. 155 (3). Poezii bănăţeneşti, de** Victor Vlad Delamarina. Preţul 3 lei; **Nr. 156 (4). I. Războiul româno-ruso-turc din 1877—1878. — II.Andreiu Florea Curcanul sau cum e Românul la războiu.** Povestire din 1877—1878 de Nicolae Gane. **III.** — Câteva **poezii** despre războiul din 1877 — 1878. Preţul 4 lei; **Nr. 157 (5). Ingrijirea copilului mic până după înţărcare.** Sfaturi pentru mame. Preţul 3 lei; **Nr. 158 (6). Cârlanii sau Doi ţărani şi cinci cârlani.** Piesă într'un act de Const. Negruzzi. Cu lămuriri asupra felului cum trebue să se joace, date de d-l **Nicolae Băilă,** directorul artistic al „Astrei". Preţul 3 lei; **Nr. 159 (7). Copii cu renume.** Biografii povestite tinerimii noastre de Victor Lazăr. Preţul 4 lei; **Nr. 160 (8). Biografia părintelui Vasile Lucaciu,** povestită pentru popor de Alexandru Ciura. (Manuscrisul trimis de secţiile „Astrei" din Cluj.) Preţul 5 lei; **Nr. 161 (9). Bucătăria gospodinei dela sate.** Sfaturi şi reţete de mâncări date de Ana Victor Lazăr. Preţul 4 lei.

Pe lângă partea redacţională d. Lazăr a mai introdus o inovaţie şi în privinţa administrativă. Anume a suprimat principiul gratuităţii înlocuindu-l cu un preţ foarte redus, pornind dela convingerea că gratuitatea absolută scade valoarea unui obiect în faţa ţăranului, care vede în cartea dăruită gratuit un lucru de care domnii nu mai au nevoe. Convingerea aceasta se bazează pe o experienţă întemeiată şi d. Lazăr a făcut bine că a suprimat gratuitatea. Scoţându-se cel puţin spesele de tipar capitalul poate fi folosit la tipărirea altor broşuri.

Probleme mari şi nouă bat la poarta celei mai vechi societăţi culturale din ţară; probleme cari nu vor putea fi însă rezolvate nici prin subvenţii dela guvern şi nici prin protejări politice, ci numai prin alegerea oamenilor devotaţi culturii.

ION BAILĂ

INSEMNĂRI

Poezia lichidelor

Poetul Const. Pâcle — vă rog să credeţi că nu este numele unui personagiu dintr'o nuvelă umoristică, ci un poet în carne şi oase! — poetul Const. Pâcle publică într'o revistă literară câteva versuri îngrijorătoare.

Poezia poartă titlul *Reînvieri* şi — cum să zic? — „tratează" despre primăvară:

M'am aplecat ast'noapte, s'ascult peste grădini
Cum seva primăverii urca greu în tulpini...

. . . .

Şi tot urca lichidul lăptos şi cald de viaţă
Incât de plinul lui plesnea bătrâna scoarţă...

D. Const. Pâcle nu ştiu peste ce grădini se va fi aplecat — cum zice d-sa aşa de poetic — de a putut vedea *„lichidul lăptos şi cald de viaţă..."* Nu cumva se va fi aplecat peste propria d-sale grădină? Trista noastră bănuială se adevereşte, căci două versuri mai jos d. Pâcle spune:

De visul greu al iernei capul mi-am scuturat:
Ohe! 'n grădina mea s'a desprimăvărat!

Aşa dar, chiar în grădina d-sale — în propria-i grădină — a văzut d. Pâcle cum se urca *„lichidul lăptos şi cald de viaţă..."*

Simţind, astfel, desprimăvărarea şi urcarea lichidului cu bucluc, d. Pâcle are — fireşte — şi inevitabila viziune a iubitei:

.....trupu-ţi, cel ca de aur blond,
Se plăsmuia iubit-o *(!) pe-albastrul moale fond.*

...Asupra lichidului lăptos şi cald nu vom avea cruzimea să stăruim în notiţa aceasta. La urma-urmei, d. Pâcle ar putea face poezie chiar dintr'un asemenea lichid. Dar vom stărui puţin asupra ortografiei — fiindcă poezie fără ortografie e greu să faci, chiar când dispui de un lichid lăptos, cald şi poetic.

„Iubit-o" se scrie, simplu, *„iubito"*. Dece îşi complică d. Pâcle ortografia? Ocupându-se mai puţin de lichide şi mai mult de ortografie, va ajunge să scrie corect — adică să nu mai scrie poezii de felul acestei ciudate *Reînvieri...*

Luna

In aceeaşi revistă, poeta Stefania Zottoviceanu a găsit un prilej de inspiraţie de o noutate senzaţională: luna!

Luna, pe care au cântat-o vre-o mie de duzini de poeţi până azi, face obiectul poeziei d-rei Zottoviceanu.

Să citim finalul:

Du-te lună şi mă lasă!
. . . .
Du-te şi mă lasă 'n casă
Singură şi 'ntunecoasă
Nu eşti bună,
Nu sunt bună,
Du-te şi te culcă lună,
Nu-ţi spune noapte bună..

Că d-ra Zottoviceanu nu e bună — cum mărturiseşte cu o înduioşătoare sinceritate — se vede din chiar conflictul grav, în care d-sa a intrat cu o persoană eminamente inofensivă şi taciturnă: luna — singura persoană de sex femenin care n'are crize de nervi. Ce strică biata lună! Cum de-a ajuns d-ra Zottoviceanu să se certe până şi cu acest pacinic astru? Va fi sfârşit oare, disputele cu toate fiinţele apropiate? Şi, pe urmă: dece atâta indignare împotriva lunei?

Du-te şi te culcă lună...

Apostrofă inutilă, fiindcă luna nu se culcă decât în zori de zi. Mai simplu ar fi fost să se culce d-ra Zottoviceanu — şi, anume, să se culce înainte de-a scrie această poezie.

...Poezie, care-mi aminteşte celebra strofă:

Rumenă ca pandişpanul
Rotundă ca gologanul
Luno, ţato, m'ai tâmpit!

Poetul apostrofa luna exact cu aceeaşi vehemenţă, cu care o apostrofează şi d-ra Zottoviceanu... — *Tudor Teodorescu-Branişte.*

Ghilemetele

Le-a inventat Guillemet ori unul dintre numeroşii tipografi cu numele de Guillaume de prin secolul al XVI? Marea Enciclopedie franceză e indecisă în această privinţă. Când P. Giqueaux redacta, pentru tomul 19 al monumentalei lucrări amintite, articolul despre ghilemete, semnele acestea aveau deja o vechime de trei veacuri şi şease decenii. Astăzi ele 's vârstă de 382 de ani!

Forma lor variază. Iată diversele lor aspecte:

1. Câte două unghiuri ascuţite sau — mai vulgarizator — câte doi *v* majusculi vârîţi unul într'altul şi culcaţi aşa fel de pare-c'ar îmbrăţişa textul citat:

« . . . . »

ori (în câte un lexicon german) orânduiţi astfel ca şi cum ar impunge, textul respectiv:

» . . . . «

Nemţii le zic ghilemetelor, metaforic: *Gänsefüsschen* şi *Hasenöhrchen*, adică: picioruşe de gâscă şi urechiuşe de iepure. Cei cari li-au dat aceste nume sau porecle, au avut ochi picturali.

Altă formă:

2. Câte două virgule: aşezate jos la stânga textului, cele cari deschid citatul („), iar sus la dreapta şi de obicei întoarse (") cele cari închid textul citat:

„ . . . . "

Aceasta-i forma preferată de italieni şi de spanioli cari şi numesc ghilemetele: virguliţe *(„virgulillas"*, pe spanioleşte).

3. Englejii (ni-o arată volumul VI al Enciclopediei Britanice) numesc semnele citaţiunii *inverted commas* (virgule răsturnate) şi le pun numai de-asupra rândurilor de o parte şi de alta a cuvintelor sau pasagiilor citate:

" . . . . . . "

4. Dintre filologii noştri, ieşenii în cap cu Al. Philippide, utilizează, cu deosebire, ca semne ale citării câte o *singură* virgulă de-asupra rândurilor: una la stânga, deschizătoare a citaţiunii; alta la dreapta, care încheie citatul:

' . . . . '

Ori cum ar fi: sub chipul de cornete îmbrăţişătoare sau împungace, ori de virgule simple sau duble, întoarse sau drepte, parte jos şi parte sus, ori *numai* de-asupra rândurilor, — ghilemetele trebue să deschiză şi să încheie textul *autentic* al lucrului citat.

Reproduci textul cuiva, dar *nu*-l pui între ghilemete (şi nici nu pomeneşti numele persoanei căreia îi aparţine textul transcris), fapta'ţi poartă atunci, în codul literar, numele de: *plagiat.*

Dimpotrivă, *pui* între ghilemete, ca reproduse după un altul, lucruri nu aşa cum le-a scris acela, ci precum tendenţios şi prost ai rezumat, atunci ai făptuit o scrintire a autenticităţii unui text.

O atare întortochere şi frelatare de text s'a comis în revista *Falanga* anul II-lea, seria II, no. 38 cu data de Marţi 1 Mai 1928, în pagina 4-a, coloana doua, unde, sub pretextul că se face recenzia volumului „Ursitul fetelor şi al vădanelor...", mi se atribue următoarele propoziţiuni şi fraze (ghilemetele sânt ale *falangei)*:

„...Sărmană creatură!" „Din cauza setei, ceteşte lectura lichidă: despre lefurile tulumbagiilor, sacagiilor", „gâtlejul şi plămânii, sânt în veşnică ardere şi cer să fie răcoriţi de câte o sticlă de un litru".

Aş fi putut răspunde că, citind în *Falanga* textul acesta pus între semnele citaţiunii, am recunoscut două stiluri, dintre cari nici *unul* nu e al meu: stilul d-lui M. Dragomirescu + stilul moaşei Lucsiţa din *idilele bucureştene* publicate de Caragiale în „Foaia interesantă" prin Ianuar 1897. Distinsa moaşă diplomată, „tuşica lu madam Georgescu", maestră în arta de a mânca gogoşi estetice de post, prăjite metodic în unt de nucă, avea într'adevăr esclamaţiuni de felul acesta:

„Pfu! era rânţede!... Mă, dzeanabet, ăla cu sampanica! dă-mi o limonadă!"

„Mă, băete! la fleiţi să le pue ţimbru mai mult, stii? si să le freţe bine cu ţeapă!"

Şi aş fi putut adăoga: „Scoateţi cepelegia din aceste fraze, atârnaţi-le un cioc universitaro-atheneistic, şi aveţi frazele din *Falanga;* rostiţi cepeleag şi radeţi ciocul frazelor din *Falanga* şi aveţi exclamările moaşei Luxiţa".

Cui ar fi folosit însă o polemică *astfel* purtată?

* * *

Dar *Falanga* ar putea pretinde că textul pus de către dânsa 'n ghilemete ca şi cum ar fi un citat cu desăvârşire autentic, cuprinde rezumatul unor bucăţi scrise într'adevăr de mine şi că din aceste bucăţi revista pomenită, culegând cuvinte răzleţe, a alcătuit ea — cu adaosuri de tot felul — propoziţiuni şi fraze.

Ca să-i arătăm ce înseamnează a ghilemetiza atari confecţiuni, îi vom servi *Falangei* următorul exemplu. Inchipuiască-şi că cineva ar pune între ghilemete, — sub titlul *Nunta Zamfirei* şi atribuindu-le, ca atare, lui Coşbuc — următoarele versuri:

„Duduia Zamfira, fiica lui Săgeată
E o fetişcană frumoasă şi bogată.

Cu domnul Viorelu ea astăzi se mărită
Şi la cununie lumea e poftită.

Impăraţi şi principi, boeri şi cucoane
Sosesc în cupèle precum şi'n faetoane.

O orchestră cântă
Ca să se distreze
Perechi şi poporul încep chiar să danţeze!

Şi 'mpăratul Mugur, cu un mare fast
A ţinut miresei un frumos toast:

— Să 'mi trimiţi la anul o invitaţiune
Că, fiind gravidă, adică'n poziţiune,

Ai născut un prunc de sex bărbătesc —
La botez veni-voi să mai dănţuesc!"

Autorul unei atari mistificări (dacă nu s'ar grăbi să adăoge că *mistificare* este) ar fi *mazilit* din literatură.

Căci, odată pus sub scutul (ori sub paza) ghilemetelor, orice text are dreptul de a pretinde să nu fie violentat şi stropşit. Il poţi judeca. Il poţi osândi. Dar până una-alta, să nu ni-l falsifici! — *Barbu Lăzăreanu.*

Expoziţia cărţii franceze

La inaugurarea expoziţiei cărţii franceze care a avut loc în localul librăriei „Hasefer", domnul Lucien Fabre a ţinut următoarea cuvântare:

Expoziţia aceasta are o adâncă semnificaţie. Ea mărturiseşte cea mai înaltă comuniune a ideilor. Aproape toţi cei ce ne-am adunat aci suntem dintre cei ce cugetă, şi nu în chip superficial, ci în chip intim, în taina inimii, în structura spiritului; literatura, ca şi muzica, ca şi arhitectura, ca toate celelalte arte constituie floarea cea mai frumoasă, cea mai reprezentativă — seva şi parfumul cele mai esenţiale ale unei civilizaţii. Nu suntem toţi la fel; bătrânul Eclesiast a dovedit vanitatea lucrurilor, viaţa se scurge ca un vis şi umbrele transparente se regăsesc în eternitate. Astfel atâtea imperii, atâtea vieţi omeneşti închinate vinului, măcelurilor, comerţului sau puse în slujba divinităţii se prefac în cele din urmă în pulbere şi fum. Totuş fiindcă ne-a rămas un Homer, un Lucreţiu, un Platon trebue să recunoaştem că ne-a rămas destul.

Aci veţi putea cerceta înfăţişarea civilizaţiei franceze şi prin urmare să-i recunoaşteţi caracterele esenţiale. O alegere de trei ori fericită, a textelor, a formelor şi a imaginelor, vă va călăuzi.

Gândiţi-vă o clipă la acest mare act de confienţă pe care-l face scriitorul pentru a eşi din el însuşi, rămânând totuş acelaş, pentru a împărtăşi neîmpărtăşitul, pentru a trece din turnu-i solitar în templul nostru ferecat. Cetitorul şi autorul, în închisoarea lor de sticlă, se cred între-zăriţi cu credinţă; şi nu vom cunoaşte niciodată legile exacte care ne falşifică vederea de-alungul acestor înşelătoare bisericuţe. Trăim ani de zile în cea mai desăvârşită armonie cu semenii noştri, mărturisim adesea, printr'un avertisment neaşteptat al demonului lăuntric, sentimentul desnădăjduit al singurătăţii noastre, ciudăţenia neştiinţei în care ne aflăm asupra umilei cugetări a celor pe care cu o categorică şi derizorie certitudine îi numim semenii noştri. Ce poate fi mai patetic la un scriitor decât năzuinţa de-a nărui acest spectacol nevăzut şi siguranţa izbânzii?

Veţi găsi aci pe cei mai de seamă dintre scriitorii francezi, dela umorist la filosof, îi veţi găsi în aceste cărţi cu scoarţe elegante, cu caractere expresive, cu alineate aerisite, în care cuvintele rânduite în fraze logice respiră în toată libertatea.

Orice operă franţuzească e operă de arhitect, după cum orice operă germană e creaţiune de muzician, după cum orice operă italienească e zămislită de un decorator, după cum orice operă spaniolă e plăsmuită de un dramaturg. Şi constatarea aceasta se poate urmări tot atât de bine în filosofie ca şi în sculptură, în elocvenţă ca şi în ştiinţă.

Ilustraţia acestor frumoase cărţi vă va putea convinge de necesitatea ei. Dela fantezia cea mai savuroasă până la cea mai înaltă putere emotivă, veţi putea urmări în aceste volume toate dominantele temperamentelor celor mai deosebite, toate procedeele de ilustrare. Toate aceste gravuri care ne explică textul, care ne mângâe ochii, care ne nedumiresc, sau care — ca acest admirabil Gus-Bofa în *Don Quichotte* — ne impun eroii lor, — toate, ne impresionează într'un chip oarecare, după afinitatea pe care o avem cu dânşii.

Nu ne mai rămâne nimic de făcut decât să începem lucrul pentru a face, la rândul nostru, cunoscut Francezilor prin limba lor, şi prin cărţile domniilor voastre, civilizaţia românească, oglindită în Grigorescu şi în Luchian, în operele clasicilor de eri ca Eminescu şi Caragiale şi ale clasicilor de mâine, ca Pillat şi Minulescu.

Institutul de literatură

Am căzut într'o cursă. Am intrat deunăzi la Institutul de literatură, tocmai la o şedinţă solemnă.

Sala era aproape plină cu auditoriu de ambele sexe studenţeşti, iubitori obligaţi ai institutului de înfrumusetare literară. Până să ne aşezăm, s'a vestit: „Vine"! şi îndată s'a făcut linişte ca la o procesiune. Aşteptarea n'a fost lungă.

Intâi, smerita noastră privire a văzut înaintând cu pas sacerdotal şi măreţie de iniţiat, pe şeful bisericii literaturii indigene, Papa Mihalache, purtând sub braţ sfânta sa evanghelie: Ştiinţa Literaturii. Mai în urmă, cu mersul legănat şi frunţile plecate, pentru a nu fi orbiţi de strălucirea zeului veneau arhidiaconii: N. Rusu, Raoul Teodoresco, Georges Dumitresco, şi alţii. Cortegiul era încheiat de o tânără domnişoară, aproximativ tânără.

Procesiunea fiind laică, nu purta odăjdii, dar oficiul cădelniţei îl făcea o lulea, din care marele maestru pufăia ritmic rotocoale de fum străveziu ce urca leneş către bagdadie.

După ce prelatul a luat loc în jilţul pontifical şi diaconii în stranele alăturate, slujba a'nceput.

La ordinea zilei era **„Sărmanul Dionis"**.

Intâi l'a judecat **referentul** Rusu, ierodiaconul, din punct de vedere general şi psihic. Apoi l'a cercetat, cu de-amănunţelul, diaconul co-referent Teodoresco Raoul, pe partea specială **psiho-fizică.** Pe urmă, a intrat, sărmanul, pe mâna altui simbriaş **co-co-referent** de i-a examinat laturea **fizico-psihică.** Observaţi, vă rog, variaţia genială.

A urmat un **co-co-coreferent**, ş'apoi dispute între eminenţii **co**, **coco** şi alţi multiplii ai **co-călugărilor** literari.

Când am scăpat de-acolo, capul mi-era ca o baniţă de grâu şi'n urechi îmi vâjia melodia psihofizică şi varianta ei fizico-psihică.

Aşa am pătimit în seara aceia, până seara târziu.

Spun întâmplarea şi altora — ca să se păzească.

C. Petrovici

Mărunte

— Un interesant volum de reconstituire dramatică a epocii de acum o sută de ani din Moldova, va apărea pela 20—25 Mai cor. în noua editură „Bilete de Papagal": CĂRVUNARII, de *D. V. Barnoschi,* poveste istorică, 1823—1827, având de subiect: *Viaţa zbuciumată şi moartea silnică a Comisului Ionică Tăutu, Voevodul-Cărvunar...*

— Opereta lui Fr. Léhard „Paganini" se reprezintă incontinuu la „Gaité Lyrique" (Paris), cu decoruri şi cu costume feerice.

— „Gazeta de Seară" din Moscova scrie că serata literară organizată în cinstea lui Gorki de Uniunea Scriitorilor din Moscova n'a avut nici un succes. Din cei zece scriitori care trebuiau să citească amintiri asupra întâlnirilor avute cu Gorki, n'au venit decât doi; ceilalţi s'au eschivat, sub diferite pretexte.

— Cea mai mare balerină a timpurilor noastre, Ana Pavlova dansează în prezent, împreună cu trupa sa, la Genova, cu un succes colosal artistic. Turneul ei în Italia a început la Milano prin cele şeapte spectacole dela Teatrul Liric, unde „Societatea Proprietarilor şi Antreprenorilor Teatrelor Milaneze" i-a oferit o mare medalie de aur. In fiecare seară la Teatru a asistat şi decanul maeştrilor de balet, Cechetti. Repertoriul cu care Pavlova va mai dansa la Torino, Florenţa şi Roma, până în ziua de 8 Mai când pleacă în Franţa, cuprinde: „Fulgi de Zăpadă" şi „Lacul Lebedelor" de Ceaicovschi, apoi „Chopiniana", Amariglia", etc....

Cititi azi:
„LECTURA" No. 171
Floarea literaturilor străine
Léon Frapié
NĂŞICA
Scrierea completă. la Librari şi chioşcari. Lei 5

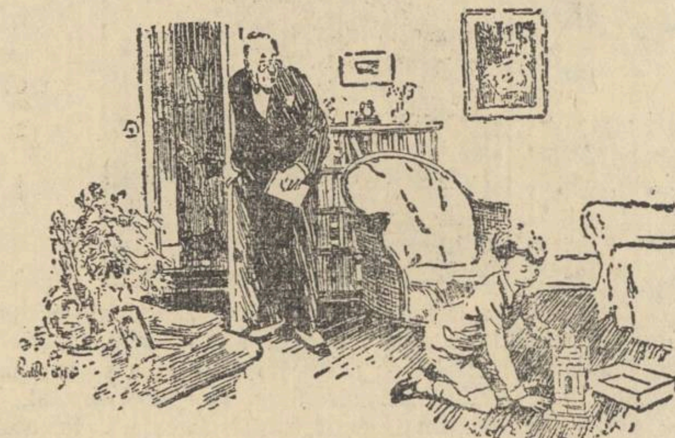
La expoziţia de automobile

— Cu preţul de azi, la restaurante, e tot ce poate fi mai convenabil să vă cumpăraţi o maşină şi să mergeţi să mâncaţi pe iarbă verde.

(Oeuvre)

Plăcere neîmpărtăşită

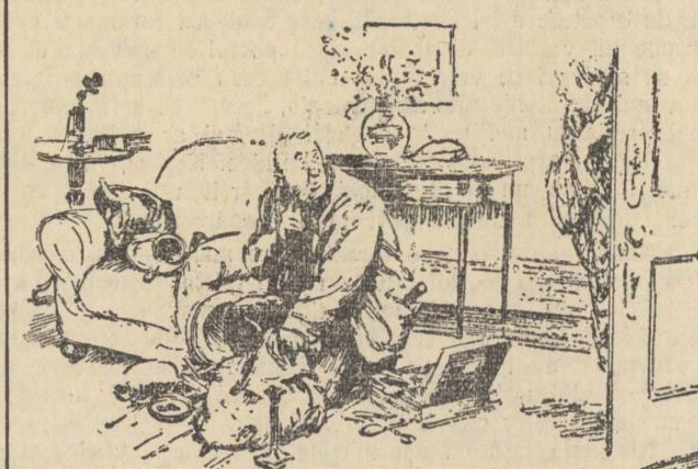

— Vino, puiule, o să-ţi povestesc basmul despre Scufiţa Roşie.

— Sunt ocupat, tată, povesteşte-l mamei.

(Excelsior)

Hoţul galant

— Nu vă fie teamă, totdeauna m'am purtat galant cu femeile.

— Atunci; poate ai vrea să telefonezi în locul meu, la poliţie.

(Excelsior)

Italia... ueber alles!

— Şi, după Polul Nord, vom anexa Polul Sud.

(Le Journal)

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 390

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 27 Maiu 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Premiile Societății Scriitorilor

Societatea Scriitorilor Români, luând înainte Academia, a decernat o sumă de premii.

In prealabil, o chestie de principiu: S. S. R.-ul este o asociație de breaslă, de pildă ca asociația chelnerilor (n'avem intenția să jignim nici pe scriitori, dar nici pe chelneri), în care se adună cei ce-și câștigă viața cu condeiul, după cum în cealaltă asociație se întrunesc toți cei ce se hrănesc cu șervetul și cu tablaua.

Societatea chelnerilor se ocupă cu îmbunătățirea condițiilor de traiu ale breslașilor respectivi: salarii mai mari, majorarea bacșișurilor, înglobarea acestora în contul general...

Tot astfel S. S. R.-ul, care primește pe profesioniștii scrisului — indiferent de talent sau de școală literară — are datoria să se îngrijească de ameliorarea condițiilor de editare, de urcarea onorariilor, de înființarea unei case de editură...

Ionel Teodoreanu

Ați văzut vre-o societate de chelneri dând premii pentru serviciu? Votul în mod fatal n'ar fi just. Să luăm de exemplu un chelner care duce zece halbe într'o mână. El nu va da nici mort votul unui coleg, care poartă numai cinci halbe — chiar dacă acesta umblă cu cincisprezece farfurii suprapuse în aceiași mână, specializată în fundul farfuriilor, nu în torți de pahare. Pentru decernarea unui premiu este neapărată nevoe de un ober-chelner.

Tot așa și în literatură. Membrii unei societăți de profesioniști ai cărții, recrutați nu după capacitate, ci după meserie — poeți, nuveliști, romancieri, etc. — nu se pot transforma de azi pe mâine în critici, și încă în critici serioși. Asociația corporativă este una, iar Academia — alta.

Lucrurile se încurcă însă și mai mult când ne gândim că membrii societății de scriitori sînt și electori și eligibili în acelaș timp — dacă nu în aceiași sesiune, la sesiuni deosebite...

Astfel scriitorii, — având fiecare interesele, preferințele, simpatiile și animozitățile lui, — sînt fatal sortiți, în fața urnei, să facă cele mai mari greșeli sau infamii.

Și 'n plus trebue să avem în vedere faptul că, dintre membrii unei asociații, foarte puțini vin la ședințe, alegeri, premieri — și aceștia nu-s dintre cei mai buni. De obiceiu cabotinii sunt cei mai exacți la ședințele acestui fel de asociații. Ei își impun de cele mai multe ori voința.

Așa s'au petrecut lucrurile în anul acesta, când Societatea Scriitorilor Români a premiat pe I. Foti, Em. Bucuță, Alfred Moșoiu, V. Voiculescu, Zaharia Stancu,, etc. — și nu pe Ionel Teodoreanu, Tudor Arghezi, Otilia Cazimir, Demostene Botez, Damian Stănoiu, Ciurezu...

Otilia Cazimir

Dar S. S. R.-ul nu s'a mulțumit numai cu premiarea scriitorilor îndoelnici, — ci a și umilit pe scriitorii veritabili.

Astfel comitetul societății a pus din oficiu o listă de candidaturi. La un premiu, comitetul a recomandat pe Ionel Teodoreanu („La Medeleni") și pe Ion Foti („Vis și realitate"); iar la altul — pe Tudor Arghezi („Cuvinte potrivite") și pe Alfred Moșoiu („Poesii")...

Cum a putut face comitetul astfel de apropieri?

Se pot recomanda scriitori cam de aceiași talie: Mihail Sadoveanu ori Brătescu-Voinești. Dar: Teodoreanu ori... Foti? Arghezi ori... Alfred Moșoiu? Se poate ceva mai ridicol?

Și o coincidență: Comitetul, mai la fiecare premiu, a recomandat pe lângă un scriitor bun și un scriitor prost — și scriitorul prost a luat, în majoritatea cazurilor, premiul...

* * *

Societatea Scriitorilor Români n'are conștiința propriului său interes. Nu s'a gândit măcar: ce impresie vor face premiile?

De ce prestigiu se mai poate bucura o societate de scriitori, care dă premiul maxim d-lui Ion Foti — un agent al literelor române, incapabil să compună o frază cum-secade... împotriva d-lui Ionel Teodoreanu!

Seria „La Medeleni" a făcut epocă. Este cel mai mare succes de librărie. Zeci de mii de exemplare s'au vândut în câți-va ani. O ediție se epuiza în câteva luni.

D. Ionel Teodoreanu, într'o formă nouă, dă neliniștea unei generații. O viață amplă, plină de vlagă, de soare și de flori, — străbătută și de revolte și tristeți, — se desfășură larg, într'un decor îndrăzneț, cu linii zvelte și în culori vii.

Publicul mare și cetitorii subțiri, de-avalma cu criticii autentici, au cetit cu nesaț opera d-lui Ionel Teodoreanu și au lăudat-o din belșug.

Ce vor spune toți aceștia că S. S. R.-ul a repudiat „Medelenii", opera unei generații — care a încântat toate generațiile de azi?

A fost „bătut" în alegeri și d. Tudor Arghezi (în niște alegeri la care d-sa nici n'a candidat), iar victoria a fost obținută de... d. Alfred Moșoiu.

„Cuvinte potrivite" care cuprind noapte și zori delaolaltă, furtuni în munți și limpezimi de lac — o lume prin care se plimbă par'că un spirit neastâmpărat de pe alte tărâmuri — n'au fost nici silabisite de membrii S. S. R.-ului. Aceste „cuvinte" sânt „potrivite" pe alte guri. Pentru Societatea Scriitorilor Români sînt anume „potrivite" doar versurile d-lui Alfred Moșoiu!...

D-ra Otilia Cazimir, autoarea volumului „Din întuneric" — operă plină de observații ascuțite, de-o sensibilitate înflorită, într'o formă de-o perfecție statuară — n'a oprit asupră-i nici atenția Societății Scriitorilor, și nici măcar a comitetului. D-sa nici n'a fost propusă la candidatură. Mulțumită acestui fapt, d-ra Otilia Cazimir n'a învins, dar nici n'a fost învinsă..

Tudor Arghezi

N'a fost premiat nici d. Demostene Botez, sufletul delicat în permanentă panică în fața morții, — care vede pretutindeni urme funeste ale trecutului, ca niște semne în pământul ud al pădurii după trecerea sălbătăciunilor, și aude cu urechea atentă amenințări și ademeniri din viitor... Versurile d-sale, străbătute de un fior al nopții, ,nu puteau impresiona, cu proaspăta lor savoare de natură, pe alegătorii de asfalt ai premiilor literare, deprinși numai cu lumina electrică și cu stropitorile dela șase din fața Cafeului Capșa.

Dar părintele Damian Stănoiu, cu călugării săi buhoși — veniți parcă de pe alte locuri și din trecut? Cine să facă haz de dânșii?

* * *

Premiile Societății Scriitorilor Români, din anul acesta, sînt — cum se spune de-adreptul, — o adevărată rușine. Acesta-i termenul cuvenit.

Biata breaslă scriitoricească! Parcă nu-i destul de horopsită și lovită din afară... Mai avea nevoie de-o autoflagelare?

Distincțiile S. S. R.-ului, date în astfel de condiții, n'au nici o valoare. Păcat însă de bani! Cu ei s'ar fi putut tipări un volum bun — din cele care stau cu anii, în saltare, subt formă de manuscris

M. SEVASTOS

Târziu

Și-i frig... și aștept tremurând..
Și cerul e negru și'n el
Nu pot să-mi trimit nici un gând —
Și marea-i cu cerul la fel

Incalecă val peste val...
Se'nalță... se luptă... se sparg..
Și urlă... și-aruncă pe mal
O barcă golită în larg.

Pe cine de-acum mai aștept?
In cer nu e nimeni să-l strig,
Să-mi spună'ncotro să mă'ndrept...
Și-i frig... tot mai frig... tot mai frig

D. N. TEODORESCU

Cinci scrisori

Dragă Melania,

O să te miri. Să-ți mai scriu după trei ani de tăcere! Și, deodată, pe neașteptate, așa cum am și plecat. Nu ți se pare bolnăvicios? Ai plâns mult de-atunci încoa? Răspunde.

Eu mi-am adus aminte să plâng abia ieri, aseară. Străbăteam o stradă pustie, ca mine. Mă oprii și nu înțelesei de ce m'am oprit. Mă simții ca o verdeață de copac, prin care piaptănă vântul. Știi ce era? De-asupra capului meu, din dosul obloanelor închise cânta cineva la pian ce mi-ai cântat adeseori tu, când îți eram dascăl de matematici. Niște degete desigur delicate ca ale tale atingeau trandafirii muzicali, scuturându-i în sufletul meu. Tu știi că mâinile sunt prelungirea sufletului și că degetele exprimă gândurile lui.

M'am gândit la tine. Aveam aducerea aminte bruscă a unui râu ce-și amintește izvorul în momentul de-a intra în mare și ar voi să se întoarcă înapoi. Crezi tu că râurile pot avea o voință și că se mai pot întoarce acolo, de unde au pornit? Mi-am adus aminte toți copacii pe dedesubtul cărora, oglindiți o clipă, au trecut undele mele.

M'am întors acasă. Am stele până la balcon și-ți scriu în văpaia lor. Stau dinaintea tuturor stelelor mele ca în dreptul a mii de găuri de uși, din dosul cărora scapără lumina interioară. Ca să descui palatul veciei ai nevoie de atâtea chei câte stele sunt și poate că de niște chei de diamant.

Sunt trist și mulțumit că sunt trist.

A. B.

Dragul meu,

De rândul viitor schimbă adresa. Tot Melania mă chiamă însă mi-am pierdut numele de familie; m'am măritat. Aș fi voit să mă cheme cu numele tău și aș fi voit-o cu o mândrie care acum îmi lipsește. Nu s'a putut.

Scrisoarea ta mi-a adus-o tata. Era palid. Tu știi că te-a iubit. Când mi-a spus „Scrie-i să-ți adreseze scrisorile la noi" lăcrima. Nu. Eu te rog să-mi scrii la mine acasă. Tata mi-a mai spus de tine, nu te supăra. „Deșuchiatul ăsta era un om mare; îmi pare rău că nu s'a putut să-l iau în familia noastră". Familia avea nevoie de o nulitate considerabilă — voia să spuie tata — ca bărbatul meu.

Ii spusesem totuș că tu nu te-ai gândit niciodată să mă ceri în căsătorie și că m'ai iubit ca pe un lucru, ca o carte, cu toate că m'ai sărutat de câteva ori. Tu spuneai că iubirea sfârșește repede în căsătorie. O! mi se pare că aveai dreptate, cu toate că atunci nu te-am crezut. Mi se pare că ceeace se chiamă infidelitate este o revoltă a poeziei împotriva zilnicei mediocrități.

Tata nu te prea pricepe și adeseori l-ai supărat. Dar te iubește. Tata e un om foarte inteligent, din fericire. Te detestă și te iubește, laolaltă. Câteodată spune, când un lucru a fost rău făcut: „Iacov n'ar fi procedat așa". Sau când ne încurcăm: „Dacă Iacov ar fi aici, ați vedea".

Dar de ce nu-i scrii tatii nimic? Și el și mama sunt foarte supărați pe tine. Prietenii tăi ne spuneau că trebue să fi murit. „E un sinucigaș convins, afirma Bazil. Am auzit că s'a spânzurat odată la Dresda". Marcu a fost obraznic, te numea pe franțuzește „Deșeu social". Știi, Marcu procurorul. Tata l-a dat afară.

Aș trăncăni până mâine dimineață, dar mă opresc. Iți simt gura pe ceafă, unde nu ți-ai pus gura niciodată: tu obicinuiai să mă săruți copilărește, pe păr. Nu mă trece nici un fior, dar mă umple o melancolie, o înmuiare, o stare de vag dulce, care mă cuprindea de multe ori pe scaun lângă profesorul meu, cu câțiva ani mai vârstnic ca eleva lui.

Și niciodată nu mi-am urât bărbatul ca acum. Aș voi să fie în spatele meu și să-mi citească scrisoarea peste umăr.

Domnul nu pricepe nuanțele. Il compar totdeauna cu tine și tace și nu-i dau voe să mă sărute la îndoitura brațului, unde am păstrat locul sfânt, unde ți-ai întârziat buzele odată. Te cunoaște. Ocupă o situație înaltă care-i permite să aibă o părere proastă despre tine. A găsit odată o scrisoare veche care l-a încremenit. Nu e nimic. L-am invitat să-mi scrie și el una ca aia, dacă poate.

Unei prietene măritate, îi poți face confidențe. Le aștept.

C. D.

Vai, dragă, ce să-ți spui? Ai făcut bine să te măriți. De altfel te-am împins și eu să o faci, fără să știi. Când mi-am dat seama că nu mi-era permis să caut a fi fericit, te-am determinat pe nesimțite să te măriți. Cu toate acestea sunt întristat. Par'că-aș fi preferat să sfărâm legea care silește fetele să se mărite. Tu n'ar fi trebuit să te împărechezi.

Poate fi ceva mai vulgar decât să te căpătuiești, cum se spune? Par'că dacă m'aș simți într'o zi căpătuit m'aș omorî. Se poate ceva mai împovărător? Să devii personagiu, să fii un individ important, să te fălești, e groaznic! Nu-ți închipui ce bine mă simt slobod și sărac, ca pulberea, ca norii, ca râmele, ca toate lucrurile mititele din care s'a construit totul, marele tot în mișcare.

Intr'o zi mi-am examinat firea, adică destinul și am constant că fac un spic deosebit de alte păioase. Nu caut să fiu înțeles, înainte de toate nici de mine. Tu m'ai iubit și mă mai iubești, dar nici tu nu m'ai putut înțelege, de vreme ce nici nu ai ce înțelege — și m'ai admirat, fără motiv. Din aceiași lipsă de motiv alții mă urăsc. Nimeni nu ia drumul mijlociu, între iubire și ură, al indiferenții. Sunt un individ față de care fiecare ins, fără să-l provoc, se simte obligat să ia o atitudine extremă: prietenie întreagă și ură întreagă — și, să mă crezi, că nu caut nici să plac nici să displac.

Rămânem prieteni amândoi însă ne vom feri pe veci să mai stăm singuri măcar un minut. De altfel, nu mă mai întorc.

A. B.

Dragă Iacove,

De ce te-ai gândit atât de târziu la noi? Vreau să zic: de ce ne-ai scris atât de târziu, căci nu-mi închipui că nu te-ai mai gândit la cei mai buni prieteni ai tăi. Aflasem că ești bolnav și totuși n'ai scris nimănuia un rând de când ai plecat. Ți-am mai spus că ești rău crescut și sălbatec: de ce te izolezi?

Făgăduiește că ai să scrii des și mult. Știi că-mi place să te citesc. Aș vrea să mă faci să plâng. La vârsta mea plânsul m'a copleșit ca o pasiune și-l caut. Caută nimicuri de acelea variate, ca atunci când stăteai cu noi de vorbă, fără pricină și fără legătură și fă-mă să plâng. Țiu să plâng din pricina ta.

Și spune-mi ce faci la Londra? De ce te-ai fixat acolo? Camarazilor tăi le-a intrat în cap că vrei să te întorci cu titluri multe și să-i... desființezi. Asta tu nu o cauți, eu știu, dar poate să fie un efect.

Dă-mi voie să adaog din când în când câteva bilete de bancă la scrisorile mele. Nu te supăra. Singura mea mâhnire era că nu ești copilul meu.

E. F.

Domnule tată,

Am primit zece lire sterline dela d-ta. Să-ți fie rușine și îți mulțumesc. Tocmai eram foarte nenorocit din pricină că nu puteam ajuta pe văduva unui medic, din vecinătatea mea, rămasă cu șapte copii. Sunt cu atât mai dator să o ajut cu cât figura ei mi-aduce aminte de biata mumămea și mă mângâie ca o întoarcere din morți. Familia era foarte frumos îmbrăcată, din resturile trecutului, însă încălțată mizerabil! I-am încălțat pe toți, la cel mai mare magazin din London. Nu-ți închipui la câte tertipuri am alergat ca să fac noblețea văduvei să accepte încălțarea. Ce mi-a rămas i-am trimis prin poștă. Sunt încântat și te pup, tată și domnule.

A! dar mă întrebi ce fac la Londra. Nu vreau să te mint: nu fac nimic, absolut nimic. Un singur lucru fac: mă gândesc și scriu, fac adică mai puțin ca nimic. Când cineva m'a importunat prea des cu întrebările, i-am născocit o minciună și l-am intimidat — și m'a lăsat în pace. E curios cum te impui prin calitățile absente și cât impresionezi. Tuturor le place să fii altceva decât ești, ca să aibă cuvânt să se sperie de tine. Prestigiul teroarei.

Nici nu știu unde e universitatea. De ani de zile nu fac nimic. Colegii mei au ajuns, săracii, departe și se grăbesc să moară mai iute. Iți dau însă o știre bună: am citit pe Poe și pe Shakespeare în original. Spune drept, nu face mai mult ca un rang de Rector și de Delegat general, la un loc? D-ta care nu ai citit în original pe niciunul din doi ești un mare nenorocit și te plâng din toată inima.

Mi-ai cerut să te fac să plângi, și eu te fac să râzi. Domnule tată, râde te rog din toată inima și nu uita pe săracii mei.

A. B.

T. ARGHEZI

Cântec de Primăvară

A 'nverzit afară câmpul
Pentru cine?
Dacă eu sînt trist tot timpul
Pentru tine.

In grădini sînt pomi în floare
Și albine,
Și e liniște, și-i soare...
Pentru cine?

Sub castani pe unde soare
Nu pătrunde,
Trec, cum trece-o 'nmormântare
Oare, unde?...

Pentru cine s'au deschis
Zări senine;
Pentru cine-atâta vis
Pentru cine?!

DEMOSTENE BOTEZ

Demostene Botez

Umorul American

Pe la 1850, la Arizona, Statele Unite, apărea un mic ziar scris de „cowboy"-i care mânuiau mult mai frumos arcanul şi pistolul decât condeiul şi foarfeca.

Ei au moştenit dela strămoşii lor numai un dram din incomparabilul umor anglo-saxon, epic şi biblic din milenara-i tradiţie. Băeţii aceştia „gazetari" începură să-şi stoarcă într'una moştenirea pentru nevoile ziarului până când umorul lor s'a uscat ca „iarba din deşertul Texas-ului" (Statteritoriu între Arizona şi Texasul Mexican) — expresie clasică în critica literară americană.

Ziarul „cowboy"-ilor publica noutăţile zilei cam în forma următoare: — „Eri, droghistul Johnson uscând o cantitate de praf de puşcă la vatra de foc, hainele lui vin acuma de minune noului bărbat al văduvei Johnson"... — Sau: — „Sam Taylor trecând aseară călare pe lângă ferma lui Green, văzu în poartă pe tânăra Mary Green cu fratele ei William. Fiindu-i sete, Sam bătu uşor, cu un surâs foarte amabil, umărul lui Mary, şi o rugă să-i aducă un pahar cu apă. După ce fumul se împrăştiase, s'a putut număra în burta lui Sam şeapte gloanţe".

Această foaie din Arizona poate fi considerată ca părinte al umorului american. Până şi cel mai mare umorist american, care a fost Mark Twain, nu e decât un elev al ziarului Arizonei din 1850. Umorul său se poate reduce la o formulă: — „Călătoream în tramway. Pe platforma din faţă se afla celebrul boxeur Joe Jaffis. Ieşind din vagon, călcai fără vre-o intenţie, picioru-i drept,... Când, cu şease săptămâni mai târziu, mă deşteptasem în spitalul Alabamei"... etc.

Cel mai popular umorist american de astăzi e Will Roggers. In adolescenţa lui a fost cioban la o fermă din Nebrasca; apoi lucra ca artist la un circ „vagabond", arătând trucurile cu arcane şi însoţindu-şi „numerele" cu mici glume. In curând, umorul lui Roggers, de rară intensitate, deşi sec, a devenit lucru principal, iar trucurile cu arcane au rămas pe planul al doilea. Glumele acestea fiind reproduse în presă, ziarul cel mai popular din Statele Unite „Saturday Evening News" i-a oferit lui Roggers postul de colaborator permanent bine plătit.

„Meditaţiile" lui în trei rânduri, sunt mai ascuţite decât „criticile" altor zeflemişti, deşi uneori pot provoca mai multe interpretări; de pildă:

— „Mussolini spune că succesorul său nu s'a născut încă... Mm... de! Asta sună, la urma urmei, a consolare pentru noi..." Sau:

— Obiectul de lux e un obiect al cărui cost de fabricaţiune e 7 dolari şi 73 cent., şi care se vinde cu 20 dolari".

Umorul american e mai aproape de cel englez, însă e mai rigid, mai flegmatic, şi mai brutal. Americanul — e ca şi un copil mare: îi place ca doi oameni, fără vre-un pretext, să-şi săpunească unul altuia feţele cu crema de frişcă bătută!

Intr'o revistă satirică americană găsim astfel de desene: un bărbat se sbate deasupra unei prăpăstii fără fund, agăţându-se din ultimele-i puteri de rădăcinele tufelor; încă o secundă, şi omul va pieri. Iar la un copac, sus, pe marginea prăpastiei, o femeie priveşte această scenă ţinându-şi sus degetul arătător — ca un gest de ameninţare glumeaţă. Textul dedesubtul desenului spune:

— Nu te mai ascunde, Puiule, te-am găsit!

Sau o caricatură: un domn vesel într'un automobil care cade în prăpastie. Desenul e executat cu atâta realism, încât cititorul european simte cum i se sburleşte chica de spaimă; omul din automobil râde însă. Textul ne dă o explicaţie:

— El desigur că poate râde liniştit: ghicitoarea i-a prezis că nu va muri decât din cauza ciupercilor veninoase...

Spiritele americane sunt foarte scurte. Schiţele de vre-o 30 de rânduri, reprezentând o bizară amestecătură din copilărească naivitate, încordată artificial, şi umorul eftin, sec, cu scântei de trucuri pur verbale, — iată genul literar cel mai popular şi iubit, al cititorului american.

O. Henry e astăzi maestrul neîntrecut al nenumăratelor opere de acest gust. Iată o mostră:

— „Tânărul iubeşte o fată. El e sărac ca şobolanul de la biserică; şi fata e numai puţin mai bogată. Ea n'are decât un păr lung, minunat; iar tânărul are numai un ceas de aur moştenit dela părinţi. In ajunul Crăciunului tânărul vrea să facă fetei o surpriză plăcută; şi ea caută să-i facă lui un cadou. Amândoi hotărăsc în secret să cumpere unul altuia cadouri. El îşi vinde ceasul şi, cu banii căpătaţi, cumpără un frumos piepten, rotund, pentru părul ei lung, minunat. Ea însă îşi taie părul, îl vinde şi cumpără un frumos lanţ pentru ceasul iubitului ei"...

Zeci de mii de „nuvelete" de acest gen apar în publicaţiile din Statele Unite... După o zi petrecută în mare încordare în muncă sau la bursă, şi după o seară cheltuită la cinematograf, Americanul, la culcare, deschide un nou volumaş din „Adunarea Spiritelor" făcută de însuşi Henry Ford:

— „Zâmbeşte! Râde! **Keep Smilling!**"... — astfel e legea acestui popor. Americanul are nevoe de asemenea injecţii, spirituale, pentru a-şi putea păstra energia şi optimismul, în goana-i turbată după dolari...

Ford, celebrul fabricant de automobile din Detroit, a ajuns de mult la ideia să facă din spirit — o unealtă a reclamei. Un principiu genial fusese expus atunci de această întrupare a energiei technice creatoare care se numeşte Henry Ford: spiritele editate de dânsul în serii nu numai că nu-i lăudau maşinile, ci, dimpotrivă, le înjurau numindu-le: „tinichele de conserve", „capace de carton" etc...

Scopul urmărit de Ford era numai, ca numele lui să fie memorizat de toată lumea. Această metodă a fost justificată pe deplin. Un spirit bine nimerit se răspândeşte prin întreaga lume mai iute decât zboară aviatorii, celebrii „recordişti". Umorul îşi taie o cale adâncă pretutindeni şi ajunge unde vrea. Ford a ştiut ce a vrut să facă, când plătea pentru un scurt spirit care îi plăcea, 500 de dolari, adică o sumă egală cu costul unui automobil „Ford"... **N.**

UN MINUT
ŞI PĂRUL DE PRISOS
A DISPĂRUT
EAU DIXOR

Cea mai perfectă specialitate din lume în arta de a face să dispară părul de prisos.
Este o apă limpede cu următoarele calităţi: Uşurinţa în aplicare, curăţenie, economie, eficacitate garantată, nevătămătoare.
Părul aspru nu veţi reuşi a-l distruge decât cu EAU DIXOR recomandat şi de lumea medicală.
EAU DIXOR este un miracol.
De vânzare la Drogherii, Farmacii şi Parfumerii.
Acolo unde nu găsiţi, trimiteţi suma de 120 lei şi vi se va expedia de către: Agenţia „DIXOR" Bucureşti, Str. Răureanu 5.

Dr. CABANÈS — *Indiscreţiile Istoriei*

Du Barry era blondă sau brună?

Am avut în mână o şuviţă! Am pipăit-o cu dragoste, atât era de fină şi de mătăsoasă. „N'am văzut o şuviţă de păr, declară fraţii Goncourt care au avut acelaş noroc ca şi mine, care să semene mai mult cu mătasea!".

Iată până unde merge indiscreţia Istoriei, care a fost atât de crudă cu du Barry, femeia vinovată şi osândită la moarte pentru că a fost frumoasă.

A fost frumoasă într'adevăr?

Unora — precum ducelui de Choiseul — li s'a părut „nu prea frumoasă", dar această părere e prea interesată ca să aibă vre-o valoare. Desigur du Barry n'a fost un model de frumuseţe clasică, cu trăsături regulate, impecabil desenate. Nu trebue să dăm prea mare crezare nici îndrăgostiţilor postumi care nu cunosc desamăgirea, căci trăesc numai în vis. Totuşi iată ce spun fraţii Goncourt: „Du Barry avea cele mai seducătoare forme, cele mai delicate farmece, cea mai fină perfecţie a trupului şi a chipului, care par a realiza **idealul femeii frumoase din veacul al 18-lea"**.

Avea, fără îndoială, forme provocătoare, linii voluptoase, făgădueli sensuale, capabile să cucerească inima unui rege nestatornic, **eternul plictisit,** a cărui melancolie n'o risipea nimeni şi nimic.

Inainte de a face o analiză amănunţită, voiţi să cercetăm schiţa, silueta redată de portretişti care, prin situaţia lor, dau garanţia sincerităţii?

In ziarul pe care-l scriau pentru şeful lor, locotenentul de poliţie Sartine, inspectorii notau (14 Decembrie 1764))următoarele: „O persoană tânără, de 19 ani, naltă, bine făcută, cu aer nobil şi chip frumos: e domnişoara Beauvarnier, metresa lui du Barry, cu care apare în loja teatrului Italienilor".

E o dată importantă: întâia apariţie a femeii, necunoscută încă, şi care peste cinci ani va urca treptele unui tron...

La 22 Aprilie 1769, Ludovic al 16-lea care era numai Prinţ de coroană (dauphin) scria în ziarul său aceste simple cuvinte: „Pres. (Prezentarea) doamnei du Barry".

Intre aceste două date — 1764, 1769 — se află toate etapele unei ascensiuni, se poate spune, savant pregătite.

Prezentarea favoritei! Ce evocare a unui decor prestigios! Un accident întâmplat Regelui a amânat ceremonia. Apoi au venit pregătirile nunţei ducelui de Chartres cu domnişoara de Penthievre, celebrată la 5 Aprilie 1769.

Insfârşit ziua mult aşteptată a venit: contesa du Barry a avut onoarea să fie prezentată Regelui şi familiei regale, de contesa du Béarn. Doamna du Barry a trecut cu succes acest examen temut. Toţi spectatorii au admirat „nobleţea atitudinei şi firescul mişcărilor ei". Rolul de doamnă de Curte nu poate fi jucat atât de lesne de la început. Doamna du Barry l'a jucat „ca şi cum ar fi fost obicinuită de multă vreme..." Nu toţi spectatorii au avut însă aceiaşi părere. Cum vor fi gândit doamnele celelalte, bunăoară? Nu e fără interes să cunoaştem părerea uneia, e drept, răuvoitoare de felul ei.

Doamna de Genlis, care a codificat eticheta şi a cărei părere în această materie are autoritate, n'are nimic de zis: legile etichetei au fost scrupulos respectate. Făcând cele trei reverenţe de adio, noua admisă nu s'a încurcat, ca atâtea altele, în coada imensă a rochiei. Salutul a fost graţios, căci lecţiile au fost date de celebrul Vestris, maestru de dans.

Dar iată şi observaţiile asupra persoanei:

„La lumina zilei, scrie doamna de Genlis, figura doamnei du Barry era trecută, iar tenul avea pete de roşeaţă. Trăsăturile nu erau frumoase, dar avea **un păr blond** de o nuanţă fermecătoare, dinţi frumoşi şi-o fizionomie plăcută". **(Memoriile doamnei de Genlis).**

Păr blond, mărturisire precisă, bine de reţinut, căci e cea dintâi. Vom vedea de-altfel şi mărturisirea altor contemporani — deşi se susţine, de către persoane destul de bine documentate, că doamna du Barry era brună.

* * *

Un portretist de mare artă ne-a lăsat următorul tablou fermecător:

„Părul doamnei du Barry era lung, mătăsos, de un blond **cendré** şi buclat ca la copii... Ea avea în contrast minunat — sprâncene brune şi gene negre, încovoiate, tremurând în jurul ochilor ei albaştri...

Astfel au văzut-a toţi cei cari au avut norocul să se apropie de doamna du Barry, şi toţi sunt de aceiaşi părere.

Prinţul de Ligne, fin observator şi gentilom de gust, ne-o arată „naltă, bine făcută, **blondă,** chip oval, nas acvilin, gura cu râsul uşor, pielea fină".

Doamna Vigée Le Brun care a dictat „Amintiri" din vremea ei şi care a cunoscut-o de-aproape pe doamna du Barry, o descrie de mai multe ori. Iată cum descrie prima întâlnire:

„In 1876 m'am dus pentru întâia oară la Louveciennes pentru a picta pe doamna du Barry şi eram foarte curioasă să cunosc această favorită de care am auzit vorbindu-se foarte mult. Doamna du Barry avea atunci cam patruzeci şi cinci de ani. Era naltă, dar nu prea naltă, bine făcută, cu grumaji puternici, dar foarte frumoasă. Părul îi era **cendré** şi buclat, ca al unui copil: numai pielea obrajilor începuse a se veteji".

Doamna du Barry era foarte bine făcută; e un avantagiu pe care nu i l'a contestat niciunul din detractorii ei. Era zveltă, pieptul bine desvoltat, mâinile şi picioarele perfecte, declară şi Mirabeau.

La 37 de ani era încă dezirabilă; lordul Seymour care era cu 20 de ani mai tânăr de cât ea se îndrăgosti nebun şi curtezana n'a rămas nesimţitoare la această pasiune pe care dealtfel a împărtăşit-o.

Frumuseţea ei a inspirat pe unul din poeţii timpului care era sortit să fie — ironie a destinului! — unul din călăii ei: pe acolitul lui Robespierre, triumvirul Saint Just:

Aceşti ochi lucind între gene brune,
Braţe de ivoriu pline de moliciune

. . . .

Şi această gură mică, petală de trandafir
Lucind de diamante în râsu-i de copil.

* * *

Caracteristica acestui chip seducător în afară de contrastul părului **blond** cu gene şi sprâncene **brune** şi ochi **albaştri,** e frăgezimea tenului: avea tenul ca laptele, pielea roză, în chip firesc, deoarece nu întrebuinţa nici pudră, nici ruj. Un panegirist al timpului ne dă confirmarea în următoarele versuri:

Pentru a picta pe Du Barry fără ajutorul artei.
E nevoe de un chip în **colorit fără fard etc.**

Totuşi la un moment dat fusese ameninţată de pete roşii şi drept măsură de prevedere lua în fiecare zi o bae rece şi purta, iarna ca şi vara, numai haine uşoare. Ori-cum ar fi fost vremea se preumbla totdeauna câteva ore pe zi. S'a insinuat că suferea de o boală cu care molipsea pe toţi cei ce veneau în atingere cu ea; dimpotrivă, Doamna du Barry suferea de un exces de sănătate. Această frăgezime şi sănătate, izbucnind prin toţi porii, o făceau seducătoare, iar nu frumuseţea propriu-zisă. Impăratul Ioseph II venind în Franţa în 1777 a avut o decepţie. Se aştepta să găsească o frumuseţe greacă, cu oval regulat şi după ce a stat de vorbă cu ea, mărturisind totuşi că este încântat, a lăsat să se înţeleagă, că o **credea mai frumoasă.**

Desigur, doamna du Barry n'avea frumuseţea rece şi severă a Mariei Antoaneta, cu care e adesea comparată; dar puterea ei de seducţie era atât de mare încât putea lupta cu frumuseţea Reginei.

* * *

Ludovic al 15-lea preţuia, între alte graţii ale favoritei, în deosebi cele patru semne care înfrumuseţau chipul ei seducător şi pe care adesea le-a acoperit de sărutări: un semn de-asupra sprincenii drepte, altul sub ochiul stâng, altul sub nara dreaptă, altul sub buză, la stânga.

Iată un document care stabileşte definitiv afirmaţia noastră în privinţa înfăţişării doamnei du Barry: e paşaportul din 17 Martie 1793 pe care l'a scos pentru Anglia, unde se dusese în căutarea bijuteriilor ei furate:

REPUBLICA FRANCEZA

In numele Legii

Departamentul Pas-de-Calais, districtul şi municipalitatea Calais (No. 4829).

A se lăsa trecere liberă cetăţenei Devaurhegnier Dubarri, franceză, domiciliată la Louveciennes, municipalitatea Louveciennes, districtul Versailles, departamentul Seine şi Oise.

Vârsta, patruzeci de ani.
Talia, naltă.
Păr, blond.
Sprâncene, castanii.
Ochi, albaştri
Nas, bine făcut
Gură, mijlocie.
Bărbie, rotundă.
Frunte obicinuită
Chip, oval şi plin.

Doamna du Barry a fost **blondă,** şi nici un istoric nu va putea de aci înainte să mai nege un fapt care s'a resimţit şi asupra istoriei Franţei!

FRUMOASA POLONEZĂ

Ludovic al XV-lea, urmaşul marelui Rege şi moştenitorul celei mai frumoase coroane, fusese logodit cu infanta Spaniei. Se consultaseră numai interesele diplomatice; logodnicul şi logodnica nici nu fuseseră întrebaţi. Se ştie cum s'a terminat aventura. Lumea se aştepta la o tragedie; a eşit un vodevil. După ce a stat trei ani în Franţa, nefericita prinţesă a fost trimisă acasă, ca un bibelou care nu-ţi mai place.

Motivele erau delicate: prinţesa era „prea tânără" (ceia ce s'ar fi putut observa de la început); n'a crescut nici cu un deget într'un an (la care ar fi putut răspunde că fiind spaniolă, va creşte). Alt motiv, mai grav: prinţesa avea „şalele înodate, ne în stare să facă copii". Şi se spunea, pe bună dreptate, că „toate micile-i graţii şi spiritul ei vioi, nu-i puteau ajuta la nimic în acest scop".

Alegerea unei soţii pentru regele Franţei era dominată de grija unei perpetuări a rasei; ruptura logodnei cu Infanta şi negocierile care au urmat, dovedesc precis acest lucru.

Aceste negocieri se refereau la un subiect prea delicat, spre a fi duse repede. Primul-ministru îşi da seama de gravitatea faptului şi nu voia să lucreze uşuratec. După ce a făcut două liste succesive cu numele prinţeselor care aspirau la mâna tânărului suveran, ducele de Bourbon a supus stăpânului său numele a patru prinţese — între care nu figura viitoarea regină a Franţei!

Istoria ştie cum regele a ales pe fiica unui detronat. Intrigile unei curtezane (marchiza de Prie) au jucat un mare rol, dar aptitudinile fiziologice au fost de-asemenea luate în seamă; dovadă stă raportul trimisului ducelui de Bourbon asupra fiicei regelui Stanislav.

Raportul amănunţit, se pronunţa asupra tuturor punctelor: **fizicul,** spiritul, educaţia, caracterul, felul de viaţă, nimic nu fusese uitat. Autorul raportului după ce descrie în amănunţime toate părţile corpului, părţile vizibile, da, asupra temperamentului prinţesei informaţiile cele mai precise: „prinţesa era destul de viguroasă, nesupusă nici unei **maladii"** etc.

Mai era însă calomnia.

In Mai 1725 regele Sardiniei scrie nepotului să renunţe la acest proect; „Poloneza avea defecte trupeşti" şi era mai bine să întrerupă orice negocieri cât mai era vreme. Ducele de Bourbon primeşte o scrisoare confidenţială prin care i se spune că Maria Leczinska suferă de **epilepsie.** Ministrul porneşte o anchetă din cele mai severe, căci ţine să se asigure de sănătatea perfectă a viitoarei regine. Acesta e punctul principal: **regele nu se însoară decât pentru a avea copii sănătoşi.**

Prin urmare trimite în Polonia pe chirurgul Curţei să ia contact cu cel al Mariei „care trebue să cunoască firea ei şi să ştie dacă are incomodităţi sau dacă le-a avut vre-odată". Medicul trebuia să facă şi cercetări tainice pe lângă o mânăstire unde Maria ar fi fost îngrijită de boala ei. Medicul mai avea misiunea să vadă pe regele Stanislav, să facă apel la buna lui credinţă şi să-i spue că e în interesul lui personal să spue adevărul, şi mai cu seamă să examineze de-aproape, asupra sănătăţii şi-a temperamentului, pe viitoarea regină.

Un istoric, Larger, medic şi el, crede că certificatul medicilor care au examinat pe Maria Leczinska era un certificat de complezenţă; că toată lumea avea interesul ca ancheta ducelui de Bourbon să fie o simplă comedie. Un lucru pare stabilit: că Maria a avut **crize convulsive** la treisprezece ani, Dar convulsiile la această vârstă sunt datorite unor cauze foarte diferite, unele fără nici o însemnătate: turburări gastrice, viermi intestinali, creşterea dinţilor, etc. S'a ţinut seamă şi de antecedentele hereditare. Soţia lui Stanislav a murit **hidropică** şi în stare de imbecilitate, dar această afirmaţie n'are sprijinul nici unei mărturii. In ce priveşte pe Stanislav, tatăl Mariei, el a fost **obez, gutos şi alcoolic** — dar aceste simptome s'au manifestat la bătrâneţe!

Să fi fost Maria Lieczinska o degenerată hereditară? N'avem dovezi. Fiica unui obez şi a unei hidropice nu e neapărat o degenerată, căci nu s'a făcut dovada că în momentul concepţiei părinţii nu erau sănătoşi. Antecedentele personale ale Mariei Leczinska nu dovedesc tare fizice şi sufleteşti.

Să fie acele temeri nocturne, acele fobii şi mai cu seamă acea pietate superstiţioasă semnele unei slăbiri mintale? E drept că Maria Leczinska suferea de **anafrodisie** (lipsa plăcerilor afrodisiace). Intrebuinţa toate motivele spre a îndepărta pe Rege, de câteori voia să se apropie de odaia ei...

Soţia lui Ludovic al XV-lea a murit în vârstă de 65 de ani de un fel de lingoare. Din căsătorie au eşit şase fete şi doi băeţi. Unul din băeţi a murit de mic, celalt a murit de ftizie.

Colţul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din Bucureşti, strada Eugen Carada 7 (Karageorgevici), primeşte zilnic, direct dela editorii germani şi francezi cele mai noui, dar numai cele mai interesante cărţi ale autorilor de seamă. Vindem, în Bucureşti şi în provincie, socotind 38—39 lei marca germană şi 6—7 lei francul francez, cu eventual rabat la comenzi regulate.

CĂRŢI GERMANE INTERESANTE

Arthur Schnitzler a scos un nou roman „Therese" socotit de critica germană drept cea mai frumoasă carte a romancierului vienez. Dinainte amintim: Spiel im Morgengrauen, Traumnovelle, Fräulein Else, Der Weg ins Freie, etc. etc. Romanul „Therese" 400 pagini, costă lei 180.

Din **Emil Ludvig,** al cărui succes creşte din zi în zi, anunţăm noua operă: **„Menschensohn"** — Geschichte eines Propheten. Această mare operă asupra vieţii lui Isus — care va fi recenzată în numărul viitor al „Adevĕrului Literar" apare, simultan, în opt limbi. O recomandăm cu stăruinţă acelora cari cunosc însemnătatea scrisului lui Emil Ludvig. Avem deasemenea în depozit operele care au format celebritatea lui Ludvig: Bismarck, Napoleon, Wilhelm II, Genie und Character, Kunst und Schicksal, Am Mittelmeer.

Trimetem în provincie un catalog special — broşură de pagini cu aprecieri asupra şi extrase din operele lui Ludvig (contra remiterei în plic a sumei de 20 lei).

Jacob Wassermann: Der Fall Mauritius, romanul ultim şi unul dintre cele mai frumoase din marile romane ale lui Wassermann. Amintim: Laudin und die Seinen, Aufrhur um den Junker Ernst, Ulryke Woytich Gänsemännchen, Caspar Hauser, etc. etc.

Stefan Zweig despre ale cărui frumoase povestiri s'a vorbit adesea în coloanele „Adevĕrului Literar", continuă să-şi vadă opera tradusă în limba franceză: de curând a fost tradus marele lui studiu asupra poetului Hölderlin. In limba germană recomandăm, în afară de minunatele nuvele din trilogia: Ersters Erlebnis, Amok, Verwirrung der Gefühle, volumele de essai-uri şi studii literare: Drei Meister (Balzac, Dickens, Dostoievski), Kampf mit dem Dämen (Hölderlin, Kleist, Nietzsche).

Recomandăm mai ales ultimul volum de studii, biografie literară, în care, în stilu-i frumos caracteristic Stefan Zweig, ne vorbeşte despre cei trei poeţi povestitori ai propriei lor vieţi: Casanova, Stendhal, Tolstoi. Titlul noului volum: Drei Dichter ihres Lebens.

CARTEA FRANCEZĂ: ultimele apariţii

Cărţi curente: Roland Dorgelès: La Caravane aux chameaux; **Blasco Ibanez:** Le voyage d'un romancier: 2 volume; Charles Maurras: Le Mauvais traité: Chronique d'une décadence, două volume mari 800 pagini; La politique de Ch. Mauvras; **Léon Daudet;** Ecrivains et artistes, volumul al doilea cuprinzând:

Léon Daudet: Courrier des Pays-Bas, volumul al doilea; Knut Hamsun: Rêveurs, Sous le soleil d'automne; **Pirandello:** Vieille Sicile; François Mauriac: Le roman (études) Rainer Maria Rilke: Rumeur des âges, etc. etc.

EXPOZIŢIA CĂRŢII FRANCEZE DE ARTĂ

rămâne deschisă până la 5 Iunie şi poate fi vizitată zilnic, în orele de lucru, în localul nostru din strada Eugen Carada 7. (Karagheorghevici).

IN EDITURA
„Naţionala" S. Ciornei
BUCUREŞTI, Str. Decebal 8—10
AU APARUT:
Maurice Dekobra—FLĂCĂRI CATIFELATE trad. P. Ioanid Lei 60.—
Guy Chantepleure—PASAGERA trad. S. Leonard „ 65.—
Marcel Prevost—FECIOARELE NEBUNE trad. L. Rebreanu Lei 60.—
Pierre Benoit—KOENIGSMARK trad. Dr. N. Chiriac-Dimancea Profesor Lei 60.—

Pentru comemorarea a 100 de ani dela naşterea lui
LEON TOLSTOI
ANA KARENINA
într'o admirabilă traducere românească datorită cunoscuţilor publicişti
SARINA CASVAN şi ION PAS

IN CURS DE TIPARIRE
J. Kessel—NOPŢI PRINCIARE trad. Al. Iacobescu, Profesor
De vânzare la toate librăriile din ţară.

M. SADOVEANU
OLANDA
Note de călătorie
Edit. „Cartea Românească"
Preţul 75 lei

INSTITUT DE BEAUTÉ — SALON DE COAFURA
LOUIS & LEON
Bucureşti—Calea Victoriei No. 4¹-Tel. 308|88
Postiche de artă. Aplicaţiuni cu HENNÉ veritabil
Parfumuri originale franceze şi articole de înfrumuseţare
voile, beteală, ornamente de lămâiţă se dau cu chirie
„PILOCARPINA"
Unic remediu contra căderii părului şi distrugerii mătreţei.

SCRISORI DIN MĂNĂSTIRE

„De Mulţumire"

Ca un trunchiu, scorburos, căzut alături de cărarea pădurii, şi peste care privirea trecătorilor alunecă, oricând, fără a se opri, — Maica Arcadia zace în chilia-i, mică şi intunecoasă, în care, monahiile se perindă prin obiceiu, ros tind, neschimbat, cuvintele pe care bătrâna le ascultă, de o vreme, caşi toaca şi clopotul dela Paraclis.

„Te-i îndrepta, maică, dacă ţi-a ajuta Dumnezeu ; că mare-i puterea Domnului ; şi, fără de dânsa, n'ar mai trăi vieţuitoarele pe pământ".

In nădejdea ajutorului „Celui de sus" şi a „rugăciunilor în auz" caşi în minunea „maslelor", maica Arcadia îşi întreţine răbdarea în suferinţa-i fără de sfârşit...

— Ar fi bine, Arcadio, să chemi şi pe doftor ; e ştiut doar că Domnul nostru Isus Hristos a zis: „Ajută-te, şi Dumnezeu te va ajuta", — îi spune Maica Fevronia; şi, trecând într'o zi, din întâmplare pe lângă cancelaria mânăstirii, intră şi înscrie pe lista bolnavilor, numele maicei de care mânăstirea spune acum, într'un glas, că „ar trebui să aleagă Dumnezeu într'un feliu".

Şi, după ce lista se complectă cu câteva bolnave mai grav, — medicul, chemat, veni într'o zi la căpătâiul maicei Arcadia, şi, după ce-i puse câteva scurte întrebări, sgârie două rânduri pe o foiţă ruptă din carnet, şi-i spuse bătrânei :

„Să iai câte o lingură de trei ori pe zi", lăsă foiţa pe masă şi dispăru iute, cum venise, pe uşa chiliei, înaintea ucenicei care-l însoţea.

— Ce ţi-a dat doftoru, Arcadio ?, o întrebă, după câteva zile, maica Fevronia, prescurăriţa mânăstirei şi vecina bolnavei.

— Nu ştiu ce mi-o dat; a vrut să cetească Meropia ; da-i scris în limbă străină şi n'a putut...

— Ai făcut doftoria ?

— Ba n'am făcut'o ; că dacă am văzut că m'a cercetat de mântuială ; m'am gândit că n'are să fie bună şi mie nu mi-a mai rămas, d'n leafă, decât o sută şi cincizeci de lei. Până la subvenţia cealaltă, mai sunt trei luni în capăt şi eu, păcătoasa de mine, cu ce să mai trăesc şi să hrănesc pe Meropia pân'atunci ? Hei, dacă ar veni un doftor mare, aceala ar şti ce am ; mi-ar scrie o doftorie bună şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, m'aşi îndrepta poate...

. . . .

In poarta mânăstirii, s'a oprit un automobil, nou şi elegant, din care sare, sprinten, un tânăr cu chipul distins şi, în mişcări, cu libertatea ce-o dă mulţumirea şi lipsa ori căror grijii.

— Măicuţă, aşi putea sta câteva momente, la Arhondărie, până ce va'drege *chauffeur-ul* camera unei roţi? întreabă tânărul pe cea dintâi maică ce-i ese în cale, pe maica Fevronia, prescurăriţa mânăstirii.

— Cum nu, domnule.... ?

— Sunt doctorul X, vin dela Iaşi ; am fost chemat aici, în apropiere, la un bolnav.

— Să fiţi sănătos. Sunteţi doftor, doftor mare de la Ieşi ?

— Da, sunt doctor primar la spital şi specialist în boli interne.

— Avem şi noi, în mânăstire, multe bolnave ; şi, una mai bătrână, se roagă într'una, la Dumnezeu, să-i trimeată un doftor mare ; se vede că i-a ascultat glasul... N'aţi fi bun să mergeţi pân'acolo că-i aproape...

Doctorul se opreşte o clipă în loc; şi, cercetându-şi ceasul, zice îndoit:

— Ştiu eu ? M'aşi putea întârzia. Fac patru ore până la Iaşi unde sunt aşteptat la o masă... Ştiu eu ? Stă departe maica bolnavă ?

— Nu-u ; iaca colo ; la chilia cea cu acoperemântul strâmb.

— Săăă merg... Da, mai întâiu, aşi bea un pahar cu apă.

— Poftim, poftim, la Arhondărie, şi eu până atunci mă duc să-i spun şi mă 'ntorc să vă iau...

. . . .

Pe stropitura, proaspătă şi sprâncenată, sora Meropia, ucenica maicei Arcadia, întinde, iute, lăicere de cânepă, în dungi şi din lada cu capacul deschis, scoate maica Fevronia „cămaşa de moarte" din care se răspândeşte, în chilie, miros pătrunzător, de dumbravnic, de sulfină şi de magheran.

Pe masa dela căpătâiu, candela îndreptată în grabă, luminează icoana Maicei Domnului şi îşi întinde razele, slabe şi moi, până pe faţa, palidă, a bătrânei ale cărei buze de abia se mişcă în rugăciuni....

— Mă duc, maică Arcadio, s'aduc pe doftoru cel mare.

— Du-te, Fevronio, şi Dumnezeu să-ţi ajute, — murmură bătrâna şi pe chipu-i, supt de boală, trece lumina slabă, a unei nădejdi.

— Cam de câţi ani eşti, maică ? întreabă doctorul, după un examen sumar.

— Nu ştiu bine ; da eram aşa, ca de treizeci de ani, când a venit domnitoriu Carl, în ţară.

— E mult de atunci.

— Muult...

— Şi ţi-i frică de moarte, ai vrea să mai trăeşti ?

— Ba nu mi-i frică de moarte că eu nimănui n'am făcut cu voie, vre-un rău ; da aşi vrea să s'aleagă... Or să mă îndrept, ca să nu mai stau, pe coaste şi să nu năcăjesc pe Meropia ; ori să mă strângă Cel-de-Sus, că'n mare chin mai trăesc, păcătoasa de mine !

— Las' că te îndrepţi cu doctoria care ţi-am dat'o eu.

— A fi ; a fi ; că dumneavoastră sînteţi doftor mare, di la Ieşi... să v'audă Dumnezeu! Şi... cu cât mă 'ndatoraţi pentru cercetare, mă rog ? întreabă maica Arcadia, cu glas stins şi tremurat.

— Ştiu eu ? Cât poţi să-mi dai... căăăă... vezi ? am venit la sf-ta anume... Eu nu-s doctorul mânăstirii...

— Ştiu, ştiu ; mi-a spus Fevronia. Că eu de mult mă rugam, la Dumnezeu să trimeată, aici, un doftor mare şi... Dumnezeu mi-a auzit ruga.

„Fevronio, deschide lada şi caută în pălămidă am suta ceia de lei..."

Un nou val de miresme se răspândeşte în chilie şi pe când maica Fevronia, sprijinind capacul lăzei în cap, întinde doctorului hârtia păturită şi învelită într'o foaie de ziar, — bătrâna îl priveşte, lung, aşteptând parcă cuvântul de mulţumire.

Doctorul, desface tăcut ziarul, prinde bancnota între două degete, o scutură şi, tăcând, o lasă pe masa de alături.

Maica Arcadia, simte adunându-i-se, în obraz, tot sângele ce-i mai rămăsese în trupul sec şi uscat. Apoi, cu toată voinţa ce-i da nădejdea vindecării, spuse maicei Fevroniei, grăbit:

„Ca să fie de mulţumire, să-i dai maică şi gavanosul de dulceaţă care-l mai am colo în dulap.

— Da, da, maică ; ştiu că dulceaţa dela mânăstire, e foarte bună... da' vezi ? am întârziat şi cine mai ştie câţi bolnavi m'aşteaptă acasă şi, dacă nu viu la timp, se duc, — zice doctorul, reluând suta de lei întinsă pe masă, privind'o lung şi boţind'o în pumnu-i strâns.

Maica Arcadia pare a se gândi o clipă ; apoi printr'un semn, chiamă pe Fevronia şi-i şopteşte : „dă-i şi mănuşile din fundul lăzei". Şi, întorcându-se spre doctor, îi spune într'un suflet : „Ştiu că-s nevrednică să mă plătesc de bunătatea dumneavoastră, da vă rog să primiţi, de mulţumire, tot ce-am avut şi am putut să vă dau."

Strecurând bancnota în portofoliul de piele şi mânuşile în buzunarul hainei de drum, — doctorul îşi ia rămas bun ; şi, însoţit de maica Fevronia, se îndreaptă, prin sală spre cerdac.

„Domnule doftor ! domnule doftor" ! chiamă, din răsputeri, bătrâna.

— Domnule doftor, vă rog să-mi spuneţi cam cât are să fie de scumpă doftoria ?

— Nu-i scumpă, maică, să trimeţi vre-o două sute de lei. Cu bine" !

Maica Arcadia, amuţită, se uită o clipă înainte, apoi întorcându-se cu greu şi înălţându-şi privirea spre icoana, murmură cu glas stins.

„Meropio, pune hârtia care a scris'o doftoru, colo sus, la icoană, că... de acu înainte, numai Maica Domnului de s'o mai îndura...."

CONSTANŢA MARINO-MOSCU

Scrisori din Paris

Curse de Ogari

Parcul „de Prince" din pădurea Boulogne. Ora 9 seara. Publicul s'a adunat la **„canodrom"**, de cu vreme, ca şi la cursele dela Longchamps...

„Canodrom"-ul e de fapt un obicinuit velodrom cu tribune şi loji. Terenul interior însă, e înconjurat de un gard uşor de sârmă, după care se află o altă cărare de 400 metri lungime: pentru epurele electric şi pentru câini, nu pentru biciclişti

Sună goarnele de vânătoare. Luminile deasupra tribunelor se sting, iar terenul curselor se luminează puternic de câteva sute de lămpi electrice acoperite cu abajure. Se reliefează frumos gazonul verde al cărării pe care vor alerga câinii. Pe terenul rotund din mijloc se văd mai multe figuri îmbrăcate parcă în giulgiuri albe: sunt membrii juriului; administraţia, servitorii.

Goarnele sună a doua oară. Dintr'o poartă laterală ies îndreptându-se spre teren, încă câteva „stafii" în alb: Sunt englezii — antrenori, toţi raşi, cu cilindre, cu gulere înalte scrobite, ducându-şi „elevii" şi „elevele" de lanturi. Câinii au fiecare altă culoare: castanii, albi, negri, **gray-hounds etc.**, şi sunt acoperiţi cu mici pături de mătasă de culoarea respectivă a... grajdului", având pe spate numerele cu ajutorul cărora se disting.

Ogarii se ţin de antrenorii lor, unii mai liniştiţi, alţii tremurând nervos. Nu se uită spre tribune. Dar peste 2—3 minute încep să-şi arate nerăbdarea şi dorinţa pătimaşă a fugi. Incercând să se smulgă din mâinile antrenorilor, bat din coadă, urlă, latră, gem.

Cursele acestea sunt cele dintâi în Franţa. Exceptând pe cei cari le văzuseră în Anglia, publicul n'are încă măcar ideie de regulele sau de uzanţele lor. Numai numeroşii spectatori englezi prezenţi cunosc în ce direcţie vor alerga concurenţii. Dar aceşti englezi sunt muţi. Francezii însă se întreabă gălăgios unii pe alţii şi râd încheind pariuri: pe un franc, pe cinci ţigări.

Alaiul în alb se apropie de tribuna principală. Aci e startul. Un expert arbitru special examinează pentru ultima oară câinii Li se scot sgardele de pe gât: sunt introduşi intr'o ladă mare, împărţită în câteva cuşti. Uşile cuştilor se vor deschide după un semnal convenit şi câinii vor fugi de aci după epure.

Nerăbdarea câinilor creşte. Urlă... Inaintea cuştilor, după o reţea de sârmă la o distanţă de câţi-va metri, se vede „epurele" — galben-închis.

Arbitrul dă semnalul de plecare.

Epurele începe a fugi pe cărarea cercului.

Se aude zumzetul motorului şi sgomotul rotiţelor pe şine invizibile. Păpuşa-epure zboară cu viteză tot mai mare, ajungând la limită: 70 km., pe oră. Iată a şi făcut înconjurul cercului şi sboară pe lângă lada în care stau ogarii la pândă.

Atunci uşile cuştilor şi reţeaua de sârmă se ridică într'o clipită. Câinii se aruncă grămadă după epure, se înghesuesc, sar unii peste alţii, şi formează uneori un fel de ghem viu care înaintează cu o viteză neverosimilă...

Noutatea acestui spectacol emoţionează atât pe câini cât şi pe spectatori. Un câine reuşeşte să întreacă pe ceilalţi. Iată, iată va înşfăca epurele. Dar invizibilul arbitru apasă undeva un buton electric, şi epurele îşi măreşte viteza.

Numai prin benoclu se poate vedea cât de iute se mişcă picioarele concurenţilor: Ochiul nu le poate prinde. Ghemul cel viu sboară şi mai iute. Unii ogari fug mai repede către sfârşitul cursei, alţii cedează şi rămân cu mult în urmă.

Se isprăveşte prima „repriză". Epurele dispare deodată căzând ca o piatră într'o ladă. Câinii trec prin inerţie pe lângă „refugiul" epurelui. In această clipă, în faţa câinilor se lasă o barieră, un zid de pânză. Observându-l câinii îşi micşorează viteza înciudându-se. Aci ei sunt prinşi de antrenori cari le pun din nou „zgardele".

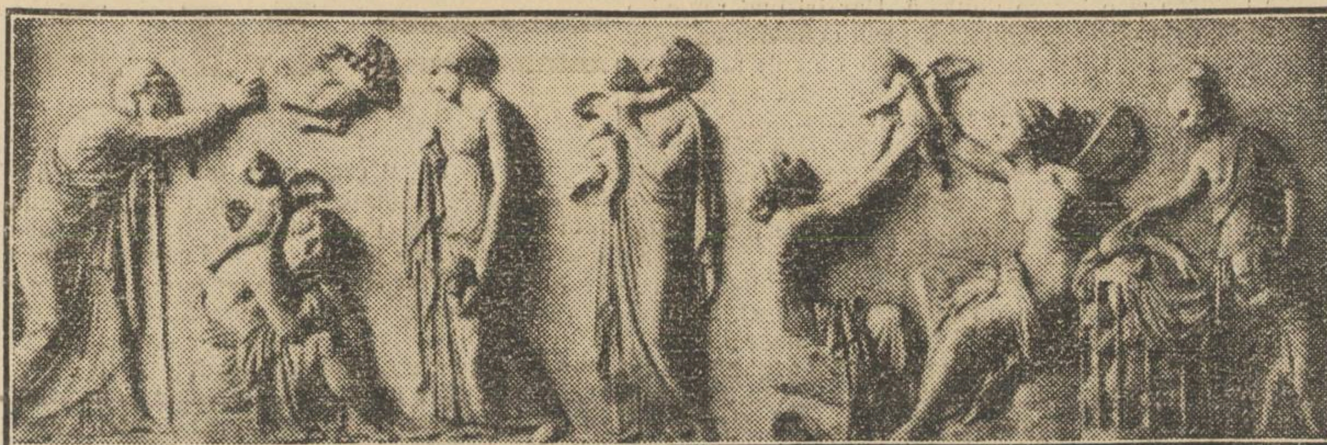
Invingătorii sunt plimbaţi apoi în faţa tribunelor. Un aparat-special a prins automatic figurile primilor trei câini premiaţi. Pe un ecran special se şi proectează peste 5 minute: întâi, primul învingător, apoi ceilalţi.

Câinii, trecând prin faţa tribunelor nu dau publicului nici o atenţie, cât de mică. Gurile le sunt deschise larg, respiraţia puternică şi grea, cozile fâlfâe de mare bucurie.

Şase reprize au durat o oră şi jumătate. Canodromul n'a strâns decât vre-o 5000 de spectatori. E un public cu totul aparte de marea naţiune sportivă care umple hipodromurile. Adevăraţi sportsmani au fost puţini, Curiozitatea nu e încă atinsă de noul sport.

Automobile — puţine. Entuziasm — de loc, mai curând deziluzie generală.

UN RAPIN

Răzbunarea lui Hascal Haimovici

de RADU ROSETTI

Apoi, după ce Vîrvara redusă la neputinţă, a fost scoasă din odaie, căminarul a spus pităresei, făcând semn celorlalţi să iasă afară:

— Trebuie numaidecât să văd pe boier. Nicoară puşcaşul şi-o venit în fire şi mi-o spus că, după ce s'au prăbuşit cu toţii în râpă, după puţină vreme şi-o revenit iarăş în fire şi o auzit vorbind. Ascultând cu mare băgare de seamă, o recunoscut glasurile lui Gheorghe Ciubotariu şi a nepotului său, Andrei, fiul Vârvarei.

Gheorghe Ciubotariu se căina că se greşise crezând că sania lui Alecuţu era acea care ducea pe Neamţul cumpărător de copaci de nuc, amândouă fiind trase de câte un cal alb şi de altul murg, la amândouă fiind înhamat acel alb în stânga şi l'au lăsat să calce pe podeţul pe care ei îl surpase. Gheorghe Ciubotariu se arata foarte îngrijit de urmările acestei greşeli. Hatmanul Trotuşanu era boier puternic şi nu avea să cruţe nici un mijloc ca să descopere pe ucigaşii fiului său. După vorbele lui a mai ales că el pipăise pe Alecuţu şi pe însoţitorii lui şi erau încredinţaţi că niciunul din ei nu mai trăeşte. Apoi Todirică mi-o mai spus că cercetând el podul cu deamăruntul, şi-o dat samă, că la capătul care s'o prăbuşit, tălpile de stejar pe care este aşezat podul nu sânt de loc putrede, dar foarte sănătoase amândouă, însă ele au fost tăiete cu feresăul până la două treimi din grosimea lor, ceiace dovedeşte că nu ne găsim în faţa unei întâmplări nenorocite, dar cu o faptă criminală, săvârşită cu voinţă. Făptaşii ştiind că negustorii au să se întoarcă noaptea, pe drumul care trece peste podul dela Râpa Galbenă şi, neindoindu-se că au bani la dânşii, au slăbit tălpile cu feresăul, pentruca sania să se prăbuşească în râpă, şi el să poată cu uşurinţă să dovedească pe Nemţii şi pe însoţitorul lor, stâlciţi de căderea dela aşa de mare înălţime cu sanie, cu cai cu tot. Iar faptul găsirii cuţitului lui Gheorghe Ciubotariu în râpă, împreună cu spusa lui Nicoară, arată că Gheorghe şi cu nepotu-său sânt faptaşii.

Am şi trimes să mi-i aducă la cânţelerie legaţi burduf, iar eu veniam să dau de ştire boierului. Dar acuma, după cele ce le-am auzit dela muiere, nu mai ştiu nici eu ce să mai fac! Cum să-i destăinuiesc eu că copilul pe care l-o crescut, el şi cu cucoana, pe care îl priviau ca odorul lor cel mai de preţ, în care ei îşi pusese toată nădejdea, nu era copilul lor, dar acel al unui străin şi al unei fete de nimica? Doară, după câte le-am auzit, dela Nicoară, dela Todirică şi dela Vârvara, nu mă mai pot îndoi că acele spuse de această muiere sânt adevărate ! Apoi mai este asamanarea cumplită între mort şi Hascal, ca şi acea a băietului pe care îl credeam al Vârvarei cu stăpânul nostru! Şi acel copil legiuit al hatmanului Iancu Trotuşanu şi al sfintei care-i este soţie legiuită este un hoţ şi unul din ucigaşi! Ce să fac? Ce să fac?

Şi căminariul îşi frângea mâinile.

— Dacă nu i-am spune nimica din cele vorbite de Vârvara, zise pităreasa după o clipă de tăcere.

— Par'că nu are să se găsească cine să-i spuie odată, răspunse căminariul. Şi atunci cum rămânem noi faţă de el?

— Până când va fi în stare s'audă, zise cămărăşiţa, are să treacă vreme îndelungată; vom şti să facem ca slugile care au auzit vorbele Vârvarei să nu pomenească de ele şi, prin ameninţare de o parte, îmbunare de cealaltă, om face ca Vârvara să tacă, mai ales după ce îi va fi trecut jalea cea mare.

— Dar ce să fac eu cu ucigaşii? mai zise căminariul după o tăcere. Cum oare să trimăt la ocnă os din osul stăpânului şi a stăpânei?

— Fă-i să scape, cucoane Ienacache, răspunse pităreasa, cunoscută ca femeie cuminte şi bună de sfat. O bună bucată de vreme boierul nu are să fie în stare să vadă de trebile lui. Despre biata cucoană, tare mă tem că are să rămâe cu minţile pierdute şi va trebui dusă de aici spre a fi căutată. Multă vreme Dumneta singur ai să fii stăpân în Păstrăveni. Inlesneşte-li fuga prin pază proastă şi prin bani şi ai scapat de ei! Până ce s'a linişti boierul şi şi-a putea iar vedea de trebi, ai chip să te pui la adăpostul oricărei urmări a scăpării lor şi a tăcerii Dumitale. Dar dacă ţii la dânsul, nu-i pomeni de cele destăinuite de Vârvara, altfeliu, după cât îl cunosc, îl apucă damblaua.

Vechilul după ce a stat câtăva vreme pe gânduri, s'a hotărât să urmeze sfatul pităresei, zicându-i:

— Eşti o femeie înţeleaptă, cucoană Smarandă, am să fac cum m'ai sfătuit. Dar trebuie să înştiinţez pe boier despre cele vorbite de Nicoară Puşcaşul. Te rog du-te la dânsul, în ietac, şi-i spune că am să-i spun lucruri foarte vajnice în legătură cu nenorocirea care ne-o lovit.

Pităreasa s'o grăbit să plece spre a înştiinţa pe hatman despre cererea căminarului, poroncind totodată slugilor ieşite din odaia mortului, dar ramase în antret să se'ntoarcă şi să se grăbească cu pregătirea pentru înmormântarea trupului. In ietac a găsit pe stăpână-sa în aproape aceiaş stare de tulburare : două femei o menţineau cu greu în pat. Hatmanul şădea pe un scaun lângă crivat şi se uita la dânsa cu nespusă jale; toate câte i le spusese spre mângâere şi liniştire rămăsese zadarnice. Incepea şi el să se teamă că va rămânea smintită.

Cămărăşiţa făcându-i semn că are să-i vorbească Trotuşanu s'a sculat îndată şi s'a apropiet de ea.

— Să vie numai decât în cânţeleria mea, zis-a el îndată ce a aflat dorinţa vechilului. Merg şi eu acolo.

Şi a ieşit din ietac odată cu dânsa.

Când căminariul a isprăvit să împărtăşească pe hatman cu cele aflate dela Nicoară Puşcaşul şi cu găsirea de către Todirică Gramaticul a cuţitului lui Gheorghe Ciubotariu, hatmanul l'a întrebat:

— Şi ce ai făcut?

— Am trimes îndată pe vatavul Neculai, cu Todirică şi cu alţi zece pădurari şi argaţi mai de nădejde, să pue mâna pe ei şi să mi-i aducă de vale, la cânţelarie. Cr că până acuma vor fi sosit acolo. Eu m'am repezit îndată aici ca să vă dau de ştire.

— Trimete pe un om dela grajdiu calare ca să-i aducă îndată aici, vreau să-i cercetez eu singur.

Hotărârea aceasta, la care nu se aştepta, n'a fost pe placul vechilului, care a avut o presimţire că, prin vre-o împrejurare oareşicare, adevărul întreg, ce el voia să-l acopere stăpânului să nu iasă cumva la iveală cu prilejul acestei cercetări făcute de însuş hatmanul.

— Să am iertare, cuconaşule, dacă îndrăznesc să dau şi eu sfat. Vă cunosc de mic copil şi ştiţi că ţin din tot sufletul la d-voastră şi la casa dumneavoastră. Oare n'ar fi bine ca, în urma nenorocirii ce v'o lovit să nu daţi însuş dumneavoastră chiar astăzi, cu ochii de ucigaşii copilului dumneavoastră şi să mă însărcinaţi pe mine cu această grijă?

Dar hatmanul s'a mărginit să răspundă, pe un ton liniştit, dar hotărât:

— Fă ceiace ţi am spus să faci şi fă repede! Să fie aduşi la cânţeleria curţii.

După o jumătate de ceas vechilul s'întorcea pentru a spune stăpânului că ucigaşii au fost aduşi la cânţeleria din curte. Trotuşanu s'a sculat de pe jilţul pe care rămăsese nemişcat dela plecarea căminariului şi, urmat de acesta s'a dus la cânţeleria vătavului de ogradă, aflată în dependinţele din curte.

Acolo, pe lângă vatav, erau oamenii trimeşi de vechil ca să pue mâna pe Gheorghe Ciubotariu şi pe nepotu-său şi în mijlocul lor, cu braţele legate cot la cot, acei asupra cărora apasa groaznica bănuială.

Aşăzându-se pe un scaun, Trotuşanu, după ce i-a măsurat pe amândoi cu o privire de ură, a întrebat pe Gheorghe:

— De ce mi-aţi ucis copilul ?

— Nu l'o ucis nimene, răspuns-a feciorul Ciubotariului, pe a cărui faţă nu se vedea cel mai mic semn de grijă, s'o prăbuşit podul sub dânşii şi au murit cu toţii zdrobiţi în urma căderii dela o înălţime de zece stânjeni şi în urma lovirii lor de stâncile care umple pârâul. Cel puţin aşa cred, după cele auzite dela oameni, că doară eu n'am fost acolo.

Stăpânindu-şi cu greu mânia faţă de o asemene neobrazare, hatmanul a mai întrebat:

— Tu crezi că au murit cu toţii?

— Cel puţin aşa am auzit.

— Rău ai auzit, Nicoară Puşcaşul trăieşte şi el arată că, după căderea în râpă te-o auzit vorbind cu nepotutău şi spunând că v'aţi greşit când aţi lăsat sania să intre pe podeţ, crezând că este acea în care se află negustorii nemţi cari cumpără copaci de nuc. Nicoară trăeşte şi are să s'îndrepte.

— Poate să fi zis Nicoară orice, dar n'are să poată dovedi nimica.

Atunci hatmanul scoţând din buzunar cuţitul găsit de Todirică gramaticul şi arătându-l lui Gheorghe, a întrebat:

— Acest cuţit este al tău?

Cu toată îndrăzneala lui, hoţul a îngălbenit, iar băietul a fost apucat de un tremur, a şovăit pe picioare şi ar fi căzut jos dacă nu l'ar fi sprijinit un pădurar care se afla lângă el.

— Răspunde, repetat-a Trotuşanu, este acest cuţit al tău?

— Da, răspuns-a fiul Ciubotarului, este cuţitul meu.

— Vra să zică că tu şi cu nepotu-tău aţi fost acei pe care Nicoară Puşcaşu i-o auzit căinându-se că aţi lăsat sania cu copilul meu să intre pe podul ce-l ştiaţi surpat şi chiar singuri l'aţi surpat. Planul vostru era să pradaţi pe negustorii care cumpără copaci de nuci şi mi-aţi ucis băietul. Aveţi să mergeţi la spânzurătoare.

In clipa în care Ciubotariul deschidea gura ca să răspundă, s'au auzit deodată în curte ţipete sălbatece de femeie, răcnete de bărbaţi şi sgomotul făcut de ciubote grele alergând pe caldarâmul curţii şi apropiindu-se de uşa cânţeleriei. Vechilul s'a dus răpede la uşă şi a deschis-o spre a-şi da samă de pricina sgomotului, dar în aceiaş clipă a fost împins cu putere în lături şi aproape răsturnat de Vârvara care intra în cânţelerie urmată de mai mulţi argaţi şi feciori boiereşti.

Spre uşurarea înţelegerii celor ce urmează voiu lămuri că după ce, din ordinul vechilului, Vârvara fusese dusă într'o odaie din ogradă, depărtată de curte şi închisă în acea odaie, se aşezase la uşă doi argaţi voinici cu consemn să n'o lese nici să iasă nici să vorbească cu cineva. Rândul de odăi din care făcea parte acea încăpere era de vălătuci, păreţii erau subţiri şi şubrezi, nimene n'a băgat de samă că din acel care despărţea acea încăpere de altă odaie, în care şedea o spălătoriţă ţigancă, căzuse o mare parte din lutul care acoperia vălătucii. Unul din rândaşii care fusese dintâiu trimes să ridice trupurile morţilor şi pe urmă să lege şi să aducă la curte pe Gheorghe Ciubotariu şi pe Andrei, se avea bine cu ţiganca spălătoriţei şi, îndată ce dusese pe arestaţi la cânţelerie, venise să-şi vadă ibovnica. Aceasta, care se afla în odaie, căci nu era de rând la spălătorie, s'a grăbit bineînţeles să-l întrebe despre ce văzuse şi aflase în privinţa groaznicei întâmplări a nopţii.

Şi rândaşul nu făcuse nici o greutate pentru a-i spune tot ce ştia, fără a tăinui nici faptul găsirii, în preajma saniei prăbuşite în râpă, a cuţitului lui Gheorghe Ciubotariu, nici cele arătate de Nicoară Puşcaşul, nici ducerea la cânţeleria curţii a lui Gheorghe Ciubotariu şi a lui Andrei.

Acei cari dusese pe Vârvara în odaia din fundul curţii o trântise fără cea mai mică cruţare pe podelele goale şi nu-i astupase gura cum poruncise vechilul, dar îi hotărîse că dacă o aud scoţând măcar un cuvânt, îi pun un călus în gură. Lupta ce o susţinuse cu dânşii în curte şi prin ogradă

(Continuare în pagina VI-a)

îi sleise puterile şi o lăsase nimicită. Dar îşi mai revenise în fire când, prin păretele crăpat, a auzit convorbirea între rândaş şi spălătoriţă. Băgarea de samă fiindu-i atrasă de la întâiele cuvinte, s'a sculat fără sgomot şi s'a apropiat de părete pentru ca să nu piardă nici un cuvânt.

Indată ce a auzit destăinuirea lui Nicoară Puşcaşul, lumina s'a făcut în mintea ei şi cu greu a stăpânit un ţipăt de turbare când rândaşul a povestit despre găsirea cuţitului, dar a răbdat până ce el a isprăvit să spue tot ce ştia.

Atunci s'a răpezit cu un strigăt de fiară turbată asupra uşii, izbind-o cu toată puterea trupului ei înalt şi voinic, înzecită încă prin furia de care era cuprinsă. Lemnul uşii fiind vechiu şi putred, s'a desprins din fiarele care îl legau de bălămăli şi a căzut asupra celor doi argaţi puşi de pază, care şedeau în faţa ei, pe târnaţ.

Dintr'o săritură Vârvara a fost în ogradă şi, într'un strigăt s'a răpezit spre cânţelerie, iar cei doi argaţi cari se ridicase răpede de sub uşa căzută şi încă vre-o doi oameni care văzuse întâmplarea ş'au luat după dânsa strigând s'o oprească.

Am văzut cum intrase în cânţelerie. Hatmanul care rămăsese cu totul uluit de intrarea Vârvarei, văzând nebunia şi furia scrise în ochii şi pe faţa ei, a strigat să se pue îndată mâna pe dânsa. Ea pusese însă ochii pe Andrei şi a voit să se repeadă la dânsul, dar vre-o doi oameni care o despărţiau de băiet i s'au aruncat înainte şi alţii în urma poruncii lui Trotuşanu, apucând-o de braţe pe la spate au redus-o la nemişcare. Hatmanul crezând că ea, auzind de aducerea la curte a fratelui şi a fiului ei, legaţi, vine să se pue pentru acest de pe urmă, a mai poruncit :

— Scoateţi de aici pe femeia asta, a venit numai ca să ne încurce cu minciuni pentru ca să scape pe fiu-său.

Dar ea, auzind aceste cuvinte, a început să strige:

— Eu să scăp pe ucigaşul copilului care l'am purtat nouă luni în pântece, să scăp pe fiul dumitale care a ucis pe al meu? Nu! Vreau să-l strâng de gât cu mâinile mele.

Şi totodată a început să facă iarăşi încercări desnădăjduite pentru a se apropia de Andrei. Numai cu mare greu izbutit-au oamenii de pe împrejurul ei s'o împiedice. Văzând că nu-şi poate multămi dorul de răzbunare, a început să strige, uitându-se ţintă în ochii lui Trotuşanu care rămase înmărmurit.

— Da, cucoane Iancule, acel mort nu este copilul dumitale, dar copilul meu, făcut cu Haim Orândariul şi care, spre răzbunare pentru ruşinea şi paguba ce i-ai făcut-o, m'o ademenit să-l pun în locul copilului dumitale !

— Minţi... ticăloaso! îngână Trotuşanu, sculându-se în picioare.

— Mint, strigat-a ea atunci, dar uite-te la fat- lui şi spune dacă nu-i leită faţa dumitale? De unde părul bălan şi ochii albaştri? De unde nasul şi gura lui întocmai ca a dumitale? Ia daţi-i în lături cămaşa şi aveţi să vedeţi între umere negelul care îl porţi dumneata ca şi toţi Trotuşănii care le creşte după al treilea an şi pe care în zadar l-aţi căutat la copilul care-l credeaţi al vostru.

Dar Iancu Trotuşanu n'a mai avut nevoie de această de pe urmă dovadă. Asemănarea între copilul ce-l credea al Evreului şi el, de care până acuma nu fusese niciodată izbit, i-a apărut vederată în acea clipă, totodată îi vor fi revenit în amintiri trăsăturile Evreului şi şi-a dat samă că o asemenea asemănare nu poate fi rezultatul întâmplării. Apoi din glasul femeii nebune de durere şi de mânie, adevărul izbucnea cu atâta putere încât nu-i mai lăsa nici pic de îndoială. Iar gândul care i-ar mai fi străbătut îndată după aceea creerul va fi fost că osul din osul lui, cel de pe urmă vlăstar al Trotuşănilor este un tâlhar şi un ucigaş. Faţa i se făcu vânătă, vinele frunţii cât nişte frânghii, cu gura rostit-a cuvintele :

— Fiul meu un ucigaş...

Apoi bătând aerul cu amândouă mâinile, s'a prăbuşit ca trăsnit, pe podele, unde a rămas nemişcat. Toate încercările pentruca să-l readucă în simţire, au rămas zadarnice. Când doftorul a sosit, a putut numai să constate că moartea fusese pricinuită de o lovitură de dambla.

Irina Trotuşanu însă s'a îndreptat mai repede decât s'ar fi putut crede. Bătrâna mătuşe care o crescuse şi care mai trăia, vestită de căminariul Enacache, venise îndată la Păstrăveni unde fusese pusă în curent despre cele întâmplate. In înţelegere cu doftorul, câtăva vreme după înmormântarea lui Iancu Trotuşanu, de care văduva lui n'a ştiut nimică, bătrâna cucoană a luat pe nepoată-sa, care atunci era liniştită, dar cu desăvârşire lipsită de voinţă şi a dus-o la moşia ei, iar acolo numai după trecerea de mai multe luni, cu încetul şi cu toate cruţările cu putinţă, a pus-o în cunoştinţa întregului şi groaznicului adevăr. Când după curgere de un an, s'a întors la Păstrăveni, Irina Trotuşanu, deşi era deabia de treizeci şi şapte de ani, avea părul alb şi părea trecută de cincizeci. Şi-a petrecut rămăşiţa vieţii făcând acte de binefacere şi, la moartea ei, a lăsat Sfântului Spiridon din Iaşi moşia Păstrăvenii şi toată averea bărbatu-său, rămasă a ei, pe temeiul unei clauze testamentare a hatmanului, care nu avea moştenitori de sânge.

Căminariul Ienacache Clocitu, îndată după moartea stăpânu-său, a luat măsuri energice, pentruca să împiedice ca judecarea ucigaşilor acelui care se crezuse că este Alecu Trotuşanu şi a profesorului Trémond, să nu dee loc la darea în vileag a faptului că cel de pe urmă din Trotuşăni este un ucigaş şi un tâlhar de drumul mare.

Chiar a doua zi după moartea hatmanului, lumea din Păstrăveni află că Gheorghe Ciubotariu şi presupusul lui nepot, scăpase prin răsuflătoarea beciului în care fusese închişi şi dispăruse fără a lăsa vreo urmă.

In realitate însă, din porunca căminariului, fusese scoşi din acel beci de Todirică Gramaticul şi duşi de acesta şi de alţi trei oameni de toată încrederea, legaţi burduf, în căruţă, la Prut, iar de aici trecuţi pe celălalt mal, unde au fost lăsaţi slobozi după ce li s'au remis fiecăruia câte cinci sute de galbeni.

RADU ROSETTI

(Sfârşitul în numărul viitor).

IAVAŞ IAVAŞ
BENLIAN
Desfide orice Concurenţă în Covoare Orientale şi Ţesături Româneşti Originale
La Magazinul LUVRU
30 Calea Victoriei 30
Atelier Special pentru Reparaţiuni de Covoare
Telef. 365/30

MADRID

Când arată 9 ceasul din turnul dela *Ministerio de la Gobernacion,* animaţia ajunge la maximum, cauzată în afară de potolirea căldurii şi de închiderea unora dintre prăvălii (celelalte la 10). Şi când cerul, cu înstelarea lui pe u albastru întunecat, s'a lăsat parcă mai aproape deasupra pieţii şi deasupra oamenilor, Madrilenii respiră evadaţi din toate adăposturile. Unii umplu cafenelele şi barurile, cu „sticlele” lor de pământ oliniale, cu porţii de raci de mare, rozi, lângă bere ori cu „patatas fritas“, în pungi de hârtie-pergament, mai bune decât „fabricaţia“ pentru săracii din Barceloneta; alţii iau în primire, economic, trotuarul, răspântia, grădina ori „verbena“ — şi, în sfârşit unii, rămaşi acasă, ies în balconul ferestrei, adică la uşi, căci toate ferestrele au balconaş pe lăţimea ferestrei şi toate ferestrele sunt uşi. Pe la orele 11, când abia s'au deschis puţinele teatre de vară şi cinematografele-terase din apropierea stelelor, în grădini şi pe trotuare copiii încă îşi continuă jocul. Abia pe la 2 noaptea se retrag tramvaiele, iar la 3 se închid ultimele localuri de consumaţie.

Dar cum nu sunt iubitori de natură, tot astfel se poate afirma despre Spanioli că nu sunt muzicali. N'am vizitat dancingurile şi cabareturile cari fără îndoială, cu puţină osteneală, se pot descoperi şi în Madrid şi unde debunăseamă se cântă, fiindcă se dansează. Mă întreb, însă, de câte ori, în timp de şase săptămâni, am auzit un instrument, într'un local public ori un spaniol, cu chef ori fără chef, fredonând un cântec? Abia spre sfârşitul cursurilor „para extranjeros”, când corpul didactic a dat o serată dansantă în cinstea auditorilor (cu un singur pian, pe cât îmi amintesc), altădată cu prilejul recepţiei dela primărie (Alcaldia) unde un străin a putut să cunoască pe lângă politeţa şi ospitalitatea niciodată desminţită a Spaniolului, pe lângă fastul neobişnuit ce l-a pus în această primire consiliul municipal în frunte cu *Alcaldele* şi pe lângă vinurile din ţara arşiţei, a putut să cunoască şi ceva muzică bună mulţumită orhestrei comunale *(Banda municipal).*

Un concert, anume cu bucăţi armonizate numai populare din diferite regiuni s'a dat de către „Masa coral“ din Madrid la cererea cursiştilor — a fost şi un curs facultativ despre muzica populară spaniolă. — Minunatul cor madrilen de sub conducerea chiar a maestrului conducător al cursului facultativ de muzică populară, d. R. Benedito, ne-a convins că are şi poporul Spaniol frumoase arii pline de farmec şi duioşie, străbătute de resemnată melancolie ori de energie optimistă, căci din războiul greu al existenţei, din nădejdile, dezamăgirile, biruinţele şi înfrângerile ei, cântecul în totdeauna şi-a luat partea lui.

De-acum se duc păstorii
In Extremadura
Şi iar rămâne muntele
Trist şi întunecat

Dar fiindcă ţineam cu orice preţ să-l descopăr pe spaniolul citadin delectându-se cu muzică şi anume cu muzică naţională, am aflat, după îndelungi cercetări că aşa ceva s'ar putea găsi la reprezentaţiile populare numite „canto flamengo“.

Canto flamengo (cântec flamand) ar însemna pentru spaniolii de acum şi mai cu seamă pentru acei din vremea ducelui de Alba, „pacificatorul“ Ţărilor de jos care a inspirat pe Goethe, — *cântece frumoase,* aduse de soldaţi din patria lui Egmont spre deosebire de cele spaniole din acea vreme. Şi de atunci orice arie populară mai de dai Doamne — ca de pildă cele ascultate la „Masa coral“ — se numeşte popular *canto flamengo.* Acest fapt, ca şi influenţa puternică oriental-maură în ariile lor naţionale, răpesc muzicei populare spaniole orice drept la originalitate.

Intre alte afişe, anunţând cursele de tauri ale Duminecii, unul m'a condus la un teatru de cartier, era „canto flamengo“. Şi am văzut acolo ceva foarte amestecat: melodii populare convertite de arta oraşului în cuplete cu bogate „gorgoane“ întronate de muzica orientală a Arabilor, totul amplificat, combinat cu dans, cu joc teatral cu mimică şi castagnete ca la Moşii Bucureştilor de odinioară. Execută sau, mai curând se execută două artiste fără voce, cu o modestă pregătire artistică şi un artist de ocazie afon, care bate din palme tactul pentru cântecul şi jocul artistei. Ca instrument ghitara.

Peste două săptămâni se anunţă „canto flamengo“ la „cine Monumental“ din plaza de Anton Martin. M'am înfiinţat şi acolo şi am găsit acelaş „personal artistic“ cu absolut acelaş program. Public din straturile mai puţin cultivate ale societăţii; aplauze bogate. Lumea de gust, este drept, nu apreciază exhibiţiile de „canto flamengo”; nu e mai puţin adevărat însă că altceva, în locul lor, n'am putut găsi decât la cea mai bună societate corală, cu adevărat bună, la concertul dat de „Masa coral“.

Şi când te gândeşti că în peninsula de peste Marea Tyreniană trăieşte un alt popor, în cea mai mare înrudire latină şi totuşi muzical prin excelenţă... Când îmi amintesc că o lună în urmă, în Veneţia, până şi dimineaţa mă trezeau din somn cântece pătimaşe de lucrători matinali ori de cheflii întârziaţi, şi, în loc să mă indispun pentru turburarea odihnei, ieşiam la fereastră să ascult până când moare cântecul... Pentru toate motivele, cea mai fericită solie românească către latinii din Peninsula Iberică ar fi cântecul...

Am purtat totuşi cu mine, primele două zile, iluzia că sunt şi spaniolii muzicali. Şi iată cum : In preajma fostei mele locuinţe dela al II-lea etaj din San Bernardo sunt două cafenele, vre-o trei localuri de debit pentru „vino y cerveza“ (bere), două restaurante, staţie a metropolitanului şi a trei linii de tramvaie, staţie de automobile, doi vânzători de ziare cu „prăvălia“ mobilă, vânzători de bilete de loterie ; în sfârşit un debit maxim şi permanent de sgomot pe o stradă cu edificii înalte şi aşa de îngustă, ca San Bernardo. Prin sgomotul acesta fără întreruperi, ca al unui puhoiu, răsbăteau, din vreme în vreme, izolate aplauze în orele nopţii. Va fi aplaudând unul vreun cântec, vreun cuplet din fundul vre-unui local — îmi ziceam, deşi o considerare atentă a străzii nu-mi întărea de loc această bănuială. După ce însă — refăcut după ostenelile drumului — mi-am început şi eu viaţa de noapte, am prins şi eu să „aplaud“. Altfel nu poţi să reintri în domiciliu noaptea... Chiar dacă au casele portar, nu el îţi deschide, ci unul de afară, un paznic uniformat pentru 10—15 porţi şi cu o singură cheie. Când intram în „raionul“ lui, ori încă mai înainte de a sfârşi scările staţiei metropolitanului, începeam aplauzele mele insistente ca un spectator în faţa unei cortine ce întârzie prea mult să se ridice. Adesea odată cu tine îşi face apariţia în faţa porţii omul cu cheia, ieşit dintr'o stradelă, dintr'un local, de pe un trotuar şi adoptând un pas iute şi egal prin publicul hoinar, îţi aprinde la felinar o lumânărică de ceară, mare cât o scobitoare — să-ţi ajungă până la al II-lea etaj dacă urci într'un suflet — îţi deschide şi te închide, după ce i-ai dat 10 centimos pentru toată osteneala şi pentru toată cheltuiala lui.

In Spania — şi la Madrid în special — îşi mai are poşta particularităţile ei... Ca să trimiţi o scrisoare recomandată *(carta certificada)* nu ţi-e tocmai îndemână. Nu orice oficiu (correo) primeşte recomandate. Sunt două, cel mult trei ghişeuri în tot Madridul şi de obiceiu fără public, fiindcă spaniolii nu-şi recomandează scrisorile. Le aruncă la cutie, la un noroc. Dar nici cutiile la ei nu le găseşti unde ţi se pare firesc să le cauţi, cum m'am încredinţat însumi după două ore de inspecţie zadarnică a zidurilor în plin centru. A ieşit în cele din urmă un tutungiu să-mi arate cutia, căci nu prea înţelegeam. Ea fugea atârnată de vagonul de tramvai. Astfel, fieştecare scrisoare obişnuită — tocmai aceia pentru care n'ai plătit taxă de recomandare — se mai plimbă vre-un ceas-două prin Madrid, mai înainte de a apuca drumul spre locul de destinaţie. Scrisorile se depun deci la „parada” (staţia) de tramvai.

Toate cele observate în Capitală mi-au întărit prima impresie despre politeţa, amabilitatea şi, adaog încă, despre blândeţa de moravuri a pasionaţilor pentru luptele de tauri...

„Los polizias en Espana son muy corteses y muy galantes“ se exprima o americană despre „guardia municipal“, sergenţii din Madrid în adevăr fără rival în curtenia şi răbdarea lor în îndeplinirea obligaţiilor faţă de public. Şi o asemenea conduită nu poate să fie numai rezultatul unor ordine severe. In micile abateri dela ordinea publică, — aşa de rare — ei au o procedare plină de tact, intervenind cu blândeţe şi nu cu ultimele rezerve ale autorităţii... Dar şi în tratamentul faţă de cei daţi în urmărirea lui, poliţistul spaniol poate fi socotit un model. Am asistat întâmplător la două „arestări-vânătoare“ în stradă. Un lucrător, în plin centru, nu se lasă arestat şi e îndelung fugărit. Prins, în cele din urmă, se sbate în mâinile lor şi-i zgâlţâie de-şi pierd echilibrul. Nu l'au lovit o singură dată; se sileau numai să-l domine cu puterea lor. Altă dată un domn „bine“ este „încadrat“ pe la capetele unei străzi de către un sergent şi un poliţist civil. Se sbătea şi acesta. Ei însă tot numai cu puterea, nu cu brutalitatea. Dar e destul, cred, să te pierzi prin publicul spaniol numai o săptămână, şi nu două luni, ca să te încredinţezi că e greu să întâlneşti doi oameni sfădindu-se ori clătinându-se de rachiu, imposibil să vezi părinţi bătându-şi copiii... Dar ca să vezi pe patronul unei tipografii că nu se mulţumeşte să-ţi descrie drumul până la baie, ci, temându-se că te rătăceşti, să-l facă pe un culegător să părăsească lucrul pe o jumătate de oră, spre a te conduce — ceeace mi s'a întâmplat mie — încă dovedeşte ceva, chiar dacă ar fi un caz izolat. Mi-a fost dat chiar să văd pe cineva intervenind spre a mă călăuzi fără să-l rog. Ascultase indicaţiile date de sergent, mă urmărise şi constatase că nu l-am înţeles.

Popor sărac în ţară săracă — unde peştele sărat este hrana de căpetenie — Spaniolii au seriozitatea întipărită pe feţe. Iat-o la atâtea femei cari, în coşuri-desagi — şi încă un copil pe deasupra — duc pe măgăruş resturi de legume din piaţă ori resturi de hârtii. Şi este plăcut să vezi cum măgarii şi catârii încărcaţi ori înhămaţi câte 3-4 unul după altul la carele de povară cu două roate mari, au acces pe orice stradă a Capitalei. Ca să nu mai vorbim de pitoresc... Şi alături de lipsa fatală a mulţimilor, mai cu seamă în vremea noastră, ai totuşi şi satisfacţia să constaţi în Spania săracă un soldat întotdeauna bine îmbrăcat şi plin de sănătate, ca şi sforţări evidente din partea administraţiei de a coborî costul vieţii ori de-al menţine la acelaş nivel. Deşi între neutre, Spania este ţara care, după terminarea marelui măcel, a făcut cu sărăcia ei un mic războiu în Africa, valuta ei în genere a rămas în rând cu a foştilor neutri ; costul vieţii însă e suportabil, mai suportabil cred de cât cel din bogata Românie. Cu 10 pesetas pe zi de pildă (1 peseta=29 lei) poţi avea o foarte bună pensiune, cu 6 una mai modestă ; cu 3 pesetas, la restaurant, un menu de patru feluri inclusiv sticluţa de vin bun ori *cerveza;* cu 10 centimos (apr. 3 lei) un număr voluminos de gazetă. In sfârşit preţurile dinainte de războiu, aproape neschimbate. Doar trenurile sunt ceva mai scumpe; dar aici Spaniolii au găsit o uşurare — cel puţin pentru cei ce fac drumuri lungi : este „bilette kilometrico” foarte avantajos ca preţ, un carnet cu drept la 2000, 3000 sau 4000 chilometri de călătorie, cu foi a 200 chilometri cari se anulează pe măsură ce ai „înghiţit“ chilometri...

Dar ceeace mai caracterizează viaţa spaniolilor sunt numeroasele „verbena“ — nişte târguri cu distracţii populare ca la bâlciurile noastre, închinate unui sfânt. In timpul şederii noastre Madridul şi-a avut „verbene“ în permanenţă fie într'un punct al său fie în altul şi în legătură cu diferiţi sfinţi, ai bisericilor cartierului respectiv. Procesiuni religioase, foarte în tradiţie la sărbătorile mari din timpul ernii şi primăverii se fac şi la sărbătorile cu „verbene“ de peste vară — dar în proporţii cu mult mai reduse. De ziua Sfântului Iacov (Santiago) patronul Spaniei, însă, procesiunea a fost interzisă în mod neaşteptat, şi în ultimul moment, fără motivare. Motivul pentru guvern pare să fi fost teama de turburări cu prilejul unei asemenea aglomeraţii omeneşti. E adevărat, oarecari manifestări îngrijitoare se produseseră, nu cu mult înainte, la şcoala de cadeţi din Barcelona, ca şi într'un oraş industrial din Nord.

Un alt avantaj al cursurilor *Centrului de studii istorice* pe lângă iniţierea în limba, literatura şi istoria Spaniei — mai este vizita, gratuit, sub conducerea unei competenţe, a principalelor musee şi aşezăminte din Madrid. Astfel am putut cerceta palatul regal cu interesanta *Armeria Real,* o foarte bogată colecţie de arme, armuri, echipamente, harnaşamente, etc., avându-şi originea într'o colecţie privată a lui Carol V şi cuprinzând pe lângă lucruri din serviciul personal al Impăratului, tot ce a produs meşteşugul războiului în câteva veacuri; apoi *Museo del Prado* („pintura y escultura“) care stă în rând cu cele mai bogat înzestrate pinacoteci din lume, având la 2500 pânze, cu cele mai alese lucrări ale lui *Velasquez (60) Murillo, Greco, Zurbaran, Goya,* alături de pânze străine din toate şcolile; am putut cerceta în *Palatul Bibliotecii şi Muzeelor* o serie întreagă de muzee ale Metropolei, apoi un alt muzeu de artă (Museo romantico) şi, în sfârşit, în palatul ducelui de Alba, tezaure preţioase reprezentative pentru istoria Spaniei adunate de mai multe generaţii din familia de Alba. Intre sutele de manuscrise, vizibile sub geam, e scrisoarea ultimului Impărat bizantin către un membru al familiei de Alba şi memorialul de apărare al lui Cristobal Colon, descoperitorul lumii noui, „repatriat“ în lanţuri din America.

ROMULUS CIOFLEC

Academia Română

Comunicarea d-lui dr. Fr. Rainer

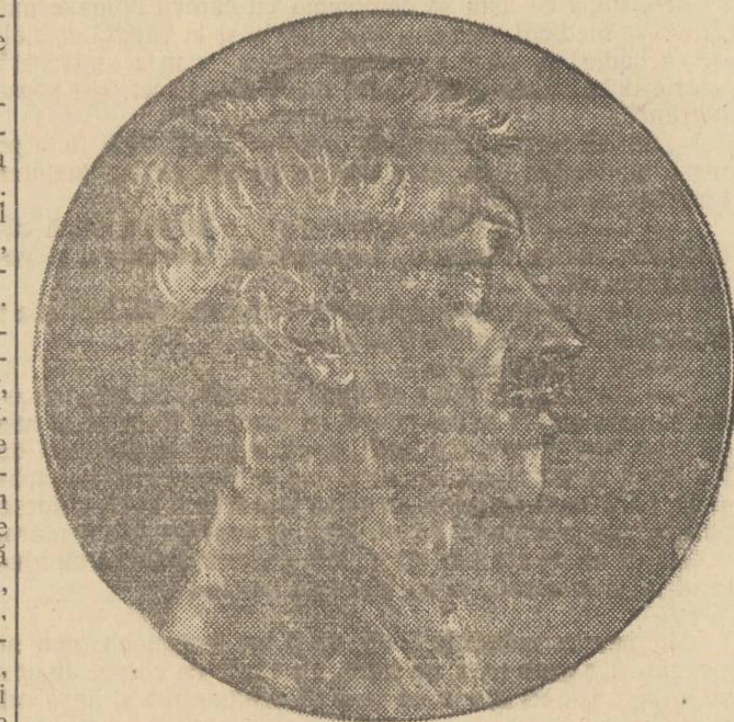
In şedinţa de Vineri a Academiei Române, — d. dr. Fr. Rainer, profesor la Facultatea de Medicină, a făcut o extrem de importantă comunicare asupra studiilor întreprinse asupra caracterului antropologic al poporului românesc.

D. dr. Rainer a spus în esenţă următoarele:

România este una din ţările cele mai puţin cunoscute din punct de vedere antropologic. Tot ce se ştie despre antropologia României este datorit savantului elveţian Pittard din Geneva, care — pe baza cercetărilor făcute în mai mulţi ani de-arândul — a dat o orientare generală asupra noastră, extrem de meritorie, — şi pentru care îi datorim toată recunoştinţa.

Dar e nevoe acum de o cercetare intensă a cât mai multor grupe din populaţia rurală a ţării noastre ca să ne putem face o idee despre alcătuirea somatologică a poporului românesc.

Un început s'a făcut cu cercetarea amănunţită a populaţiunei din Nereju Mare, situat în ţinutul Vrancei, pe malurile pârîului Zabala, la vre-o 80 km. de Focşani.

Dr. Fr. Rainer

Prilejul l'a dat ancheta sociologică întreprinsă de profesorul Gusti în vara anului trecut, în acea localitate, — şi care a produs un material vast de date sociologice şi etnografice, a căror publicare e în pregătire. Comunicarea făcută astăzi la Academie e o anexă la opera organizată de profesorul Gusti.

E interesant ce repede s'a putut câştiga încrederea populaţiei, aşa încât ea s'a pretat cu multă bunăvoinţă la toate cercetările.

Tipul antropologic nu este unitar.

Alături de un tip înalt, blond, dolicocefal, cu un aspect nordic cum n'ar putea exista mai caracteristic nici în Scandinavia, există un alt tip brahicefal, de statură mai mică şi brunet, — precum şi tipul intermediar.

E interesantă capacitatea craniană considerabilă pe care o prezintă locuitorii. Bărbaţii au în medie 1350 cm. cubi, amplitudinea de variaţie fiind de 1200-1700 cm. cubi.

Se găsesc numeroase tipuri cu profilul antic al nasului.

Numai 29 la sută din populaţie are ochii de o culoare brună, francă. Incolo, ceilalţi au ochii de-o culoare din ce în ce mai deschisă. La 9 la sută chiar albastră. In schimb părul e mai adeseori de-o culoare deschisă. Blonzi nu-s decât în proporţie de 5 la sută.

Cât despre încercarea, făcută în anii din urmă, de a se împărţi omenirea în rase fundamentale după o anumită însuşire a sângelui, — se vede şi din această cercetare că nu e ceva plauzibil. Dacă această ipoteză ar fi adevărată, toţi oamenii cari posedă în comun aceiaşi însuşire a sângelui, formând astfel acelaş grup — ar trebui să aibă în comun şi alte caractere fizice. Dar cercetarea de faţă a arătat că, dimpotrivă, ei se prezintă cât se poate de eterogen.

De unde concluzia că reacţia serologică nu poate fi un caracter decisiv pentru diagnosticul unei rase. E un caracter fără îndoială interesant care trebue să-şi aibă locul alături de celelalte caractere, care şi-au dovedit valoarea.

Premiul Nobel a făcut cunoscut în toată lumea numele marelui scriitor polonez

LADISLAS REYMONT,

autorul romanului, popular azi în toate ţările, „ŢARANII“.

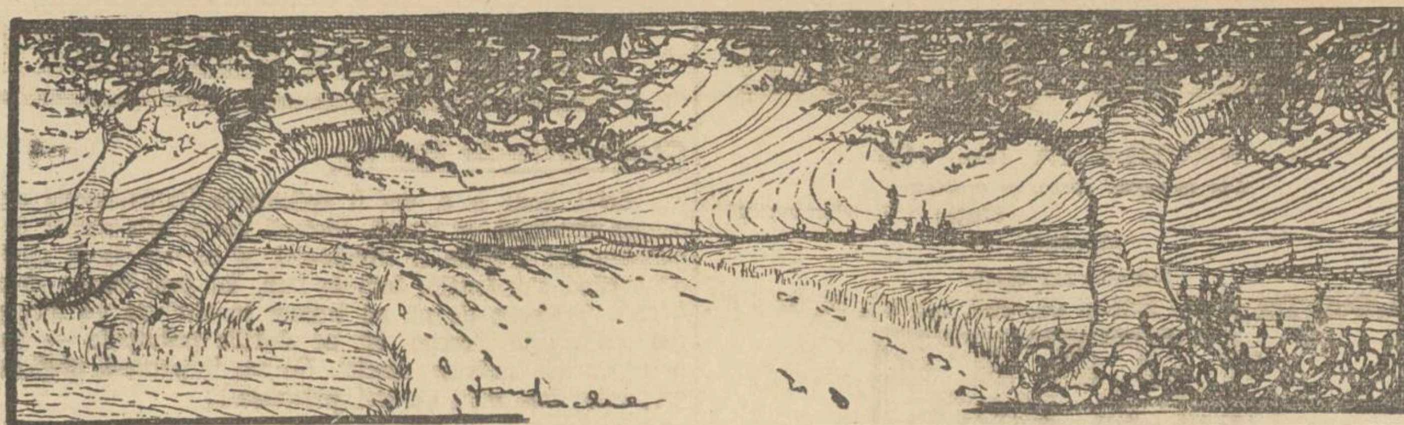
Reymont e un scriitor realist, care zugrăveşte natura în fraze minunate, cunoaşte ca nimeni altul sufletul ţăranului, iar pentru sănătatea morală din scrierile lui a fost aşezat încă dela început printre scriitorii cei mai originali.

In BIBLIOTECA DIMINEAŢA au apărut, în excelenta traducere a d-lui Al. Iacobescu,

CÂTEVA POVESTIRI

ale lui Ladislas Reymont, în cari se evidenţiază toate marile însuşiri ale celebrului scriitor şi în cari expresia rustică şi populară ia forme surprinzătoare, de o vigoare neobişnuită.

Citiţi azi :
„LECTURA“ No. 172
Floarea literaturilor străine
Paul Heyse
ARRAB ATTA (Inimă de Piatră)
— Scrierea complectă. a Librari şi chioşcari Lei 5.—

Din amintirile lui Artur Stavri

Sfârâiacul

E de pe când eram și eu mai tânăr, — și oamenii par'că erau mai buni.

Or fi mai bine de zece ani de atunci. Trăiam în Iași. — și ne hotărâserăm câți-va să ne întâlnim, odată sau de două ori pe săptămână ,ca să ne mai vorbim și să ne mai citim de-ale noastre.

Era printre noi Ion Creangă, ,neîntrecutul povestitor, bunul și glumețul Ion Creangă; erau N. Beldiceanu, Eduard Gruber, Grigore Alexandrescu (Grig.), Artur Gorovei, Anghel; tineri plini de iluzii și de viitor, — vremea ni-a dovedit însă că am avut mai multe iluzii decât viitor — tineri cu dorul de muncă, cu dragoste și cu inima deschisă unul față de celălalt.

Și azi din noi toți câți am mai rămas? — Trei sânt morți, trei au ajuns judecători, — și eu? — eu nu mai știu singur ce sânt. Tot cei trei, de'ntâi, să vede, au fost mai cu noroc.

Ne întâlneam, zic, odată sau de două ori pe săptămână la Creangă, la Beldiceanu ori la mine.

Era adevărată sărbătoare când ne duceam în Țicăul-de-sus, la Creangă. Vara îl găseam, de obiceiu, în cerdacul ce dădea spre dealul Ciricului. Jos pe o saltea îl vedeam pe Creangă, ,cu pielea goală în halat, cu un șervet așezat pe după gât ca să se șteargă de nădușală ; lângă ei cu o lopățică lungă crestată la vârf ca să se scarpine pe spate ; îl găseam pe Creangă totdeauna vesel, totdeauna gata să ne mai spue de-ale lui. Și, când ne duceam la dânsul, nici vorbă nu era c'o să poți pleca până seara târziu.

Imi aduc aminte de o seară petrecută prin Noembrie 1888.

Se hotărâseră prietenii să vie la mine. Locuiam pe atunci în Sărărie într'o cameră mică dela al doilea cat. Veniseră toți, veniseră și câtiva mai streini de noi, — și cel din urmă sosit a fost Creangă.

I-am cunoscut glasul și i-am deschis ușa mare. Moș Ion, cum îi ziceam noi, îmi întinde mâna din antreu și-mi zice să-l trag în casă, că singur n'are nădejde să poată trece prin ușa prea mică pentru circonferința lui.

In casă ne așezarăm care pe ce-am putut, și vorba și gluma nu se mai isprăveau.

Unul din cei noi veniți — nu-i spun numele, azi gazetar în București — ne amenință cu citirea unei poezii. O fi frica, o fi curiozitatea, nu știu, dar am ascultat-o cu toții în cea mai mare liniște. Până aci toate bune; dar vezi că liniștea s'a prelungit cam prea mult și după citirea bucății.

— Ei, cum vă pare? întreabă autorul.

Noi,, smeriți, cu ochii în jos, tăcem.

— Cum ți se pare, domnule Creangă? repetă autorul.

— „Bună, foarte bună: un sfârâiac“ răspunse Creangă cu glasul liniștit.

— Ce-i sfârâiacul, moș Ioane? întrebăm cu toții deodată.

— „Uite ce-i, începu Creangă. Zice că odată un țigan, un fierar, trecând printr'un sat, striga cât îl lua gura: — Potcovar, potcovar, meșter potcovar.

Un român auzindu-l strigând așa, se'ndreaptă spre țigan cu o bucată de fier în mână.

— Bună ziua.

— Mulțumim dumitale.

— Mă, meștere, știi tu să faci potcoave, mă.

— Cum să nu știu.

— Cât să-ți dau, mă, să-mi faci din fierul ăsta patru potcoave?

— „Atât!“ Și s'au înțeles din preț.

Țiganul își așează jos foile, aprinde cărbunii, potrivește nicovala, și vâră fierul în foc.

Când fierul s'a 'nroșit îl pune pe nicovală și dă-i cu ciocanul de săreau cât colo stele aprinse; — și iar îl pune în foc; și iar îl bate; — și cu cât îl înroșea și-l bătea mai mult cu-atât se subția și fierul tot mai tare.

Pe țigan îl treceau toate năduşelile și nu era chip să nemerească potcoavele.

Intr'un târziu fierul se subțiase atât, că nici nu mai era de unde să iasă potcoave.

— Măi românică, zise țiganul, știi una? — Potcoave nu-ți pot face; dar dacă vreai, din fierul ăsta, să-ți fac un sfârâiac.

Românul plictisit:

— Da fă-mi și un sfârâiac, mă țigane, numai să scap odată de tine.

Atunci țiganul, vesel, vână din nou fierul în foc; suflă cât poate din foi, suflă de flueră focul, și când l'a scos, fierul era alb ca argintul, — și țiganul grăbit îl bagă în copaia cu apă ce era lângă dânsul:

— Sfâăâr, făcu apa din copae.

— Uite, mă române, gata sfârâiacul.

Asta-i sfârâiacul, zise Creangă șiret. Așa-i și poezia ta“.

Și isprăvind se urcă în fundul patului: iar noi ne-am prăpădit de râs.

NOTA. — Schița intitulată „Sfârâiacul“ a apărut în „*Adevărul de Joi*“, publicație din care 13 numere (cele dela 15 Octombrie 1898 până la 7 Ianuarie 1899) au fost redactate de Artur Stavri.

Acesta publica în revistă poezii și — sub pseudonimele *Coresi* și *Astar* — o proză substanțială și fină.

De ce pseudonimul : Coresi?

Familia Stavri se socoate urmașă a diaconului grec din insula Chios, care împreună cu Theodor Diacul, a tălmăcit în românește la 1560 *Tetraevanghelul* și care (în cei 17 ani ce-au urmat dării la iveală a celei dintâi evanghelii românești) a mai tipărit două *Cazanii*, un *Apostol* și vestita *Psaltire* (Psaltirea lui Coresi) în slavonește și românește, carte care a dat atât de lucru istoricilor limbii și literaturii române dela Hașdeu încoace.

Titlurile poesiilor scrise de Artur Stavri și tipărite în *Adevĕrul de Joi* nu le dăm aci.

Cu privire și la ele, și la celelalte alcătuiri poetice ale lui Stavri, iată ce propune — în rânduri vibrante — d. Ramiro Necolau, în fruntea „Informatorului“ botoșănean dela 20 Mai 1928 :

„Noi, ca botoșăneni, am încercat să dăm, în limita redusă a posibilităților nostre de foaie minusclă, ceva din lumina pe care a'mpărtășit-o talentul lui Artur Stavri.

Dar asta, desigur nu e deajuns. Ar trebui ca cineva, cu tragere de inimă, având și necesarul sprijin al familiei, să adune la un loc toate versurile lui Stavri și să ni le dea și nouă cari le cunoaștem în parte, dar mai ales acelora cari încă nu le cunosc.

Ar fi un gest frumos și dorit. Ar fi poate, pentru amintirea lui Stavri, ca și un buchet copios de liliac — floarea lui favorită — pus lângă crucea mormântului dela Starosilța.

Astfel nu-i vom uita prea ușor versurile. Ele vor fi poate flori presate — cum spunea Chendi — dar din ele, vremea nu va mai putea scoate cu aceiași ușurință culorile și parfumul“.

Numărul infim de cunoscători al acestor poesii, noi îl atribuim faptului că ele nu erau țipătoare. Se înfățișau, în păgânismul lor idilic, totuși destul de discrete: ca niște rugăciuni „zise în casă“. Un Stavri — Lascăr Stavri — a arătat cum trebuie să fie rostite aceste rugăciuni. A arătat-o atunci când a scos „într'o nouă ediție „Cartea de închinăciuni tipărită sub povățuirea Inalt preaosfințitului Mitropolit Veniamin la anul 1841.“ Bătrânul Lascăr Stavri zicea în predoslovie că atare rugăciune „nu se zice în case cu glas tari ca în biserică, dar nici încet ca un discântec.“

Urechea noastră — a celor contimporani cu „Adeverul de Joi“ — a auzit ce grăit-a gura poetului Stavri. Poate pentru ascultătorii vremurilor de astăzi glasul lui să nu fi fost destul de „tari“

BARBU LAZAREANU

A. AVERCENCO

Anecdotă evreiască

I

Sura Freiberg din târgușorul Vârchino avea șapte copii și nici un bărbat.

La început avea bărbat, dar mai apoi l-au băgat pentru oarecare vorbe în pușcărie, și atunci el, — după cum spune, clătinând din cap madame Freiberg:

— Puțin câte puțin a ajuns la nimic.

Sura, fără să intre în ceartă necuviincioasă cu nepăsătorul cer, care a năpăstuit-o, începu să facă curat femeeşte: începu să vândă în piață spelci, ace și panglici, să boiască din nou haine vechi ale elegantelor din Vârchino, să împletească noaptea ciorapi, să prăjească mici plăcințele care apoi prin micul Abramca erau vândute cu câștig gastronomilor din Vârchino, să coase cămăși bărbătești și inițiale pe batiste.

De altfel aceste vesele și distractive ocupații nu trebuiau să zmulgă pe Sura dela datoriile obișnuite: întorcându-se de la prăvălie pela amurg, să caute pe cele șeapte mici ființi omenești, care în cursul îndelungatei zile reușeau să se împrăștie ca racii din coș prin tot târgușorul, — să-i întoarcă în casa părintească, să-i ocărască, să-i blesteme, să le dea câte o bătaie la toți, să-i spele, să-i hrănească și, după ce îi săruta, să-i culce, — ceia ce îi .îngăduia apoi, să se apuce în liniște de una din veselele ocupații mai sus înșirate.

Dimineața bătaie de cap și mai multă.

Toți se trezeau deodată și tot deodată începea comica încurcătură și neînțelegere cu cei treisprezece papuci (lui David îi tăiase un picior, o căruță), treisprezece ciorapi și un morman întreg de zdrențe, până când totul își găsea loc pe slăbuțele picioruşe și înguștișorii umeri ai posesorilor acestor scumpetii.

Alegerea încălțămintei lua Surei atâta timp, încât femeea n'apuca să-i blästeme pe toți șeapte, și dimineața ghionturile se împărțeau foarte inegal: unii fericiți căpătau porții îndoite, alții trebuiau să aștepte seara.

Și cu o bucățică de pâne în gură madame Freiberg punea mâna pe șal, pe o împletitură, eșea în grabă din casă și, dând în ușă peste vre-un mic Semca, întreba în fugă: când au să-mi ia dracii acest copil, ca să nu se încurce în picioarele mele?

Micul Semca deschidea gura, — parcă pentru a răspunde exact la întrebarea mamei, parcă pentru a se scânci, — dar madame Freiberg era departe.

Madame Freiberg zbura prin străzile înguste ale târgușorului și făcea socoteli în slabu-i cap femeesc: câte spelci și boldișoare are să vândă azi și cât are să-i iasă de aici?

II

Nu de mult, întorcându-se într'o seară din târg, madame Freiberg, cu o imparțialitate de mamă, blăstămă copiii, — pe toți până la unul, — trase pe David de ureche, ghionti pe Semca și, luând în brațe pe Aroncic cel de doi ani, începu să plângă cu lacrămile obișnuite, de care se plictisise și ea.

Sfârșind cu lacrămile, își opri ochii din întâmplare asupra feței lui Aroncic care strălucea de mulțumire că mâncase unt, și rămase înlemnită.

— Ce este? Ce-i asta? Ce-i cu ochiul tău, micuțul, drăguțul meu puișor? Ce-i cu ochiul tău, prăbușite-ai în fundul pământului, drac răpănos care atâta știe: să facă o pacoste mamei? Vai, ochiul lui e roșu ca macul, și cu o lacrămă — cât o cascadă!... Vai de amarul meu!

Acuma plângeau trei ochi: doi ai lui madame Freiberg și unul — al micului Aroncic, roșu, înlăcrămat, pe jumătate acoperit de pleoapa umflată.

Iar alături sărea pe singurul lui picior David, și-și sugea un deget tăiat, fetița, Raicica.

Era vesel...

III

A doua zi ochiul lui Aroncic, împreună cu posesorul lui, indiferent pentru orice pe lumea asta, fu scos din casă și înfățișat de către madame Freiberg, severei judecăți a bunelor vecine.

— Băiețaș, vezi tu ceva cu ochiul ăsta? — întrebă madame Perelmutter.

— Ui! — făcu Aroncic, nehotărât

— Ce înțelege el?.. — zise bătrâna Hitelsohn. — Ce înțelege el, — mica, proasta jucărică? Trebuie dus la oculist.

— La doctorul care vindecă de ochi, — întări madame Stilman.

— Care stă la zece ciasuri de aici pe drumul de fier, — zise cu bunătate madame Perelmutter.

— Zece ciasuri încolo, zece ciasuri îndărăt, — lămuri bătrâna Hitelsohn.

— Madame Freiberg! — zise cu un ton sinistru și liniștit madame Perelmutter. — Ochiul acestui copilaș are să te coste până la cincisprezece ruble. Madame Freiberg strânse din dinți, lăsă pe față-i o expresie împietrită și zise liniștit:

— Bine, pentru copilul meu voi face-o și asta.

Luă copilul de mână și zise:

— Hai acasă, lua-te-ar toți dracii din clipa asta!

IV

Madame Freiberg în timpul din urmă era mereu grăbită.

Bani avea numai vre-o opt ruble, ochiul lui Aroncic se înroșea ca un rubin, iar cererea la ace și cordele căzu până la ridicol.

Abramca însă vindea acuma o porție îndoită de plăcințele, iar madame Freiberg dormea numai cât spăla, blăstăma și săruta copiii, iar toate nopțile — cosea, împletea, și un lux, ca plânsul, și-l îngăduia nu mai mult de zece minute pe zi.

Când adună douăsprezece ruble, veniră dimineața vecinile: madame Perelmutter, madame Stilman și bătrâna Hitelsohn, și ziseră:

— Ce are aface? Mai ia cinci ruble dela noi, madame Freiberg. Au să-ți trebuiască...

Fiindcă avea câteva minute libere, madam Freiberg începu să plângă, luând banii și trecând îndată la tonul de afaceri, hotărî să plece cu Aroncic chiar seara asta.

V

Din piață Sura sosi acasă cu patruzeci de minute înaintea trenului. Fiindcă trebuia să ajungă până la stație în patruzeci de minute, Sura înhăță pe Aroncic, îl îmbodoli într'un tulpan mare, se răpezi la masă, înhăță legătura cu merinde, alergă la Raicica, îi dădu un pumn zdravăn, strigă lui David: „Caută nu bate copiii, ești mai mare”, pipăi în buzunar banii, scăpă legătura cu merinde, o ridică și dispăru cu ultimele cuvinte:

— Spălați, îmbrăcați pe cei mici.

Așezându-se în vagon, madame Freiberg respiră liber și-și zise:

— Madame Freiberg, acuma dumneata poți să dormi până dimineața. He-he! Cred că ai meritat, madame Freiberg.

Dimineața Sura stătea în sala de așteptare a oculistului, ținând în brațe pe Aroncic adormit, învelit în tulpanul cald, — și nerăbdătoare aștepta rândul.

— Poftim.

Sura se ridică, intră în cabinetul doctorului și se închină până jos.

— Bună dimineața, domnule doctor. Ce mai faceți? V'am adus un copilaș. Nu știu ce are la un ochiu, nu-mi pot da cu ideea. Un adevărat chin.

Doctorul se apropie, ajută pe Sura să dezlege tulpanul, deschise ochii băiețașului și se uită.

— Hm... — bombăni. — Ciudat... Pe dinafară nu se observă nimic.

Dar aci se auzi țipătul ciudat, răgușit și desnădăjduit al mamei:

— Domnule doctor! Am luat alt copil!

VI

Dacă Dumnezeu din înălțimea cerurilor ar fi aruncat o privire asupra pământului udat de ploaia de toamnă, ar fi zărit cum se târa prin spațiul nemărginit, un vierme.

Acest vierme era trenul cu care mergea îndărăt madame Freiberg cu micul Semca.

Mergea femeea și se gândea:

— Inima mea acuma tare se bate. Așa de tare că, dacă s'ar sparge, de zgomotul ei oamenii ar asurzi, și a trăi pe pământ ar fi cu totul urît... Oho-ho. Dumnezeu toate le vede!

(Tradus din rusește de A. FRUNZĂ)

Andreas Haukland

O vânătoare de balene

O barcă veni în mare viteză cu prora plină de spumă. In mijlocul golfului, unul dintre vâslași strigă: „Sunt o mulțime de balene lângă stânci!”

Abia dispăru acest strigăt, și scârțâitul macaralelor încetă; nu se mai auzea nici-un zgomot. Urmă o clipă de tăcere atât de adâncă, încât se auzi foarte distinct plescăitul apei despicate de răsuflarea balenelor. Apoi, bătăile de aripi și strigătele răgușite ale pasărilor înebunite de spaimă, năvăliră vijelios. O clipă după aceia, golful răsună de strigăte și lovituri de vâsle. Se dădu drumul în larg corăbiei pentru vânarea balenelor.

Tânărul negustor se urcă în barcă pentru a ajunge corabia de vânătoare pe care o comanda. In momentul când era gata să părăsească țărmul, o tânără Laponă sări și ea în barcă. Fără să scoată un cuvânt, puse mâna pe o lopată și începu să vâslească. Căpitanul nu mai avu vreme să protesteze, și nici n'o băgă în seamă. Fața i se iluminase de-un aer de solemnitate.

Se ridicară pânzele pentru trecerea strâmtorii. Vântul bătea atât de liniștit, încât corabia aluneca fără greutate. Tânărul negustor începu să umble încoace și 'ncolo pe punte, nerăbdător, cu trăsăturile contractate par'că de mânie. Apucă bara cu amândouă mâinile, se aplecă înainte ca pentru a da avânt corăbiei.

Incet, încet, lăsară în urmă insulele plutitoare și stâncile. Se aflau în largul mării. Dar marea părea totuși presărată cu stânci. Erau balenele, care se iveau acum din toate părțile. Spuma fierbea pe trupurile uriașe ce sclipeau la suprafață ca stâncile lustruite de valuri. Și răsuflările balenelor, însoțite de valuri de apă caldă, se înteţeau din ce în ce, ca niște izvoare ce clocotesc. Soarele aprindea, în aceste cascade, reflexe multicolore, ca mii de curcubee așternute pe întinsul mării.

— Priviți! priviți!, — exclamă fata.

Se afla lângă cârmaciu. Acesta simți îndată strânsoarea a zece degete tremurătoare.

— Priviți!, — repetă ea.

Gura-i contractată scotea un soi de fluerătură, ca un animal care-și reia respirația. O balenă uriașă se ivi la câți-va metri de corabie, atât de aproape, încât apa svârlită de răsuflarea ei ajungea pe punte. Un val de apă căldicică năpădi fața și hainele pescarilor.

Animalul rămase o clipă nemișcat la suprafață, făcând impresia unei corăbii de oțel, care, după ce s'a răsturnat, își arată o secundă tăișul, înainte de-a se scufunda.

Puternicile aripi înotătoare spintecară aerul ca brațele unei elice enorme, apoi balena se cufundă încetișor. Mai întâi, capul dispăru în adâncime. După ce spumegă o clipă, în locul unde dispăruse monstrul, marea deveni uleioasă și liniștită, afară de câțiva fulgi de spumă alungați de valuri.

Barca ce luneca pe cărarea trasată de corabia de vânătoare, fu trasă la edec. Trei vâslași coborîră într'însa. Se pregătiră undițele și ostiile de prins balene. Căpitanul sări și el în barcă și rămase în picioare câteva secunde pentru a supraveghia pe ceilalți.

In momentul acela tânăra Laponă sări peste marginea corăbiei. Rămase parcă atârnând în aer, cu rochia-i albastră lipită de trup. Oamenii își pierdură seriozitatea; abia puteau să-și înăbușe râsul. Parcă era o rufă pusă să se usuce pe catart.

Un talaz ridică brusc corabia, care se 'ndepărtă de barcă. Când veni din nou la locul ei, pescarii cufundară lopețile pentru a vâsli înapoi. Căpitanul, apucă repede pe imprudenta Laponă și o așeză în barcă. Ea ridică brațele și le lăsă în jos de câteva ori, apoi se uită pe rând la toți. Avea un aer atât de liniștit ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat. Ceilalți, întorcând capul, începură să vâslească.

Cei trei pescari se opinteau din toate puterile. Fata se așeză lângă tânăr, fără să-l privească. La cârmă, înalt, cu atenția încordată, acesta aproape tremura de nerăbdare. S'ar fi părut că ghicește drumul balenelor.

Fata ridică o ostie, o cântări, o recântări, trecând-o dintr'o mână într'alta. In sfârșit, o apucă cu amândouă mâinile, o legănă de câteva ori deasupra capului, apoi îi dădu drumul și nu se mai clinti.

Căpitanul tocmai voia să-i ordone să isprăvească. Dar, în aceiași clipă, ea întoarse capul spre dânsul, ghicindu-i probabil gândul. Văzu ochii ei întunecați fixându-l. Rămase mut, cu gura întredeschisă, și, ascunzându-și privirea, începu să cerceteze marea.

Deodată, bătu din picior, enervat.

— Colò! colò! — strigă el.

Trupul lui înalt se aplecă, parcă ar fi vrut să sară. Drept în fața lor țâșni apa svârlită de-o balenă. Aripa înotătoare dorsală străluci ca o imensă oglindă de oțel. Cei trei pescari vâsliră cu atâta energie încât li se învinețiră degetele.

— Iată-le! iată-le!

Barca, legănându-se în spumă, atingea aproape trupul monstrului marin. Tânărul părăsi cârma și apucă o ostie.

Fata puse mâna în aceiași clipă pe a ei, o ridică de-asupra capului. Părea gata să se arunce în mare. Dar nu dădu drumul ostiei. O înfipse cu amândouă mâinile în trupul balenei, cum se înfige un par într'o mlaștină.

— Sapristi! — strigă el, reașezându-se la cârmă, — vâsliți! vâsliți mai iute!

Vâsliră atât de repede încât fură toți acoperiți de spumă. Se depărtaseră mult de balenă. Apoi, porniră din nou spre corabia de vânătoare, pentru a prinde undița lor puternică de o frânghie foarte lungă care atârna de pe punte. Animalul rămase o secundă nemișcat. Apoi se auzi un zgomot de cataractă. Bătea violent apa cu coada, și curând se pierdu în adâncime. Undița se întinse. Trebui să se dea drumul frânghiei de pe punte.

In sfârșit, undița slăbi. In depărtări, la orizont, reîncepu jocul țâșniturilor de apă zvârlite de balene. Legară bine frânghia, făcută din piele de focă, mai rezistentă decât fierul. Balena, începând numaidecât să fugă, o întinse.

Avu loc, pe mare, o cursă nebună: corabia părea că dispare în valurile care-i înspumau prora. Din când în când, se mai desfăceau câțiva metri de frânghie.

Ochii pătrunzători ai pescarilor recunoscură mai întâi în depărtare țâșniturile balenei, apoi distanța se micșoră. O dâră de sânge apăru la suprafață; un drum roșu se deschidea înaintea pescarilor, pe măsură ce se apropiau de monstru.

Pământul nu se vedea nicăeri. In jurul lor nu era decât marea, iar deasupra capetelor lor plutea un cer inundat de lumină.

Cursa, în cele din urmă, se încetini. Undița slăbi, ca și cum balena s'ar fi oprit. Corabia își continuă câtva timp mersul, cu prora albă de spumă. Apoi, se opri.

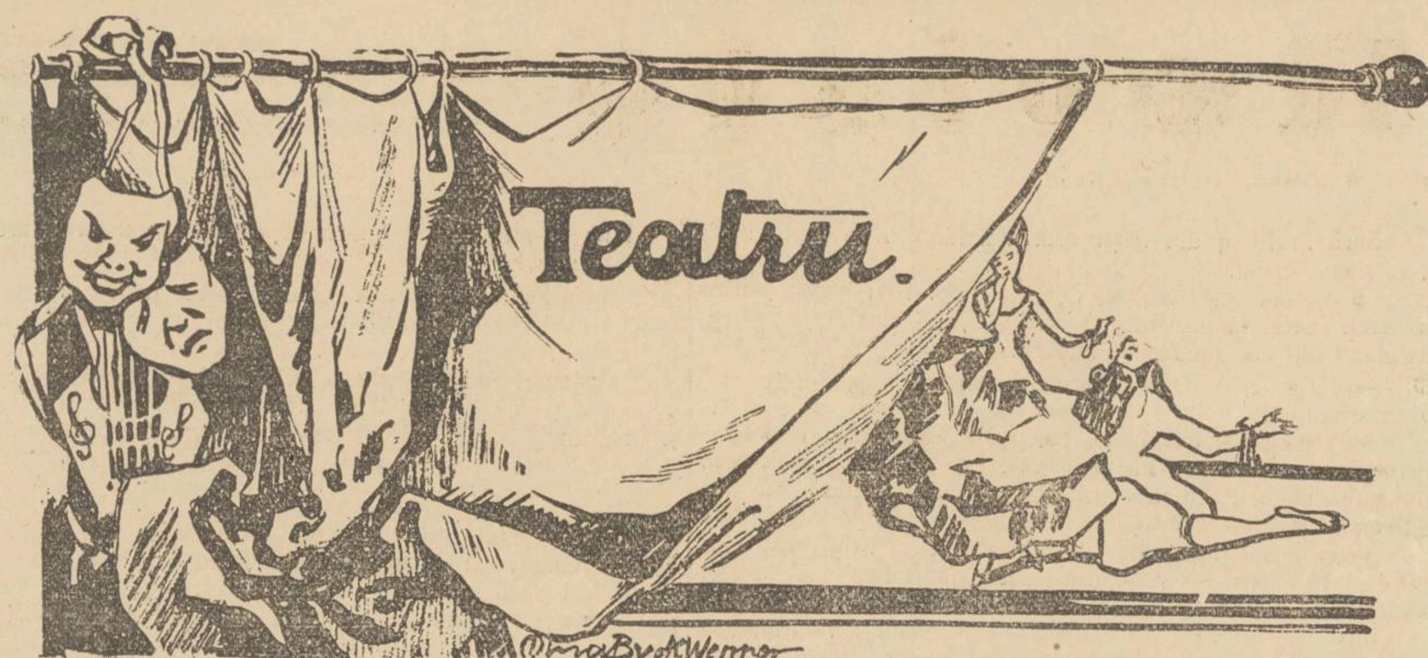
Pescarii, trăgând de undiță cu toate puterile, îndreptau corabia spre monstru. Balena, acuma, nu mai putea părăsi suprafața apei. Incepu să descrie cercuri, care deveneau din ce în ce mai mici, pe măsură ce se apropiau de ea. Și cursa se încetinea mereu. Dar balena continuă multă vreme să tragă. Ii făcea să se învârtească într'una pe valuri, încât marea însăși deveni pentru dânșii un disc însuflețit de un vârtej perpetuu. Se înșirau în cerc... și tot ce vedeau înaintea lor se colora în roșu. Numai fulgii de spumă mai erau albi.

Nici un apus de soare nu putea fi atât de roșu ca aceastā mare însângerată. Și cerul împrumută aceiași culoare. Totul, în ochii pescarilor, se aprinsese atât de intens încât se vedeau unii pe alții tremurând și roșii. Rămaseră emoționați, cu buzele crispate, continuând să tragă de frânghie, tăcuți. Cercurile se micșorau mereu. Distanța dintre corabie și balenă, care acum rămăsese nemișcată, se micșora deasemeni.

Ziua era pe sfârșite. In fund, pe mare, atârna un soare imens purpuriu...

JULIETA LUPAȘCU-BLAZIAN

I. GHEREA
(C. Dobrogeanu)
Studii critice
(Vol. I), Ediția 5
Edit. Libr. „Universala“ Alcalai
Prețul 90 lei

CRONICA TEATRALĂ

TEATRUL NAȚIONAL : „CLEOPATRA“, dramă istorică în 5 acte de N. IORGA

Pe scena Teatrului nostru Național „Cleopatra" a apărut ca o largă pată de soare, emanația unei nemărginite vieți interioare.

Oricine a ascultat cursurile profesorului Iorga, cunoaște deliciile conversației sale intime și a fost zguduit de splendidele sale eșiri oratorice, a înțeles, desigur, înclinațiunile savantului istoric pentru teatru.

S'a vorbit mereu de marea putere a memoriei sale, care i-a permis să adune materialul formidabil de erudiții, impunând specialiștilor din Apus. Ceiace este însă mai impresionant, după cum îmi spunea într'o zi d. Focillon, este, fără îndoială, puterea imaginației sale care nu cunoaște oboseală și care ar fi făcut din el un artist tot atât de desăvârșit ca și un savant creator.

De intuiția sa ascuțită, ca și de puterea visării sale spontanee și a imaginației sale mereu în activitate, d. Iorga se servește mai ales pentru a construi, fie umila viață practică, fie trecutul omenirii în decursul veacurilor. Cu ele creiază miile de hipoteze care deschid perspective noi în Istoria lumii și aruncă lumini neașteptate asupra evenimentelor sale.

Aci puterea imaginației e stăvilită de neîndurata lege a realităților prezente sau trecute, supusă controlului rece al analizii și a cerințelor riguroase ale metodei științifice.

Hipoteza este un instrument, iar imaginația, creatoarea ei, e slujitoarea inteligenții, scăpărarea de o clipă ce luminează drumul și ajută la construcția coordonată și riguros controlată de faptă și document.

Activitatea de savant istoric, de creator de sinteze și probabilități infinite, nu epuizează însă toată viața interioară de visare, activitatea imensei puteri de imaginație a d-lui Iorga.

El e ispitit și simte nevoia să o exteriorizeze și în viziuni poetice, dar mai ales în imagini verbale: discursurile, pe care nimeni nu le-a auzit și nu le-a citit fără să fie adânc zguduit de puterea de viață ce svâcnește în ele... sau sufletele vorbitoare, personagiile operelor sale de teatru.

Cleopatra este o figură omenească și vie, care strânge în jurul ei un roiu de imagini verbale splendide, și cu o bogăție poetică și un elan oratoric superior, încarnează concepția măreţului imperialism, moștenirea Ptolomeilor de la Alexandru cel Mare.

Trupul ei, de o frumusețe desăvârșită, este templul în care slujește zeița, fiecare act al ei, ca regină și femee, este sacrificiul săvârșit pentru împlinirea menirii, date neamului de zeul strămoșesc.

Fiecare gest, fiecare vorbă, fiecare act este accentul dramei zguduitoare din sufletul zeiței. Elementul liric face din vorbele reginei un poem inspirat, elementul dramatic pune în lupta cea mai tragică voințele, dorințele, pornirile celor dimprejur cu aspirația poporului egiptean spre tot ce e mai sublim și mai divin, incarnată în regina sa.

Regina însăși e redată în complexitatea, puterea și nuanțarea dublei sale înfățișări: legăturile ei cu divinitatea în forma celei mai subtile spiritualități, cultul lui Alexandru cel Mare, pe deoparte, pe de alta legăturile cu proza vieții de toate zilele, materialitatea și faptul de cea mai crudă brutalitate, civilizația și imperialismul roman, sub înfățișarea lui Marc Antonio.

D. Iorga este indiferent la ceia ce noi numim acțiune în piesele sale, ceia ce urmărește este evidențiarea marilor noastre valori, descoperirea înțelesului soartei omenirii, marile legi omenești.

Dramatismul pătrunzător din Cleopatra, emoția și interesul din piesa aceasta se susțin făcând să intervie în conflictul dramatic puteri spirituale — ceia ce s'ar fi părut imposibil judecând după cele cu care ne-a obișnuit teatrul modern. Aci este mai ales legătura dintre N. Iorga, autorul dramatic și N. Iorga, savantul.

Aci stă și puterea lui ca învățător, secretul influenții sale în viața noastră națională, darul de „animator", epitet pe care cei ce i l'au dat nici nu au bănuit cât adevăr au pus în el.

Este și o dovadă că publicul nostru, care are nevoie de piese ușurele sau triviale, ca să se destindă, știe să simtă și să se ridice până la cultul unei existențe spirituale și să guste o piesă în care nu sunt de cât conflicte morale și filosofice, ca acea pe care au aplaudat-o cu atâta frenezie la Teatrul Național.

Decorul și montarea d-lui Soare Z. Soare dovedește, încă odată, gustul și înțelegerea cu care d-sa știe să creeze cadrul și să ilustreze o piesă oricare ar fi spiritul și atmosfera ei. Au fost unele tablouri de o stilizare și o finețâ unică.

In ceiace privește interpretarea trebuie să regretăm că d. Ciprian, care este un om de teatru desăvârșit și un prețuit autor dramatic, nu a studiat mai amănunțit rolul lui Antonio. Actul al III-lea ar fi fost un prilej să ni se arate talentul său în toată bogăția de nuanțe de care-l știm capabil. Trebuia să simțim „Romanul", în omul orbit de patimă, ca și în soldatul și comandantul aspru și dintr'o bucată, „Omul" în bătrânul moleșit și aproape istovit.

In schimb domnișoara Sorana Țopa a dat o dovadă mai mult de complexitatea și bogăția talentului său dramatic. Ceiace mi se pare prețios la d-ra Sorana Țopa, este „devotamentul", aș putea zice, cu care urmărește pătrunderea și redarea concepției autorului. Conștiința aceasta profesională este o calitate foarte rară la teatru. Fiecare e preocupat mai mult sau mai puțin de a pune în valoare anume calități personale. Sorana Țopa se dă cu totul rolului. Această uitare complectă de sine și fuga tinerească, pasiunea cu care caută să dea trup și suflet personagiului, încălzesc sala și ridică entuziasmul cald cu care e primită de câte ori apare în scenă.

Cleopatra a fost o adevărată piatră de încercare a tânărului său talent.

Rolul Cleopatrei e plin de ispite și în fiece clipă este o primejdie, chiar pentru o artistă cu multă experiență. Mai întâi frumusețea verbului: o voce, cu registrul bogat și de stofa acelei a Soranei, ar putea ușor aluneca în virtuozitate și efecte de declamațiune, pierzând astfel accentul omenesc care-i face interesul. Apoi ce perfectă înțelegere a rolului, ce perfectă asimilare și ce îngrijire de fie ce amănunt se cere, spre a evoca în fiece clipă poezia mistică, sublimă și simplă a femeii orientale din Biblie și a nu pierde, în acelaș timp, sub atitudinea hieratică a Reginei-Zeițe, linia feminină a ispititoarei preotese egiptiene.

Sunt atâtea și atâtea clipe în care rolul se menține în echilibru pe o muche de cuțit: banalul rece și convențional sau ridicolul.

O creațiune atât de subtilă, de complexă și de înaltă, cerea o interpretă cu reale calități scenice, dar și cu acel adânc respect al artistei pentru rolul ce i s'a încredințat, acea entuziastă și tânără dorință de a se supune trup și suflet concepțiunei care a creiat rolul, care este pentru noi un temeiu și o garanție tot atât de solide pentru viitorul artistic al d-rei Sorana Țopa ca și darurile excepționale de care dă dovadă în orice rol.

ISABELA SADOVEANU

FILATELIA

Bursa filatelistă din Paris lucrează din ce în ce mai activ, dat fiind vremea frumoasă care și face pe amatorii și specialiștii filateliști să uite de necazurile pricinuite lor pe timpul iernii când adunările erau foarte puțin populate, lipsind mai ales tineretul școlar și provincialii.

Au apărut noui emisiuni: Danemarca: 10 k., roșie-verde-galbenă, prețul de catalog pentru neștamp. 100 franci; Finlanda 10 m., cafenie-roșie-neagră și 25 m., cafenie-galbenă-roșie, prețul pentru amândouă neștamp. 42 fr. 50 c; Franța cinci mărci: a 1 și 2 fr. pentru colete poștale, prețul de catalog neștamp. toată seria de 5 bucăți — 15 fr. 70 c.; Grecia — o serie din 6 mărci, comemorative: Navarin, lupta marină; cu vederea golfului Navarin pe una, cu bătălia Navarin pe a doua și cu portretele amiralilor comandanți de atunci pe celelalte patru, în valoare de drahme: 1 jum., 4, 5,5,5 și 5, prețul de catalog neștamp. 15 fr. 15 c.; Ungaria 16 f., violetă, 1 fr. 25 c.; Italia, poșta aviatică, 50 c. carmin, 1 fr. 10 c.; Olanda o serie cu ocazia jocurilor olimpice: 1 jum. pl. 1 c. verde, 2 pl. 1 c. violetă, 3 pl. 1 c. verde-galbenă, 5 pl. 1 c. plumburie-albastră, 7 jum. c. galbenă, 10 pl. 2 c. carmin, 15 pl. 2 c., albastră, 30 pl. 3 c. cafenie; desenele reprezintă scene din viața sportivă; prețul seriei neștamp. e 15 franci.

Din 45 de state existente în 1850, și-au ales desene pentru mărci: stema Statului — 23 de state plus cantoanele elvețiene: de Geneva și de Basel; portretul monarhului — 13 state; cifrele reprezentând prețul mărcii — 7 state, plus cantonul elvețian Zuerich; numai Franța și-a ales un desen simbolic: cap de femee cu o cunună de lauri.

Făcând apoi diferite emisiuni periodice, statele au practicat cu schimbul, când steme, când portrete sau cifre; și numai în ultimul timp au început să aplice chiar mărcilor — tip de bază — vederi și scene istorice.

De atunci, 22 din 45 state au încetat să existe ca independente, și n'au emis cantitățile mari de mărci poștale. Astfel s'a ajuns la situația de astăzi, când mărcile acestea sunt foarte scumpe. La 11 din cele 22, mărcile au ca desen — stema de stat: Bremen, Braunschweig, Toscana, Oldenburg, Parma, Neapole, Latium-Papal, Hamburg, Luebeck, Modena și Mecklenburg-Strelitz ; 6 au portretul monarhului: Sardinia, Sicilia, Noul-Braunschweig, Prussia, Hellholand, Lombardia-Veneția; 3 au sau cifra sau stema: Baden, Wuertemburg și Schleswig-Holstein; 1 are cifra sau portret: Hanover; 1 are și cifră și portret și stemă: Saxonia; și ultimul are aceleași sau alte desene: Bavaria.

Rămâneți veșnic tineri întrebuințând renumita tinctură naturală

HENOL ROYALE

Regina Tincturilor pentru păr

în toate nuanțele dorite

Cutia mică lei 100

de 4 ori mai mare lei 250

HENNE ROYALE Renumita plantă orientală

Totdeauna proaspăt în toate nuanțele

Cutia mică lei 100.— Cutia mare lei 150.—

Se predau lecții pentru aplicație. Părul stricat de alte tincturi se reface cu cea mai mare îngrijire. Cereți la principalele farmacii, drogherii, coafori și parfumerii. Acolo unde nu găsiți trimiteți costul prin mandat poșta la:

Institutul de Beauté Dortheimer, Calea Victoriei No 50

lângă Cinema SELECT. Tel. 27|35. — Cereți noul catalog.—

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 116

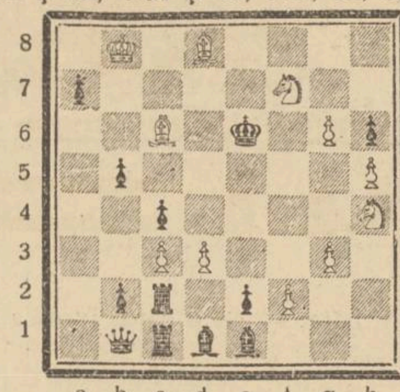
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Spat birefractor"

(inedită)

Negru: (12 figuri)

Ré6, Db1, Tc1 și c2, Nd1 și é1, Pa7, b2, b5, c4, é2 și h6.

Alb (11 figuri)

Rb8, Cf7 și h4, Nc6 și d8, Pc3, d3, f2, g3, g6 și h5.

Alb joacă și face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 117

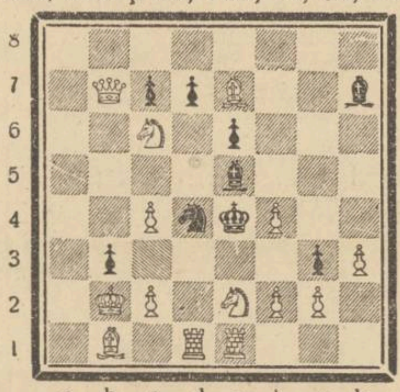
Din concursul nostru de probleme

Motto: «Harun al Rașid»

(inedită)

Negru (9 figuri)

Ré4, Cd4, Né5 și h7, Pb3, c7, d7, é6 și g3.

Alb (14 figuri)

Rb2, Db7, Td1 și é1, Cc6 și é2, Nb1 și é7, Pc2, c4, f2, f4, g2 și h3,

Alb joacă și face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 50.

(Premiul I de frumusețe la Pistyan 1922).

Alb: **Dr. S. Tarrasch.** Negru: **Dr. A. Alechin**

Partida pionului damei.

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. Cg1—f3, é7—é6; 3. c2—c4, c7—c5; cu intenția de a face, prin mutarea următoare, o investigație în gambitul Blumenfeld. S'a dovedit că acest gambit e desavantajos pentru negru dacă alb nu-l acceptă. 4. d4—d5, b7—b5; 5. d5×é6, acceptarea gambitului acordă negrului un centru formidabil; mutarea corectă este Ng5. O altă mutare destul de bună dar nu atât de tare este é4. (Rubinstein-Tartakower, Teplitz, 1922) 5....., f7×é6; 6. c4×b5, d7—d5; 7. é2—é3, pentru a pară lovitura Da5+ care ar fi recâștigat pionul cu avantaj. Mai bine însă ar fi fost Cd2 urmat de b3 și Nb2. 7....., Nf8—d6; 8. Cb1—c3, 0—0; 0. Nf1—é2, Nc8—b7; 10. b2—b3, Cb8—d7; 11. Nc1—b2, Dd8—é7; desvoltarea figurilor fiind terminată, negrul prepară în liniște avansarea pionului é, care va jena pe adversar și va permite un puternic atac împotriva R alb. 12. 0—0, Ta8—d8; graba de a împinge pionul é ar fi fost inutilă căci alb nu mai poate întreprinde nimic! 13. Dd1—c2, é6—é5; 14. Tf1—é1, spre a apăra punctul h2 prin mutările Cd2 și Cf1. Alb se va apăra foarte abil dar partida sa e compromisă prin eroarea strategică din deschidere: cedarea centrului în schimbul unui pion fără mare valoare. 14...., é5—é4; 15. Cf3—d2, Cd7—é5; 16. Cc3—d1, Cf6—g4; 17. Né2×g4, forțat! căci dacă ar fi jucat Cf1 negru decidea repede partida prin Cf3+! 17...., Cé5×g4; 18. Cd2—f1, Dé7—g5!; continuarea corectă a atacului; albul a apărat suficient punctele f2 și h2, pe când punctul g2 este încă vulnerabil. Negru va întreprinde deci asupra acestui punct un dublu atac aducând C la h 4 prin manevra Ch6, Cf5, Ch4. Spre a para această amenințare, albul va fi obligat să-și slăbească încă poziția prin mutarea h3, ceeace va permite o înaintare decisivă a pionului d. 19. h2—h3, Cg4—h6; 20. Rg1—h1, Ch6—f5; 21. Cf1—h2, aceste trei mutări succesive ale albului sunt desigur singurele care permit apărarea punctului g2 prin Tg1. 21...., d5—d4!; O nouă și formidabilă resursă pentru atac este înaintarea acestui pion; luarea lui e imposibilă căci la: éd, é3!; C×é3 (sau Tg1, Dg3!!) C×é3; f2×é3; Dg3 câștigă. 22. Nb2—c1, d4—d3; 23. Dc2—c4+, Rg8—h8; 24. Nc1—b2, Cf5—g3+; începutul manevrei finale. E ușor de văzut că C nu poate fi luat. 25. Rh1—g1, Nb7—d5; negru preferă o continuare mult mai energică decât câștigarea calității prin d3—d2. 26. Dc4—a4, dacă Dc3 sau c1 atunci Cé2+ câștigă imediat. 26...., Cg3—é2+; 27. Rg1—h1, Tf8—f7!; complicarea jocului prin abandonarea pionului a7 ar fi inutilă. 28. Da4—a6, h7—h5!; se va vedea că această mutare este necesară pentru prepararea sacrificiului N la a 34-a mutare. 29. b5—b6, Cé2—g3+; mai slab ar fi fost ab fată de T×é2 urmat de D×é2 cu mai multe posibilități de apărare. 30. Rh1—g1, a7×b6; 31. Da6×b6, d3—d2; această înaintare este acum decisivă. 32. Té1—f1, Cg3×f1; 33. Ch2×f1, Nd5—é6!!; după mutarea aceasta alb nu se mai poate apăra, de ex: Dc6, Tf3!; D×é4, Nd5; Da4, D×g2+; R×D, Tg3+; Rh2, Tg2+; Rh1, Th2+; Rg1, Th1 mat. 34. Rg1—h1, Né6×h3!; 35. g2×h3, Tf8—f3; 36. Cf1—g3, h5—h4; scopul mutării 28. 37. Nb2—f6, ingenios dar ineficace ca și oricare altă încercare. 37...., Dg5×f6; 38. Cg3×é4, Tf3×h3+: cedează, căci la Rg1 urmează Nh2+ cu câștigarea damei și la Rg2, Df3+ cu mat imediat.

(Note de A. Alechin, în cartea sa My best games")

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

A apărut

NECUNOSCUTA

NUVELE

de Alice Gabrielescu

Lei 60

Curiozități

Circulatia la Berlin

La 1 Iunie a. c. vor fi aplicate la Berlin nouile regule asupra circulației pe stradă. Pietonii vor circula numai pe jumătatea din dreapta a trotuarului, și se vor ocoli unul pe altul, când s'or întâlni față în față, tot prin partea dreaptă fiecare. Trecerea de pe un trotuar la altul se va face prin cea mai scurtă direcție, iar pe **străzile principale** — numai prin punctele indicate special. Nu va fi permisă staționarea grupurilor mai mari de trei persoane.....

Gustav „cel de Fier“

Birjarul Berlinez, Gustav Harttmann plecat dela Berlin spre Paris cu trăsura lui, a sosit la Koeln (Colonia), unde i s'a făcut o primire entuziastă de către șofeurii localnici.

Pe străzi staționa mulțimea care saluta pe Gustav supranumit acuma „Cel de Fier". In trăsura lui ce poartă No. 120, Harttmann duce o lădiță cu un dar de mare preț trimis astfel de „Uniunea Sportivă" din Berlin — Președintelui Republicei Franceze. Harttman e în vârstă de 70 ani, și „cursa" lui Berlin-Paris o socotește ultima în viața sa. Calul lui are 10 ani...

Incă o amazoană

Maria Féraux, cunoscută amazoană franceză, a pornit călare în ziua de 10 Mai din Paris prin Nizza, la Roma, însoțită fiind de un medic veterinar, controlor al expediției.

„Clara Viziune“

Procesul „clar-văzătoarei“ Guenter din Insterburg (Germania) aduce mari surprize și senzații. S'a confirmat faptul povestit de o martoră, contesa Eulenburg, că fiind într'o zi în orașul Friedland i s'a furat o cutie cu bijuterii din camera dela hotel. Sfătuită de niște prieteni, contesa a venit la Koenigsberg și s'a adresat „clar-văzătoarei“ Guenter. Aceasta, intrând în „transul“ ei obicinuit, a descris detailat forma și aspectul cutiei, precum și o bijuterie foarte veche aflată în cutie: un lanț de perle cu smaralde. Guenter a mai spus că acest lanț fusese fabricat în 1726 de celebrul bijutier Thomas Gvelde, și are un mic nod între a șaptea și a opta perlă. Tot așa de amănunțit a descris „Clar-văzătoarea“, scena furtului și pe cei doi hoți : servitorul hotelului și logodnica lui. Guenter care nu cunoaște dialectul prusac-răsăritean, a redat, totuși toată convorbirea pe care au avut-o hoții între dânșii.

Apoi contesa Eulenburg a mai povestit un alt caz similar. In ambele cazuri, anchetele judiciare au confirmat indicațiile date de Guenter. Aceste mărturii au produs cea mai puternică impresie asupra asistenței; iar președintele tribunalului a spus : — „E ceva uimitor, în ultimul grad“.

Apoi desbaterile acestui proces au început să se desfășoare zilnic, mai senzațional.

Această femee „clar-văzătoare“ e acuzată de parchet, că nu face decât excrocherii, deși de atâția ani, recurg la serviciile ei, nu numai particularii ci și autoitățile, în cele mai grele și misterioase cazuri de crimă. Martorii depunând toți în favoarea acestei femei, tribunalul s'a decis să facă o experiență nemaiauzită în istoria justiției.

In sala de ședințe au rămas numai experții, câți-va gazetari și câți-va martori.

Tribunalului i s'a raportat despre un furt săvârșit în provincie, într'o localitate îndepărtată de Insterburg. Apoi în sală a fost introdusă Guenter, care, cu ajutorul unui chibrit la care se uita fix, a căzut, în două minute numai, — în „somnul hipnotic“.

Intrebată: despre care crimă s'a raportat tribunalului, — femeia a răspuns : despre furtul lucrurilor de argint întâmplat în Februarie trecut la moșia Heusseln. Apoi a descris amănunțit moșia, conacul, mobila și pe amândoi proprietarii.

După o mare încordare a spus și numele lor : von Reibnitz... Mai departe a comunicat că vede clar pe criminal cum toarnă un lichid în pahar și mănâncă carnea rece care într'adevăr fusese (în Februarie) găsită în dulap după furt. Tribunalul a constatat că principalele amănunte date de acuzată coincid cu realitatea, deși Guenter n'a fost nici odată la locul crimei și nici n'a știut despre ea.

Tot restul procesului s'a petrecut în acelaș fel. Tribunalul a achitat pe „Clar-văzătoarea“ Guenter.

E primul caz în istoria modernă a omenirii când un tribunal constată existența reală a unei puteri necunoscute, numite „supra-naturală“ de care se bucură unii (vai, extrem de rari!) oameni...

15.000 Km. călare

Eme Cifelli, plecat din Buenos-Aires cu doi cai, a sosit la 9 Mai cor. la New-York, străbătând 15.000 km. în 394 etape, și a fost întâmpinat cu mare fast de o mulțime imensă, curioasă să-i vadă caii, **Manca** și **Gato**, care au suportat toate greutățile drumului — deșerturi, păduri virgine, munți înzăpeziți, ghețari, etc...

Un câștig nemaiauzit

La alergările din Castellana, Spania, un singur jucător a pus cinci pesetas pe un cal — „Le Butor", care spre surprinderea tuturora, a câștigat cursa. Jucătorului i s'a plătit 2.574 pesetas.

CONFERINȚE:

Autosuggest a conștientă

(Coué-ism)

Lupta cu mizeriile vieții este mult mai ușoară pentru acei cari au înțeles metoda, sau măcar aplică formulele de autosuggestie sănătoasă ale regretatului filantrop dela Nancy — E. Coué. Această metodă, alături de filosofia lui *Emerson* cucerește lumea. Cursuri, broșuri, reviste interesează sute de mii de oameni, pretutindeni. Faimoasa *„Stăpânire de sine“* a lui *Coué* (tradusă în românește de d. D. V. Barnoschi), a ajuns și la noi la a 12-a ediție.

Dar în România, până anul acesta, nu s'au auzit conferințe coué-iste. De curând, este în țară o elevă directă a maestrului *Coué, d-șoara Odette Collin,* membră a Soc. Lorene de psihologie aplicată din Nancy și a celei din Geneva, și care a făcut cu *Emile Coué* turneul conferințelor acestuia în Italia în 1923.

Joia trecută, în aula Fundației Carol și în fața unui numeros și ales auditor, d-șoara *Collin,* timp de o oră și jumătate, cu o rară elocvență și convingere, a propovăduit doctrina „bunului apostol dela Nancy“.

Această conferință nu poate fi mai bine rezumată decât a făcut însăși conferențiara : *„Succes, armonie, sănătate și stăpânire de sine prin autosuggestie conștientă“*

Cărţi şi Reviste

Joseph Delteil

Joseph Delteil e unul dintre cei mai interesanţi scriitori moderni ai Franţei. S'a născut la Perpignan şi a fost crescut în arşiţa sahariană a şesurilor din provincia Roussillon, unde pepenii galbeni cu miros ameţitor putrezesc dealungul drumurilor naturale. Copiii aleargă acolo murdari, aproape goi, prin nouri de muşte flămânde, dar strigătele lor sunt sunătoare ca fluxul mării.

De aci izvorăşte arta cu care Delteil ştie să oglindească în scrierile lui o lume proprie şi originală. Individualist entuziast, el a redat din nou literaturii curente franceze în stagnare, vioiciunea şi frenezia...

A venit într'o zi în saloanele Parisului direct dela Marea nesfârşită şi fierbinte, dela Pirineii abrupţi, spre care se urcă şoselele albe — atât de albe, încât simţi că te dor ochii numai când îţi aminteşti de ele. Şi a adus cu dânsul atmosfera şi decorul satelor, unde gem cumpenile fântânelor şi unde Pământul triumfă în viţa groasă purpurie, în mugetul irezistibil al taurilor, în lacrima brânzei de oaie, în libertate...

Faţa lui Delteil nu arăta nici o umbra de sfiiciune, când tânărul scriitor provincial intră pentru prima oară în saloanele literare, ci era luminată de curcubeul surâsurilor sănătoase şi increzătoare. Puţin îi păsa de corsetul convenţional al culturii, în care Societatea Pariziană urma să-i strângă pieptul plin de neastâmpăr!...

Delteil îşi trage obârşia din Rabelais. N'a citit pe Paul Valéry, nu-şi rade mustaţa şi nu se îmbracă la modă. Scrie mult, cu patimă. Se roagă Madonei.

Cea dintâi carte pe care a scris-o, a fost despre... Hatmanul Semionov: „Pe râul Amur". Celebrul General de cazaci schiţat de condeiul lui Delteil, nu se prea aseamănă aci cu Semionov cel autentic: e rumen şi e mare; bea mult vin şi-şi omoară caii, când îi antrenează; întrebuinţează un limbaj prea patetic, ne-uman; iar cizmele îi scârţâie de s'aude în toată Siberia, chiar în tot restul lumii!...

In a doua carte Delteil scrie despre sine însuşi: „Holera". Paginile ei sunt parcă rupte de pe frunzişul înroşit cu fructe într'o zi de arşiţă, când pământul e torturat de sete, iar cerul e biciuit de fulgere şi îmbuibat cu tunete. Cartea tratează despre dragoste. Scăderile dragostei, la Delteil, se întind ca petele de ciupituri enorme, care acoper lacurile şi heleşteele înaintea furtunii. Iar dragostea „în toi" răsună pe paginile „Holerei" ca gemetele pătimaşe ale potârnichilor şi iepurilor de la marginea unei pădurici...

A treia carte se numeşte: „Jeanne d'Arc", şi i-a adus autorului aproape „gloria mondială". Jeanna nu e aici o fată mistică sau o sfântă, ci o femeie bălaie plină de viaţă, de sănătate şi de veselie. Ea pune cu o mână, coroana pe capul regelui Carol şi-şi duce la buze cu alta, o cupă cu vin. E primul poem modern, mare şi epic...

Literatura curentă franceză se rătăcise, disperantă, prin stepa unei psihologii sterpe. Scriitorii francezi din tânăra generaţie contimporană s'au obişnuit să scrie şi să publice lungi şi plictisitoare carnete de impresii, de „memorii" şi de „note", de care nimeni n'are nevoe. Lucrurile au ajuns atât de departe, încât se părea un timp că niciodată culorile vii nu vor mai renaşte prin cărţile care apar cu monotonia căderii frunzelor, toamna. Literatura nu mai promitea reînceperea jocului acolo unde cuvintele s'au şi îngălbenit şi veştejit...

Dar a venit Delteil şi a strigat criticilor: — „Cei mai moderni autori sunt Rabelais şi Homer!" — Şi criticii au râs atunci de acest june entusiast. Insă Delteil n'a cedat. In fiecare an scrie o carte nouă plină de seva „africană" care ţâşneşte mereu poetică şi biruitoare.

După „Jeanne d'Arc" Delteil a scris: „Graiul lui Francisc d'Assise către păsări". A mai început acum să scrie o carte despre Napoleon; şi, fără îndoială îl va recreia viu, simplu şi uman — pe Marele Corsican...

— „Literatura, — zice Delteil, — ca orice femelă, are mamele în sân. Ruperea legăturilor cu lumea animalelor, înstrăinarea scriitorului de vlaga de aur a Soarelui şi de respiraţia umedă a Pădurii — e moartea lui". — **N.**

Enciclopedia română

Dacă am face, din punct de vedere al productivităţii culturale, o comparaţie între Ardealul dinainte de războiu şi între cel de după războiu, am constata, oricât s'ar părea de curios acest lucru, o superioritate la Ardealul vechiu faţă de cel nou. Deşi popor oprimat politiceşte şi economiceşte, Românii ardeleni de sub regimul ungar au avut o contribuţie culturală mult mai mare şi mai însemnată decât în epoca de libertate naţională. Inainte de războiu au avut o presă politică şi literară superioară celei de azi. La înălţimea ziarelor politice „Gazeta Transilvaniei", „Tribuna", „Tribuna Poporului" şi „Românul" nu s'a mai ridicat după războiu nici unul din ziarele politice, cari au apărut după războiu şi apar astăzi în Ardeal. Nici revista literară „Luceafărul" n'a mai putut să fie refăcută sau înlocuită cu alta. Valoarea publicaţiunilor ardelene dinainte de războiu e şi mai mare prin faptul, că felul cum erau ele scrise şi redactate corespundea necesităţilor culturale ale Românilor de peste munţi şi astfel nimic nu se pierdea din conţinutul lor. Efectul era deplin. Despre publicaţiunile postbelice nu s'ar putea afirma acelaş lucru.

Dar contribuţia culturală nu s'a mărginit numai la publicaţiunile cotidiene şi periodice. In Ardeal a apărut înainte de războiu şi un număr considerabil de lucrări literare şi ştiinţifice de o deosebită valoare. O bibliografie completă a acestora nu există, dar ea ar fi foarte necesară generaţiei de azi, care cunoaşte atât de puţin trecutul Ardealului. Necesitatea unei astfel de bibliografii e cu atât mai imperioasă cu cât cărţile apărute în Ardeal se tipăreau în exemplare puţine şi desfăcându-se aproape numai acolo, cu timpul s'au irosit prin podurile modeştilor cărturari ardeleni, cari n'au ştiut să le păstreze, încât azi abia se mai găsesc exemplare răzleţe din ele.

Una din contribuţiile culturale cele mai valoroase ale Ardealului a fost, fără îndoială, Enciclopedia Română. Ceeace n'a putut face vechiul regat cu mijloacele materiale şi morale suficiente, a realizat Ardealul fără a pune un singur ban românesc într'o întreprindere care părea foarte riscată, căci spesele de editare le-a suportat în întregime, casa de editură săsească W. Krafft din Sibiu. Iniţiativa acestei lucrări enciclopedice a fost a lui C. Diaconovich, pe atunci secretarul „Asociaţiunei pentru literatura română şi cultura poporului român", iar societatea „Astra" i-a dat garanţia morală, fără de care o astfel de lucrare n'ar fi putut reuşi în acele vremuri. Lucrările pentru editarea acestei opere enciclopedice au început în luna Februarie 1895 şi s'au terminat în luna Martie 1904, când a apărut ultima fascicolă, complectând al treilea volum al Enciclopediei.

In raportul făcut cu acest prilej asupra întregei lucrări de C. Diaconovich se arată toate fazele prin care a trecut Enciclopedia până la desăvârşirea ei. Trecând în revistă greutăţile, pe cari a trebuit să le învingă această lucrare, trebuie să admiri şi mai mult râvna, munca şi abnegaţiunea depuse de cei 172 de colaboratori mai stabili şi mai principali, cari au săvârşit această operă culturală. Printre acele greutăţi a jucat un mare rol lipsa totală a sentimentului de răspundere faţă de angajamentele luate la un mare număr de colaboratori. Ce a însemnat această scădere morală pentru valoarea Enciclopediei ne arată Diaconovich, când spune în raportul său: „Din timp în timp redacţiunea a rămas cu totul fără colaboratori specialişti în aceste ramuri şi a trebuit să îngrijească de redigiarea articolelor căror le-a venit rândul, prin membrii biroului, cari în lipsa de cunoştinţe speciale au fost avizaţi la câte un mic manual de şcoală, căci, mai ales în ştiinţele naturale, literatura noastră ştiinţifică este încă peste măsură săracă".

In cursul apariţiei ei „Enciclopedia Română" a întâmpinat multe critici şi ironii, cari atunci făceau distracţia stâlpilor de cafenea, atotştiutori şi care se pricep în toate. Şi Diaconovich recunoaşte defectele lucrării sale şi le semnalează cu sinceritate în raportul său. Din nefericire natura unei astfel de lucrări e de-aşa fel încât greşelile constatate ulterior nu mai pot fi îndreptate decât într'o ediţie viitoare.

Una dintre imputările cari i-s'au făcut mai des lui Diaconovich a fost aceea că ar fi dat prea mare extensiune chestiunilor biografice ale persoanelor „marcante" din Austro-Ungaria. Diaconovich motivează astfel împrejurarea aceasta:

„Trebue să recunosc că am dat o atenţiune excepţională biografiilor persoanelor mai marcante din ţările monarchiei austro-ungare, în parte şi din cauză că în această direcţiune nu ne-au lipsit izvoare mai bogate şi mai uşor accesibile, dar mai ales din alte consideraţiuni de ordin mai înalt. Anume în presupunerea că o a doua „Enciclopedie Română" se va face în România, şi nu la noi, am crezut că este bine şi de interes, să înregistrăm încă de acum tot ce va putea fi de folos în viitor unei enciclopedii mai mari ce autorii acesteia din regat, informaţi şi astăzi atât de rău asupra stărilor noastre, ar putea trece cu vederea.

„Se poate că acest punct de vedere să fi fost exagerat, dar în realitate validitarea lui în nici un caz nu poate avea urmări detestabile. In cel mai rău caz acest exces de zel însemnează un lucru de prisos, — care însă nimănui nu-i poate fi spre supărare sau pagubă".

Abia a trecut un deceniu de când s'au cetit aceste cuvinte în şedinţa comitetului central al Asociaţiei şi evenimentele au confirmat îndreptăţirea punctului de vedere al lui Diaconovich. A doua „Enciclopedie Română" va apare în România şi încă în România întregită.

Diaconovich a murit şi dreptul de editură îl deţine azi „Astra". Asociaţia aceasta n'ar avea nici acum mijloacele necesare pentru editarea din nou a „Enciclopediei Române". Obligaţia aceasta morală ar trece în mod firesc asupra uneia din instituţiunile culturale din capitala ţărei. Chestiunea unei noui ediţii se simplifică mult prin faptul, că primul editor, firma W. Kraft din Sibiu, ar fi dispusă să ia din nou asupra sa partea materială, consimţind chiar la editarea „Enciclopediei Române" în condiţiunile morale şi materiale reclamate de timpurile de azi şi în proporţiile marilor enciclopedii din ţările apusene.

Va înţelege cineva să ia iniţiativa acestei lucrări şi răspunderea pentru ducerea ei la îndeplinire? Va putea face oare România întregită ceea-ce a putut face Ardealul subjugat politiceşte şi economiceşte?

Aceasta este una din marile probleme ce se pun azi culturei naţionale româneşti. Cine va avea curajul să-i dea o rezolvire fericită?

ION BAILA

Viaţa Românească
(No. 3, Anul XX 1928)

Ultimul număr al „Vieţii Româneşti" cuprinde articole de: *Brătescu-Voineşti, O. G. Lecca, Demostene Botez, Damian Stănoiu, Mihai D. Ralea, A. Cehov* (în româneşte de *A. Frunză), V. Ciocîlteu* (versuri), *Al. O. Teodoreanu, G Ibrăileanu, D. D. Roşca, Sorin Pavel, D. I. Suchianu, Mihai Niculescu, P. Nicanar* & Co.

Recenzii de: *M. Ralea, Octav Botez; V. Harea, A. Oţelea, Traian Gheorghiu.*

Revista Revistelor. — Mişcarea intelectuală în străinătate. — Bibliografie.

In acest număr d. *G. Ibrăileanu* continuă studiul d-sale despre *Ediţiile poeziilor lui Eminescu.*

Problema de care se ocupă directorul Vieţii Româneşti este veche şi s'a scris asupra ei atât de mult şi atât de prost, încât, dacă fiecare român o cunoaşte întru câtva, chiar acei cu multă cultură generală n'o cunosc de cât aproximativ.

Studiul d-lui Ibrăileanu este, învederat, prefaţa definitivă a ediţiei definitive, a cărei apariţie trebue să o solicite toţi scriitorii, toţi cititorii cultivaţi şi mai ales acei cari, în conducerea statului, îşi iau răspunderea educaţiei şi propăşirii intelectuale a poporului.

D. Ibrăileanu dovedeşte — şi va rămânea o mare descoperire din acele atât de simple că veacuri trebue oamenilor să le vadă — că din poeziile lui Eminescu multe nu aparţin genialului poet.

A atribui lui Eminescu o poezie din epoca *„degenerării intelectuale şi etice"* pentru simplul motiv că poetul era „sănătos", că poezia era semnată personal şi că singur o trimisese tiparului, este a falsifica pe Eminescu şi a compromite gustul artistic al generaţiilor tinere.

Eminescu — dar Eminescu Luceafărului, cum zice d. Ib. — este o evanghelie a tuturor tinerilor (şi mai bătrâni) cari-şi trăesc viaţa într'o formă mai puţin robită gliei, decât marea majoritate a omenirei. Care-i scriitorul ce nu lasă să intre în compunerea personalităţii lui artistice, ideile, simţirile, nuanţele asupra cărora, ezitând, a găsit justificare în Eminescu?

Iată gravitatea de-a da lumii drept *Eminescu* pe acel care nu mai era, cum spune d. Ib., decât *cel mult Mihai.*

Desigur, nu poate fi aflată ziua când încetează geniul şi începe nebunia; cu atât mai puţin ziua când la Eminescu a început (fără îndoială că anterior nebuniei) „degenerarea etică şi intelectuală."

Dar se poate alcătui (adică d. Ib. poate) o ediţie în care să fie bine alese poeziile de înaintea primelor simptome, cari singure să fie *„Eminescu"*; iar pe de altă parte celelalte poezii, cari să fie atribuite unui pseudo-Eminescu, unui Eminovici, unui Mihai oarecare; printre aceste poezii, dealtfel s'ar putea găsi versuri cu adevărat eminesciane.

Lucrarea însă, abia dacă erudiţia, ascuţimea de minte şi fineţa artistică a d-lui Ibrăileanu, ar putea-o duce la bun sfârşit. Sunt poezii asupra cărora trebue decis dacă erau definitive (adică aproape definitive, deoarece Eminescu îşi dădea totdeauna poeziile silit şi cu regret că nu le mai ţine ca să le perfecteze) încă din epoca genială a poetului, deşi nu se ştie cam când au fost scrise!..

Lucrarea d-lui Ibrăileanu răspunde unei nevoi generale şi este imperios necesară, deoarece este aşteptată cu un consens aproape unanim, că trebuia odată să fie lămurită această „chestie" şi că va fi închisă, odată lucrarea d-lui Ib. apărută, singurul care o poate face.

D. V. B.

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"
din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandăm: Raoul Arnaud: **La vie turbulente de Camille Desmoulins;** Rainer Maria Rilke: **Rumeur des âges;** Victor Giraud: **La vie chrétiènne d'Eugenie de Guérin;** Henri de Jouvenel: **La vie orageuse de Mirabeau;** André Gide: **Le retour du Tschad;** Jules Renard: **Journal intime** 4 vol.; Georges Suarèz: **De Poincaré à Poincaré;** Pirandello: **Henry IV** et **Vêtir ceux qui sont nus;** Julien Benda: **Properce;** etc., etc.

In germană: Ernest Toller: **Hoppla, Wir leben 7,** (unul dintre cele mai interesante romane sociale de după războiu); Al. Block: **Der Untergang der Humanität;** Harry Domela: **Der Falsche Prinz;** Grosz: **Abrechnung folgt!**

Pentru acei cari se interesează de chestiuni de educaţie, recomandăm întreaga serie apărută până acum din col. **Schriftenreihe „Neuen Menschen"** şi anume: Dr. Max Adler: **Neue Menschen;** Anna Siemsen: **Beruf u. Erziehung;** Angelica Balabanoff: **Erziehung der Massen zum Marxismus;** Sig. Bernfeld: **Die Schulgemeinde u. Ihre Funktion im Klassenkampf;** Otto Neuroth: **Lebensgestalltung und Klassenkampf;** etc., etc.

Nou în româneşte: I. I. Mirescu: **Problemele sindicalismului modern.**

A APĂRUT No. 18
„REALITATEA ILUSTRATĂ"
Cea mai mare revistă ilustrată de actualităţi. Peste 60 ilustraţii, cu un sumar extrem de bogat şi interesant. 16 pagini mari, 8 lei.

CITIŢI
CEI TREI MUŞCHETARI
Roman de AL. DUMAS Operă complectă 700 pagini Lei 70

-PALARIILE DE PAIE-
SE ÎNALBESC
FĂCÂNDUSE CANOI
LA
„PANTERA"
SIMON FLEISCHER
22-CAL. VICTORIEI-22 (în Paşagiul Macca). BUCUREŞTI

NEVRALGINE JURIST
VINDECĂ
Dureri de Cap
Răceala-Gripa
cu tot convoiul
de dureri şi
Nevralgiile.
CEREŢI LA
FARMACIILE ŞI DROGHERIILE
NEVRALGINE JURIST

Un dramaturg american: O'Neill

Se ştie că America e ţara tuturor surprizelor. Pe un fond banal şi anodin s'au proectat figuri de o izbitoare originalitate, Melville, Pöe, Whitman, Henri James... Teatrul a fost mediocru în America. Şi deodată apare Eugen O'Neill, tânăr încă, autor a vre-o douăsprezece piese despre care se poate spune că s'au iscat în ţara-i natală ca o „progenitură fără mamă". Independent şi aventuros până la excentricitate şi manie, omul O'Neill e tot atât de seducător ca şi dramaturgul. Se pare că în America e greu să devii un adevărat artist, dacă nu eşi din comun. Biografia lui O'Neill se citeşte ca o poveste de Jack London. Nu e nici monden, nici livresc. E expulzat din Universitate pentru nesupunere şi face experienţa vieţei înainte de a o reprezenta. Tatăl lui, irlandez de origină, e actor ambulant. O'Neill îşi aminteşte că a jucat cu tatăl său **Monte-Cristo,** în turneu prin Statele-Unite. Are gustul teatrului şi aventurei, mai cu seamă gustul aventurei. Marea îl fascinează. După o trecere prin Honduras, O'Neill pleacă spre America de Sud. Umblă prin portul Buenos Ayres, apoi se'mbarcă pentru Africa. Intors la New-York, tuberculos, intră în sanatoriu. In linişte şi cugetare, îşi descoperă vocaţia, vocaţia irezistibilă. O'Neill vrea să facă teatru. Intră la conservatorul dramatic din Harvard şi urmează cursurile reputatului tehnician, profesorul Baker. Şi cariera lui începe, triumfală. America vede o renaştere teatrală. Se crează scene şi trupe noui. Indrăgostit de mare, O'Neill se alătură actorilor din Provincetown, pitorescul burg depe coasta Atlanticei de Nord. Mediul îl inspiră şi „marea albastră" se zbate sub ferestrele lui. La Provincetown, scurtele piese într'un act — **one acto-plays** — sunt la modă. Ele plac spiritului proaspăt al lui O'Neill. Joacă însuşi şi face să se joace primele lui piese, scenete sugestive care în întregul operei lui, păstrează şi azi un farmec special.

In ce priveşte opera lui O'Neill, opera e ca omul. Teatrul lui e o autobiografie dramatizată. S'a pus singur în scenă în ţăranii revoltaţi, în aventurierii nostalgici. N'a uitat nici sanatoriul, nici jungla. S'a proectat, om al dorinţelor, viu, în personagiile lui.

Tema pieselor lui e una: nostalgia depărtării, nostalgia Oceanului dar această temă O'Neill a variat'o ne'ncetat şi a făcut-o foarte omenească. Bărbaţi şi femei — şi femeia joacă un rol foarte şters în piesele lui — eroii sunt nişte desrădăcinaţi duşi în largul mării de desgustul oraşelor şi dorinţa de „aiurea". (Pierre Loti ar fi înţeles pe O'Neill ca pe un frate). Semn fatidic: eroii lui O'Neill nu fac excepţii la legea care în America puritană şi utilitară, osândeşte la pribegie şi la revoltă pe Poë, Melvie, Withman, Jack London. Toţi aceşti oameni sunt sfărâmători de lanţuri, sunt outlaws. Legea deplinei stăpâniri de sine, a lui **self-reliance,** proclamată de Emerson, e singura pe care o respectă. Singura lor ambiţie, după versul poetului englez, e să devie „căpitanii sufletului lor". Pământul ferm îi plictiseşte. Ii cheamă Marea. Toate blestemele lui O'Neill se îndreaptă împotriva celor care locuesc pe pământ, toate binecuvântările lui, pentru cei care plutesc pe apă. Antiteza celor două elemente, aşa cum e reprezentată de autor, implică dela sine un simbolism vast şi foarte omenesc. Pe mare se petrec cele mai multe din dramele lui. Ea nu e niciodată pierdută din vedere. Ea încarnează agitaţiile primordiale ale omului; e o pasiune în mişcare continuă. Crudă şi legănătoare în acelaş timp, mai mult decât viaţa, ea chinue şi atrage. Nici un erou al lui O'Neill nu scapă de sugestia ei.

Primele lui piese sunt închinate Oceanului: **Luna Caraibilor, In drum spre Cardiff, Intoarcerea lungă, Insula, Unde s'a înfipt crucea.**

Mateloţi deţinuţi de calm sau de sirenele ţărmului într'un port frumos de la tropice, fredonând sub luna înşelătoare un melancolic „chanty", sau într'o locantă afumată, marea a făcut din ei visători treji, somnambuli fără leac. Printre aceşti maniaci, e un marinar bătrân care a ascuns undeva o comoară într'o insulă departe, după ce a făptuit un omor. Şi-a făcut o casă în formă de vaporaş, şi aşteaptă cu ochii fixi în largul mărei un vas despre care pomeneşte murind. In **Insula,** singurătatea tortureză o biată femee pe care soţul împotriva voinţei ei, o duce spre Nord, tot mai spre Nord, pe un vas de vânat balene. Nefericita îşi înşală singurătatea, cântând din armonică. Până la urmă, înnebuneşte. O'Neill a izbutit să dramatizeze în chip tragic nostalgia marilor singurătăţi, acea obsesie pe care toţie o botezaseră „sentimentul cel mic". „Impăratul Jones" din piesa cu acest nume cedează halucinaţiei forestiere şi tot nostalgia spaţiului constituie pateticul piesei **Dincolo de orizont,** drama marinarului rămas pe pământ şi necredincios vocaţiei lui.

O'Neill n'a calominat marea. El i-a dat menirea să spele de păcate pe Anna Christie. Ana se vindea mateloţilor prin port. Tatal ei bătrân, înapoindu-se dintr'o călătorie lungă, o ia pe vapor. Vântul din larg şi aerul sărat îi crează un suflet nou. Nici ea nu mai poate părăsi marea şi se căsătoreşte cu un matelot cumsecade. Marea e poezie, pământul e proză. O'Neill a reluat, cu evidentă răutate, în **Marco Polo** satira omului depe pământ. Marco Polo călătoreşte, dar numai ca să facă bani. La Cathay şi-a realizat ambiţiile. E bogat, dar n'are imaginaţie de un ban. Impăratul Chinei îl invidiază văzându-l cum pleacă în tovărăşia unei prinţese minunate care ar fermeca inima cea mai pretenţioasă. Marco e numai avar; el atinge cu cotul fericirea, fără s'o bănuiască măcar. Ce-i pasă lui? La Genua îl aşteaptă cassele de fier. Şi lasă prinţesa să se depărteze cu barca-i fermecată...

Pe pământ inima lâncezeşte, imaginaţia se fanează. Dorinţele refulate degenerează în crimă, ca în **Dorinţa,** una din dramele cele mai întunecate şi mai realiste din Statele-Unite. Impotriva dorinţei nimic nu rezistă: Nici legi, nici convenienţe. Prin crimă şi incest, două fiinţe îşi întind braţele şi merg bucuroase la moarte.

Dorinţa de „aiurea" o găsim în tragedia **Impăratul Jones.** Impărat parodic al ţării negre, Jones nu fuge în junglă numai de teama supuşilor. Sufletul superstiţios al rasei, îl atrage în pădure unde spaimele i se arată sub formă de fantome. Tot trecutul poporului negru, suferinţele, persecuţiile lui, îi trec pe dinainte. O'Neill a mai dramatizat aspiraţiile sufletului negrilor în **Dreamy, Toţi copiii lui Dumnezeu au aripi,** tragică punere în scenă a conflictelor de rasă în Statele-Unite.

Discipol al lui Ibsen şi Strindberg, O'Neill se complace în **aura** mistică. Planul realităţii îi fuge de sub picioare. Nu rezistă ispitei care face pe anglo-saxon să treacă dintr'o dată frontiera care desparte realitatea de vis. **Marco Polo** pe de-oparte, **Marele Dumnezeu Brown** pe dealta, arată amândouă feţele talentului lui O'Neill: pe cât e una de limpede, pe atât e cealaltă de întunecată. Pentru a întuneca şi mai mult sensul alegoriilor în această dramă în care se află, încarnaţi în acelaş erou, Dionis, Sf. Antoniu şi Mefistofeles, O'Neill a dat personagiilor sale măşti. Nici comentariile autorului nu isbutesc să elucideze aceste simboluri. Marele Dumnezeu Brown e un efort desperat încercat de O'Neill pentru a-şi explica şi împăca autonomia dintre ideal şi real. O singură dată a isbutit s'o facă, atunci când a scris **Gorila,** alegorie patetică a brutei şi a îngerului luptându-se în acelaş om şi în care îngerul e biruit de brută.

Teatrul lui O'Neill prin tehnica lui e cu totul nou. Ca multe din piesele de azi, urmează linia celei mai mici rezistenţe în compoziţie. Rutina e înlocuită cu cea mai complectă fantezie. Timpul şi spaţiul n'au nici o însemnătate pentru el. Cortina ridicată suprimă distanţa şi durata. Specializat în studiul fiinţelor elementare şi sălbatece, O'Neill nu se ocupă nici de „stil". Satiric, umorist, e în fond un mare poet liric. Prin el, Statele-Unite posedă un dramaturg de primul ordin. — **A.**

ÎNSEMNĂRI

Concursul „Adeverului Literar"

„Adevĕrul Literar" a hotărât să organizeze o serie de concursuri.

Primul concurs, — care urmăreşte dscoperirea şi încurajarea unor elemente tinere cu serioase aptitudini literare, — este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VIII de liceu sau din ultima clasă a şcolilor speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl fac cele mai bune compoziţii sau teze la Limba Română din anul acesta, recomandate de profesorul respectiv de Limba Română.

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar", strada Sărindar No. 9—11, până la 15 Iunie.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil, pentruca cei ce vor reuşi la concurs să poată beneficia în vacanţă de premiu.

Se acordă trei premii, — şi anume :

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii : JEAN BART, *membru al Academiei Române ;* PAUL ZARIFOPOL, *publicist ;* CONSTANTIN BOTEZ, *profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi* M. SEVASTOS, *publicist.*

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar şi Artistic".

Dela redacţie

Am organizat un concurs pentru elevii din clasa VIII de liceu sau din ultima clasă a şcolilor speciale.

Am început să primim bucăţi pentru concurs.

Dar unele bucăţi sânt semnate de elevi din clasa VII sau VI de liceu. Aceste lucrări nu se iau în consideraţie. Concursul priveşte numai clasa VIII.

Apoi autorii compoziţiilor spun că lucrările lor sunt foarte bine apreciate de profesorii respectivi. Noi, cerând „recomandarea profesorilor", n'am înţeles o recomandare verbală (cum am controla-o?), ci o recomandare *în scris.*

De aceia rugăm pe d-nii profesori de limba română să pună o menţiune în scris pe teza sau compoziţia cea mai bună din cursul anului.

Pentru reuşita concursului, avem nevoe de sprijinul directorilor şi profesorilor de liceu — sprijin pe care-l solicităm, exprimându-le mulţumirile noastre. — *M. Sevastos.*

„Ţinuta ireproşabilă"

Intr'o revistă populară, deci într'o revistă care are o *anume* răspundere faţă de cititor, a apărut un articol consacrat lui Coşbuc. Nu voi stărui asupra cuprinsului articolului : o înşiruire de date biografice culese din cea dintâi istorie a literaturii şi înseilate penibil. Voiu spune doar atât: din articolul acesta, nici chiar cel mai puţin informat dintre cititori nu are nimic de învăţat.

Dar autorul articolului îşi îngădue şi luxul unei aprecieri critice asupra lui Coşbuc. Şi atunci, scrie această frază:

„El a ţinut ca ţinuta poeziilor sale să fie cât posibil ireproşabilă".

Sunt adversar hotărât al pedepsei cu moartea. Dar mărturisesc că, pentru această frază, l-aş ghilotina fără şovăire pe autor. Nici în reclamele atelierelor de croitorie din mahala nu se mai scrie astăzi: *„ţinuta cât posibil ireproşabilă..."*

Direcţia *Universului literar* — căci acolo a apărut fraza aceasta — are dreptul să comemoreze sau nu pe Coşbuc. Dar n'are dreptul — hotărât — să publice articole, care constitue pentru memoria marelui poet un act de sălbatecă impietate.

Socrate şi d. Dragomirescu

D. Mihalache Dragomirescu a reluat, în umoristica d-sale revistă, acele faimoase dialoguri *„în Empireu"*, de care am mai avut prilejul să scriu aci.

In dialogul VII, publicat recent, discută Pericles, Socrate, Aristoteles, Gr. Alexandrescu şi Titu Maiorescu. Despre *ce* discută, nu vorbesc. Vreau să vă arăt numai *cum* discută oamenii aceştia sau — mai bine zis — cum îi pune d. Mihalache Dragomirescu să discute...

Câteva pilde:

„Socrate. — *Iartă-mă,* Maiorescule; *dar acest discipol al dumitale este foarte distractiv. N'a scris el o carte „Către noua generaţie?"*

„Maiorescu. — *Ba da, Socrate!*

„Socrate.— *Nu s'adresează el acolo,* Maiorescule, *şi către studenţime?*

„Maiorescu. — *Fireşte,* Socrate.

„Socrate. — *Apoi, dacă s'adresează,* Maiorescule, *către studenţime, ca una (!) ce reprezintă noua generaţie"*, etc.

„Maiorescu. — *Natural,* Socrate." etc.

„Socrate. — *Va să zică,* Maiorescule," etc.

„Maiorescu. — *Negreşit,* Socrate!"

...Şi aşa, cu: „care va să zică", „natural", „negreşit", aşa discută Socrate cu Maiorescu în dialogurile d-lui Mihalache Dragomirescu...

Sau:

„Socrate. — *Şi nu-i aşa? dă-mi voe să întrebuinţez expresia ta — cu alegerea ta ai cam „codălbit-o"*

„Maiorescu. — *Fireşte!"*

Inchipuiţi-vă un Socrate care spune: „ai cam „codălbit-o" sau — Doamne fereşte! — „ai cam dat-o dracului!"

Dar mai departe:

„Socrate. — *Apoi ideea pe care ne-am făcut-o despre România şi neamul ce o stăpâneşte, nu ne-a venit dela vorba unuia sau altuia, care trăsneşte şi bufneşte, fiindcă nu e şi el în capul bucatelor".*

De data aceasta, Socrate vorbeşte chiar ca în gura Oborului...

Este foarte probabil ca în numărul viitor al revistei d-lui Dragomirescu, să citim următorul dialog:

Socrate. — Imi feştelişi iacaua, bă Maiorescule...

Maiorescu. — Dar las'o dracului că şi tu o făcuşi fiartă, oţule!

Socrate. — Care va să zică, te dai la om, hai?

Maiorescu. — Pardon. Dar tu nu găseşti că ai nimerit-o ca Eremia cu oiştea'n gard?

Socrate. — Atinde-o, cârnule... (Socrate îl loveşte amical pe Maiorescu, cu dosul palmei, peste burtă). Care va să zică, d'ăştia îmi eşti, amice?

Maiorescu. — (netezindu-şi nervos bărbişonul). Păi cam aşa e treaba...

Socrate. — Haide, haide recunoaşte că mi-ai turtit fesul cu chestia aia.

Maiorescu. — Eu?

Socrate. — Dar cine, soacră-mea?

Maiorescu. — Te rog...

Socrate. — Ce? Ţi-a sărit muştarul?

Maiorescu. — Nu permit, mă 'nţelegi...

Socrate. — Ia slăbeşte-mă, surdule...

Maiorescu. — Sictir!

Socrate. — La oase, la Chitila...

...Cam aşa îşi închipue d. Mihalache Dragomirescu că se discută în Empireu!

D-sa a întreprins o adevărată campanie împotriva morţilor, împotriva marilor morţi pe cari ni-i înfăţişează drept nişte bieţi imbecili.

Poetul Furcă

Dar să-l lăsăm pe bietul d. Mihalache Dragomirescu, ca să salutăm cu tot entusiasmul apariţia unui nou poet — poetul N. Furcă — cu care generaţiile viitoare vor avea, de sigur, de furcă...

Poezia se chiamă *Inceput:*

Exclusă orice intenţie de iubire căutată,
Servite versurile acestea pentru mărturie fardată
Căci mai sus de genunchi picioarele goale
Vopsesc obrajii cu tonuri de 'nserări orientale

Pare a fi vorba de-o scenă dela Moşi, de vreo meşteră în ale gimnasticii care îşi văpseşte obrajii cu picioarele şi — ceiace este mai interesant — cu genunchii... Dar în strofa ultimă se înlătură această explicaţie. E vorba de-o doamnă din provincie:

Trasă punte peste cel ce te are şi cerea să trăiască.
Tutelar îndemnul tău niciodată n'o să-l plictisească.
De-aceea, doamnă, legitimă însoţire până acasă
Iată provincia adormită, bună, frumoasă.

Nădăjduim că doamna a refuzat însoţirea până acasă. Nu este prudent să umbli cu un domn, care aiurează şi — ceiace constitue o circumstanţă agravantă — aiurează în versuri. — *Tudor Teodorescu-Branişte.*

Binevoire

„Adevărul" avusese imprudenţa să scrie : „Pe pământ pace, între oameni *binevoire*".

Atunci foaia „Facla Românească", într'o notă iscălită din eroare „N. Petrescu", pune îndată chestia pe românism şi creştinism. — Nu se spune româneşte şi creştineşte „binevoire", ci „bună învoire" !

D. Const Graur răspunde într'un foileton al „Adevărului", arătând cine pledează pentru „binevoire", — şi anume : spiritul evangheliei, logofătul Konaki, dicţionarul Damé, dicţionarul Academiei, precum şi popa Grigore, popa Nicolae şi popa Miron, deci traducătorul Noului Testament (Gala Galaction), corectorul şi patriarhul care au supraveghiat tipărirea traducerii şi au binecuvântat-o... toţi „cetăţeni români care, ei şi părinţii şi bunicii lor, au primit botezul dela popa Gheorghe, popa Radu, popa Vasile" — condiţia esenţială, cerută de „Facla Românească", de a scrie româneşte.

„Facla Românească", dupăce spune că *Index* (Ion Teodoreanu) nu ştie să scrie româneşte „dintr'o explicabilă neputinţă şi nepotrivire", adaugă : „In orice caz domnii aceştia ar putea să binevoiască, măcar atunci când scriu cu litere groase, să întrebe şi o carte românească."

„Aceşti domni", înainte de a scrie, n'au întrebat nici o carte ; dar, în urma lecţiei date de „Facla", şi-au verificat spusele : erau conforme cu popii şi cu dascălii de româneşte...

Şi tocmai „Facla Românească" aceia care face gălăgie — tocmai ea, botezată şi răsbotezată, nu cunoaşte traducerea literară a părintelui Gala Galaction.

Oare nu-i cumva puţin zmuncită din botez de sare aşa, în capul oamenilor ? — *M. Sv.*

Adevărul Ibsenian

Adevăratul chip al unui om trăeşte în sufletul aceluia care îl iubeşte. Dacă vroim să ne pricepem pe noi înşine şi să ne vedem faţa adevărată — trebue să ne uităm în oglinda credincioasă a unei inimi iubitoare şi iubite.

Numele cu care ne cheamă iubirea — e numele nostru adevărat : celelalte nume sunt numai pseudonime.

Dar la Ibsen, nici iubirea nu deschide încă poarta spre fericire. Iubirea trebue să ne ajute numai în rezolvirea acelei probleme morale care este viaţa.

Iubirea — e conştiinţa. Iubita apare înaintea unui erou ca fiind conştiinţa lui. Uneori ea se iveşte la Ibsen, cu totul pe neaşteptate, din trecut, parcă din altă lume. Fiindcă trecutul nu trece, nu dispare. Il uităm noi, dar el nu ne uită pe noi ; şi se reîntoarce, ca Strigoii, ca Nemesis, ca răsplata ei, ca ispăşirea.

Ibsen nu pedepseşte păcatul, însă — nici nu recompensează fapta eroică ! El anunţă oamenilor porunca supremei dezinteresări, şi concepţia lui ne ustură ca frigul nordic, ne orbeşte ca strălucirea rece a Aurorei boreale.

Acuma când s'a stins şi cel din urmă ecou al centenarului lui Ibsen, chipul său de moralist exigent şi sever, iesă distinct din revărsarea materialelor jubilare, critice şi uneori inedite. Adevărul supremei dezinteresări proclamat de Ibsen rămâne deocamdată reîmprospătat prin atâta tribut pios adus memoriei marelui scriitor-filosof de omenirea care cugetă asupra celor scrise de dânsul.

Dar nu e mai puţin adevărat că lumea nu e în stare să supună până şi iubirea — acelei supreme dezinteresări. Iubirea, iubita, conştiinţa — sunt prea aservite, la Ibsen, altor elemente şi scopuri universale, care compun viaţa morală...

Privind acum în urma jubileului ibsenian, vedem cele mai adânci brazde produse de paşii greoi şi cam boacăni, cu care Ibsen trecuse prin lanurile literare din Europa ; trecuse fără graţiozitate sau amabilitate pentru oameni reali, aruncându-le porunca dezinteresării absolute.

Din apropiatul jubileu al lui Tolstoi va rămânea, poate, un alt adevăr reîmprospătat în antiteza celui ibsenian : iubirea căreia să i se supună însăşi viaţa morală... —. N.

După Ibsen-Tolstoi

Umbra lui Tolstoi se întâlneşte în anul 1928 cu cea a lui Ibsen. Moartea fizică a acestor doi bunici ai literaturii nu-i împiedică să trăiască sufleteşte în noi. Vârsta lor continuă să crească şi a ajuns la centenar. Amândoi au scris şi au învăţat, amândoi au multe puncte comune. Deci e interesant să fie comparaţi, confruntaţi definitiv, ceeace s'ar putea face, desigur, nu când-va în viitor, ci în urma actualelor două jubilee din 1928. Cine ştie dacă măcar acuma vom cunoaşte ce concepţii au avut Ibsen şi Tolstoi: înrudite sau opuse?

Marii critici contimporani, interpreţii filosofiei, ai literaturii n'au făcut până acum decât să ne arate cu degetul spre complexitatea şi greutatea acestei probleme ibseniane-tolstoiene. Dar iată că ne-am apropiat **decurând** de chipul lui Henrik Ibsen; şi **încurând** ne vom apropia de cel al lui Tolstoi.

Oare nici cu acest prilej, anul 1928 nu va binevoi să ne dăruiască o clară şi complectă interpretare a acestor doi uriaşi ai literaturii morale? Tot vom continua a fi confuzi şi neiniţiaţi definitiv, deşi dela Brandes, prin Şestov etc. încoace, ne uităm cu admiraţie la atâţia interpreţi competenţi?... — **N.**

Pavlova, animale şi Italia

Cea mai mare balerină a lumii, Ana Pavlova, se află în prezent la Paris, angajată pentru şeapte spectacole la Champs Elysées. Interviewată, a declarat între altele:

— Ador animalele. La vila mea din apropierea Londrei, am 160 păsări, din care 8 lebede, apoi mulţi câini, pisici, broaşte ţestoase, doi flamingo...

— Cum, ţineţi mai mult la animale decât la oameni?

— Viaţa mea trece închisă în forme definitive, stabilite de mine odată pentru totdeauna. Fără un astfel de regim nu se poate creia nimic. Iar eu nu pot să mă inspir decât în mediul oamenilor ce îmi sunt scumpi, în mijlocul naturii şi, poate, mai cu seamă în mijlocul animalelor...

— Ce impresie v'a lăsat turneul prin Italia?

— A fost pentru mine un mare eveniment să dansez pentru prima oară în Italia. Dar am găsit acolo, în patria dansului, cea mai pronunţată decădere în această artă ca nicăeri din Europa. Am dansat la Milano, Torino, Genova, Veneţia, Florenţa, Bologna şi Roma. Am avut succese mari. Insă nicăeri n'am dat peste priceperea dansului. In faţa mea se aflau mereu oameni care au şi uitat ce este baletul. Critica de balet nu mai există în Italia. Cauzele? Lipsa maeştrilor de balet, degenerarea baletului înspre pantomimă. Iată de ce, încă înainte de război, cele mai talentate dansatoare plecau totdeauna în Rusia. ...De la Paris voi pleca la Salce-Magiore, la băi; apoi în sudul Franţei şi de acolo — la Londra...

— n. —

Mărunte

— Feodor Şaliapin se află la Berlin unde a şi cantat în repetate rânduri cu un ansamblu şi cor pur ruseşti (din Riga, Letonia) în operele: „Boris Godunov", „Faust" şi „Don-Quijot". Succesul acestor reprezentanţii e formidabil. Din Berlin, Şaliapin va pleca la Londra pentru cinci spectacole, apoi la Roma. De aci se va retrage pentru vacanţă la vila lui din munţii franco-elveţieni. In Septembrie va vizita din nou Austria, Germania, Olanda şi Anglia, apoi va pleca în America. — **n.** —

— La „Empire" joacă o excelentă trupă de liliputani din America, obţinând succese nemaivăzute nici la Paris, mai ales la matineuri, când zeci de mii de copii caută să pătrundă în acest teatru. — **n.** —

— Noua operetă „Paganini" de Franz Léhar, continuă să se bucure de succese extraordinare la „Gaité Lirique". La 24 Mai va avea loc a 100-a reprezentaţie. — **n.** —

— Camilla Chiroga, artista de dramă, „Steaua Argentinei" joacă cu succes nemaiauzit la New-York. La toamnă va juca la Paris. Presa o ridică mai presus de Sarah Bernhardt sau de Eleonora Duse. — **n.** —

— S'a pus sub tipar şi va apare în curând al II-lea volum din **„Cronici fantaziste neliterare"** — de N. N. Tonitza. — **n.** —

— A apărut în editura „Bilete de Papagal" un interesant volum de reconstituire a epocii de acum o sută de ani din Moldova: CARVUNARII, de *D. V. Barnoschi,* poveste istorică 1823—1827, având de subiect: *Viaţa zbuciumată şi moartea sâlnică a Comisului Ionică Tăutu, Voevodul-Cărvunar.*

— A apărut „Stampe", poezii de I. Valerian, cu desene executate de V. Feodorov după cuprinsul textului.

INCĂLŢĂMINTE
SCHUL
SMÂRDAN 43
KALMAN

Expoziţii

— Intraţi. Nevastă-mea e în salon...
— Expune ?
— Da : picioarele !

(Le Journal)

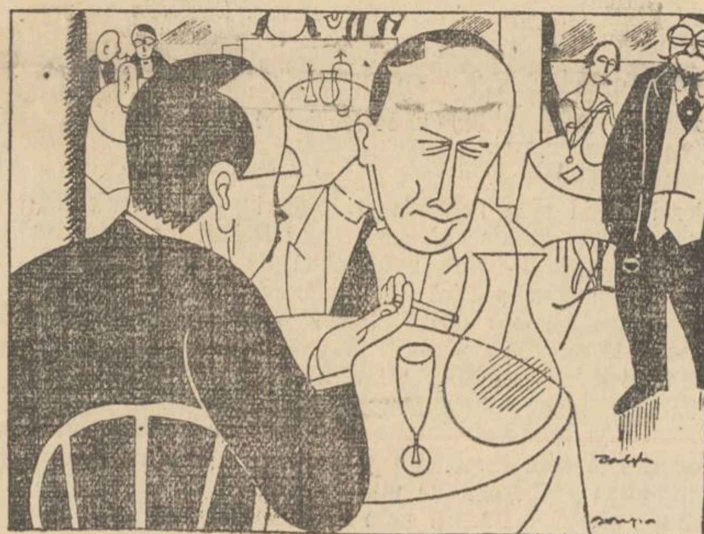
La lecţie

— Ia spune, băeţele, care-s dinţii care ies la urmă.
— Cei falşi, domnule profesor.

(Le Matin)

Accidentele de automobil

— Il ştii pe doctorul Lerne... acel care s'a îmbogăţit!
— Pesemne a ucis mulţi oameni.
— O, nu... Dar locuia pe o şosea naţională...

(Le Petit Parisien)

După Alba Iulia

— Fără armată, nu puteau face nimic.
— Desigur, „Maniu militari" !

(L'Oeuvre)

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11